

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

11 janvier 2005

PROPOSITION DE LOI

modifiant des dispositions du Code civil relatives à
l'établissement de la filiation et aux effets de celle-ci

PROPOSITION DE LOI

modifiant l'article 319, §§ 3 et 4,
du Code civil en vue d'éliminer
son caractère discriminatoire relevé
par la Cour d'arbitrage

PROPOSITION DE LOI

abrogeant l'article 335, § 3, alinéa 2,
du Code civil

PROPOSITION DE LOI

modifiant l'article 332 du Code civil en vue de
prolonger le délai dans lequel la paternité peut être
contestée par le mari

PROPOSITION DE LOI

modifiant, en vue de supprimer une
discrimination relevée par la Cour
d'arbitrage, l'article 321 du Code civil

PROPOSITION DE LOI

modifiant l'article 313
du Code civil

PROPOSITION DE LOI

modifiant l'article 337, § 1er, du Code civil relatif à
l'action intentée par un enfant en réclamation d'une
pension pour l'entretien, l'éducation et la formation
adéquate, en vue de supprimer une discrimination
relevée par la Cour d'arbitrage

RAPPORT

FAIT AU NOM DE LA SOUS-COMMISSION
«DROIT DE LA FAMILLE»

PAR

MMES Liesbeth VAN DER AUWERA,
Martine Taelman ET Marie-Christine MARGHEM

BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

11 januari 2005

WETSVOORSTEL

tot wijziging van de bepalingen van
het Burgerlijk Wetboek met betrekking tot het
vaststellen van de afstamming en de gevolgen ervan

WETSVOORSTEL

tot wijziging van artikel 319, § 3 en § 4,
van het Burgerlijk Wetboek, teneinde
het door het Arbitragehof vastgestelde
discriminerende karakter ervan weg te werken

WETSVOORSTEL

tot opheffing van artikel 335, § 3, tweede lid, van het
Burgerlijk Wetboek

WETSVOORSTEL

tot wijziging van artikel 332 van het Burgerlijk Wetboek
om de termijn waarbinnen de echtgenoot het
vaderschap kan betwisten, te verlengen

WETSVOORSTEL

tot wijziging van artikel 321 van het Burgerlijk Wetboek,
teneinde een door het Arbitragehof aangestipte vorm
van discriminatie weg te werken

WETSVOORSTEL

tot wijziging van artikel 313
van het Burgerlijk Wetboek

WETSVOORSTEL

tot wijziging van artikel 337, § 1, van het Burgerlijk
Wetboek betreffende de door een kind ingestelde
vordering tot uitkering voor levensonderhoud,
opvoeding en passende opleiding, om een door het
Arbitragehof aangestipte discriminatie op te heffen

VERSLAG

NAMENS DE SUBCOMMISSIE
«FAMILIERECHT»

UITGEBRACHT DOOR

DE DAMES Liesbeth VAN DER AUWERA,
Martine Taelman EN Marie-Christine MARGHEM

**Samenstelling van de subcommissie op datum van indiening van het verslag/
Composition de la sous-commission à la date du dépôt du rapport :**
Voorzitter / Président : Guy Swennen

A. — Vaste leden / Membres titulaires :

VLD	Martine Taelman
PS	Valérie Déom
MR	Marie-Christine Marghem
sp.a-spirit	Guy Swennen
CD&V	Liesbeth Van der Auwera
Vlaams Blok	Bert Schoofs
cdH	Melchior Wathelet
Ecolo	Zoé Genot

B. — Plaatsvervangers / Membres suppléants :

Alfons Borginon
Annick Saudoyer
Olivier Maingain
Annelies Storms
Servais Verherstraeten
Bart Laeremans
Joëlle Milquet
Muriel Gerkens

cdH	: Centre démocrate Humaniste		
CD&V	: Christen-Democratisch en Vlaams		
ECOLO	: Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales		
FN	: Front National		
MR	: Mouvement Réformateur		
N-VA	: Nieuw - Vlaamse Alliantie		
PS	: Parti socialiste		
sp.a - spirit	: Socialistische Partij Anders - Sociaal progressief internationaal, regionalistisch integraal democratisch toekomstgericht.		
Vlaams Belang	: Vlaams Belang		
VLD	: Vlaamse Liberalen en Democraten		

Abréviations dans la numérotation des publications :		Afkorting en bij de nummering van de publicaties :	
DOC 51 0000/000 :	Document parlementaire de la 51e législature, suivi du n° de base et du n° consécutif	DOC 51 0000/000 :	Parlementair document van de 51e zittingsperiode + basisnummer en volgnummer
QRVA :	Questions et Réponses écrites	QRVA :	Schriftelijke Vragen en Antwoorden
CRIV :	Version Provisoire du Compte Rendu intégral (couverture verte)	CRIV :	Voorlopige versie van het Integraal Verslag (groene kaft)
CRABV :	Compte Rendu Analytique (couverture bleue)	CRABV :	Beknopt Verslag (blauwe kaft)
CRIV :	Compte Rendu Intégral, avec, à gauche, le compte rendu intégral et, à droite, le compte rendu analytique traduit des interventions (avec les annexes) (PLEN: couverture blanche; COM: couverture saumon)	CRIV :	Integraal Verslag, met links het definitieve integraal verslag en rechts het vertaald beknopt verslag van de toespraken (met de bijlagen) (PLEN: witte kaft; COM: zalmkleurige kaft)
PLEN :	Séance plénière	PLEN :	Plenum
COM :	Réunion de commission	COM :	Commissievergadering

Publications officielles éditées par la Chambre des représentants	Officiële publicaties, uitgegeven door de Kamer van volksvertegenwoordigers
Commandes :	Bestellingen :
Place de la Nation 2	Natieplein 2
1008 Bruxelles	1008 Brussel
Tél. : 02/ 549 81 60	Tel. : 02/ 549 81 60
Fax : 02/549 82 74	Fax : 02/549 82 74
www.laChambre.be	www.deKamer.be
e-mail : publications@laChambre.be	e-mail : publicaties@deKamer.be

SOMMAIRE

I. Exposés introductifs	4
II. Procédure	10
III. Discussion générale	11
IV. Discussion des articles	13
V. Tableau récapitulatif	74
VI. Annexes	81
1. Auditions du professeur Jehanne Sosson (UCL), du professeur Johan Gerlo (UG) et M. Didier Pire (Ulg)	81
2. Auditions du professeur Alain-Charles Van Gysel (ULB), du professeur Patrick Senaeve (KUL) et du professeur Frederik Swennen (UA)	101
3. Auditions de MM. Herman Vandenstein, représentant de la VLAVABBS (<i>Vlaamse Vereniging van ambtenaren en beambten van de burgerlijke stand</i>), Eddy Meulders, président de la VLAVABBS et Georges Vanherbergen, conseiller au Service de l'État civil de la Ville de Bruxelles	130
4. Echange de vues avec Mmes Véronique De Backer et Charlotte Aughuet, représentantes de la FRNB (Fédération Royale du Notariat Belge).	139

Documents précédents :

Doc 51 **0597/ (2003/2004)** :

001 : Proposition de loi de M. Giet, Mmes Lalieux et Déom, M. Perpète et Mme Saudoyer.

002 à 023 : Amendements.

Doc 51 **209/ (2003) S.E.** :

001 : Proposition de loi de MM. Maingain, Libert et Mme Payfa.

002 et 003 : Amendements.

Doc 51 **0338/ (2003/2004)** :

001 : Proposition de loi de M. Chastel.

Doc 51 **0495/ (2003/2004)** :

001 : Proposition de loi de M. Swennen.

Doc 51 **0701/ (2003/2004)** :

001 : Proposition de loi de Mme Marghem, MM. Swennen et Maingain et Mme Déom.

Doc 51 **0707/ (2003/2004)** :

001 : Proposition de loi de M. Bourgeois.

Doc 51 **1353/ (2004/2005)** :

001 : Proposition de loi de MM. Courtois, Maingain et Malmendier.

INHOUD

I. Inleidende uiteenzettingen	4
II. Procedure	10
III. Algemene bespreking	11
IV. Artikelsgewijze bespreking	13
V. Overzichtstabel	74
VI. Bijlagen	81
1. Hoorzittingen met professor Jehanne Sosson (UCL), professor Johan Gerlo (UG) en M. Didier Pire (Ulg)	81
2. Hoorzittingen met professor Alain-Charles Van Gysel (ULB), professor Patrick Senaeve (KUL) en professor Frederik Swennen (UA)	101
3. Hoorzittingen met de heren Herman Vandenstein, vertegenwoordiger van de VLAVABBS (Vlaamse Vereniging van ambtenaren en beambten van de burgerlijke stand), Eddy Meulders, voorzitter van de VLAVABBS en Georges Vanherbergen, adviseur bij de Dienst Burgerlijke Stand van de Stad Brussel.	130
4. Gedachtewisseling met mevrouw Veronique De Backer en mevrouw Charlotte Aughuet, vertegenwoordigsters van de «Koninklijke Federatie van het Belgisch notariaat»	139

Voorgaande documenten :

Doc 51 **0597/ (2003/2004)** :

001 : Wetsvoorstel van de heer Giet, de dames Lalieux en Déom, de heer Perpète en mevrouw Saudoyer.

002 tot 023 : Amendementen.

Doc 51 **209/ (2003) B.Z.** :

001 : Wetsvoorstel van de heren Maingain, Libert en mevrouw Payfa.

002 en 003 : Amendementen.

Doc 51 **0338/ (2003/2004)** :

001 : Wetsvoorstel van de heer Chastel.

Doc 51 **0495/ (2003/2004)** :

001 : Wetsvoorstel van de heer Swennen.

Doc 51 **0701/ (2003/2004)** :

001 : Wetsvoorstel van mevrouw Marghem, de heren Swennen en Maingain en mevrouw Déom.

Doc 51 **0707/ (2003/2004)** :

001 : Wetsvoorstel van de heer Bourgeois.

Doc 51 **1353/ (2004/2005)** :

001 : Wetsvoorstel van de heren Courtois, Maingain en Malmendier.

MESDAMES, MESSIEURS,

Votre commission a examiné ces propositions de loi au cours de ses réunions des 3 et 10 décembre 2003 et des 14 et 28 janvier, 4, 11, 16 et 18 février, 3, 10, 15, 17, 24 et 31 mars, 21 avril, 5, 18 et 23 mai, 7 et 27 octobre, 9 et 24 novembre 2004.

I. — EXPOSÉS INTRODUCTIFS

A. Proposition de loi (MM. Olivier Maingain, Eric Libert et Mme Martine Payfa) modifiant l'article 319, §§ 3 et 4, du Code civil en vue d'éliminer son caractère discriminatoire relevé par la Cour d'arbitrage (DOC 51 0209/001)

M. Olivier Maingain (MR), auteur principal de la proposition de loi, rappelle aux membres que le Code civil organise, dans ses articles 312 et suivants, différents modes d'établissement de la filiation. La reconnaissance en fait partie et est définie comme un acte authentique par lequel une personne déclare volontairement qu'il existe un lien de paternité ou de maternité entre elle et l'individu qu'elle désigne, et entend donner à ce lien force légale. La procédure régissant cet acte déclaratif de filiation diffère selon qu'il est question du lien de paternité, procédure plus complexe, ou du lien de maternité.

Dans le cadre de cette problématique, l'intervenant recommande vivement aux membres la lecture de la thèse de doctorat de Mme Nathalie Massager, « *Les droits de l'enfant à naître* », (Bruylant, Bruxelles, 1997).

Le 8 octobre 1992, la Cour d'arbitrage a considéré, lors de questions préjudicielles similaires posées par la Cour d'appel de Mons et par le tribunal de première instance de Gand (arrêt n° 63/92), que l'article 319, § 3, du Code civil viole les articles 10 et 11 de la Constitution.

En 1993, la Cour de cassation a abondé en ce sens et a fait application des principes énoncés par la Cour d'arbitrage. Le 14 juillet 1994, la Cour d'arbitrage confirmait sa jurisprudence et étendait sa critique au § 4 de la même disposition.

La jurisprudence est unanime sur la question. Cependant, les arrêts de la Cour d'arbitrage rendus sur question préjudicielle demeurent dépourvus d'effets *erga omnes* et laissent donc la disposition critiquée subsister pour les autres affaires que celles ayant donné lieu à la question. Une intervention législative s'avère dès lors nécessaire afin d'éliminer les discriminations relevées.

DAMES EN HEREN,

Uw commissie heeft deze wetsvoorstellen besproken in haar vergaderingen van 3 en 10 december 2003, 14 en 28 januari 4, 11, 16 en 18 februari, 3, 10, 15, 17, 24 en 31 maart, 21 april, 5, 18 en 23 mei, 7 en 27 oktober, 9 en 24 november 2004.

I. — INLEIDENDE UITEENZETTINGEN

A. Wetsvoorstel (de heren Olivier Maingain, Eric Libert en mevrouw Martine Payfa) tot wijziging van artikel 319, § 3 en § 4, van het Burgerlijk Wetboek, teneinde het door het Arbitragehof vastgestelde discriminerende karakter ervan weg te werken (DOC 51 0209/001)

De heer Olivier Maingain (MR), hoofdindieners van het wetsvoorstel herinnert de leden eraan dat de artikelen 312 en volgende van het Burgerlijk Wetboek de verschillende manieren regelen om de afstamming vast te leggen. Een van die manieren is de afstamming, die kan worden omschreven als een authentieke akte waarbij iemand vrijwillig verklaart dat er tussen hem en een door hem aangewezen persoon een band van vaderschap of moederschap bestaat, en dat hij die band rechtskracht wil geven. De procedure waaronder die akte tot verklaring van de afstamming valt, is verschillend naargelang er sprake is van vaderschap of van moederschap; voor het vaderschap is de procedure namelijk ingewikkelder.

In het kader van deze problematiek beveelt de spreker de leden de lezing van de doctoraatsthesis van mevrouw Nathalie Massager, « *Les droits de l'enfant à naître* », (Bruylant, Brussel, 1997) ten stelligste aan.

Op 8 oktober 1992 heeft het Arbitragehof, na analyse van soortgelijke prejudiciële vragen van het hof van beroep te Bergen en van de rechtbank van eerste aanleg van Gent (arrest nr. 63/92), geoordeeld dat artikel 319, § 3, van het Burgerlijk Wetboek een schending inhoudt van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet.

In 1993 heeft het Hof van Cassatie zich ondubbelzinnig bij die stelling aangesloten, door de door het Arbitragehof geponeerde beginselen toe te passen. Op 14 juli 1994 heeft het Arbitragehof zijn vroegere uitspraak bevestigd en zijn kritiek terzake zelfs uitgebreid tot § 4 van dezelfde bepaling.

De rechtspraak is terzake unaniem. De arresten van het Arbitragehof naar aanleiding van een prejudiciële vraag gelden evenwel niet *erga omnes*, wat tot gevolg heeft dat de betwiste bepaling van toepassing blijft in zaken die geen aanleiding hebben gegeven tot die prejudiciële vraag. Het is dan ook noodzakelijk om wetgevend op te treden teneinde de aan het licht gebrachte discriminaties weg te werken.

L'article 319, §§ 3 et 4, régit la reconnaissance paternelle et, en ce qu'il impose des conditions supplémentaires, conditions absentes pour la reconnaissance maternelle organisée à l'article 313, instaure une différence de traitement dont le caractère justifié a été examiné par la Cour. Dans sa thèse de doctorat, Mme Nathalie Massager relève au sujet de cette disposition que «(...) ce système a été la cible, dès l'entrée en vigueur de la loi du 31 mars 1987, des critiques les plus vives émanant de l'ensemble de la doctrine, en raison de la discrimination flagrante qu'il introduit entre la reconnaissance de paternité et la reconnaissance de maternité».

Quelles sont ces conditions engendrant une différence de traitement?

Tout d'abord, il y a l'exigence relative à l'obtention du consentement de la mère de l'enfant mineur non émancipé.

L'autre condition critiquée réside dans l'autorisation judiciaire – ou le pouvoir d'annulation dans le cas du § 4 – impliquant une appréciation par le tribunal de l'intérêt de l'enfant. Cette autorisation intervient lorsque le consentement de la mère de l'enfant mineur non émancipé ou celui de l'enfant ayant quinze ans accomplis fait défaut. Bien entendu, dans l'hypothèse où la preuve de la non-paternité est rapportée, la demande est rejetée et il n'y a pas lieu pour le juge de se prononcer sur l'intérêt de l'enfant à la reconnaissance de la paternité.

Certes, quant à l'obligation d'obtenir le consentement de la mère, la différence de traitement pourrait se voir fondée par les justifications suivantes.

Les doutes quant à la maternité sont quasi nuls, la femme étant celle qui met l'enfant au monde. De plus, elle est plus apte et mieux renseignée pour se prononcer sur la filiation biologique de l'enfant. La disposition en cause joue dès lors un rôle significatif lorsqu'il y a un doute sur la paternité et que la mère désire la contester.

La Cour d'arbitrage condamne toutefois tant la faculté octroyée au juge du tribunal de première instance d'apprécier la paternité que la possibilité offerte à la mère de refuser son consentement à la reconnaissance, lorsque c'est sur base de motifs autres que ceux liés à la réalité de la paternité qu'ils se prononcent. Ainsi, elle considère la disposition incriminée comme contraire aux articles 10 et 11 en «(...) *ce qu'elle s'applique lorsque la contestation est étrangère à la réalité de la paternité*».

Afin d'éliminer le caractère discriminatoire du système, le texte à l'examen propose de subordonner la reconnaissance au consentement de la mère – dans l'hypo-

Artikel 319, § 3 en § 4, regelt de erkenning van het vaderschap. Doordat dat artikel bijkomende voorwaarden oplegt die niet gelden voor de in artikel 313 bedoelde erkenning van het moederschap, ontstaat een verschil in behandeling waarvan het Hof de gewettigheid heeft onderzocht. In verband met die bepaling stipt mevrouw Nathalie Massager in haar doctoraatsthesis aan dat de bewuste regeling van bij de inwerkingtreding van de wet van 31 maart 1987 in de rechtsleer algehele en forse kritiek heeft uitgelokt, omdat zij een flagrante discriminatie doet ontstaan tussen de erkenning van het vaderschap en de erkenning van het moederschap.

Welke van die voorwaarden hebben dat verschil in behandeling tot gevolg?

Allereerst is er de vereiste inzake het verkrijgen van de toestemming van de moeder van een niet-ontvoogd minderjarig kind.

De andere betwiste voorwaarde is de rechterlijke machtiging – of, wat § 4 betreft, de bevoegdheid van de rechter om de erkenning te vernietigen –, die impliceert dat de rechtbank het belang van het kind in acht moet nemen. Deze machtiging is verplicht indien er geen toestemming is van de moeder van een niet-ontvoogd minderjarig kind of indien het kind van vijftien jaar en ouder zijn toestemming niet geeft. Hoe dan ook, wanneer bewezen wordt dat er geen sprake is van vaderschap, wordt het verzoek verworpen en hoeft de rechter zich niet uit te spreken over de vraag of het kind al dan niet belang heeft bij de erkenning van het vaderschap.

Wat de vereiste toestemming van de moeder betreft, zouden de volgende argumenten weliswaar het verschil in behandeling kunnen schragen.

Aangezien de vrouw het kind ter wereld brengt, is er nagenoeg geen twijfel over het moederschap. Bovendien is zij beter geplaatst en beter ingelicht om zich uit te spreken over de biologische afstamming van het kind. De omstreden bepaling speelt dus een belangrijke rol indien er twijfel bestaat over het vaderschap en de moeder die wenst te betwisten.

Het Arbitragehof veroordeelt echter zowel de mogelijkheid voor de rechter van de rechtbank van eerste aanleg om het vaderschap te beoordelen als de mogelijkheid voor de moeder om te weigeren haar toestemming te geven voor de erkenning, als zij zich uitspreken op grond van andere beweegredenen dan die welke verband houden met de realiteit van het vaderschap. Het Arbitragehof is dan ook van oordeel dat het omstreden artikel, de artikelen 10 en 11 schendt «*in zoverre het van toepassing is wanneer de betwisting niets uit te staan heeft met de realiteit van het vaderschap*».

Teneinde de discriminatie van dat systeem weg te werken, wordt in deze tekst voorgesteld, alleen ingeval de moeder het vaderschap betwist van degene die het

thèse où l'enfant est mineur non émancipé – seulement lorsque celle-ci conteste la paternité du candidat à la reconnaissance.

Quant à l'appréciation par le juge de l'intérêt de l'enfant pour décider si la reconnaissance peut avoir lieu ou si elle ne doit pas être annulée, il est suggéré qu'elle soit supprimée. Ainsi, la demande poursuivant la reconnaissance de paternité ne pourra désormais être rejetée que lorsque la preuve de la non-paternité est apportée. Il en sera de même pour l'action en nullité régie par le § 4 ; elle ne pourra donner lieu à l'annulation de la reconnaissance que si la non-paternité est démontrée.

B. Proposition de loi (M. Olivier Chastel) abrogeant l'article 335, § 3, alinéa 2, du Code civil (DOC 51 0338/001)

Lorsque la filiation paternelle est établie après la filiation maternelle, l'article 335, § 3, alinéa 2, du Code civil permet aux parents ensemble ou à l'un d'eux, si l'autre est décédé, de déclarer, dans un acte dressé par l'officier de l'état civil, que l'enfant portera le nom de son père.

L'alinéa 2 du même paragraphe dispose que «*cet acte ne peut être dressé, en cas de prédécès du père ou durant son mariage, sans l'accord du conjoint avec lequel il était marié au moment de l'établissement de la filiation*».

Par son arrêt du 19 mai 1993, la Cour d'arbitrage, saisie à titre préjudiciel, a constaté que l'article 335, § 3, alinéa 2, du Code civil violait les articles 10 et 11 de la Constitution (arrêt n° 38/93, *Moniteur belge* du 9 juin 1993, pp. 14160 et sv.).

La Cour d'arbitrage a en effet considéré que l'article incriminé était discriminatoire à l'égard des enfants adultérins *a patre* par rapport aux autres enfants. La Cour invoque à l'appui de son raisonnement les travaux préparatoires, desquels il ressort que le législateur a voulu protéger la famille légitime (Doc., Chambre, n° 378/4-85/86, p. 1), alors qu'aux termes de l'article 319*bis* du Code civil, le législateur n'a pas estimé le consentement de l'épouse comme étant nécessaire à l'homologation, par le tribunal de l'acte de reconnaissance d'un enfant adultérin *a patre*.

Selon la Cour, la seule invocation des intérêts de la famille légitime «*ne suffit pas pour constituer une justification raisonnable de l'exigence du consentement de l'épouse du père au sujet du changement de nom, étant donné que, aux termes de l'article 335, § 3, alinéa 2, cette épouse peut s'opposer de manière absolue audit changement, sans que cette disposition reconnaisse au juge un quelconque pouvoir d'appréciation en fonction des circonstances propres à chaque cas*».

kind wenst te erkennen, de erkenning te doen afhangen van de instemming van de moeder – als het kind een niet ontvoogde minderjarige is.

Tevens wordt de afschaffing voorgesteld van de beoordeling van het belang van het kind door de rechter, om te beslissen of de erkenning kan plaatsvinden dan wel of ze moet worden vernietigd. Zo zal het verzoek tot erkenning van het vaderschap voortaan alleen kunnen worden verworpen als wordt bewezen dat de verzoeker niet de vader is. Dat geldt ook voor de door § 4 geregelde vordering tot nietigverklaring, die alleen tot de vernietiging van de erkenning kan leiden indien bewezen is dat de verzoeker niet de vader is.

B. Wetsvoorstel (de heer Olivier Chastel) tot opheffing van artikel 335, § 3, tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek (DOC 51 0338/001)

Indien de afstamming van vaderszijde komt vast te staan na de afstamming van moederszijde, staat artikel 335, § 3, tweede lid, de ouders samen of een van hen, indien de andere overleden is, toe in een door de ambtenaar van de burgerlijke stand opgemaakte akte te verklaren dat het kind de naam van zijn vader zal dragen.

Het tweede lid van diezelfde paragraaf bepaalt dat «*(...) bij vooroverlijden van de vader of gedurende zijn huwelijk, (...) die akte niet kan worden opgemaakt zonder de instemming van de echtgenote met wie hij gehuwd was op het ogenblik van de vaststelling van de afstamming*».

In zijn arrest van 19 mei 1993 heeft het Arbitragehof, waaraan een prejudiciële vraag was voorgelegd, vastgesteld dat artikel 335, § 3, tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek de artikelen 10 en 11, van de Grondwet schond (arrest nr. 38/93, *Belgisch Staatsblad* van 9 juni 1993, blz. 14160 e.v.).

Het Arbitragehof heeft namelijk geoordeeld dat het bestreden artikel een discriminatie inhield tussen de in overspel *a patre* verwekte kinderen en de andere kinderen. Het Hof voerde tot staving van zijn redenering de parlementaire voorbereiding aan, waaruit bleek dat de wetgever het wettige gezin heeft willen beschermen (Stuk Kamer, nr. 378/4 85/86, blz. 1), terwijl diezelfde wetgever, naar luid van artikel 319*bis* van het Burgerlijk Wetboek, de instemming van de echtgenote niet noodzakelijk achtte voor de homologatie door de rechtbank van de akte van erkenning van een overspelig kind *a patre*.

Volgens het Hof «*kan het loutere aanvoeren van die belangen geen redelijke verantwoording zijn voor het vereiste van instemming van de echtgenote van de vader met de naamswijziging, aangezien, luidens artikel 335, § 3, tweede lid, die echtgenote die naamswijziging op absolute wijze kan beletten, zonder dat die bepaling aan de rechter enige bevoegdheid verleent tot beoordeling naargelang van de omstandigheden die eigen zijn aan ieder geval*».

Le Collège des médiateurs fédéraux (Rapport annuel 2000, pp. 62 et suivantes) dénonce en outre le problème qui se présente lorsque le père fait appel à la procédure administrative de changement de nom. En l'espèce, le plaignant, père d'un enfant adultérin, souhaitait reconnaître la filiation de son enfant. Étant en cours de procédure de divorce, son épouse s'opposait au changement de nom. Par conséquent, le changement de nom demandé par le requérant n'a été accordé qu'après que le divorce ait acquis force de chose jugée.

En effet, le Service public fédéral Justice estime que la procédure administrative de changement de nom ne peut être utilisée pour contourner les règles légales en matière de filiation et d'attribution du nom. Puisque les arrêts de la Cour d'arbitrage statuant sur question préjudicielle n'entraînent pas par eux-mêmes l'annulation de la disposition concernée, le département considère que ses agents sont contraints d'appliquer la disposition. Or, les arrêts de la Cour d'arbitrage rendus sur question préjudicielle s'imposent au juge du fond, à moins que celui-ci ne pose une nouvelle question à la Cour d'arbitrage (voyez par exemple : Civ. Nivelles, 19 janvier 1994, J.T., 1995, p. 708 ; Liège, 19 mai 1998, J.T., 1998, p. 811 ; Civ. Namur, 25 novembre 1996, J.L.M.B., 1997, p. 516). Le point de vue du département étant juridiquement fondé, il est nécessaire que le législateur intervienne en la matière.

La non-discrimination selon les modes de filiation doit être défendue par le législateur ; il n'est plus légalement admissible de priver un enfant adultérin de la possibilité d'être reconnu par son père. L'accès au nom du père constitue un droit dans le chef de l'enfant, qu'il soit légitime, naturel ou adultérin. L'intérêt de l'enfant doit prévaloir.

La proposition de loi à l'examen entend tenir compte de l'arrêt de la Cour d'arbitrage et du rapport annuel 2000 du Collège des médiateurs fédéraux en abrogeant l'article 335, § 3, alinéa 2, du Code civil.

C. Proposition de loi (M. Guy Swennen) modifiant l'article 332 du Code civil en vue de prolonger le délai dans lequel la paternité peut être contestée par le mari (DOC 51 0495/001)

M. Guy Swennen (sp.a-spirit), auteur de la proposition de loi, précise que l'article 332, alinéa 4, du Code civil dispose que l'«action de la mère [visant à contester une paternité] doit être intentée dans l'année de la naissance et celle du mari ou du précédent mari dans l'année de la naissance ou de la découverte de celle-ci».

Het College van de federale ombudsmannen (Jaarverslag 2000, blz. 62 e.v.) wijst daarenboven op het probleem dat zich voordoet wanneer de vader een beroep doet op de administratieve procedure tot naamswijziging. In het aangehaalde geval, wenste de klager, als vader van een overspelig kind, de afstamming van zijn kind te erkennen. Aangezien hij in een echtscheidingsprocedure was verwickeld, verzette zijn echtgenote zich tegen de naamswijziging. De door de verzoeker gevraagde naamswijziging werd bijgevolg pas toegestaan nadat de echtscheiding in kracht van gewijsde was gegaan.

De Federale Overheidsdienst Justitie is immers van mening dat de administratieve procedure tot naamswijziging niet mag worden gebruikt om de wettelijke regels inzake afstamming en naamgeving te omzeilen. Aangezien arresten waarin het Arbitragehof zich over prejudiciële vragen uitspreekt niet automatisch tot vernietiging van de bestreden bepaling leiden, is het departement van mening dat zijn ambtenaren de bepaling moeten uitvoeren. De feitenrechter moet evenwel de op een prejudiciële vraag gewezen arresten van het Arbitragehof in acht nemen, tenzij hij aan het Arbitragehof een nieuwe vraag stelt (zie bijv.: Burg. Nijvel, 19 januari 1994, J.T. 1995, blz. 708; Luik, 19 mei 1998, J.T., 1998, blz. 811; Burg. Namen, 25 november 1996, J.L.M.B., 1997, blz. 516). Daar tegen het standpunt van het departement juridisch niets in te brengen valt, staat het aan de wetgever terzake op te treden.

De wetgever moet de non-discriminatie naar gelang van de afstammingswijzen verdedigen; het is wettelijk niet langer aanvaardbaar een overspelig kind de erkenning door zijn vader te ontzeggen. Het kind, ongeacht of het een wettig, natuurlijk of overspelig kind is, moet het recht hebben de naam van zijn vader te dragen. Het belang van het kind moet immers op de eerste plaats komen.

Het ter bespreking voorliggende wetsvoorstel houdt rekening met het arrest van het Arbitragehof en met het Jaarverslag 2000 van het College van de federale ombudsmannen en heeft tot doel artikel 335, § 3, tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek op te heffen.

C. Wetsvoorstel (de heer Guy Swennen) tot wijziging van artikel 332 van het Burgerlijk Wetboek om de termijn waarbinnen de echtgenoot het vaderschap kan betwisten, te verlengen (DOC 51 0495/001)

De heer Guy Swennen (sp.a-spirit), indiener van het wetsvoorstel, verduidelijkt dat artikel 332, vierde lid, BW stelt dat «de rechtsvordering (tot betwisting van het vaderschap) van de moeder moet worden ingesteld binnen een jaar na de geboorte en die van de echtgenoot of van de vorige echtgenoot binnen een jaar na de geboorte of na de ontdekking ervan».

Or, la brièveté de ce délai (de déchéance) pose de nombreux problèmes pratiques, notamment au père présumé, une des principales raisons étant bien entendu que celui-ci connaît moins bien les circonstances de la conception que la mère. De plus, diverses mutations sociales étant intervenues depuis l'instauration de ce bref délai de déchéance par la loi de filiation, ce dernier ne correspond plus à la réalité des choses. Le nombre de divorces a, par exemple, fortement augmenté, et les structures familiales autres que la famille traditionnelle deviennent progressivement majoritaires.

Il est par exemple également étonnant de constater que, dans de nombreux cas, l'enfant a déjà été conçu pendant la période de séparation de fait entre les époux, une période au cours de laquelle les partenaires séparés souhaitent généralement avoir le moins de contacts possibles l'un avec l'autre, quelle que soit la forme de divorce.

À cela s'ajoute que les partenaires ignorent généralement l'importance et/ou les conséquences de la contestation de paternité ou – élément non négligeable – redoutent le coût d'une telle procédure.

La doctrine et la jurisprudence sont également très partagées sur l'opportunité d'un délai aussi court (un an) pour contester la paternité et, notamment, sur la question de savoir si ce délai n'est pas contraire au principe d'égalité. Pour la Cour d'arbitrage, la réponse est négative (Cour d'arbitrage n° 138/2000, 21 décembre 2000 (question préjudicielle), <http://www.arbitrage.be> (18 octobre 2001); A.A. 2000, 1845; *M.B.* 8 mars 2001 (deuxième édition) (extrait), 7435 et <http://moniteur.be> (9 mars 2001); J. dr. jeun. 2001, n° 206, 43; J.L.M.B. 2001, 936 et <http://jlmbi.larcier.be> (4 juillet 2001); J.T. 2001, 297; *Juristenkrant* 2001 (commentaire VERSCHELDEN, G.), n° 24, 1; R.W. 2000-01, 1343; Rev. trim. dr. fam. 2001 (abrégé), 319; T.B.B.R. 2001, 359, note VERSCHELDEN, G. 2; T.B.P. 2001 (abrégé), 722; T.J.K. 2001, 74, note.)

L'intervenant considère cependant que, même en l'absence de discrimination, il se justifie d'allonger le délai, dont l'ancien conjoint dispose à l'heure actuelle, pour contester sa paternité. Ce point de vue est par ailleurs partagé indirectement par la Cour d'arbitrage, qui considère que le législateur doit se prononcer sur la question.

Étant donné qu'il faut quand même tenir compte dans une certaine mesure de l'intérêt de l'enfant, comme le dit la Cour d'arbitrage, il propose de porter le délai à deux ans.

In de praktijk blijkt deze korte (verval)termijn, inzonderheid voor de vermeende vader, voor heel wat problemen te zorgen. Een belangrijke oorzaak is uiteraard dat de vermeende vader veel minder dan de moeder de omstandigheden van de verwekking kent. Sinds de invoering van deze korte vervaltermijn ingevolge de afstammingswet werken ook een aantal maatschappelijke evoluties door, die maken dat deze termijn niet langer realistisch is. Zo is het aantal echtscheidingen aanzienlijk toegenomen en vormen andere gezinsvormen buiten het traditionele gezin, hoe langer hoe meer, de meerderheid.

Opvallend is bijvoorbeeld ook dat in vele gevallen de verwekking van het kind reeds plaatsgrijpt tijdens de periode van feitelijke scheiding tussen de echtgenoten, een periode waarin de scheidende partners, ongeacht de echtscheidingsvorm, veelal zo weinig mogelijk met elkaar te maken wensen te hebben.

Voeg daaraan toe dat de partners veelal geen weet hebben van het belang en/of de gevolgen van de betwisting van het vaderschap, of - niet onbelangrijk - opzien tegen de kostprijs van een dergelijk procedure.

Ook in de rechtsleer en de rechtspraak is discussie ontstaan over deze korte termijn van één jaar voor het betwisten van het vaderschap, en meer bepaald of deze niet strijdig is met het gelijkheidsbeginsel. Het Arbitragehof heeft alvast geoordeeld van niet (Arbitragehof nr. 138/2000, 21 december 2000 (prejudiciële vraag), <http://www.arbitrage.be> (18 oktober 2001); A.A. 2000, 1845; *B.S.* 8 maart 2001 (tweede uitgave) (uittreksel), 7435 en <http://staatsblad.be> (9 maart 2001); J. dr. jeun. 2001, afl. 206, 43; J.L.M.B. 2001, 936 en <http://jlmbi.larcier.be> (4 juli 2001); J.T. 2001, 297; *Juristenkrant* 2001 (weergave VERSCHELDEN, G.), afl. 24, 1; R.W. 2000-01, 1343; *Rev. trim. dr. fam. 2001* (verkort), 319; T.B.B.R. 2001, 359, noot VERSCHELDEN, G. 2; T.B.P. 2001 (verkort), 722; T.J.K. 2001, 74, noot.)

De spreker meent evenwel dat, zelfs indien er geen discriminatie is, er redenen zijn om de termijn voor het betwisten van het vaderschap te verlengen voor de (vorige) echtgenoot. Die stelling wordt ten andere ook zijdelings gehuldigd door het Arbitragehof dat stelt dat de wetgever daarover te oordelen heeft.

Omdat toch in enigerlei mate rekening gehouden moet worden met het belang van het kind, zoals het Arbitragehof dat omschrijft, stelt hij voor de termijn te brengen op twee jaar.

D. Proposition de loi (M. Thierry Giet, Mmes Karine Lalieux et Valérie Déom, M. André Perpète et Mme Annick Saudoyer) modifiant des dispositions du Code civil relatives à l'établissement de la filiation et aux effets de celle-ci (DOC 51 0597/001)

Mme Valérie Déom (PS), coauteur de la proposition de loi, renvoie à ses développements, DOC 51 0597/001.

Elle ajoute que cette proposition de loi n'entend pas se borner à éliminer les formes de discrimination en matière de filiation relevées par la Cour d'arbitrage.

Cette proposition de loi vise en premier lieu à supprimer les discriminations qui subsistent entre les pères et les mères et les hommes et les femmes.

Elle vise en second lieu à harmoniser les procédures en vigueur.

Les auteurs entendent en troisième lieu permettre un rapprochement de la filiation dans le mariage et hors mariage et ce, compte tenu de l'évolution très nette de ces dernières décennies qui tendent à une assimilation de plus en plus forte entre le mariage et le concubinage. Au XXIe siècle, il devient quelque peu archaïque d'appliquer des règles différentes aux deux filiations. La loi du 31 mars 1987 réformant le droit de la filiation a pratiquement gommé toutes les différences en ce qui concerne les effets mais a conservé un mécanisme de présomption de paternité du mari qui aboutit à des conséquences choquantes pour l'établissement de la filiation. Cette proposition a dès lors pour objet, tout en conservant la présomption de paternité du mari, de donner à celle-ci des effets à peu près équivalents à ceux d'une reconnaissance.

Elle propose aux membres de la commission de prendre cette proposition de loi comme base de discussion.

E. Proposition de loi (Mme Marie-Christine Marghem, MM. Guy Swennen et Olivier Maingain et Mme Valérie Déom) modifiant, en vue de supprimer une discrimination relevée par la Cour d'arbitrage, l'article 321 du Code civil (DOC 51 0701/001)

Mme Marie-Christine Marghem (MR), auteur principal de la proposition de loi, renvoie aux développements de la proposition de loi (DOC 51 0701/001)

Dans son arrêt n° 169/2003, la Cour d'arbitrage a dit pour droit que l'article 321 du Code civil violait les articles 10 et 11 de la Constitution. En effet, cet article ne

D. Wetsvoorstel tot (de heer Thierry Giet, de dames Karine Lalieux en Valérie Déom, de heer André Perpète en mevrouw Annick Saudoyer) wijziging van de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek met betrekking tot het vaststellen van de afstamming en de gevolgen ervan (DOC 51 0597/001)

Mevrouw Valérie Déom (PS), mede-indiener van het wetsvoorstel, verwijst naar de toelichting bij het wetsvoorstel, DOC 51 0597/001.

Zij voegt hieraan toe dat dit wetsvoorstel zich niet wil beperken tot de wegwerking van de door het Arbitragehof opgeworpen vormen van discriminaties inzake afstamming.

In de eerste plaats beoogt dit wetsvoorstel de afschaffing van de resterende discriminaties tussen vaders en moeders, mannen en vrouwen.

In de tweede plaats wil dit wetsvoorstel de terzake geldende procedures harmoniseren.

In de derde plaats willen de indieners, gelet op de onmiskenbare evolutie van de jongste decennia waarbij het huwelijk almaar vaker met het samenwonen gelijkgesteld wordt, ook de afstammelingen binnen en buiten het huwelijk dichter bij elkaar uitbrengen. In de 21^e eeuw komt het enigszins archaïsch uit dat voor die twee afstammelingen verschillende regels gelden. De wet van 31 maart 1987 tot wijziging van een aantal bepalingen betreffende de afstamming heeft nagenoeg alle verschillen uitgevlakt wat de uitwerking betreft, maar heeft een mechanisme van vermoeden van vaderschap van de echtgenoot in stand gehouden dat stuitende gevolgen heeft voor de vaststelling van de afstamming. Dit voorstel tracht dan ook het vermoeden van vaderschap van de echtgenoot te behouden, maar en er gevolgen aan te geven die nagenoeg dezelfde zijn als die van een erkenning.

Zij stelt de commissieleden voor om dit wetsvoorstel als basis van de bespreking te gebruiken.

E. Wetsvoorstel (mevrouw Marie-Christine Marghem, de heren Guy Swennen en Olivier Maingain en mevrouw Valérie Déom) tot wijziging van artikel 321 van het Burgerlijk Wetboek, teneinde een door het Arbitragehof aangestipte vorm van discriminatie weg te werken (DOC 51 0701/001)

Mevrouw Marie-Christine Marghem (MR), hoofdiindener van het wetsvoorstel verwijst naar de toelichting bij het wetsvoorstel (DOC 51 0701/001)

In zijn arrest nr. 169/2003 heeft het Arbitragehof geoordeeld dat artikel 321 van het Burgerlijk Wetboek de artikelen 10 en 11 van de Grondwet schendt. Overeenkom-

permet pas de reconnaître un enfant lorsque cette reconnaissance ferait apparaître, entre la mère et le père, un empêchement à mariage, dû à l'alliance, dont le Roi ne peut dispenser, même lorsque ce lien d'alliance a disparu. La proposition de loi à l'examen vise à remédier à ce problème en permettant une telle reconnaissance lorsque l'alliance à l'origine de l'empêchement à mariage n'existe plus.

F. Proposition de loi (M. Geert Bourgeois) modifiant l'article 313 du Code civil (DOC 51 0707/001)

La reconnaissance par le père d'un enfant majeur ou mineur émancipé n'est recevable que moyennant le consentement préalable de l'enfant. Cette condition n'est toutefois pas prévue en cas de reconnaissance par la mère, ce qui fait qu'un enfant majeur ne peut refuser son consentement à sa reconnaissance par une femme. L'auteur propose de supprimer cette inégalité en soumettant également la reconnaissance par la mère au consentement préalable de l'enfant.

G. Proposition de loi (MM. Alain Courtois, Olivier Maingain et Jean-Pierre Malmendier) modifiant l'article 337, § 1er, du Code civil relatif à l'action intentée par un enfant en réclamation d'une pension pour l'entretien, l'éducation et la formation adéquate, en vue de supprimer une discrimination relevée par la Cour d'arbitrage (DOC 51 1353/001).

Il est renvoyé aux développements de la proposition de loi.

II. — PROCÉDURE

La sous-commission décide que c'est la proposition de loi ayant la portée la plus importante qui sera prise comme base de discussion, à savoir la proposition de loi modifiant des dispositions du Code civil relatives à l'établissement de la filiation et aux effets de celle-ci (déposée par M. Thierry Giet, Mmes Karine Lalieux, Valérie Déom, M. André Perpète et Mme Annick Saudoyer).

Afin de faciliter l'obtention d'un consensus dans cette matière, la sous-commission décide par ailleurs de se réunir à huis clos, à l'exception des auditions.

stig dat artikel is het immers onmogelijk een kind te erkennen als die erkenning aan het licht brengt dat tussen de moeder en de vader een huwelijksbeletsel wegens aanverwantschap bestaat waarvoor de Koning geen ontheffing kan verlenen, zelfs al is inmiddels een einde gekomen aan die aanverwantschap. Dit wetsvoorstel heeft tot doel een oplossing aan te reiken voor dat knelpunt, door een dergelijke erkenning wel mogelijk te maken wanneer de aanverwantschap die aan het huwelijksbeletsel ten grondslag ligt, niet langer bestaat.

F. Wetsvoorstel (de heer Geert Bourgeois) tot wijziging van artikel 313 van het Burgerlijk Wetboek (DOC 51 0707/001)

De erkenning van een meerderjarig kind of van een ontvoogde minderjarige door de vader is alleen ontvankelijk mits het kind vooraf daarin toestemt. Deze voorwaarde ontbreekt echter met betrekking tot de erkenning door de moeder, waardoor een meerderjarig kind zijn toestemming met zijn erkenning door een vrouw niet kan weigeren. De auteur stelt voor deze ongelijkheid weg te werken door de voorwaarde van de voorafgaande toestemming uit te breiden tot de erkenning door de moeder.

G. wetsvoorstel (de heren Alain Courtois, Olivier Maingain en Jean-Pierre Malmendier) tot wijziging van artikel 337, § 1, van het Burgerlijk Wetboek betreffende de door een kind ingestelde vordering tot uitkering voor levensonderhoud, opvoeding en passende opleiding, om een door het Arbitragehof aangestipte discriminatie op te heffen (DOC 51 1353/001).

Er wordt verwezen naar de toelichting bij het wetsvoorstel (DOC 51 1353/001).

II. — PROCEDURE

De subcommissie beslist dat het meest verstrekkende wetsvoorstel, met name het wetsvoorstel (de heer Thierry Giet, de dames Karine Lalieux en Valérie Déom, de heer André Perpète, mevrouw Annick Saudoyer) tot wijziging van de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek met betrekking tot het vaststellen van de afstamming en de gevolgen ervan, als basis van de bespreking zal dienen.

Teneinde gemakkelijker een consensus te bereiken in deze materie, beslist de subcommissie eveneens om, behoudens de hoorzittingen, met gesloten deuren te vergaderen.

III. — DISCUSSION GÉNÉRALE

Le représentant du ministre se rallie aux objectifs de ces propositions de loi.

Un membre estime qu'il y aura lieu de trancher un certain nombre de questions dans le cadre de cette discussion.

Une réforme globale est-elle nécessaire ? Certains professeurs le pensent, alors que d'autres ne partagent pas cet avis. Le grand nombre d'arrêts prononcés par la Cour d'arbitrage révèle cependant que l'équilibre qui existait entre le lien de sang, d'une part, et l'intérêt de l'enfant, d'autre part, a été rompu.

Que la proposition la plus radicale (DOC 51 0579/001) serve de base à la discussion est une bonne chose. Il n'est cependant pas réaliste de vouloir réformer complètement le droit de la filiation. Il faudra veiller à maintenir une certaine cohérence juridique et à employer une bonne méthode de travail.

Il faut partir de la réalité biologique et tenir compte ensuite du lien socio-affectif.

La proposition de loi 597 restreint fortement la règle de la présomption de paternité. Une restriction si poussée est inopportune.

S'il est logique d'étendre la règle de la présomption de paternité aux cohabitants légaux, l'étendre aux cohabitants de fait est exagéré.

L'intervenant suggère de mettre la présente discussion à profit pour aborder le problème des enfants mort-nés.

Un second membre souligne qu'il convient de se mettre clairement d'accord sur les matières pouvant être abordées dans le cadre de la discussion.

La discussion actuelle va en effet au-delà de la simple suppression des discriminations, ce qui était l'objectif initial de la sous-commission. Il faut procéder à une délimitation claire des travaux.

Le membre souligne que la proposition de loi n° 597 crée plus de discriminations qu'elle n'en supprime. Alors que la réglementation actuelle en matière de filiation offre une certaine sécurité juridique, la proposition de loi engendrera au contraire une insécurité juridique.

Un troisième membre estime que la sous-commission doit s'intéresser aux problèmes concrets et leur trouver des solutions dans la mesure du possible.

Un quatrième membre reconnaît que la proposition de loi n° 597 n'est pas vraiment révolutionnaire. Les professeurs estiment que l'on peut aller beaucoup plus loin.

III. — ALGEMENE BESPREKING

De vertegenwoordiger van de minister schaaft zich achter de doelstellingen van deze wetsvoorstellen.

Een lid is van mening dat er in deze discussie een aantal knopen moeten worden doorgemaakt.

Is een globale hervorming nodig? Sommige professoren menen van wel, anderen dan weer van niet. Het groot aantal arresten van het Arbitragehof toont evenwel aan dat het vroegere evenwicht tussen de biologische bloedband enerzijds en het belang van het kind anderzijds nu doorbroken is.

Het is een goede zaak om het meest verregaand wetsvoorstel (DOC 51 0597/001) als basis van bespreking te nemen. Het is evenwel niet realistisch om een volledige hervorming van het afstammingsrecht door te voeren. Men zal er wel over moeten waken dat een zekere juridische coherentie bewaard wordt. Er moet een goede werkmethode gehanteerd worden.

De biologische werkelijkheid moet als vertrekpunt fungeren om vervolgens rekening te houden met de socio-affectieve band.

Het wetsvoorstel 597 beperkt sterk de regel van het vermoeden van vaderschap. Een dergelijke verregaande beperking is niet aangewezen.

De uitbreiding van de vaderschapsregel tot de wettelijk samenwonenden is logisch, maar de uitbreiding tot de feitelijk samenwonenden daarentegen is overdreven.

Misschien kan van de gelegenheid gebruik worden gemaakt om in deze discussie ook de problematiek van de levenloze kinderen te betrekken.

Een tweede lid benadrukt dat duidelijk moet worden afgesproken welke materies in het kader van de bespreking aan bod kunnen komen.

De huidige discussie gaat immers verder dan alleen het wegwerken van de discriminaties, wat oorspronkelijk de bedoeling van de subcommissie was. Er moet een duidelijke afbakening komen.

Het lid is van mening dat het wetsvoorstel nr. 597 meer discriminaties in het leven roept dan wegwerkt. De huidige regeling inzake afstamming biedt een zekere juridische zekerheid, het wetsvoorstel daarentegen zal juridische onzekerheid teweegbrengen.

Een derde lid meent dat de subcommissie oog moet hebben voor concrete knelpunten en in de mate van het mogelijke moeten hiervoor oplossingen aangereikt worden.

Een vierde lid erkent dat het wetsvoorstel nr. 597 niet echt revolutionair is. De professoren zijn van mening dat veel verder kan worden gegaan.

C'est toutefois aux politiques qu'il incombe de trancher ces questions. Le texte qui aura fait l'objet d'un consensus au sein de la sous-commission pourra ensuite être soumis pour avis aux professeurs pour assurer la cohérence juridique.

La sous-commission favoriserait les discriminations si elle donnait, dans le droit de la filiation, exclusivement la primauté à la réalité biologique ou au lien socio-affectif. Il faut tendre à un certain équilibre. La notion de « possession d'état » peut jouer un rôle important dans ce débat.

En ce qui concerne la séparation de fait, le membre observe que la jurisprudence de Liège a souligné qu'elle peut être démontrée par tous les moyens de droit.

La limitation de la règle de présomption de paternité vise à supprimer les différences de traitement entre les enfants nés dans les liens du mariage et les enfants nés en dehors des liens du mariage.

Le texte de la proposition de loi doit toutefois être modifié afin que la règle de la présomption de paternité reste d'application en cas de dissolution du mariage pour cause de décès.

Le membre fait par ailleurs observer que le mariage et la cohabitation légale sont deux institutions différentes, soumises à des règles différentes. Il n'est dès lors pas indiqué d'étendre la règle de la présomption de paternité aux cohabitants légaux ni *a fortiori* aux cohabitants de fait.

Un cinquième membre exprime une préférence pour la réalité biologique tout en admettant que le lien socio-affectif doit être pris en compte en cas de reconnaissance d'un enfant plus âgé.

Un sixième membre plaide en faveur de la sécurité juridique, mais estime qu'il faut également tenir compte de l'intérêt de l'enfant et de la réalité actuelle. La règle de la présomption de paternité doit-elle par exemple s'appliquer lorsqu'un couple vit séparé de fait depuis longtemps, mais que cette situation n'a pas fait l'objet d'une constatation juridique ?

Le membre fait également observer que la notion de « possession d'état » permet d'offrir une solution pour de nombreux problèmes soulevés au cours des auditions. La définition concrète de cette notion pourrait s'inspirer de la littérature juridique française. Il faut cependant que cette notion s'entende de la même manière quelle que soit la situation.

Het zijn evenwel de politici die deze knopen moeten doorhakken. Nadien kan de tekst waarover in de sub-commissie een consensus wordt bereikt, met het oog op de juridische coherentie, voor advies worden voorgelegd aan professoren.

Het zou discriminaties in de hand werken als de sub-commissie in het afstammingsrecht exclusief voorrang zou verlenen aan de biologische werkelijkheid of aan de socio-affectieve band. Er moet naar een zeker evenwicht worden gestreefd. De notie « bezit van staat » kan in deze bespreking een grote rol spelen.

Wat de feitelijke scheiding betreft, merkt het lid op dat Luikse rechtspraak gestipuleerd heeft dat dit met alle middelen van recht kan worden aangetoond.

De beperking van de toepassing van de vaderschapsregel beoogt de wegwerking van de verschillende behandeling tussen kinderen geboren binnen het huwelijk en kinderen geboren buiten het huwelijk.

De tekst van het wetsvoorstel moet wel gewijzigd worden opdat de vaderschapsregel van toepassing blijft bij de ontbinding van het huwelijk wegens overlijden.

Voorts merkt het lid op dat het huwelijk en de wettelijke samenwoning twee verschillende instituten zijn die aan verschillende regels onderworpen zijn. Het is dan ook niet aangewezen om de vaderschapsregel uit te breiden tot de wettelijke samenwonenden en *a fortiori* ook niet tot de feitelijke samenwonenden.

Een vijfde lid geeft de voorkeur aan de biologische werkelijkheid, doch erkent dat bij erkenning op een latere leeftijd rekening dient te worden gehouden met de socio-affectieve band.

Een zesde lid pleit voor de juridische zekerheid doch er moet ook rekening worden gehouden met het belang van het kind en de huidige werkelijkheid. Moet de vaderschapsregel nog gelden als een stel sinds geruime tijd feitelijk gescheiden leeft doch hiervan geen gerechtelijke vaststelling is gebeurd?

Voorts merkt het lid op dat de notie « bezit van staat » voor veel van de aangehaalde problemen tijdens de hoorzittingen uitkomst kan bieden. Voor de juiste invulling van dit begrip kan inspiratie worden opgedaan in de rechtsliteratuur van Frankrijk. Dit begrip moet ongeacht de situatie wel op dezelfde manier worden begrepen.

IV. — DISCUSSION DES ARTICLES

Article 1er

Cet article ne donne lieu à aucune observation.

Art. 2

La modification proposée de l'article 313 du Code civil a pour objectif d'aligner les conditions des reconnaissances maternelle et paternelle, ce qui était une exigence posée par la Cour d'arbitrage (arrêt n° 112/02 du 26 juin 2002, RTDF 2002, p. 695). Désormais, ces reconnaissances se feront dans les mêmes conditions, selon les dispositions de l'article 329*bis* du Code civil, prévu à l'article 13 de la présente proposition de loi (DOC 51 0597/001) (voir *infra*).

Cet article fait l'objet d'un consensus.

*
* *

En remplacement de l'article 2, un amendement consensuel n° 84 (M. Guy Swennen (sp.a-spirit), Mmes Valérie Déom (PS), Marie-Christine Marghem (MR), Martine Taelman (VLD), et Liesbeth Van der Auwera (CD&V) et M. Melchior Wathelet (cdH); DOC 51 0597/023) est déposé, (voir également les articles 2*bis* et 2*ter*).

Art. 2*bis* (nouveau)

L'amendement n° 2 (Mme Liesbeth Van der Auwera (CD&V); DOC 51 0597/003) tend à insérer un article 2*bis*. L'amendement ajoute l'alinéa suivant à l'article 313, § 2, du Code civil:

«Elle peut toutefois reconnaître l'enfant si l'empêchement à mariage est dû à un lien d'alliance et que ce lien a disparu.»

Cet amendement est le corollaire de l'amendement n° 1, qui tend à insérer un article 10*bis* (voir *infra*). Les amendements n°s 69 et 71, tendant respectivement à insérer un article 3*bis* et un article 12*bis*, s'inscrivent également dans le prolongement de cet amendement.

Afin d'assurer la concordance avec l'amendement n° 1, il y a lieu de remplacer, dans le texte de l'amendement n° 2, les mots «a disparu» par les mots «est dissous».

IV. — ARTIKELSGEWIJZE BESPREKING

Artikel 1

Over dit artikel worden geen opmerkingen gemaakt.

Art. 2

De voorgestelde wijziging van artikel 313 van het Burgerlijk Wetboek beoogt de voorwaarden voor de erkenning van het vaderschap gelijk te schakelen met die voor de erkenning van het moederschap. Dat was een eis van het Arbitragehof (arrest nr. 112/02 van 26 juni 2002, RTDF 2002, blz. 695). Voortaan zullen voor die erkenningen dezelfde voorwaarden gelden, overeenkomstig de bepalingen van artikel 329*bis* van het Burgerlijk Wetboek, dat is opgenomen in artikel 13 van het onderhavige wetsvoorstel (DOC 51 0597/001) (zie *infra*).

Over dit artikel bestaat een consensus.

*
* *

De heer Guy Swennen (sp.a-spirit), mevrouw Valérie Déom (PS), mevrouw Marie-Christine Marghem (MR), mevrouw Martine Taelman (VLD) en mevrouw Liesbeth Van der Auwera (CD&V) en de heer Melchior Wathelet (cdH) dienen consensusamendement nr. 84 (Doc 51 0597/023) in, ter vervanging van artikel nr. 2 (zie in dat verband ook de artikelen 2*bis* en 2*ter*).

Art. 2*bis* (nieuw)

Amendement nr. 2 (mevrouw Liesbeth Van der Auwera (CD&V); DOC 51 0597/003) strekt ertoe een nieuw artikel 2*bis* in te voegen. Het amendement voegt aan artikel 313, § 2 B.W. het volgende lid toe:

«Zij kan het kind echter wel erkennen indien het huwelijksbeletsel is ontstaan uit een band van aanverwantschap en die band van aanverwantschap is verdwenen.»

Dit amendement is een logisch gevolg van amendement nr. 1 tot invoeging van een artikel 10*bis* (zie *infra*). Liggen eveneens in het verlengde hiervan, de amendementen 69 en 71 (respectievelijk tot invoeging van de nieuwe artikelen 3*bis* en 12*bis*).

Teneinde dit amendement in overeenstemming te brengen met amendement nr. 1 dienen in de Franse tekst de woorden «a disparu» vervangen te worden door de woorden «est dissous».

Ces amendements font suite à l'arrêt n° 169/2003 de la Cour d'arbitrage. Celle-ci a estimé que l'article 321 du Code civil viole les principes constitutionnels d'égalité et de non-discrimination dans la mesure où il n'autorise pas le père à reconnaître un enfant lorsque cette reconnaissance ferait apparaître entre la mère et ledit père un empêchement à mariage dont le Roi ne peut dispenser et qui est dû à un lien d'alliance, lorsque ce lien a disparu.

L'amendement n° 2 fait l'objet d'un consensus.

Les amendements nos 1, 2, 69 et 71 ont le même objet que la proposition de loi (Mme Marie-Christine Marghem, MM. Guy Swennen et Olivier Maingain et Mme Valérie Déom) modifiant, en vue de supprimer une discrimination relevée par la Cour d'arbitrage, l'article 321 du Code civil (DOC 51 0701/001 et 002).

*
* *

En remplacement de l'amendement n° 2bis, un amendement consensuel n° 84 (M. Guy Swennen (sp.a-spirit), Mmes Valérie Déom (PS), Marie Christine Marghem (MR), Martine Taelman (VLD) et Liesbeth Van der Auwera (CD&V) et M. Melchior Wathelet (cdH); DOC 51 0597/023) est déposé, afin de prendre en compte les remarques formulées et d'intégrer cette disposition à l'article 2. (voir également les articles 2 et 2ter).

L'amendement n° 2 est dès lors retiré.

Art. 2ter (nouveau)

L'amendement n° 55 (Mme Marie-Christine Marghem; DOC 51 0597/014) vise à préciser le texte de l'article 313 du Code civil, en remplaçant au § 3, alinéa 2, les mots «notifié par celui-ci; s'il n'est pas reçu» par les mots «notifié par celui-ci. La notification d'une expédition conforme de l'acte de reconnaissance se fait par envoi recommandé dans le mois de la reconnaissance au domicile de l'époux ou de l'épouse de l'auteur de la reconnaissance tel qu'il résulte du registre national ou au Parquet si le domicile de la personne à qui la notification doit être faite est inconnu ou si celle-ci réside à l'étranger. S'il n'est pas reçu».

Cet amendement fait l'objet d'un consensus.

Deze amendementen komen tegemoet aan het arrest nr. 169/2003 van het Arbitragehof. Het Hof heeft geoordeeld dat artikel 321 van het Burgerlijk Wetboek het grondwettelijke gelijkheids- en non-discriminatiebeginsel schendt in zoverre het de vader niet toestaat een kind te erkennen wanneer uit die erkenning tussen de moeder en hemzelf een huwelijksbelet zou blijken waarvoor de Koning geen ontheffing kan verlenen en dat te wijten is aan aanverwantschap, wanneer die band van aanverwantschap is verdwenen.

Over amendement nr. 2 bestaat een consensus.

De amendementen nrs. 1, 2, 69 en 71 hebben hetzelfde voorwerp als het wetsvoorstel (mevrouw Marie-Christine Marghem, de heren Guy Swennen en Olivier Maingain en mevrouw Valérie Déom) tot wijziging van artikel 321 van het Burgerlijk Wetboek, teneinde een door het Arbitragehof aangestipte vorm van discriminatie weg te werken (DOC 51 0701/001 en 002).

*
* *

De heer Guy Swennen (sp.a-spirit), mevrouw Valérie Déom (PS), mevrouw Marie-Christine Marghem (MR), mevrouw Martine Taelman (VLD) en mevrouw Liesbeth Van der Auwera (CD&V) en de heer Melchior Wathelet (cdH) dienen consensusamendement nr. 84 (DOC 51 0597/023) in, ter vervanging van amendement nr. 2 (zie in dat verband ook de artikelen 2 en 2ter). Zodoende wordt rekening gehouden met de geformuleerde opmerkingen, en wordt deze bepaling in artikel 2 opgenomen.

Amendement nr. 2 wordt derhalve ingetrokken.

Art. 2ter (nieuw)

Mevrouw Marie-Christine Marghem (MR) dient amendement nr. 55 (DOC 51 0597/014) in, ter precisering van de tekst van artikel 313 van het Burgerlijk Wetboek. Zulks geschiedt door in § 3, tweede lid, de woorden «geeft deze kennis van de akte; indien zij niet is opgemaakt» te vervangen door de woorden «geeft deze kennis van de akte. De kennisgeving van een behoorlijke verzending van de akte van erkenning geschiedt binnen een maand na de erkenning, bij aangetekende brief die wordt verzonden naar de in het Rijksregister vermelde woonplaats van de echtgenoot of echtgenote van diegene die het kind erkent, dan wel naar het openbaar ministerie zo de woonplaats van de persoon aan wie de kennisgeving behoort te gebeuren, onbekend is, of indien die persoon in het buitenland verblijft. Indien die kennisgeving niet is opgemaakt».

Over dit amendement is er eensgezindheid.

*
* *

En remplacement de l'amendement n°55, un amendement consensuel n°84 (M. Guy Swennen (sp.a-spirit), Mmes Valérie Déom (PS), Marie-Christine Marghem (MR), Martine Taelman (VLD) et Liesbeth Van der Auwera (CD&V) et M. Melchior Wathelet (cdH); DOC 51 0597/023) est déposé. (voir également les articles 2 et 2bis). L'amendement n°55 est dès lors retiré.

Art. 3

La modification proposée de l'article 314 du Code civil a pour objectif d'égaliser les conditions imposées pour entreprendre une action en recherche de maternité et de paternité. Désormais les conditions seront celles fixées à l'article 332quinquies, prévu à l'article 18 de la présente proposition de loi (voir *infra*).

Cette exigence ressort de l'arrêt n° 104/98 du 21 octobre 1998 de la Cour d'arbitrage, qui reprochait au législateur d'imposer des conditions pour la recherche de paternité, qui n'étaient pas prévues pour la recherche de maternité.

Cet article fait l'objet d'un consensus.

*
* *

En remplacement de l'article 3, un amendement consensuel n°85 (M. Guy Swennen (sp.a-spirit), Mmes Valérie Déom (PS), Marie-Christine Marghem (MR), Martine Taelman (VLD) et Liesbeth Van der Auwera (CD&V) et M. Melchior Wathelet (cdH); DOC 51 0597/023) est déposé. (voir également l'article 3bis).

Art. 3bis (nouveau)

Un amendement n° 71 (Mme Liesbeth Van der Auwera ; DOC 51 0597/015) est déposé afin d'introduire un article 3bis dans la présente proposition de loi, formulé comme suit: «*L'article 314, alinéa 2, du même Code est complété comme suit : «L'action est néanmoins recevable si l'empêchement à mariage découle d'un lien de parenté et que ce lien est dissous.»».*

*
* *

De heer Guy Swennen (sp.a-spirit), mevrouw Valérie Déom (PS), mevrouw Marie-Christine Marghem (MR), mevrouw Martine Taelman (VLD) en mevrouw Liesbeth Van der Auwera (CD&V) en de heer Melchior Wathelet (cdH) dienen consensusamendement nr. 84 (DOC 51 0597/023) in, ter vervanging van amendement nr. 55 (zie in dat verband ook de artikelen 2 en 2bis). Amendement nr. 55 wordt derhalve ingetrokken.

Art. 3

De voorgestelde wijziging aan artikel 314 van het Burgerlijk Wetboek strekt tot gelijkschakeling van de voorwaarden welke respectievelijk gelden voor het instellen van een onderzoek naar het moederschap en voor een onderzoek naar het vaderschap. Voortaan vigeren de voorwaarden die zijn bepaald in artikel 332quinquies waarin artikel 18 van dit wetsvoorstel voorziet (*cf. infra*).

Die vereiste is terug te voeren op arrest nr. 104/98 d.d. 21 oktober 1998 van het Arbitragehof, waarin de wetgever werd verweten dat hij voor het onderzoek naar het vaderschap voorwaarden oplegde die niet golden voor het onderzoek naar het moederschap.

Over dit artikel is er eensgezindheid.

*
* *

De heer Guy Swennen (sp.a-spirit), mevrouw Valérie Déom (PS), mevrouw Marie-Christine Marghem (MR), mevrouw Martine Taelman (VLD) en mevrouw Liesbeth Van der Auwera (CD&V) en de heer Melchior Wathelet (cdH) dienen consensusamendement nr. 85 (DOC 51 0597/023) in, ter vervanging van artikel 3 (zie in dat verband ook artikel 3bis).

Art. 3bis (nieuw)

Mevrouw Liesbeth Van der Auwera (CD&V) dient amendement nr. 71 (DOC 51 0597/015) in, tot invoeging van een artikel 3bis in dit wetsvoorstel, luidende:

«Art. 3bis. — Artikel 314, tweede lid, van hetzelfde Wetboek, wordt aangevuld als volgt: «*De vordering is echter wel ontvankelijk indien het huwelijksbeletsel is ontstaan uit een band van aanverwantschap en die band van aanverwantschap is verdwenen.»».*

L'objectif de cet amendement est, tout comme les amendements n°s 1, 2 et 69 de se conformer à l'arrêt n° 169/2003 de la Cour d'arbitrage, rendu le 17 décembre 2003.

Cet amendement fait l'objet d'un consensus.

*
* *

En remplacement de l'amendement n° 71, un amendement consensuel n° 85 (M. Guy Swennen (sp.a-spirit), Mmes Valérie Déom (PS), Marie-Christine Marghem (MR), Martine Taelman (VLD) et Liesbeth Van der Auwera (CD&V) et Melchior Wathélet (cdH); DOC 51 0597/023) est déposé. (voir également l'article 3).

L'amendement n° 71 est dès lors retiré.

Art. 4

I. Présentation

– L'actuel article 315 du Code civil:

«L'enfant né pendant le mariage ou dans les 300 jours qui suivent la dissolution du mariage, a pour père le mari»

– L'article 315 du Code civil proposé:

L'objectif de l'article proposé est de limiter le champ d'application de la présomption de paternité, afin de se conformer à la réalité sociale. Il est formulé comme suit : *«L'enfant né pendant le mariage a pour père le mari.»*

Il ne semble en effet plus opportun de maintenir la présomption de paternité après le divorce. Limiter cette présomption permet par ailleurs d'éviter toute contestation de paternité, ce qui est dans l'intérêt de l'enfant.

En outre, dans le cas où l'ex-époux serait quand-même le père, il ne devrait y avoir aucun problème pour celui-ci pour reconnaître l'enfant s'il désire véritablement être le père, étant donné que l'objectif de la présente proposition de loi, ainsi que des différents amendements y afférant, consiste à simplifier la procédure de reconnaissance et à supprimer l'arbitraire de la mère.

Net zoals de amendementen nrs. 1, 2 en 69 strekt dit amendement ertoe zich af te stemmen op het op 17 december 2003 gewezen arrest van het Arbitragehof.

Over dit amendement is er eensgezindheid.

*
* *

De heer Guy Swennen (sp.a-spirit), mevrouw Valérie Déom (PS), mevrouw Marie-Christine Marghem (MR), mevrouw Martine Taelman (VLD) en mevrouw Liesbeth Van der Auwera (CD&V) en de heer Melchior Wathélet (cdH) dienen consensusamendement nr. 85 (DOC 51 0597/023) in, ter vervanging van amendement nr. 71 (zie in dat verband ook artikel 3).

Amendement nr. 71 wordt derhalve ingetrokken.

Art. 4

I. Voorstelling

– Huidig artikel 315 van het Burgerlijk Wetboek:

«Het kind dat geboren is tijdens het huwelijk of binnen 300 dagen na de ontbinding of de nietigverklaring van het huwelijk, heeft de echtgenoot tot vader.»

– Voorgesteld artikel 315 van het Burgerlijk Wetboek:

Het voorgestelde artikel strekt ertoe de werkingssfeer van het vermoeden van vaderschap in te perken, ten-einde zich af te stemmen op de maatschappelijke realiteit. Het luidt als volgt: *«Het kind dat tijdens het huwelijk geboren is, heeft de echtgenoot tot vader.»*

Kennelijk is het immers niet langer opportuun het vermoeden van vaderschap na de echtscheiding te handhaven. Met de inspreking van dat vermoeden kan voorts ook elke vorm van betwisting omtrent het vaderschap worden voorkomen, hetgeen in het belang van het kind is.

Mocht de ex-echtgenoot niettemin toch de vader zijn, dan zou hij bovendien geen enkele moeilijkheid mogen ondervinden bij de erkenning van het kind indien hij werkelijk de vader wenst te zijn; dit wetsvoorstel en de diverse amendementen daarop hebben immers tot doel de erkenningsprocedure te vereenvoudigen alsook het oordeel van de moeder niet langer in aanmerking te nemen.

II. Discussion de l'article

L'article proposé appelle différentes remarques *de la part des membres*:

A. Quant au décès du père lors de la grossesse:

S'il est nécessaire de ne plus faire courir la présomption de paternité durant un délai de 300 jours suivant la dissolution ou l'annulation du mariage, comme le propose l'article 4, il convient néanmoins de réintroduire le cas du décès du père lors de la grossesse, d'une manière ou d'une autre.

Pour remédier à cette situation, l'amendement n° 17 (Mme Valérie Déom (PS); DOC 51 0597/008) est déposé. Cet amendement remplace l'article 315 proposé par la disposition suivante:

«L'enfant né pendant le mariage ou dans les 300 jours qui suivent la dissolution du mariage par décès, a pour père le mari».

Certains membres font remarquer qu'il est effectivement nécessaire de trouver une solution dans le cas du décès du père lors de la grossesse, mais estiment également que l'article 315 du Code civil doit être maintenu tel qu'il est rédigé actuellement.

Les amendements n°s 11 (Mme Martine Taelman (VLD); DOC 51 0597/005), 26 (Mme Liesbeth Van der Auwera (CD&V); DOC 51 0597/009) et 33 (M. Melchior Wathelet (cdH); DOC 51 0597/010) vont dans ce sens et tendent à supprimer l'article 4 proposé.

B. Sur l'extension du champ d'application de l'article 315 à la cohabitation légale

L'amendement n° 14 (Mme Annelies Storms (PS); DOC 51 0597/006; DOC 51 0597/016) est également déposé afin d'étendre le champ d'application de l'actuel article 315 à la cohabitation légale. Cet amendement a le même objet que l'amendement n° 27 (Mme Liesbeth Van der Auwera (CD&V); DOC 51 0597/009) qui vise à introduire un article 4bis (voir *infra*).

(Pour la discussion de cette problématique, voir art. 4bis *infra*)

Cet amendement est retiré.

II. Bespreking van het artikel

De leden hebben over dit artikel diverse opmerkingen gemaakt:

A. Wat het overlijden van de vader tijdens de zwangerschap betreft:

Hoewel het noodzakelijk is het vermoeden van vaderschap niet langer te laten gelden gedurende een termijn van 300 dagen na de ontbinding of de nietigverklaring van het huwelijk zoals is vastgelegd in artikel 4, moet opnieuw op deze of gene wijze een bepaling worden opgenomen voor de gevallen waarin de vader overlijdt tijdens de zwangerschap.

Om die situatie te verhelpen, dient mevrouw Valérie Déom (PS) amendement nr.17 (DOC 51 0597/008) in. Dat amendement strekt ertoe het voorgestelde artikel 315 te vervangen als volgt:

«Art. 315. – Het kind dat geboren is tijdens het huwelijk of binnen 300 dagen volgend op de ontbinding van het huwelijk door overlijden, heeft de echtgenoot tot vader.».

Sommige leden merken op dat daadwerkelijk een oplossing moet worden gevonden voor de gevallen waarin de vader tijdens de zwangerschap overlijdt; toch zijn ze ook van mening dat artikel 315 in zijn huidige lezing dient te worden gehandhaafd.

De amendementen nrs. 11 (mevrouw Martine Taelman (VLD); DOC 51 0597/005), nr. 26 (mevrouw Liesbeth Van der Auwera (CD&V); DOC 51 0597/009) en nr. 33 (de heer Melchior Wathelet (cdH); DOC 51 0597/010) zijn van een soortgelijke strekking, en beogen de weglating van het voorgestelde artikel 4.

B. Wat de uitbreiding van de werkingssfeer van artikel 315 tot de wettelijke samenwoning betreft.

Amendement nr.14 (mevrouw Annelies Storms (sp.a-spirit); DOC 51 0597/006; DOC 51 0597/016) strekt ertoe de werkingssfeer van het huidige artikel 315 uit te breiden tot de wettelijke samenwoning. Dit amendement heeft hetzelfde doel als amendement nr. 27 (mevrouw Liesbeth Van der Auwera (CD&V); DOC 51 0597/009), tot invoeging van een artikel 4bis (*cf. infra*).

(Voor de bespreking van dit vraagstuk zie art. 4bis *infra*)

Dat amendement wordt ingetrokken.

L'amendement n° 70 (Mme Liesbeth Van der Auwera (CD&V); DOC 51 0597/015) tend à compléter l'article 315 proposé par la disposition suivante : «*L'alinéa 1er ne s'applique pas si le mariage a été contracté entre des personnes de même sexe.*».

C. Quant à la nécessité de maintenir le délai de 300 jours qui suit la dissolution du mariage:

Certains membres estiment qu'il est préférable de maintenir l'article 315 tel que rédigé actuellement, afin de continuer à laisser courir la présomption de paternité au cours du délai de 300 jours qui suit la dissolution du mariage, tout en formulant les exceptions à cette présomption à l'article 316.

Différentes raisons sont invoquées:

– Naissance d'un enfant quelques jours après le divorce:

L'article 315 proposé risque de poser des difficultés lorsque la naissance de l'enfant n'interviendrait que quelques jours après le divorce. Dans ce cas, la présomption de paternité ne jouera pas, ce qui obligera l'ex-époux, qui est le père, à reconnaître l'enfant. Cette situation arrive pourtant régulièrement. En effet, dans le cadre d'un divorce par consentement mutuel, à l'exception du cas prévu à l'article 1294, 3ième alinéa du Code judiciaire, le juge ne prend pas plus de 5 mois pour prononcer le divorce. Par ailleurs, il arrive fréquemment que les époux, peu avant le début de la procédure, voire même au cours de celle-ci, aient eu des rapports sexuels. Il est donc tout à fait probable que l'enfant né dans un délai de 300 jours suivant la dissolution du mariage, a pour père l'ex-époux.

– Possibilité de prévoir des exceptions à l'article 316:

Si dans d'autres situations, lors d'une séparation de fait prolongée par exemple, il est moins certain que l'ex-époux est le père de l'enfant, ce problème peut toutefois être réglé à l'article 316, proposé qui prévoit différentes exceptions à la présomption de paternité.

En simplifiant les moyens d'exclure la présomption de paternité à l'article 316, rien ne s'oppose à ce que l'actuel article 315 soit maintenu. Ce système permettra à l'ex-époux d'écarter facilement la présomption de paternité s'il n'est pas le père ou, dans le cas contraire,

Amendement nr. 70 (mevrouw Liesbeth Van der Auwera (CD&V); DOC 51 0597/015) beoogt het voorgestelde artikel 315 aan te vullen met de volgende bepaling : «*Het eerste lid is niet van toepassing indien het huwelijk werd aangegaan tussen twee personen van hetzelfde geslacht.*».

C. Wat de noodzaak betreft om de termijn van 300 dagen na de ontbinding van het huwelijk te handhaven:

Sommige leden zijn van oordeel dat het huidige artikel 315 moet worden gehandhaafd teneinde het vermoeden van vaderschap te behouden tijdens de termijn van 300 dagen na de ontbinding van het huwelijk, maar dat tegelijkertijd uitzonderingen op dat vermoeden moeten worden geformuleerd in artikel 316.

Daartoe worden verscheidene redenen aangevoerd:

– Geboorte van een kind enkele dagen na de echtscheiding:

Het voorgestelde artikel 315 dreigt voor moeilijkheden te zorgen ingeval het kind slechts enkele dagen na de echtscheiding wordt geboren. In dat geval zal het vermoeden van vaderschap niet gelden, wat de gewezen echtgenoot, die de vader is, ertoe zal verplichten het kind te erkennen. Die situatie komt echter geregeld voor. In het kader van een echtscheiding door onderlinge toestemming, met uitzondering van het geval bepaald in artikel 1294, derde lid, van het Burgerlijk Wetboek, spreekt de rechter immers na ten hoogste 5 maanden de echtscheiding uit. Bovendien gebeurt het vaak dat de echtgenoten, kort vóór de aanvang van de procedure, of zelfs als die reeds aan de gang is, seksuele betrekkingen hebben gehad. Het is dus mogelijk dat de gewezen echtgenoot de ouder is van het kind dat binnen een termijn van 300 dagen na de ontbinding van het huwelijk wordt geboren.

– Mogelijkheid om uitzonderingen op te nemen in artikel 316:

In andere situaties, bijvoorbeeld in geval van een lange feitelijke scheiding, is het weliswaar minder zeker dat de gewezen echtgenoot de vader van het kind is, maar dat probleem kan worden geregeld in het voorgestelde artikel 316, dat voorziet in verschillende uitzonderingen op het vermoeden van vaderschap.

Als men in artikel 316 de middelen om het vermoeden van vaderschap uit te sluiten, vereenvoudigt, staat niets eraan in de weg dat het huidige artikel 315 wordt gehandhaafd. Die regeling zal het voor de gewezen echtgenoot gemakkelijk maken om het vermoeden van va-

s'il est le père de l'enfant, de ne pas devoir introduire une procédure en reconnaissance, ce qu'il aurait dû faire si la portée de la présomption avait été limitée.

Il convient toutefois de veiller à ne pas prévoir trop d'exceptions afin de conserver une certaine lisibilité.

D'autres membres soulignent au contraire que l'objectif de la proposition initiale est de ne pas faire jouer la présomption dans le cas d'une situation litigieuse. Le délai de 300 jours après la dissolution du mariage est une fiction juridique qui ne colle pas à la réalité sociale.

Il y a une grande probabilité que l'ex-époux ne soit pas le père de l'enfant, au vu notamment des exceptions visées à l'article 316 du Code civil. Par ailleurs, si celui-ci est quand même le père, la procédure de reconnaissance reste bien entendu ouverte.

Il est par ailleurs nécessaire de formuler un principe clair et positif. Il est absurde d'affirmer quelque chose, de manière négative, à un article, pour ensuite en atténuer la portée à l'article suivant.

Les amendements n°s 11, 26 et 33, précédemment déposés, visent, en maintenant l'actuel article 315 du Code civil, à maintenir ce délai de 300 jours suivant la dissolution du mariage.

La sous-commission « Droit de la Famille » acte l'existence de deux pistes distinctes et donc l'absence de consensus. Elle renvoie dès lors la discussion de cet article, ainsi que des amendements n°s 11, 26, 33, 17 et 70 devant la commission de la Justice.

Art. 4bis (nouveau)

L'amendement n° 27 tend à insérer un nouvel article 4bis (Mme Liesbeth Van der Auwera (CD&V); DOC 51 0597/009).

Cet amendement se situe dans le prolongement de la discussion de l'article précédent. Les enfants nés de couples qui ont opté pour la cohabitation légale plutôt que pour le mariage doivent pouvoir bénéficier d'une protection juridique grâce à l'octroi automatique d'un lien de filiation paternelle. Il va de soi que cette règle ne peut s'appliquer lorsque, par exemple, un frère et une sœur

derschap af te wijzen als hij niet de vader is of, in het tegenovergestelde geval, als hij wél de vader is, zal ze het hem mogelijk maken geen procedure van erkenning te moeten instellen, wat hij zou moeten hebben doen indien het toepassingsveld van het vermoeden beperkt zou zijn geweest.

Het komt er echter op aan niet in te veel uitzonderingen te voorzien, teneinde een zekere leesbaarheid te behouden.

Andere leden wijzen er daarentegen op dat het aanvankelijke voorstel erin bestaat het vermoeden niet te laten gelden ingeval van betwisting. De termijn van 300 dagen na de ontbinding van het huwelijk is een juridische fictie die niet strookt met de maatschappelijke realiteit.

Het is goed mogelijk dat de voormalige echtgenoot niet de vader van het kind is, met name gelet op de in artikel 316 van het Burgerlijk Wetboek bedoelde uitzonderingen. Zo de voormalige echtgenoot toch de vader is, is het overigens nog altijd mogelijk gebruik te maken van de erkenningsprocedure.

Het is bovendien noodzakelijk een duidelijk en positief principe te formuleren. Het is absurd iets op negatieve wijze in een artikel te poneren en vervolgens de draagwijdte ervan af te zwakken in het volgende artikel.

De voorheen ingediende amendementen nrs. 11, 26 en 33 strekken ertoe, door de handhaving van het huidige artikel 315 van het Burgerlijk Wetboek, de termijn van 300 dagen na de ontbinding van het huwelijk te behouden.

De subcommissie «Familierecht» neemt akte van het bestaan van twee onderscheiden mogelijkheden en dus van het ontbreken van een consensus. Ze verwijst derhalve de bespreking van dat artikel en van de amendementen nrs. 11, 26, 33, 17 en 70 naar de commissie voor de Justitie.

Art. 4bis (nieuw)

Amendement nr. 27 strekt tot de invoeging van een nieuw artikel 4bis (mevrouw Liesbeth Van der Auwera (CD&V); DOC 51 0597/009).

Dit amendement ligt in het verlengde van de bespreking van het voorgaande artikel. Kinderen geboren uit paren die gekozen hebben voor een wettelijke samenwoning eerder dan voor een huwelijk dienen rechtsbescherming te kunnen genieten door de automatische toekenning van de vaderlijke afstammingsband. Deze regel kan weliswaar niet spelen wanneer bijvoorbeeld

cohabitent, mais doit être limitée aux couples de sexe différent.

L'auteur de l'amendement n° 14 (présenté à l'article 4, a la même portée que l'amendement n° 27; Mme Annelies Storms ; DOC 51 597/006 ; DOC 51 0597/016) explique que, même si les couples s'engagent en premier lieu dans une cohabitation légale dans le but de régler des intérêts patrimoniaux, la cohabitation légale permet également de régler des problèmes liés aux enfants. Ainsi, le logement familial est protégé, les charges afférentes aux enfants que les cohabitants éduquent ensemble font également partie des charges de la cohabitation, les cohabitants légaux sont tenus solidairement au paiement des dettes des enfants qu'ils éduquent, et si l'entente entre les cohabitants est sérieusement perturbée, le juge peut ordonner des mesures urgentes et provisoires relatives à la personne et aux biens des enfants qu'ils éduquent ensemble.

Les initiatives actuellement en chantier permettront à la cohabitation légale de gagner en importance. On a donc tout intérêt à étendre la règle de présomption de paternité à la cohabitation légale.

En outre, l'amendement précise aussi clairement que la règle de présomption de paternité ne s'applique pas lorsqu'il existerait, entre le cohabitant légal et la mère, un empêchement au mariage que le Roi ne peut lever.

Le représentant de la ministre donne lecture de l'article 1475 du Code civil, qui dispose que «*par cohabitation légale, il y a lieu d'entendre la situation de vie commune de deux personnes ayant fait une déclaration au sens de l'article 1476.*». Il souligne par ailleurs que le législateur a inséré les dispositions relatives à la cohabitation légale dans le livre III «Des différentes manières dont on acquiert la propriété» du Code civil et non dans le livre Ier «Des personnes», dans lequel figurent notamment les dispositions relatives au mariage. Le législateur a ainsi voulu montrer clairement que la cohabitation légale et le mariage ne sont pas sur le même pied.

Plusieurs membres font observer que rares sont les couples qui optent pour la cohabitation légale.

Un membre préfère voir la règle de la présomption de paternité liée uniquement au mariage. Dans un mariage, les époux ont des droits et des obligations réciproques. La règle de la présomption de paternité s'inscrit dans le prolongement de ceux-ci.

Un autre intervenant souligne que le mariage et la cohabitation légale sont deux institutions distinctes,

een broer of zus samenwonen maar dient beperkt te worden tot paren van verschillend geslacht.

De indiener van amendement nr. 14 (ingediend op artikel 4, heeft dezelfde strekking als amendement nr. 27; mevrouw Annelies Storms ; DOC 51 597/006 ; zie ook DOC 51 0597/016) verduidelijkt dat alhoewel de wettelijke samenwoning in de eerste plaats voornamelijk wordt aangegaan met het oog op de regeling van patrimoniale belangen ook zaken met betrekking tot de kinderen geregeld worden. Zo wordt de gezinswoning beschermd, behoren tot de lasten van het samenleven ook de lasten van de kinderen die de samenwoners samen opvoeden, zijn de wettelijke samenwonenden hoofdelijk gehouden voor de schulden van de kinderen die door hen worden opgevoed en kunnen bij ernstige verstoring van de verstandhouding tussen de samenwoners dringende en voorlopige maatregelen bevolen worden betreffende de persoon en de goederen van de kinderen die ze samen opvoeden.

Initiatieven die nu nog in de pijplijn zitten, zullen ervoor zorgen dat de wettelijke samenwoning aan belang zal winnen. Men heeft er dan ook alle belang bij om de vaderschapsregel uit te breiden tot de wettelijke samenwoning.

Het amendement stipuleert voorts ook duidelijk dat de vaderschapsregel niet geldt wanneer tussen de wettelijke samenwoner en de moeder een huwelijksbeletsel zou bestaan waarvoor de Koning geen opheffing kan verlenen.

De vertegenwoordiger van de minister geeft lezing van artikel 1475 van het Burgerlijk Wetboek dat bepaalt dat «*onder wettelijke samenwoning wordt verstaan de toestand van samenleven van twee personen die een verklaring hebben afgelegd overeenkomstig artikel 1476.*». Hij benadrukt voorts dat de wetgever de bepalingen omtrent de wettelijke samenwoning heeft ondergebracht in boek III «op welke wijze eigendom verkregen wordt» van het Burgerlijk Wetboek en niet in boek I «personen», waarin onder meer de bepalingen inzake het huwelijk werden opgenomen. De wetgever heeft aldus duidelijk willen aantonen dat de wettelijke samenwoning en het huwelijk niet op voet van gelijkheid staan.

Verskillende leden merken op dat er bijzonder weinig koppels kiezen voor de wettelijke samenwoning.

Een lid ziet de vaderschapsregel liever alleen verbonden aan het huwelijk. In een huwelijk zijn de echtelieden verbonden aan wederzijdse rechten en plichten. De vaderschapsregel ligt in het verlengde daarvan.

Een volgende spreker benadrukt dat het huwelijk en de wettelijke samenwoning twee aparte instellingen be-

soumises à des règles différentes. Il n'a guère de sens d'atténuer les différences entre ces deux institutions.

Les cohabitants légaux peuvent également être des amis de sexe différent. L'adoption des amendements n°s 14 et 27 impliquerait que, dans ce cas, l'homme du couple d'amis devient automatiquement le père de l'enfant de la femme de ce couple d'amis. Ce n'est pas possible.

Les cohabitants légaux ont toujours la possibilité de reconnaître l'enfant né de leur cohabitation.

Plusieurs membres partagent cet avis.

Un membre souligne que la cohabitation légale ne règle que les relations patrimoniales entre deux personnes. Le mariage, en revanche, règle également les relations et effets extrapatrimoniaux. Cette modification a pour conséquence indirecte que l'on impose un devoir de fidélité aux cohabitants légaux, ce qui a pour effet d'estomper de manière excessive la distinction entre le statut des personnes mariées et celui des cohabitants légaux.

Les amendements n°s 14 et 27 sont ensuite retirés.

Art. 4 ter (nouveau)

L'amendement n° 53 (Mme Valérie Déom (PS); DOC 51 0597/0013) vise à insérer un nouvel article, formulé comme suit:

«Art. 315bis. — *Sans préjudice des droits des tiers de bonne foi, la règle visée à l'article 315 n'est pas applicable lorsqu'il ressort d'un jugement déclaratif d'absence que l'enfant est né plus de 300 jours après la disparition du mari*».

Pour la discussion, voir *infra*, article 5, point III, A, Phrase introductive.

Cet amendement fait l'objet d'un consensus.

*
* *

En remplacement de l'amendement n° 53, un amendement consensuel n° 86 (M. Guy Swennen (sp.a-spirit), Mmes Valérie Déom (PS), Marie-Christine Marghem (MR), Martine Taelman (VLD) et Liesbeth Van der Auwera (CD&V) et Melchior Wathelet (cdH); DOC 51 0597/023) est déposé. L'amendement n° 53 est dès lors retiré.

treffen waarop verschillende regelen van toepassing zijn. Het heeft geen zin om de verschillen tussen beide instituten te verzachten.

De wettelijke samenwonenden kunnen ook vrienden van verschillend geslacht zijn. De aanneming van de amendementen nrs. 14 en 27 zou dan impliceren dat in dergelijk geval de man van het vriendenkoppel automatisch de vader wordt van het kind van de vrouw van dit vriendenkoppel. Dit kan niet.

De wettelijke samenwonenden hebben altijd de mogelijkheid om het kind geboren uit hun samenzijn te erkennen.

Verschillende leden sluiten zich hierbij aan.

Een lid stipt aan dat de wettelijke samenwoning enkel de patrimoniale betrekkingen tussen twee personen regelt. Het huwelijk daarentegen regelt ook de extra-patrimoniale verhoudingen en gevolgen. Deze wijziging heeft als indirect gevolg dat men aan de wettelijk samenwonenden een getrouwheidsplicht oplegt, waardoor het onderscheid tussen het statuut van de gehuwden en dat van de wettelijk samenwonenden te veel vervaagt.

De indieners trekken hierop de amendementen nrs. 14 en 27 in.

Art. 4ter (nieuw)

Amendement nr. 53 (mevrouw Valérie Déom (PS); DOC 51 0597/0013) strekt ertoe een nieuw artikel in te voegen, luidende:

«Art. 315bis. — *Onverminderd de rechten van derden die te goeder trouw handelen, geldt de in artikel 315 bedoelde regel niet wanneer uit een vonnis van afwezigheidsverklaring blijkt dat het kind geboren is meer dan 300 dagen na de verdwijning van de echtgenoot*».

Voor de bespreking zie *infra*, artikel 5, punt III, A, De aanhef.

Over dit amendement bestaat er een consensus.

*
* *

De heer Guy Swennen (sp.a-Spirit), mevrouw Valérie Déom (PS), mevrouw Marie-Christine Marghem (MR), Mevrouw Martine Taelman (VLD) en mevrouw Liesbeth Van der Auwera (CD&V) en de heer Melchior Wathelet (cdH) dienen consensusamendement nr. 86 (DOC 51 0597/023) in, ter vervanging van amendement nr. 53. Amendement nr. 53 wordt derhalve ingetrokken.

Art. 5

I. Présentation et discussion générale**A. Présentation**

– L'actuel article 316 du Code civil

« Sans préjudice des droits des tiers de bonne foi, cette règle n'est pas applicable lorsqu'il ressort d'un jugement déclaratif d'absence que l'enfant est né plus de 300 jours après la disparition du mari. »

– L'article 316 proposé du Code civil

En vertu du texte proposé, la présomption de paternité ne s'appliquera pas dans certaines situations, décrites dans cet article, dans lesquelles la filiation peut être considérée comme «suspecte». Dans ces cas, l'officier de l'état civil devra rejeter la présomption de paternité sur la base des éléments exposés.

L'article 316 proposé du même Code est donc rédigé comme suit:

«Art. 316. — Sans préjudice des droits des tiers de bonne foi, cette règle n'est pas applicable:

1° lorsque l'enfant est né plus de 300 jours après l'audience d'introduction visée à l'article 1258 du Code judiciaire et qu'un procès-verbal de conciliation n'a pas été établi, ou après ordonnance du président siégeant en référé et autorisant les époux à résider séparément, ou après la déclaration prévue à l'article 1289 du même Code ;

2° lorsque l'enfant est né plus de 300 jours après la date de la séparation de fait, laquelle s'établit par toutes voies de droit, et est présumée lorsque les époux sont inscrits à des adresses différentes ainsi qu'il apparaît des registres de la population ou des étrangers;

3° lorsque l'enfant est né plus de 300 jours après une ordonnance du juge de paix rendue en vertu de l'article 223 du présent Code et autorisant les époux à résider séparément ;

4° lorsque la filiation maternelle est établie par reconnaissance ou par décision judiciaire ;

5° lorsque l'action est introduite avant que la filiation maternelle ne soit établie ;

6° lorsqu'il ressort d'un jugement déclaratif d'absence que l'enfant est né plus de 300 jours après la disparition du mari.»

Art. 5

I. Voorstelling en algemene bespreking**A. Voorstelling**

– Het huidige artikel 316 B.W.

«Deze regel geldt niet wanneer uit een vonnis van afwezigheidsverklaring blijkt dat het kind geboren is meer dan 300 dagen na de verdwijning van de echtgenoot, onverminderd de rechten van de te goeder trouw handelende derden.»

– Het voorgestelde artikel 316 B.W.

De voorgestelde tekst bepaalt dat het vermoeden van vaderschap niet van toepassing kan zijn in die bepaalde omschreven situaties waarin de afstamming als «verdacht» kan worden bestempeld. In die gevallen moet de ambtenaar van de burgerlijke stand het vermoeden van vaderschap afwijzen op grond van de naar voren gebrachte gegevens.

Het voorgestelde artikel 316 van hetzelfde Wetboek luidt dan als volgt:

«Art. 316. — Onverminderd de rechten van derden te goeder trouw, is deze regel niet toepasselijk:

1° wanneer het kind geboren is meer dan 300 dagen na de inleidingszitting bedoeld in artikel 1258 van het Gerechtelijk Wetboek en geen proces-verbaal van verzoening is opgemaakt, of na de beschikking van de voorzitter zitting houdend in kort geding, waarbij de echtgenoten gemachtigd worden een afzonderlijke verblijfplaats te betrekken, of na de verklaring bedoeld in artikel 1289 van hetzelfde Wetboek;

2° wanneer het kind geboren is meer dan 300 dagen na de datum van de feitelijke scheiding die door alle wettelijke middelen werd vastgesteld, of wanneer het vermoeden daartoe gewettigd is wanneer de echtgenoten, blijkens het bevolkings- of vreemdelingenregister, op een verschillend adres ingeschreven zijn;

3° wanneer het kind geboren is meer dan driehonderd dagen na een beschikking van de vrederechter gegeven krachtens artikel 223 van dit Wetboek, waarbij de echtgenoten gemachtigd worden een afzonderlijke verblijfplaats te betrekken;

4° wanneer de afstamming van moederszijde door erkenning of bij rechterlijke beslissing is vastgesteld;

5° wanneer de vordering werd ingesteld vooraleer de afstamming van moederszijde is komen vast te staan;

6° wanneer het kind, blijkens een vonnis van afwezigheidsverklaring, meer dan 300 dagen na de verdwijning van de echtgenoot geboren is.»

B. Discussion générale

L'amendement n° 34 (M. Melchior Wathelet (cdH); DOC 51 0597/010) tend à supprimer l'article proposé. Il suffit d'apporter quelques modifications à l'actuel article 318 du Code civil en ce qui concerne la séparation de fait.

Un intervenant estime que l'article 316 du Code civil, proposé, complique la situation plus qu'il ne la simplifie. L'approche proposée dans les amendements n°s 34, 35, 36 et 37 de M. Wathelet constitue une solution en l'occurrence.

Un intervenant suivant n'est pas partisan du maintien de la règle de la présomption de paternité étendue, énoncée dans l'actuel article 315 du Code civil.

La reconnaissance témoigne, par contre, de la volonté de s'impliquer dans la vie de l'enfant et d'assumer une responsabilité à cet égard. Il s'agit d'une approche positive.

L'amendement n° 36 propose, en revanche, d'inscrire dans la procédure de contestation de la paternité les éléments de la séparation de fait qui facilitent la production de la preuve que le précédent conjoint de la mère n'est pas le vrai père de l'enfant.

À la suite du retrait de l'amendement n° 14, l'amendement n° 32 (Mme Annelies Storms (sp.a-spirit); DOC 51 0597/010; DOC 51 0597/016) concernant l'extension aux cohabitants légaux devient sans objet.

Plusieurs membres doutent de l'applicabilité de l'article 316 du Code civil proposé, et se posent des questions quant à la position de l'officier de l'état civil en la matière.

Un membre rappelle aux membres la finalité de l'article proposé, à savoir celle de prévoir des exceptions afin que la règle de la présomption de paternité puisse épouser la réalité sociale. Or, le membre est forcé de reconnaître que l'article 316 du Code civil proposé pose des problèmes pratiques quant à l'administration de la preuve et au caractère contradictoire.

Que faire, en effet, lorsque la mère de l'enfant fait preuve de mauvaise volonté et que, bien qu'elle se trouve dans un des cas visés à l'article 316 du Code civil, elle n'en fait pas mention à l'officier de l'état civil ? Ce dernier peut difficilement être tenu de fournir une preuve négative. Il peut seulement vérifier si les parents ont un lieu de résidence distinct.

Que faire si la mère produit la preuve visée à l'article 316 du Code civil à l'officier de l'état civil et que ce dernier n'applique pas la présomption de paternité, alors qu'en réalité les conjoints cohabitent de nouveau ? Quels

B. Algemene bespreking

Amendement nr. 34 strekt ertoe het voorgestelde artikel weg te laten (de heer Melchior Wathelet (cdH); DOC 50 0597/010). De handhaving van het huidige artikel 318 B.W. mits enkele verbeteringen met betrekking tot de feitelijke scheiding volstaat.

Een spreker is van oordeel dat het voorgestelde artikel 316 B.W. de zaken eerder compliceert dan vereenvoudigt. De aanpak als voorgesteld in de amendementen nrs. 34, 35, 36 en 37 van de heer Wathelet biedt hier uitkomst.

Een volgend lid is geen voorstander van het behoud van de uitgebreide vaderschapsregel zoals vervat in het huidige artikel 315 B.W.

De erkenning daarentegen getuigt van het voorneemen om betrokken te worden in het leven van het kind en hiervoor de verantwoordelijkheid op zich te nemen. Het is een positieve aanpak.

Amendement nr. 36 stelt daarentegen voor om in de procedure van betwisting van vaderschap die bepaalde elementen van feitelijke scheiding in te schrijven waardoor het bewijzen dat de voormalige echtgenoot van de moeder niet de echte vader van het kind is, vergemakkelijkt wordt.

Amendement nr. 32 (mevrouw Annelies Storms (sp.a-spirit); DOC 51 0597/010; DOC 51 0597/016) inzake de uitbreiding tot de wettelijke samenwonenden is ingevolge de intrekking van amendement nr. 14 zonder voorwerp.

Verschillende leden stellen zich ernstige vragen over de haalbaarheid van het opzet van het voorgestelde artikel 316 B.W. en de positie van de ambtenaar van de burgerlijke stand hierbij.

Een lid herinnert de leden aan het opzet van het voorgestelde artikel, met name het voorzien in uitzonderingen opdat de vaderschapsregel wordt aangepast aan de maatschappelijke realiteit. Het lid moet evenwel vaststellen dat het voorgestelde artikel 316 B.W. praktische problemen inzake bewijsvoering en tegensprekelijkheid stelt.

Wat immers als de moeder van het kind van slechte wil is en, hoewel zij zich in een situatie bevindt, geïsoleerd in het voorgestelde artikel 316 B.W. hiervan geen gewag maakt tegenover de ambtenaar van de burgerlijke stand? Deze laatste kan bezwaarlijk gehouden zijn een negatief bewijs te leveren. Hij kan enkel nakijken of de ouders een afzonderlijke verblijfplaats betrekken.

Wat als de moeder het bewijs als bedoeld in artikel 316 B.W. aan de ambtenaar van de burgerlijke stand voorlegt en deze laatste het vermoeden van vaderschap niet toepast, dit terwijl in werkelijkheid de echtgenoten

sont les droits du père dans ce cas ? Qu'en est-il du caractère contradictoire ?

Afin de permettre à un père de reconnaître l'enfant de la mère qui est mariée à ce moment-là, on pourrait en outre inscrire dans la proposition de loi que l'action en contestation de paternité peut être intentée par tout tiers intéressé.

Le membre suggère d'intégrer toutes les actions en contestation de paternité, qu'elles aient trait à la présomption de paternité ou à la reconnaissance, dans l'article 330 du Code civil.

Le membre suivant fait observer aux membres que l'actuel article 332 du Code civil prévoit que la paternité établie en vertu de l'article 315 peut être contestée par le mari, par la mère et par l'enfant. La Cour d'arbitrage n'a pas encore constaté de discrimination à propos de cet article.

Pour le reste, il partage le point de vue de l'intervenant précédent, étant entendu que la possession d'état empêche toute contestation de la filiation. L'intervenant renvoie à cet égard à l'amendement n° 41 à l'article 14 de la proposition de loi relatif à l'article 330 du Code civil (M. Melchior Wathelet (cdH); DOC 51 597/010).

L'intervenant plaide en faveur du maintien de la règle de présomption de paternité, sauf dans le cas où les époux peuvent prouver par tous moyens légaux qu'ils vivent séparés depuis plus de 300 jours. Ainsi, ils pourraient également faire devant l'officier de l'état civil une déclaration commune certifiant que le mari n'est pas le père de l'enfant.

Un autre membre ne partage pas l'avis des intervenants précédents. Les situations décrites à l'article 316 du Code civil peuvent être démontrées avec une certitude et une facilité relatives au moyen de documents (datés) remis à l'officier de l'état civil. En outre, aucun universitaire entendu dans la sous-commission n'a évoqué les problèmes soulevés en ce qui concerne l'inapplicabilité et le caractère contradictoire.

Dans les quelques cas où la mère est de mauvaise foi et omet délibérément de communiquer un élément prévu par l'article 316 précité du Code civil à l'officier de l'état civil, et où celui-ci, en l'absence de cet élément, applique la règle de présomption de paternité, la paternité peut toujours être contestée par la suite.

On pourrait éventuellement préciser que l'officier de l'état civil met le mari de la mère automatiquement au courant de la naissance et de l'application de la règle de présomption de paternité.

weer samenwonen? Wat zijn dan de rechten van de vader? Waar is de tegensprekelijkheid?

Teneinde een vader toe te laten het kind te erkennen van de moeder die op dat ogenblik getrouwd is, zou voorts in het wetsvoorstel kunnen worden ingeschreven dat de vordering tot betwisting van het vaderschap door iedere belanghebbende derde kan worden ingesteld.

Het lid suggereert om alle vorderingen tot betwisting van het vaderschap of deze nu betrekking hebben op het vermoeden van vaderschap of op de erkenning, onder te brengen in artikel 330 B.W.

Een volgend lid vestigt de aandacht van de leden erop dat het huidige artikel 332 B.W. bepaalt dat het vaderschap dat krachtens artikel 315 B.W. vaststaat, kan worden betwist door de echtgenoot, door de moeder en door het kind. Het Arbitragehof heeft over dit artikel nog geen discriminaties vastgesteld.

Hij onderschrijft voor het overige het standpunt van de vorige spreker met dien verstande dat het bezit van staat elke betwisting van de afstamming onmogelijk maakt. De spreker verwijst hierbij naar amendement nr. 41 op artikel 14 van het wetsvoorstel dat betrekking heeft op artikel 330 B.W. (de heer Melchior Wathelet (cdH); DOC 51 597/010).

De spreker pleit voor het behoud van de vaderschapsregel behoudens in het geval dat de echtgenoten met alle wettelijke middelen kunnen aantonen dat zij meer dan 300 dagen gescheiden leven. Zo zouden zij ook voor de ambtenaar van de burgerlijke stand een gemeenschappelijke verklaring kunnen voorleggen waarin staat dat de echtgenoot niet de vader van het kind is.

Een ander lid is het niet eens met de opvattingen van de vorige sprekers. De situaties omschreven in artikel 316 B.W. kunnen vrij zeker en gemakkelijk bewezen worden aan de hand van documenten (met datum) die aan de ambtenaar van de burgerlijke stand worden voorgelegd. Daarenboven heeft geen enkele academicus gehoord in de subcommissie, gewag gemaakt van de opgeworpen problemen inzake onuitvoerbaarheid en tegensprekelijkheid.

In de enkele gevallen waarin de moeder te kwader trouw is en bewust nalaat om een gegeven, vereist in het voorgestelde artikel 316 B.W., aan de ambtenaar van de burgerlijke stand voor te leggen, en deze bij gebrek hieraan de vaderschapsregel toepast, kan naderhand het vaderschap nog altijd betwist worden.

Men zou eventueel wel kunnen preciseren dat de ambtenaar van de burgerlijke stand aan de echtgenoot van de moeder automatisch kennis geeft van de geboorte en van de toepassing van de vaderschapsregel.

Un intervenant souligne qu'il n'appartient pas à l'officier de l'état civil de vérifier si tous les documents à fournir en vue de l'éventuelle application de l'article 316 proposé du Code civil lui ont été présentés, ni de s'exprimer sur leur force probante.

Le seul document dont la force probante ne fait aucun doute est le jugement de divorce. La dissolution du mariage est prévue à l'actuel article 315 du Code civil. Il est donc important de ne pas toucher à la règle actuelle de présomption de paternité.

Plusieurs membres soulignent que l'article 316 doit objectiver les situations de fait de telle sorte que l'officier de l'état civil puisse, sur la base des éléments matériels qui lui sont soumis, déterminer sans problème quand, dans le cas d'espèce, la règle de présomption de paternité n'est pas automatiquement d'application.

Il faut s'efforcer de limiter au maximum le nombre de reconnaissances judiciaires.

II. Observations du représentant de la ministre

Le représentant de la ministre fait part aux membres de la commission des observations suivantes formulées par le Service droit de la famille du SPF Justice :

– L'article 56, § 5, du Code civil prévoit que l'acte de naissance est dressé sans tarder. L'officier de l'état civil doit donc disposer de données contrôlables objectivement afin de pouvoir appliquer correctement la loi et dresser l'acte de naissance immédiatement. En d'autres termes, l'officier de l'état civil qui dresse l'acte de naissance doit disposer d'une règle claire qui ne laisse place à aucune incertitude ou interprétation.

Cependant, dans aucun des cas énumérés à l'article 316 proposé du Code civil, l'officier de l'état civil même ne dispose de données suffisantes pour pouvoir contrôler avec certitude les hypothèses énoncées à l'article 316 et le cas échéant rejeter la règle de la paternité.

En outre, la séparation de fait ne peut pas être constatée avec certitude sur la base d'une inscription différente dans le registre de la population, dans le registre des étrangers ou dans le registre d'attente. Une inscription à une adresse différente peut en effet avoir d'autres motifs (par exemple, un lieu de travail très éloigné pour l'un des époux) et ne prouve nullement que les époux sont séparés de fait.

Een spreker stipt aan dat het niet de taak van de ambtenaar van de burgerlijke stand is om na te gaan of hem alle documenten met het oog op de eventuele toepassing van het voorgestelde artikel 316 B.W. werden voorgelegd en om zich uit te spreken over de bewijskracht ervan.

Het enige document dat zonder enige twijfel bewijskrachtig is, is het vonnis van echtscheiding. De ontbinding van het huwelijk wordt voorzien in het huidige artikel 315 B.W.. Het is dan ook belangrijk om de huidige vaderschapsregel onverkort te laten.

Verschillende leden benadrukken dat artikel 316 de feitelijke toestanden dermate dient te objectiveren dat de ambtenaar van de burgerlijke stand zonder problemen op basis van de aan hem voorgelegde materiële gegevens kan bepalen wanneer in voorliggend geval de vaderschapsregel niet automatisch van toepassing is.

Er moet gestreefd worden naar zo weinig mogelijk gerechtelijke erkenningen.

II. Bemerkingen van de vertegenwoordiger van de minister

De vertegenwoordiger van de minister deelt de commissieleden de volgende bedenkingen van de Dienst Familierecht van de FOD-Justitie mee:

– Artikel 56, § 5, B.W. bepaalt dat de akte van geboorte zonder vertraging wordt opgemaakt.

De ambtenaar van de burgerlijke stand dient aldus over objectief controleerbare gegevens te beschikken teneinde de wet correct te kunnen toepassen en onmiddellijk de geboorteakte te kunnen opstellen. De ambtenaar van de burgerlijke stand die de geboorteakte opstelt dient m.a.w. te beschikken over een duidelijke regel die geen enkele onzekerheid of interpretatie toelaat.

In geen enkel van de in het voorgestelde artikel 316 B.W. opgesomde gevallen, beschikt de ambtenaar van de burgerlijke stand volgens de spreker zelf echter over voldoende gegevens om de in artikel 316 geschetste hypothesen met zekerheid te kunnen natrekken en desgevallend de toepassing van de vaderschapsregel terzijde te schuiven.

Ook de feitelijke scheiding kan niet met zekerheid vastgesteld worden op basis van een verschillende inschrijving in het bevolkingsregister, het vreemdelingenregister of het wachtregister. Dergelijke inschrijving op een verschillend adres kan immers om andere redenen (vb. verafgelegen werkplaats van één der echtgenoten) ingegeven zijn en bewijst geenszins dat de echtgenoten feitelijk gescheiden zijn.

– L'article 316 proposé implique que les parents (ou leur représentant dûment habilité) produisent certains documents (jugement de divorce, ...) qui doivent permettre à l'officier de l'état civil de juger de l'applicabilité de l'article 316 du Code civil.

Toutefois, dans la pratique, il est impensable de laisser aux officiers de l'état civil – généralement des employés communaux – le soin de juger du contenu et de la véracité de jugements de divorce, par exemple. Dans l'hypothèse où un jugement de divorce est produit, il faudra en outre vérifier s'il est déjà passé en force de chose jugée, etc. Cela ne doit pas faire l'objet de discussions devant le guichet de l'officier de l'état civil.

– Lorsqu'il n'y a pas de déclaration de naissance, l'officier de l'état civil doit malgré tout dresser un acte de naissance. Dans ce cas, de quelle manière l'article 316 proposé du Code civil doit-il être appliqué ?

– Toutes les dispositions relatives à l'état de la personne doivent être rédigées à la lumière de la sécurité juridique ; en d'autres termes, l'état de la personne doit être clair et précis dans tous les cas, non seulement dans l'intérêt de l'individu, mais également dans celui de la société, qui doit pouvoir à tout moment s'assurer du statut de ses citoyens. Les articles 7 et 8 de la Convention internationale relative aux droits de l'enfant prévoient d'ailleurs que l'enfant a, dès sa naissance, dans la mesure du possible, le droit de connaître ses parents et les États parties à cette Convention s'engagent à garantir la réalisation de ce droit.

L'idée à la base de la grande réforme du droit de la filiation réalisée en 1987 était de rencontrer la préoccupation du législateur de pouvoir établir la filiation dans le plus grand nombre de cas possible. C'est de cette idée qu'émane notamment la «règle des 300 jours» ou «règle de la paternité» (article 315 du Code civil), basée sur une évidence empirique et scientifique sur la période présumée de la conception et la durée moyenne d'une grossesse.

Le Service Droit de la famille considère qu'abandonner ou édulcorer la règle de la paternité est un mauvais choix contraire à la préoccupation du législateur belge et européen d'établir, dans le plus grand nombre de cas possible, la filiation (ou du moins une présomption de filiation) dans l'intérêt de l'enfant, de ses parents et des autorités.

L'article 316 proposé du Code civil est inapplicable dans la pratique et aura pour unique conséquence que l'officier de l'état civil, qui est tenu de dresser l'acte de naissance d'une manière ou d'une autre, ne pourra bien

– Het voorgestelde artikel 316 impliceert dat de ouders (of hun gevolmachtigde vertegenwoordiger) bepaalde stukken (echtscheidingsvonnis, ...) voorleggen die de ambtenaar van de burgerlijke stand moeten toelaten te oordelen over de toepasbaarheid van artikel 316 B.W.

Het is evenwel in de praktijk ondenkbaar dat de ambtenaren van de burgerlijke stand – veelal gemeentelijke bedienden – moeten oordelen over de inhoud en de echtheid van bijvoorbeeld echtscheidingsvonnissen. In de hypothese van de voorlegging van een echtscheidingsvonnis zal bovendien dienen te worden nagegaan of dit reeds kracht van gewijsde bezit enz ... Eventuele discussies hierover dienen niet te worden gevoerd voor het loket van de ambtenaar van de burgerlijke stand.

– Wanneer geen aangifte van de geboorte geschiedt, dient de ambtenaar van de burgerlijke stand alsnog een geboorteakte op te stellen. Op welke wijze dient het voorgestelde artikel 316 B.W. dan te worden toegepast?

– Alle bepalingen m.b.t. de staat van de persoon moeten worden opgesteld in het licht van de rechtszekerheid m.a.w. de staat van de persoon moet in alle gevallen klaar en duidelijk zijn, niet alleen in het belang van het individu, doch ook in het belang van de maatschappij die zich te allen tijde van de rechtstoestand van haar burgers moet kunnen vergewissen. De artikelen 7 en 8 van het Internationaal Kinderrechtenverdrag bepalen overigens dat het kind vanaf zijn geboorte, voor zover mogelijk, o.a. het recht heeft zijn of haar ouders te kennen en de verbonden lidstaten zich ertoe verbinden de verwezenlijking van dit recht te waarborgen.

De basisidee achter de grote hervorming van het afstammingsrecht in 1987 was de bekommernis van de wetgever om in zoveel mogelijk gevallen de afstamming te kunnen vaststellen. Vanuit deze basisidee is o.m. de «300-dagen regel» of «vaderschapsregel» (art. 315 B.W.) ontstaan, gesteund op empirisch-wetenschappelijke evidentie betreffende de vermoedelijke verwekkingperiode en de gemiddelde duur van een zwangerschap.

Het verlaten of afzwakken van de vaderschapsregel is volgens de Dienst Familierecht een verkeerde keuze en druist in tegen de bekommernis van de Belgische en Europese wetgever om in een zo groot mogelijk aantal gevallen de afstamming (of minstens een vermoeden van afstamming) vast te stellen in het belang van het kind, zijn ouders en de overheid.

Het voorgestelde artikel 316 B.W. is in de praktijk ontoepasbaar en zal er enkel toe leiden dat de ambtenaar van de burgerlijke stand, die hoe dan ook een geboorteakte dient op te stellen, in heel wat gevallen geen

souvent pas contrôler les cas visés à l'article 316 proposé et exclure le cas échéant l'application de la règle de la paternité. L'officier de l'état civil se trouve de ce fait devant un dilemme : d'une part, il doit appliquer la loi et, d'autre part, il ne peut pas appliquer la loi parce que celle-ci est imprécise et qu'il ne dispose pas des moyens nécessaires pour l'appliquer correctement. En effet, l'officier de l'état civil agit au nom de la loi et selon la loi. La loi – et uniquement la loi – détermine le terrain d'action de l'officier de l'état civil ; si les conditions prévues par la loi sont remplies, l'officier de l'état civil ne peut refuser ses services.

III. Discussion de l'article

A. Phrase introductive

Les termes «Sans préjudice des droits des tiers» figurent dans la phrase introductive de l'article 316 proposé du Code civil. Ils s'appliquent dès lors à la totalité de l'article proposé.

Un membre fait remarquer que les mots «*Sans préjudice des droits des tiers de bonne foi*» sont déjà inscrits dans l'actuel article 316 du Code civil. Il convient néanmoins d'observer que cette formule se rapporte à un cas bien particulier (celui dans lequel un jugement déclaratif d'absence a été prononcé), qui est à présent visé expressément dans l'article 316, 6°, proposé du Code civil.

Cette formule a été inscrite dans la loi suite à un amendement présenté par Mme Goor, à l'époque de la discussion du projet de loi modifiant diverses dispositions légales relatives à la filiation (Chambre des représentants, session 1985-1986, n° 378, n° 10, amendement n° 39). Cet amendement était fondé sur les considérations suivantes:

«Plusieurs années pourront s'écouler entre l'établissement de la filiation paternelle par le jeu de la présomption de paternité (art. 315 Code civil) et le jugement déclaratif d'absence. En effet, celui-ci n'interviendra au plus tôt qu'après un délai de quatre ans (art. 115 Code civil), auquel il faudra encore ajouter un an à compter du jugement ordonnant l'enquête suite à l'absence (art. 119 Code civil). Durant cette période minimale, la filiation sera établie par l'application de l'article 315 nouveau et plusieurs actes juridiques pourront avoir été posés de bonne foi par l'enfant. Nous pensons notamment à l'enfant qui a recueilli la

controale van de in het voorgestelde artikel 316 bedoelde gevallen, zal kunnen doorvoeren en desgevallend de toepassing van de vaderschapsregel uitsluiten. De ambtenaar van de burgerlijke stand wordt hierdoor voor een dilemma geplaatst: enerzijds dient hij de wet toe te passen, anderzijds kan hij de wet niet toepassen omdat deze onduidelijk is en de ambtenaar van de burgerlijke stand niet over de nodige middelen beschikt om de wet correct toe te passen. De ambtenaar van de burgerlijke stand handelt immers «*in naam van de wet*» en «*volgens de wet*». De wet – en enkel de wet – bepaalt het actieterrein van de ambtenaar van de burgerlijke stand; indien de door de wet voorziene voorwaarden vervuld zijn mag de ambtenaar van de burgerlijke stand zijn diensten niet weigeren.

III. Bespreking van het artikel

A. De aanhef

In het voorgestelde artikel 316 B.W. worden de woorden «onverminderd de rechten van derden» opgenomen in de aanhef. Hierdoor zijn ze van toepassing op alle onderdelen van het voorgestelde artikel.

Een lid merkt op dat in het huidige artikel 316 B.W. de zinsnede «*onverminderd de rechten van derden te goeder trouw*» reeds is opgenomen. Deze woorden hebben evenwel enkel betrekking op een bijzonder geval, namelijk wanneer er een vonnis van afwezigheidsverklaring is. Dit geval wordt nu verwoord in het voorgestelde artikel 316, 6° B.W.

Die zinsnede is er ten tijde van de bespreking van het wetsontwerp tot wijziging van een aantal bepalingen betreffende de afstamming (Kamer van volksvertegenwoordigers, zitting 1985-1986, nr. 378, nr. 10, amendement nr. 39) gekomen door een amendement van mevrouw Goor. Deze invoeging werd als volgt verantwoord:

«Er kunnen tussen de vaststelling van de afstamming van vaderszijde door het bestaan van het vermoeden van vaderschap (art. 315 B.W.) en het vonnis van afwezigheidsverklaring verscheidene jaren verlopen. Dat vonnis zal immers niet eerder worden uitgesproken dan na verloop van een termijn van vier jaar (art. 115 B.W.), waaraan nog een jaar moet worden toegevoegd vanaf de uitspraak van het vonnis waarbij het getuigenverhoor wegens de afwezigheid bevolen wordt (art. 119 B.W.).

Gedurende deze minimale periode wordt de afstamming vastgesteld bij toepassing van het nieuwe artikel 315 en zal het kind ter goeder trouw verscheidene juridi-

succession de son frère et qui de bonne foi a vendu un immeuble qui faisait partie de cette succession.

L'article 316¹ proposé ne protège nullement les tiers de bonne foi qui auront contracté avec cet enfant. Il a pour effet de supprimer la présomption de paternité dès l'origine et, en conséquence, rétroactivement sans se soucier des actes valablement accomplis par l'enfant.».

L'insertion de cette phrase dans l'article 316 proposé du Code civil permettra-t-elle à l'officier de l'état civil d'annuler l'application de la règle de la paternité sur base d'une déclaration d'absence rétroactive au profit du nouveau père qui se présente?

Un intervenant souligne que, lors des auditions, le professeur Frederik Swennen a émis des réserves concernant la nécessité de maintenir la référence aux droits des tiers de bonne foi.

Il fait par ailleurs observer que l'auteur de l'amendement n° 32 propose également de supprimer cette référence, et ce, parce que «*la théorie de l'apparence est de règle générale et qu'il n'y pas lieu, dès lors, d'en faire mention explicitement. En droit de la filiation, il est en tout cas exclu de fonder des droits de filiation sur une apparence*». (Mme Annelies Storms (sp.a-spirit); DOC 51 0597/010; DOC 51 0597/016).

Dans la foulée de l'observation formulée par l'intervenant précédent, le membre propose de supprimer les mots «sans préjudice des droits des tiers de bonne foi» dans la phrase introductive et de les ajouter à l'article 316, 6°, proposé du Code civil.

Le représentant de la ministre fait observer qu'il ne sera pas évident pour l'officier de l'état civil de vérifier ces «droits des tiers de bonne foi». De quelle manière devra-t-il se prononcer à ce propos ?

Afin de répondre aux observations formulées, un amendement n°53 (Mme Valérie Déom (PS); DOC 51 0597/013) est déposé en vue d'insérer un article 315**bis** dans le Code civil.

¹ Art. 316 du Code civil:

Sans préjudice des droits des tiers de bonne foi, cette règle n'est pas applicable lorsqu'il ressort d'un jugement déclaratif d'absence que l'enfant est né plus de 300 jours après la disparition du mari.

sche daden kunnen stellen. Wij denken met name aan het kind dat de nalatenschap van zijn broer in ontvangst genomen heeft en dat te goeder trouw een onroerend goed verkocht heeft dat deel uitmaakte van die nalatenschap.

Het voorgestelde artikel 316¹ biedt hoegenaamd geen bescherming aan de te goeder trouw handelende derden die met dat kind een overeenkomst zouden hebben aangegaan. Het heeft immers tot gevolg dat het vermoeden van vaderschap reeds vanaf de aanvang, dus met terugwerkende kracht, verdwijnt, zonder rekening te houden met de door het kind rechtsgeldig gestelde daden.»

Impliceert deze zinsnede ingepast in het voorgestelde artikel 316 B.W. dat een ambtenaar van de burgerlijke stand op basis van een afwezigheidsverklaring met terugwerkende kracht ten gunste van de nieuwe vader die zich aanbiedt, de toepassing van de vaderschapsregel kan intrekken?

Een spreker stipt aan dat professor Frederik Swennen tijdens de hoorzittingen reserves heeft geuit over de noodzaak van het behoud van de verwijzing naar de rechten van derden te goeder trouw.

Voorts merkt hij op dat de indiener van amendement nr. 32 eveneens voorstelt om die verwijzing weg te laten en dit omdat «*de schijnleer als algemene regel geldt en bijgevolg niet expliciet vermeld dient te worden. In het afstammingsrecht kunnen op een schijn in geen geval afstammingsrechten worden gegrond*». (mevrouw Annelies Storms (sp.a-spirit); DOC 51 0597/010 ; zie ook DOC 51 0597/016).

Aansluitend bij de bemerking van de vorige spreker stelt het lid voor om de zinsnede «onverminderd de rechten van derden te goeder trouw» weg te laten in de openingszin en te voegen bij het voorgestelde artikel 316, 6° B.W.

De vertegenwoordiger van de minister merkt op dat het voor de ambtenaar van de burgerlijke stand niet evident zal zijn om deze «rechten van derden te goeder trouw» te kunnen verifiëren. Op welke wijze zal hij hierover moeten oordelen?

Teneinde aan de geformuleerde opmerkingen tegemoet te komen, wordt amendement nr. 53 (mevrouw Valérie Déom (PS); DOC 51 0597/013) tot invoeging van een nieuw artikel 315**bis** in het B.W. ingediend.

¹ Art. 316 B.W.:

Deze regel geldt niet wanneer uit een vonnis van afwezigheidsverklaring blijkt dat het kind geboren is meer dan 300 dagen na de verdwijning van de echtgenoot, onverminderd de rechten van de te goeder trouw handelende derden.

Cet amendement est libellé comme suit:

«Art. 315bis. — *Sans préjudice des droits des tiers de bonne foi, la règle visée à l'article 315 n'est pas applicable lorsqu'il ressort d'un jugement déclaratif d'absence que l'enfant est né plus de 300 jours après la disparition du mari.*».

B. L'article 316, 1°, proposé

Un amendement n° 47 (Mme Marie-Christine Marghem (MR); DOC 51 0597/011) est déposé afin que l'officier de l'état civil puisse disposer de données matérielles et objectives suffisamment claires. Cet amendement précise que la présomption de paternité ne peut être exclue que sur la base de l'ordonnance du président siégeant en référé autorisant les époux à résider séparément, puisque l'audience d'introduction visée à l'article 1258 du Code judiciaire et la déclaration prévue à l'article 1289 du même Code ne fournissent pas aux époux un élément matériel et objectif qu'ils pourraient présenter à l'officier de l'état civil.

L'amendement n° 19 (Mme Liesbeth Van der Auwera (CD&V); DOC 51 0597/009) est déposé afin de préciser qu'il n'y a lieu de déroger à la règle de la présomption de paternité en cas de divorce par consentement mutuel que lorsque les époux n'habitent plus ensemble.

C. L'article 316, 2°, proposé

Le représentant de la ministre fait observer qu'il est malaisé de mettre cette disposition en pratique. On peut difficilement autoriser un officier de l'état civil à mener une enquête, au guichet, afin d'établir une éventuelle séparation de fait. Il n'est même pas en mesure de mener une telle enquête.

Un membre constate que l'article 316 proposé du Code civil pose pas mal de problèmes en ce qui concerne son caractère contradictoire, d'une part, et le respect des droits du père, d'autre part (voir *supra*, B., Discussion générale). Le membre propose dès lors de ne conserver que le deuxième point de l'article 316 proposé du Code civil, moyennant l'ajout des mots «*sauf déclaration commune contraire des parties*».

Het amendement luidt als volgt:

«Art. 315bis. — *Onverminderd de rechten van derden die te goeder trouw handelen, geldt de in artikel 315 bedoelde regel niet wanneer uit een vonnis van afwezigheidsverklaring blijkt dat het kind geboren is meer dan 300 dagen na de verdwijning van de echtgenoot.*».

B. het voorgestelde artikel 316, 1°

Opdat aan de ambtenaar van de burgerlijke stand voldoende duidelijke materiële en objectieve gegevens zouden worden voorgelegd, wordt amendement nr. 47 ingediend (mevrouw Marie-Christine Marghem (MR); DOC 51 0597/0011). Dit amendement bepaalt dat het vermoeden van vaderschap alleen kan worden uitgesloten op grond van de beschikking van de voorzitter die zitting houdt in kort geding, waarbij de echtgenoten gemachtigd worden een afzonderlijke verblijfplaats te betrekken. De inleidingszitting bedoeld in artikel 1258 van het Gerechtelijk Wetboek en de verklaring bedoeld in artikel 1289 van datzelfde Wetboek kunnen door de echtgenoten immers niet worden aangevoerd als een materieel en objectief gegeven voor de ambtenaar van de burgerlijke stand.

Teneinde duidelijk te bepalen dat in het geval van een echtscheidingsprocedure door onderlinge toestemming slechts van de vaderschapsregel wordt afgeweken indien de echtgenoten niet meer samen wonen, wordt amendement nr. 19 ingediend (mevrouw Liesbeth Van der Auwera (CD&V); DOC 51 0597/009).

C. Het voorgestelde artikel 316, 2°

De vertegenwoordiger van de minister merkt op dat deze bepaling in de praktijk moeilijk uitvoerbaar is. Men kan bezwaarlijk toelaten dat een ambtenaar van de burgerlijke stand aan het loket een onderzoek voert naar een eventuele feitelijke scheiding. Hij beschikt niet eens over de mogelijkheden om dergelijk onderzoek te voeren.

Een lid stelt vast dat het voorgestelde artikel 316 B.W. nogal wat problemen met zich meebrengt op het vlak van de tegensprekelijkheid enerzijds en het respect voor de rechten van de vader anderzijds (zie *supra*, B., Algemene bespreking). Het lid stelt dan ook voor om van het voorgestelde artikel 316 B.W. enkel dit tweede punt mits toevoeging van de woorden «*behoudens een gezamenlijke andersluidende verklaring van de partijen*» te behouden.

Une autre membre réplique qu'il n'est pas opportun de conserver la règle la moins claire pour l'officier de l'état civil, à savoir la séparation de fait, établie par une attestation de résidence, et propose dès lors de supprimer l'article 316, 2°, proposé du Code civil (amendement n° 12, Mme Martine Taelman (VLD); DOC 51 0597/005).

Les amendements n°s 18 et 20 (présentés respectivement par Mme Valérie Déom (PS), DOC 51 0597/008, et Mme Liesbeth Van der Auwera (CD&V); DOC 51 0597/009) ont la même portée et tendent à remplacer l'article 316, 2°, proposé.

L'amendement n° 18 est libellé comme suit:

«2° lorsque l'enfant est né plus de 300 jours après la date d'inscription des époux à des adresses différentes, selon les renseignements figurant dans le registre de la population, le registre des étrangers ou le registre d'attente, pour autant qu'ils n'aient pas été réinscrits à la même adresse par la suite ;».

D. L'article 316, 3°, proposé

L'amendement n° 21 est présenté pour apporter une correction technique (Mme Liesbeth Van der Auwera, (CD&V); DOC 51 0597/009). L'amendement vise à remplacer le mot «ordonnance» par le mot «jugement».

E. L'article 316, 4°, proposé

Cette disposition ne donne lieu à aucune observation.

F. L'article 316, 5°, proposé

L'article 316, 5° proposé reprend l'actuel article 318, § 3, 5°, du Code civil.

Un membre souligne que cette disposition a été insérée dans la proposition de loi afin d'éviter que, si la filiation maternelle n'a pas été établie mais intervient par la suite par reconnaissance ou décision judiciaire, l'homme qui est le mari à ce moment-là ne devienne automatiquement le père de l'enfant qui n'est pas le sien.

Un autre membre réplique qu'il ne peut être question que de présomption de paternité lorsque la filiation maternelle a été établie. Il est dès lors indiqué de supprimer cette disposition (amendement n° 49; Mme Marie-Christine Marghem (MR); DOC. 51 0597/011).

Een ander lid antwoordt hierop dat het niet aangewezen is om de voor de ambtenaar van de burgerlijk stand minst duidelijke regel te behouden, met name de feitelijke scheiding, te bewijzen met een attest van woonst, en pleit voor de schrapping van het voorgestelde artikel 316, 2° B.W. (amendement nr. 12; mevrouw Martine Taelman (VLD); DOC 51 0597/005).

De amendementen nrs. 18 en 20 (respectievelijk van mevrouw Valérie Déom (PS); DOC 51 0597/008 en van mevrouw Liesbeth Van der Auwera (CD&V); DOC 51 0597/009) hebben dezelfde draagwijdte en strekken tot de vervanging van het voorgestelde artikel 316, 2°.

Het luidt als volgt:

«2° wanneer het kind geboren is meer dan 300 dagen na de datum waarop de echtgenoten, blijkens de in het bevolkingsregister, het vreemdelingenregister of het wachtregister voorkomende gegevens, op verschillende adressen zijn ingeschreven, voor zover ze nadien niet opnieuw zijn ingeschreven op hetzelfde adres;».

D. Het voorgestelde artikel 316, 3°

Teneinde een technische correctie aan te brengen, wordt amendement nr. 21 ingediend (mevrouw Liesbeth Van der Auwera (CD&V); DOC 51 0597/009). Het amendement strekt ertoe het woord «beschikking» te vervangen door het woord «vonnis».

E. het voorgestelde artikel 316, 4°

Over deze bepaling worden geen opmerkingen gemaakt.

F. het voorgestelde artikel 316, 5°

Het voorgestelde artikel 316, 5° neemt het huidige artikel 318, § 3, 5° B.W. over.

Een lid stipt aan dat deze bepaling werd overgenomen in het wetsvoorstel om te vermijden dat als, de afstamming van moederszijde niet vastgesteld werd doch dit naderhand wel gebeurt door erkenning of een gerechtelijke beslissing, de man die op dat ogenblik de echtgenoot is, automatisch de vader wordt van het kind dat het zijne niet is.

Een ander lid antwoordt hierop dat alleen sprake kan zijn van een vermoeden van vaderschap wanneer de afstamming van moederszijde is vastgesteld. Het is dan ook aangewezen om deze bepaling weg te laten (amendement nr. 49; mevrouw Marie-Christine Marghem (MR); DOC 51 0597/011).

Le *représentant de la ministre* fait remarquer qu'on ne sait pas clairement à quelle action il est fait référence.

G. L'article 316, 6°, proposé

Cette disposition reprend l'actuel article 316 du Code civil. (voir *supra*, point III, A, Phrase introductive).

De manière générale, le *représentant de la ministre* constate que, même si les documents nécessaires sont présentés à l'officier de l'état civil dans le cadre de l'article 316, leur appréciation impliquera un certain jugement de valeur.

IV. L'amendement de compromis n° 54

Un membre est conscient du fait que les amendements proposés augmentent la charge de travail de l'officier de l'état civil ; cependant, il estime que cet officier est parfaitement apte à s'acquitter de la tâche proposée.

Il est important que la règle de filiation corresponde à la réalité sociologique et biologique et ne porte pas sur une fiction juridique.

Cependant, l'officier de l'état civil ne peut rejeter la présomption de paternité que dans le cas où il dispose de plusieurs éléments objectifs et juridiques, sans toutefois devoir juger de leur force probante. Il revient évidemment à la personne qui déclare la naissance de présenter les documents nécessaires à l'officier de l'état civil. Cet officier doit seulement en prendre acte et agir en conséquence.

L'amendement n° 54 tend à remplacer le texte proposé de l'article 316 du Code civil par la disposition suivante:

«Art. 316. — *Sauf déclaration conjointe des auteurs au moment de la déclaration de la naissance, la présomption de paternité visée à l'article 315 n'est plus applicable :*

1° lorsque l'enfant est né plus de 300 jours après une ordonnance ou un jugement autorisant les époux à résider séparément;

2° lorsque l'enfant est né plus de 300 jours après la date d'inscription des époux à des adresses différentes, selon les renseignements figurant dans le registre de la population, le registre des étrangers ou le registre d'attente, pour autant qu'ils n'aient pas été réinscrits à la même adresse par la suite ;».

(amendement n° 54; Mme Valérie Déom (PS); DOC 51 0597/013)

De *vertegenwoordiger van de minister* merkt op dat het niet duidelijk is naar welke vordering verwezen wordt.

G. het voorgestelde artikel 316, 6°

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 316 B.W. over. (zie *supra*, punt III, A, De aanhef).

In het algemeen stelt de *vertegenwoordiger van de minister* vast dat zelfs indien in het kader van artikel 316 de benodigde documenten aan de ambtenaar van de burgerlijke stand worden voorgelegd, de beoordeling ervan een zeker waardeoordeel zal inhouden.

IV. Het compromisamendement nr. 54

Een lid is er zich van bewust dat de voorgestelde amendementen de werklast van de ambtenaar van de burgerlijke stand verhogen doch is van oordeel dat deze ambtenaar meer dan bekwaam is om de voorgestelde taak op zich te nemen.

Het is belangrijk dat de afstammingregel overeenkomt met de sociologische en biologische werkelijkheid en geen juridische fictie betreft.

Het is evenwel zo dat de ambtenaar van de burgerlijke stand het vermoeden van vaderschap enkel kan verwerpen indien hij over een aantal objectieve en juridische elementen beschikt zonder evenwel te moeten oordelen over de bewijskracht ervan. Het is vanzelfsprekend aan diegene die de geboorte komt aangeven om de nodige documenten aan de ambtenaar van de burgerlijke stand voor te leggen. De ambtenaar moet hiervan enkel akte nemen en overeenkomstig handelen.

Amendement nr. 54 wordt ingediend teneinde de voorgestelde tekst van artikel 316 B.W. als volgt te vervangen:

«Art. 316. — *Behoudens een gemeenschappelijke verklaring van de ouders op het tijdstip van de aangifte van de geboorte, is het in artikel 315 bedoelde vermoeden van vaderschap niet meer van toepassing:*

1° wanneer het kind geboren is meer dan 300 dagen na een beschikking of een vonnis waarbij de echtgenoten worden gemachtigd een afzonderlijke verblijfplaats te betrekken;

2° wanneer het kind geboren is meer dan 300 dagen na de datum waarop de echtgenoten, blijkens de in het bevolkingsregister, het vreemdelingenregister of het wachtregister voorkomende gegevens, op verschillende adressen zijn ingeschreven, voorzover ze nadien niet opnieuw zijn ingeschreven op hetzelfde adres;».

(amendement nr. 54; mevrouw Valérie Déom (PS); DOC 51 0597/013)

Cet amendement est approuvé tant par les représentants des officiers de l'état civil (voir annexe 3) que par la Fédération nationale du Notariat belge (voir annexe 4).

Cet amendement prévoit aussi l'hypothèse où les auteurs résident séparément, mais sollicitent néanmoins le maintien de la présomption de paternité (domicile séparé pour des raisons professionnelles).

Les amendements n°s 18 (Mme Valérie Déom (PS); DOC 51 0597/008) et 20 (Mme Liesbeth Van der Auwera (CD&V); DOC 51 0597/009) prévoient également cette hypothèse.

Un autre membre constate que chaque fois qu'une naissance est déclarée, l'officier de l'état civil sera ainsi tenu de vérifier si, en l'espèce, un jugement de divorce a été prononcé.

Reste encore la question de savoir ce qu'il y a lieu de faire en cas de jugements prononcés en référé. Peuvent-ils également entraîner la non-application de la présomption de paternité?

Le membre suivant fait observer que le fonctionnaire concerné est automatiquement informé, par le greffe ou par le parquet selon le cas, des jugements de divorce prononcés, pour que leur dispositif soit transcrit en marge de l'acte de mariage. La loi pourrait encore stipuler expressément que ce n'est que sur présentation de certains documents clairement et concrètement définis par la loi que la présomption de paternité ne s'appliquera pas.

Il va de soi que la loi ne peut pas prévoir tous les cas possibles. Plus la disposition sera précise, plus il sera facile pour des personnes de mauvaise volonté de contourner les règles.

L'amendement n° 57 (Mme Marie-Christine Marghem (MR); DOC 51 0597/014) est déposé afin de clarifier l'amendement n° 54. Cet amendement vise à remplacer le mot «auteurs» par le mot «époux». Ce sont en effet les seuls époux qui disposent de la possibilité de demander le maintien de la présomption de paternité, et non les «auteurs». Il est vrai toutefois que, dans la plupart des cas, les époux qui feront une telle demande seront également les auteurs.

Ensuite, il importe que les éléments matériels sur lesquels se fonde l'officier de l'état civil pour rejeter la présomption de paternité soient objectifs et concrets, tant pour permettre le calcul du délai de 300 jours que pour permettre leur prise en considération de manière objective par l'officier de l'état civil.

Dit amendement geniet zowel de goedkeuring van de vertegenwoordigers van de ambtenaren van de burgerlijke stand (zie bijlage 3) als van de Koninklijke Federatie van het Belgische Notariaat (zie bijlage 4).

Dit amendement voorziet ook in de hypothese waarbij de ouders weliswaar afzonderlijk wonen, maar toch het vermoeden van vaderschap gehandhaafd willen zien (afzonderlijke woonplaats om beroepsredenen).

De amendementen nrs. 18 (mevrouw Valérie Déom (PS); DOC 51 0597/008) en 20 (mevrouw Liesbeth Van der Auwera (CD&V); DOC 51 0597/009) voorzien eveneens in deze hypothese.

Een ander lid stelt vast dat telkenmale een geboorte wordt aangegeven, de ambtenaar van de burgerlijke stand aldus gehouden zal zijn om na te gaan of in voorliggend geval een echtscheidingsvonnis werd geveld.

Voorts blijft nog de vraag wat aan te vangen met de vonnissen geveld in kort geding. Kunnen deze ook tot gevolg hebben dat het vermoeden van vaderschap niet wordt toegepast?

Een volgend lid merkt op dat de betrokken ambtenaar automatisch naargelang van het geval door de griffie of het parket in kennis wordt gesteld van de uitgesproken echtscheidingsvonnissen opdat het dispositief wordt overgeschreven in de rand van de huwelijksakte. Men kan voorts in de wet uitdrukkelijk stipuleren dat slechts bij voorlegging van bepaalde documenten, welke in de wet duidelijk en concreet omschreven moeten worden, het vermoeden van vaderschap niet geldt.

Het spreekt voor zich dat in de wet niet alle mogelijke gevallen voorzien kunnen worden. Hoe preciezer de bepaling, hoe gemakkelijker voor personen van slechte wil om de regels te omzeilen.

Teneinde het voorgestelde amendement nr. 54 te verduidelijken wordt amendement nr. 57 ingediend (mevrouw Marie-Christine Marghem (MR); DOC 51 0597/014). Dit amendement strekt ertoe de woorden «de ouders» te vervangen door de woorden «de echtgenoten». Het zijn immers alleen de echtgenoten die over de mogelijkheid beschikken te vragen om het vermoeden van vaderschap aan te houden en niet «de ouders». Het is evenwel inderdaad zo dat de echtgenoten die een soortgelijk verzoek indienen, in de meeste gevallen ook de ouders zullen zijn.

Voorts is het van belang dat de materiële gegevens waarop de ambtenaar van de burgerlijke stand zich baseert om het vermoeden van vaderschap af te wijzen objectief en van concrete aard zijn, zowel om de termijn van 300 dagen te kunnen berekenen als om de ambtenaar van de burgerlijke stand in staat te stellen er objectief rekening mee te houden.

L'amendement n°48 tendant à remplacer l'article 316, 1°, proposé, est présenté à cette fin (Mme Marie-Christine Marghem (MR); DOC 51 0597/011).

Cet amendement tend à répondre à cette exigence en permettant d'exclure la présomption de paternité sur la base de l'accord des parties concernant l'autorisation donnée aux époux de résider séparément entériné par le juge, ou sur la base de l'ordonnance du président siégeant en référé autorisant les époux à résider séparément ou encore sur la base du procès-verbal dressé par le greffier précisant la résidence séparée des époux pendant le temps des épreuves dans le cadre d'un divorce par consentement mutuel.

L'amendement n° 48 est plus clair et plus large que l'amendement n° 54, 1°, proposé.

Plusieurs membres estiment que le règlement prévu à l'article 316 du Code civil, proposé, doit englober tous les jugements et ordonnances en la matière.

Il arrive souvent que des couples engagés dans une procédure de divorce et en désaccord sur une série de choses suscitent un jugement du juge de paix sur la base de l'article 223 du Code civil. Ce règlement provisoire s'avère par la suite tellement satisfaisant que la procédure de divorce est abandonnée. Le règlement provisoire devient en quelque sorte le règlement définitif, sans qu'il y ait de jugement prononçant le divorce.

L'article 316, 2° du Code civil, proposé (amendement n° 54), permet alors de résoudre les problèmes relatifs à la filiation que peut engendrer une telle situation, et donc d'être plus proche de la réalité.

Un membre fait observer que les officiers de l'état civil ont suggéré de prévoir que le mari soit informé par l'officier de l'état civil de la déclaration de naissance.

*
* *

L'amendement n° 54, tel qu'il a été modifié par les amendements n°s 57 et 48, fait l'objet d'un consensus.

Les amendements n°s 34, 32, 47, 19, 12, 18, 20, 21 et 49 sont sans objet.

En remplacement de l'article 5 et les amendements y afférant, un amendement consensuel n°87 (M. Guy

Te dien einde wordt amendement nr. 48 tot vervanging van het voorgestelde art. 316, 1° ingediend (mevrouw Marie-Christine Marghem (MR); DOC 51 0597/011).

Dit amendement wil aan die voorwaarde tegemoet komen door te bepalen dat het vermoeden van vaderschap alleen kan worden uitgesloten op grond van de door de rechter bekrachtigde overeenkomst tussen de partijen aangaande de aan de echtgenoten gegeven machtiging om een afzonderlijke verblijfplaats te betrekken, of op grond van de beschikking van de voorzitter zitting houdend in kort geding die de echtgenoten machtigt om een afzonderlijke verblijfplaats te betrekken, of nog op grond van het door de griffier opgestelde proces-verbaal waarin de afzonderlijke verblijfplaats van de echtgenoten wordt aangegeven tijdens de proeftijd in het kader van een echtscheiding door onderlinge toestemming.

Amendement nr. 48 is duidelijker en ruimer dan het voorgestelde 1° van amendement nr. 54.

Verskillende leden zijn van oordeel dat in de regeling van het voorgestelde artikel 316 B.W. alle mogelijke beschikkingen en vonnissen terzake moeten worden begrepen.

Het gebeurt vaak dat uit het echt scheidende koppels die het over een aantal zaken niet eens geraken hierover op basis van artikel 223 B.W. een vonnis van de vrederechter uitlokken. Deze voorlopige regeling blijkt achteraf dermate bevredigend te zijn dat niet volhard wordt in de echtscheiding. De voorlopige regeling wordt als het ware de definitieve regeling zonder dat er een echtscheidingsvonnis bestaat.

De problemen inzake afstamming waartoe een dergelijke situatie aanleiding kan geven, kunnen dan opgelost worden door het voorgestelde artikel 316, 2° B.W. (amendement nr. 54). Aldus wordt opnieuw aangesloten bij de realiteit.

Een lid merkt op dat de ambtenaren van de burgerlijke stand suggereerden om te bepalen dat de echtgenoot door de ambtenaar van de burgerlijke stand van de aangifte van de geboorte in kennis wordt gebracht.

*
* *

Over amendement nr. 54 zoals gewijzigd door de amendementen nrs. 57 en 48 bestaat een consensus.

De amendementen nrs. 34, 32, 47, 19, 12, 18, 20, 21 en 49 zijn zonder voorwerp.

De heer Guy Swennen (sp.a-spirit), mevrouw Valérie Déom (PS), mevrouw Marie-Christine Marghem (MR),

Swennen (sp.a-spirit), Mmes Valérie Déom (PS), Marie-Christine Marghem (MR), Martine Taelman (VLD) et Liesbeth Van der Auwera (CD&V) et M. Melchior Wathelet (cdH); DOC 51 0597/023) est déposé, en vue de prendre en compte les différentes remarques formulées.

Les amendements n°s 54, 57 et 48 sont dès lors retirés.

Art. 6

Ayant pour objectif, tout comme l'article 4 de la présente proposition de loi, de supprimer la présomption de paternité après la dissolution ou l'annulation du mariage, l'article proposé vise à supprimer à l'article 317 du Code civil les mots «dans les 300 jours».

Certains membres estiment que ce délai doit être maintenu (voir art. 4, *supra*). Pour ce faire, les amendements n°s 13 (Mme Martine Taelman (VLD); DOC 51 0597/005), 28 (Mme Liesbeth Van der Auwera (CD&V); DOC 51 0597/009) et 35 (M. Melchior Wathelet (cdH); DOC 51 0597/010) sont déposés.

L'amendement n° 15 (Mme Annelies Storms (sp.a-spirit); DOC 51 0597/010; DOC 51 0597/016) est également déposé afin d'une part, de maintenir ce délai et d'autre part, d'étendre l'assimilation entre le mariage et la cohabitation légale à la filiation.

Cet amendement est retiré.

Les autres amendements ne font pas l'objet d'un consensus. *La sous-commission «Droit de la famille»* renvoie dès lors la discussion de cet article, ainsi que des amendements 13, 28 et 35 devant la commission de la Justice.

Art. 7

Cet article a pour objectif de mettre l'acte de reconnaissance sur un pied d'égalité avec la présomption de paternité, aussi bien au niveau de ses effets que de la procédure en contestation à suivre. Pour ce faire il est proposé de remplacer l'actuel article 318 du Code civil par la disposition suivante: «*La présomption de paternité du mari a les mêmes effets qu'une reconnaissance et peut être contestée ainsi qu'il est dit à l'article 330.*»

mevrouw Martine Taelman (VLD) en mevrouw Liesbeth Van der Auwera (CD&V) en de heer Melchior Wathelet (cdH) dienen consensusamendement nr. 87 (DOC 51 0597/023) in, ter vervanging van artikel 5 en van de amendementen die op dat artikel werden ingediend. Zodoende wordt rekening gehouden met de geformuleerde opmerkingen.

De amendementen nrs. 54, 57 en 48 worden derhalve ingetrokken.

Art. 6

Omdat het wetsvoorstel ertoe strekt om, zoals in artikel 4 van dit wetsvoorstel, het vermoeden van vaderschap na de ontbinding of de nietigverklaring van het huwelijk op te heffen, stelt het ontworpen artikel 6 voor om in artikel 317 van het Burgerlijk Wetboek de woorden «binnen 300 dagen» weg te laten.

Een aantal leden vindt dat die termijn moet worden gehandhaafd (zie artikel 4, *supra*). Daartoe worden de amendementen nrs. 13 (mevrouw Martine Taelman, (VLD); DOC 51 0597/005), 28 (mevrouw Liesbeth Van der Auwera, (CD&V); DOC 51 0597/009) en 35 (de heer Melchior Wathelet (cdH); DOC 51 0597/010) ingediend tot weglating van het voorgestelde artikel.

Amendement nr. 15 (mevrouw Annelies Storms (sp.a-spirit); DOC 51 0597/006; DOC 51 0597/016), dat er enerzijds toe strekt die termijn te handhaven en anderzijds de gelijkstelling tussen huwelijk en wettelijke samenwoning tot de afstamming uit te breiden, wordt eveneens ingediend.

Dit amendement wordt ingetrokken.

Over de andere amendementen is er geen eensgezindheid. De *subcommissie «Familierecht»* verwijst de bespreking van het artikel en van de amendementen nrs. 13, 28 en 35 derhalve naar de commissie voor de Justitie.

Art. 7

Dit artikel strekt ertoe de erkenning op voet van gelijkheid te plaatsen met het vermoeden van vaderschap, zowel wat de gevolgen ervan als wat de te volgen procedure van betwisting betreft. Daartoe wordt voorgesteld artikel 318 van het Burgerlijk Wetboek te vervangen door de volgende bepaling: «*Het vermoeden van vaderschap van de echtgenoot heeft dezelfde gevolgen als een erkenning en kan worden betwist conform het bepaalde in artikel 330.*».

En ce qui concerne les effets de la présomption de paternité, un amendement n° 36 (M. Melchior Wathelet (cdH); DOC 51 0597/010) est déposé afin de maintenir l'article 318, moyennant toutefois une correction de la disposition relative à la séparation de fait.

Le père biologique d'un enfant pourrait effectivement contester la paternité du mari de la mère de son enfant et pourrait le reconnaître, malgré la présomption de paternité du mari, pourvu que l'enfant ait été conçu durant la séparation de fait des époux, que celle-ci ait été ou non officialisée par un acte judiciaire, pourvu qu'il y ait réellement séparation de fait (un certificat de domicile différent pourrait l'attester).

Déjà la Cour d'appel de Liège, dans un arrêt du 16 octobre 2000, s'est quelque peu écartée de l'esprit de l'article 318, § 3 qui commande que la preuve du critère légal de la séparation ne puisse résulter que de documents judiciaires. Elle a admis que la preuve de la date de prise de cours de la séparation de fait puisse être rapportée par toutes voies de droit (en l'espèce, par la production d'attestation venant de tiers).

Afin d'éviter qu'un simple changement d'adresse ne puisse permettre à la mère d'éviter l'application de la présomption de paternité de son mari, il est exigé un certificat de domicile différent comme preuve de la séparation des époux.

Quant à la procédure en contestation de la présomption de paternité, l'article proposé renvoie à l'article 330 du Code civil, afin que la présomption de paternité puisse être contestée de la même manière qu'un acte de reconnaissance.

La discussion de ce point est dès lors renvoyée à l'article 14 de la présente proposition de loi.

Cet article ne fait pas l'objet d'un consensus. *La sous-commission « Droit de la famille »* renvoie dès lors la discussion de cet article, ainsi que de l'amendement n° 36 devant la commission de la Justice.

In verband met de gevolgen van het vermoeden van vaderschap wordt amendement nr. 36 (de heer Melchior Wathelet (cdH); DOC 51 0597/010) ingediend, dat ertoe strekt artikel 318 te behouden, evenwel mits aan de bepaling met betrekking tot de feitelijke scheiding een verbetering wordt aangebracht.

De biologische vader van een kind zou immers het vaderschap van de echtgenoot van de moeder van zijn kind kunnen betwisten en zou dat kind kunnen erkennen, ondanks het vermoeden van vaderschap van de echtgenoot, op voorwaarde dat het kind werd verwekt tijdens de feitelijke scheiding van de echtgenoten, ongeacht of die al dan niet werd geofficialiseerd door een gerechtelijke akte. Voorwaarde is wel dat er daadwerkelijk een feitelijke scheiding is (dat zou kunnen blijken uit een verschillend getuigschrift van verblijfplaats).

Het hof van beroep te Luik is reeds in een arrest van 16 oktober 2000 enigszins afgeweken van de strekking van artikel 318, § 3, dat bepaalt dat het bewijs van het wettelijk criterium van de scheiding alleen aan de hand van gerechtelijke documenten kan worden geleverd. Het hof van beroep heeft aanvaard dat de aanvangsdatum van de scheiding door alle wettelijke middelen kan worden bewezen (in dezen door het overleggen van attesten van derden).

Om te voorkomen dat een loutere adreswijziging het voor de moeder mogelijk maakt de toepassing te verhinderen van het vermoeden van vaderschap van haar echtgenoot, wordt een getuigschrift van verschillende verblijfplaats geëist als bewijs van de feitelijke scheiding van de echtgenoten.

Wat de procedure ter betwisting van het vermoeden van vaderschap betreft, verwijst het ontworpen artikel naar artikel 330 van het Burgerlijk Wetboek, zodat dit vermoeden op dezelfde wijze zou kunnen worden betwist als een erkenning.

Voor de bespreking van dit punt wordt derhalve verwezen naar artikel 14 van het wetsvoorstel.

Over dit artikel is er geen eensgezindheid. De *sub-commissie «Familierecht»* verwijst de bespreking van het artikel en van amendement nr. 36 derhalve door naar de commissie voor de Justitie.

Art. 8

L'objectif de cet article consiste à modifier l'article 319 du Code civil relatif aux reconnaissances paternelles, afin de rétablir l'égalité entre les reconnaissances maternelles et paternelles. C'est d'ailleurs dans ce domaine que la Cour d'arbitrage a rendu le plus important nombre d'arrêts. Il est dès lors proposé de renvoyer à un texte unique, fixant les mêmes conditions aux deux reconnaissances.

Pour ce faire, l'article 319 est remplacé par la disposition suivante:

« Lorsque la paternité n'est pas établie en vertu des articles 315 ou 317, le père peut reconnaître l'enfant aux conditions fixées par l'article 329bis. »

Aucun amendement n'est déposé.
Cet article fait l'objet d'un consensus.

*
* *

En remplacement de l'article 8, un amendement consensuel n° 88 (M. Guy Swennen (sp.a-spirit), Mmes Valérie Déom (PS), Marie-Christine Marghem (MR), Martine Taelman (VLD) et Liesbeth Van der Auwera (CD&V) et M. Melchior Wathelet (cdH); DOC 51 0597/023) est déposé.

Art. 9

L'article proposé vise à modifier l'actuel article 319bis du Code civil (reconnaissance paternelle par un homme marié d'un enfant adultérin), afin d'éclaircir la procédure actuelle, difficilement compréhensible, en la remplaçant par un mécanisme d'information, repris de l'actuel article 313 §3 du Code civil (reconnaissance maternelle par une femme mariée). Il s'agit là encore de supprimer une discrimination entre la reconnaissance maternelle et paternelle.

Un amendement n° 56 (Mme Marie-Christine Marghem (MR); DOC 51 0597/014) est déposé afin de préciser à l'article proposé que la notification de l'acte de reconnaissance se fait par envoi recommandé dans le mois de la reconnaissance au domicile de l'époux ou de l'épouse de l'auteur de la reconnaissance tel qu'il résulte du registre national ou au Ministère public si le domicile de la personne à qui la notification doit être faite est inconnu ou si celle-ci réside à l'étranger.

Art. 8

Dit artikel strekt ertoe artikel 319 van het Burgerlijk Wetboek te wijzigen met betrekking tot de erkenning door de vader, zodat er terzake opnieuw gelijkheid tussen de vader en de moeder kan ontstaan. Het is overigens in dit verband dat het Arbitragehof de meeste arresten heeft gewezen. Daarom wordt voorgesteld te verwijzen naar één enkele bepaling, die voor beide vormen van erkenning dezelfde voorwaarden oplegt.

Daartoe wordt artikel 319 vervangen door de volgende tekst:

« Wanneer het vaderschap niet vaststaat krachtens artikel 315 of 317, kan de vader het kind erkennen volgens de voorwaarden bepaald bij artikel 329bis. »

Er worden geen amendementen ingediend.
Over dit artikel is er eensgezindheid.

*
* *

De heer Guy Swennen (sp.a-spirit), mevrouw Valérie Déom (PS), mevrouw Marie-Christine Marghem (MR), mevrouw Martine Taelman (VLD) en mevrouw Liesbeth Van der Auwera (CD&V) en de heer Melchior Wathelet (cdH) dienen consensusamendement nr. 88 (DOC 51 0597/023) in, ter vervanging van artikel 8.

Art. 9

Het ontworpen artikel strekt ertoe het huidige artikel 319bis van het Burgerlijk Wetboek (erkenning van het vaderschap over een overspelig kind door een gehuwde man) te wijzigen, zodat de huidige procedure, die moeilijk te begrijpen is, duidelijker wordt. Dit wordt bereikt door een regeling van kennisgeving in te stellen, naar het voorbeeld van het huidige artikel 313, § 3, van het Burgerlijk Wetboek (erkenning van het moederschap door een gehuwde vrouw). Ook in dit verband is het de bedoeling komaf te maken met een ongelijkheid tussen de erkenning door de moeder dan wel door de vader.

Amendement nr. 56 (mevrouw Marie-Christine Marghem (MR); DOC 51 0597/014) wordt ingediend. Het strekt ertoe in het ontworpen artikel te preciseren dat de kennisgeving van de erkenning moet geschieden binnen een maand na de erkenning, bij aangetekende brief die moet worden gezonden naar de in het Rijksregister vermelde woonplaats van de echtgenoot of de echtgenote van degene die het kind erkent, of naar het openbaar ministerie zo de woonplaats van de persoon aan wie de kennisgeving moet worden gedaan onbekend is, of zo die persoon in het buitenland verblijft.

Cet amendement fait l'objet d'un consensus.
L'article amendé fait l'objet d'un consensus.

*
* *

En remplacement de l'article 9 et de l'amendement y afférant, un amendement consensuel n° 89 (M. Guy Swennen (sp.a-spirit), Mmes Valérie Déom (PS), Marie-Christine Marghem (MR), Martine Taelman (VLD) et Liesbeth Van der Auwera (CD&V) et M. Melchior Wathelet (cdH); DOC 51 0597/023) est déposé. L'amendement n° 56 est dès lors retiré.

Art. 10

Cet article vise à supprimer l'actuel article 320 du Code civil. Cette disposition n'a en effet plus d'utilité dès l'instant où le nouvel article 330 ouvre la contestation de paternité du mari à toute personne intéressée et que, par ailleurs, les hypothèses où la présomption de paternité du mari ne jouera pas, sont élargies.

Un amendement n° 37 (M. Melchior Wathelet (cdH); DOC 51 0597/010), dans le prolongement de l'amendement n° 36, est déposé afin de maintenir l'article 320 du Code civil. Il propose toutefois de remplacer d'une part, au 3° le mot « ordonnance » par le mot « décision » et d'autre part, au 4°, les mots « lorsque le divorce a été prononcé en vertu des articles 229, 231 ou 232 » par les mots « la séparation de fait est présumée par un certificat de domicile différent ».

Etant donné que l'article 14 de la proposition en projet ne fait pas l'objet d'un consensus, cet article reste également en suspend. La sous-commission «Droit de la famille» renvoie dès lors la discussion de cet article, ainsi que de l'amendement n° 37 devant la commission de la Justice.

Art. 10bis (nouveau)

L'amendement n° 1 (Mme Liesbeth Van der Auwera (CD&V) DOC 51 0597/002) tend à insérer un article 10bis (nouveau), visant à compléter l'article 321 du Code civil par un alinéa, libellé comme suit:

«Il peut toutefois reconnaître l'enfant si l'empêchement à mariage est dû à un lien d'alliance et que ce lien est dissous.».

Over dit amendement is er eensgezindheid.
Over het geamendeerde artikel is er eensgezindheid.

*
* *

De heer Guy Swennen (sp.a-spirit), mevrouw Valérie Déom (PS), mevrouw Marie-Christine Marghem (MR), mevrouw Martine Taelman (VLD) en mevrouw Liesbeth Van der Auwera (CD&V) en de heer Melchior Wathelet (cdH) dienen consensusamendement nr. 89 (DOC 51 0597/023) in, ter vervanging van artikel 9 en van het amendement dat op dat artikel werd ingediend. Amendement nr. 56 wordt derhalve ingetrokken.

Art. 10

Dit artikel strekt tot opheffing van het vigerende artikel 320 van het Burgerlijk Wetboek. Die bepaling is immers zinloos geworden aangezien het nieuwe artikel 330 voor iedere belanghebbende de mogelijkheid opent het vaderschap van de echtgenoot te betwisten en het artikel voorts het aantal gevallen uitbreidt waarbij het vermoeden van vaderschap van de echtgenoot niet zal spelen.

Amendement nr. 37 (de heer Melchior Wathelet (cdH); DOC 51 0597/010), dat in het verlengde ligt van amendement nr. 36 wordt ingediend. Het strekt ertoe artikel 320 van het Burgerlijk Wetboek te handhaven, maar stelt voor in het punt 3° het woord «beschikking» te vervangen door het woord «beslissing» en voorts in het punt 4°, de woorden «wanneer de echtscheiding is uitgesproken krachtens de artikelen 229, 231 of 232» te vervangen door de woorden «; de feitelijke scheiding is verondersteld door een verschillend getuigschrift van domicilie».

Aangezien over artikel 14 van het ter bespreking voorliggende wetsvoorstel geen eensgezindheid kon worden bereikt, blijft ook dit artikel hangend. De *subcommissie «Familierecht»* verwijst de bespreking van dit artikel, alsmede van amendement nr. 37 dan ook door naar de commissie voor de Justitie.

Art. 10bis (nieuw)

Amendement nr. 1 (mevrouw Liesbeth Van der Auwera (CD&V); DOC 51 0597/002) strekt ertoe een nieuw artikel 10bis in te voegen. Het amendement voegt aan artikel 321 B.W. het volgende lid toe:

«Hij kan het kind echter wel erkennen indien het huwelijksbeletsel is ontstaan uit een band van aanverwantschap en die band van aanverwantschap verdwenen is.».

Cette question a été examinée lors de la discussion de l'article 2*bis*.

L'amendement n° 1 fait l'objet d'un consensus.

*
* *

En remplacement de l'amendement n°1, un amendement consensuel n° 90 (M. Guy Swennen (sp.a-spirit), Mmes Valérie Déom (PS), Marie-Christine Marghem (MR), Martine Taelman (VLD) et Liesbeth Van der Auwera (CD&V) et M. Melchior Wathelet (cdH); DOC 51 0597/023) est déposé.

L'amendement n° 1 est dès lors retiré.

Art. 11

Cet article vise à modifier l'article 322, alinéa premier, du Code civil, concernant les actions en recherche de paternité, en renvoyant au nouvel article 332quinquies (voir article 18 de la présente proposition de loi).

Aucun amendement n'est déposé.

Cet article fait l'objet d'un consensus.

*
* *

En remplacement de l'article 11, un amendement consensuel n° 91 (M. Guy Swennen (sp.a-spirit), Mmes Valérie Déom (PS), Marie-Christine Marghem (MR), Martine Taelman (VLD) et Liesbeth Van der Auwera (CD&V) et M. Melchior Wathelet (cdH); DOC 51 0597/023) est déposé.

Art. 12

Compte tenu des modifications apportées par les articles 3 et 18 de la présente proposition de loi aux actions en recherche de maternité et de paternité, l'article 323 n'est plus nécessaire.

Aucun amendement n'est déposé.

Cet article fait l'objet d'un consensus.

*
* *

En remplacement de l'article 12, un amendement consensuel n° 92 (M. Guy Swennen (sp.a-spirit), Mmes Valérie Déom (PS), Marie-Christine Marghem (MR), Martine Taelman (VLD) et Liesbeth Van der Auwera

Deze aangelegenheid wordt besproken in art. 2*bis*.

Over amendement nr. 1 bestaat een consensus.

*
* *

De heer Guy Swennen (sp.a-spirit), mevrouw Valérie Déom (PS), mevrouw Marie-Christine Marghem (MR), mevrouw Martine Taelman (VLD) en mevrouw Liesbeth Van der Auwera (CD&V) en de heer Melchior Wathelet (cdH) dienen consensusamendement nr. 90 (DOC 51 0597/023) in, ter vervanging van amendement nr. 1.

Amendement nr. 1 wordt derhalve ingetrokken.

Art. 11

Dit artikel strekt tot wijziging van artikel 322, eerste lid, van het Burgerlijk Wetboek, inzake de rechtsvorderingen tot onderzoek naar het vaderschap, door te verwijzen naar het nieuwe artikel 322*quinquies* (zie artikel 18 van dit wetsvoorstel).

Er wordt geen enkel amendement ingediend.

Over dit artikel bestaat eensgezindheid.

*
* *

De heer Guy Swennen (sp.a-spirit), mevrouw Valérie Déom (PS), mevrouw Marie-Christine Marghem (MR), mevrouw Martine Taelman (VLD) en mevrouw Liesbeth Van der Auwera (Cd&V) en de heer Melchior Wathelet (cdH) dienen consensusamendement nr. 91 (DOC 51 0597/023) in, ter vervanging van artikel 11.

Art. 12

Gezien de wijzigingen die bij de artikelen 3 en 18 van dit wetsvoorstel zijn aangebracht in de rechtsvorderingen tot onderzoek naar het moeder- en het vaderschap, is artikel 323 overbodig geworden.

Er wordt geen enkel amendement ingediend.

Over dit artikel bestaat eensgezindheid.

*
* *

De heer Guy Swennen (sp.a-spirit), mevrouw Valérie Déom (PS), mevrouw Marie-Christine Marghem (MR), mevrouw Martine Taelman (VLD) en mevrouw Liesbeth Van der Auwera (Cd&V) en de heer Melchior Wathelet

(CD&V) et M. Melchior Wathelet (cdH); DOC 51 0597/023) est déposé.

Art. 12bis (nouveau)

Un amendement n° 69 (Mme Liesbeth Van der Auwera (CD&V); DOC 51 0597/015) est déposé en vue d'insérer un article 12bis afin de compléter l'article 325 du Code civil comme suit:

« Elle est toutefois recevable si l'empêchement à mariage est dû à un lien d'alliance et que ce lien a disparu. ».

L'objectif de cette modification est de se mettre en conformité avec l'arrêt n° 169/2003 du 17 décembre 2003 de la Cour d'arbitrage.

Cet amendement fait l'objet d'un consensus.

*
* *

En remplacement de l'amendement n° 69, un amendement consensuel n° 93 (M. Guy Swennen (sp.a-spirit), Mmes Valérie Déom (PS), Marie-Christine Marghem (MR), Martine Taelman (VLD) et Liesbeth Van der Auwera (Cd&V) et M. Melchior Wathelet (cdH); DOC 51 0597/023) est déposé.

L'amendement 69 est dès lors retiré.

Art. 12ter (nouveau)

Un amendement n° 68 (Mme Liesbeth Van der Auwera (CD&V); DOC 51 0597/015) est déposé afin d'introduire un article 12ter libellé comme suit:

«A l'article 326 du même Code, le mot «180e» est remplacé par le mot «140e».».

L'amendement est justifié comme suit:

L'objectif est ici d'abaisser la limite de viabilité de 180 jours à 140 jours, afin de prendre en compte les progrès réalisés dans le domaine de la néonatalogie et de l'obstétrique.

Grâce aux évolutions enregistrées dans les domaines de la néonatalogie et de l'obstétrique, la limite de viabilité est aujourd'hui de 20 semaines de grossesse, soit 140 jours à compter de la conception ou 22 semaines d'âge postmenstruel (APM) selon la terminologie utilisée dans le monde médical.

(cdH) dienen consensusamendement nr. 92 (DOC 51 0597/023) in, ter vervanging van artikel nr.12.

Art. 12bis (nieuw)

Amendement nr. 69 (mevrouw Liesbeth Van der Auwera (CD&V); DOC 51 0597/015) tot invoeging van artikel 12bis wordt ingediend teneinde artikel 325 van het Burgerlijk Wetboek aan te vullen als volgt:

«Het is echter wel ontvankelijk indien het huwelijks-beleetsel is ontstaan uit een band van aanverwantschap en die band van aanverwantschap is verdwenen.».

Met die wijziging wordt beoogd zich te conformeren aan arrest nr. 169/2003 van 17 december 2003 van het Arbitragehof.

Over dit amendement bestaat eensgezindheid.

*
* *

De heer Guy Swennen (sp.a-spirit), mevrouw Valérie Déom (PS), mevrouw Marie-Christine Marghem (MR), mevrouw Martine Taelman (VLD) en mevrouw Liesbeth Van der Auwera (Cd&V) en de heer Melchior Wathelet (cdH) dienen consensusamendement nr. 93 (DOC 51 0597/023) in, ter vervanging van amendement nr. 69.

Amendement nr. 69 wordt derhalve ingetrokken.

Art. 12ter (nieuw)

Amendement nr. 68 (mevrouw Liesbeth Van der Auwera (CD&V); DOC 51 0597/015) tot invoeging van een artikel 12ter wordt ingediend. Het luidt als volgt:

«Art. 12ter. — In artikel 326 van hetzelfde Wetboek wordt het woord «180^e» vervangen door het woord «140^e».».

Het amendement wordt als volgt verantwoord:

Het ligt in de bedoeling de levensvatbaarheidsgrens van 180 dagen te verlagen tot 140 dagen, teneinde rekening te houden met de vooruitgang op het stuk van de neonatalogie en van de verloskunde.

Dankzij evoluties in de neonatalogie en in de verloskunde ligt de levensvatbaarheidsgrens op 20 weken zwangerschapsduur, wat gelijk is aan 140 dagen postconceptie. Dat komt overeen met 22 weken postmenstruele leeftijd (PML), volgens de terminologie die gangbaar is in de medische wereld.

Cette évolution dans le domaine de la néonatalogie est confirmée par le docteur Devlieger, chef du service de néonatalogie de l'UZ Gasthuisberg de la KULeuven et par le docteur Vanhole, chef de clinique adjoint au département néonatalogie du même hôpital universitaire. Présentent aussi un intérêt tout particulier à cet égard les résultats à paraître d'une étude scientifique qui a été menée durant la période 1999-2000 sous la direction du professeur Piet Vanhaesebrouck, président du Groupement belge des néonatalogues et pédiatres intensivistes, dans 17 des 20 centres de soins intensifs néonataux que compte notre pays. Il ressort de cette étude que 176 des 525 enfants nés entre 22 et 26 semaines d'APM étaient viables et se sont bien développés.

Dans d'autres pays du monde aussi, on a connaissance d'enfants nés viables après 22 semaines d'APM et qui sont devenus des bébés en bonne santé.

La limite de 22 semaines d'APM ou de 20 semaines de gestation est communément admise dans le monde de la néonatalogie comme limite en deçà de laquelle un enfant ne peut pas naître viable. L'Organisation mondiale de la santé s'est d'ailleurs prononcée clairement dans ce sens dès 1975. Elle prône explicitement la déclaration officielle auprès des autorités compétentes pour tout enfant mort-né à partir de 22 semaines d'APM ou de 20 semaines après la conception. «Devra être déclarée à l'état civil toute naissance d'enfant né vivant, quel que soit le poids de naissance ou la durée de gestation; et comme mort-né, toute mort fœtale si le poids de naissance est égal ou supérieur à 500 g ou si la gestation est égale ou supérieure à 22 semaines complètes (154 jours) comptabilisées après la date des dernières règles.»

Pour toutes ces raisons, le présent amendement entend, d'une part, abaisser de manière conséquente la limite légale de viabilité dans notre législation nationale pour la ramener de 180 jours de gestation à 140 jours et, d'autre part, inscrire cette limite à l'article 80bis du Code civil. Compte tenu de cet abaissement, il faudra désormais déclarer à l'état civil tous les enfants nés sans vie à partir de 140 jours de gestation.

Tout enfant né sans vie fera également l'objet, à partir de cet âge, d'une obligation légale d'inhumation ou de crémation.

Un des membres fait remarquer que les données sur lesquelles cet amendement se base, proviennent uniquement de l'UZ Gasthuisberg de la KULeuven. Il souhaiterait dès lors connaître l'avis d'autres spécialistes en la matière.

Un autre membre souligne que la ministre de la Justice s'est référée, lors d'une question parlementaire, à l'Organisation mondiale de la Santé, qui soutient également le délai de 140 jours.

Deze evolutie in de neonatologie wordt bevestigd door dokter Devlieger, diensthoofd neonatologie van het UZ Gasthuisberg van de KULeuven, en dokter Vanhole, adjunct-kliniekhoofd neonatologie van hetzelfde universitaire ziekenhuis. Bijzonder interessant zijn de resultaten van het nog niet gepubliceerde wetenschappelijk onderzoek dat gevoerd werd onder leiding van professor Piet Vanhaesebrouck, voorzitter van de Belgische Vereniging van neonatologen en pediatrie intensivisten, in 17 van de 20 centra voor neonatale intensieve zorgen in ons land, in de periode van 1999-2000. Uit dit onderzoek blijkt dat 176 van de 525 kinderen, die tussen 22 en 26 weken PML geboren werden, levensvatbaar geboren werden en zich goed ontwikkelden.

Ook elders ter wereld zijn gevallen bekend van kinderen die levensvatbaar geboren worden na 22 weken PML en als gezonde baby's opgroeien.

De grens van 22 weken PML of 20 weken postconceptie wordt in de wereld van de neonatologie algemeen aanvaard als de grens beneden welke een kind niet levensvatbaar kan geboren worden. De Wereldgezondheidsorganisatie heeft zich trouwens reeds in 1975 duidelijk in die zin uitgesproken. Zij pleit uitdrukkelijk voor de officiële aangifte bij de bevoegde overheden van elk kind dat levenloos geboren wordt vanaf 22 weken PML of 20 weken postconceptie. «*Devra être déclarée à l'état civil toute naissance d'enfant né vivant, quel que soit le poids de naissance ou la durée de gestation; et comme mort-né, toute mort fœtale si le poids de naissance est égal ou supérieur à 500 g ou si la gestation est égale ou supérieure à 22 semaines complètes (154 jours) comptabilisées après la date des dernières règles.*»

Om al die redenen wil dit amendement de wettelijke levensvatbaarheidsgrens in onze nationale wetgeving consequent verlagen van 180 dagen postconceptie naar 140 dagen postconceptie en in artikel 80bis van het Burgerlijk Wetboek inschrijven. Deze verlaging impliceert een aangifteplicht bij de burgerlijke stand voor alle kinderen geboren vanaf 140 dagen postconceptie.

Vanaf die leeftijd is er ook een wettelijke plicht tot begraven of cremen.

Eén van de leden merkt op dat de gegevens waarop dit amendement berust, alleen afkomstig zijn van het UZ Gasthuisberg van de KULeuven. Daarom wenst hij te weten hoe andere specialisten terzake daarover denken.

Een ander lid beklemtoont dat de minister van Justitie in een antwoord op een haar voorgelegde parlementaire vraag verwees naar de Wereldgezondheidsorganisatie, die het eveneens op 140 dagen houdt.

Un troisième membre rappelle qu'il existe une présomption d'engendrement au moment le plus propice pour l'enfant. L'adaptation à 140 jours ne pose donc en principe aucun problème.

Plusieurs membres estiment que cette problématique est très complexe et ne s'inscrit pas totalement dans le cadre de la réforme actuelle. Etant donné que, par ailleurs, ce sujet est déjà pendant devant le Sénat, il convient de ne pas aborder provisoirement ce sujet.

L'amendement n° 68 est retiré.

Art. 12quater (nouveau)

L'amendement n° 67 (Mme Liesbeth Van der Auwera (CD&V); DOC 51 0597/015) tend à insérer un article 12quater libellé comme suit: «A l'article 328, alinéa 2 du même Code, les mots «si ce dernier a laissé une postérité» sont supprimés.»

Il est particulièrement choquant et inhumain qu'un enfant décédé ne peut être reconnu que s'il a lui-même laissé une postérité. Il convient de prendre en compte la situation des parents célibataires qui viennent de perdre leur nouveau-né.

Un membre exprime son accord, mais aimerait toutefois connaître les conséquences que cette modification implique. Pourquoi l'actuel article 328, alinéa 2 avait-il initialement été prévu?

Le représentant de la ministre rappelle que l'exigence d'avoir une descendance pour être reconnu découlait de la volonté d'éviter les reconnaissances pour hériter.

Plusieurs membres rappellent que différentes propositions de loi ont déjà été déposées concernant la problématique des enfants morts-nés.

Par ailleurs, il avait été convenu entre les différents membres de la sous-commission «Droit de la famille» que ce sujet ne serait pas abordé dans le cadre de la présente proposition de loi.

Cet amendement ne fait pas l'objet d'un consensus. La sous-commission «droit de la famille» renvoie dès lors la discussion de cet amendement devant la commission de la Justice.

Een derde lid herinnert eraan dat er zoiets bestaat als het vermoedelijke tijdstip van verwekking op het voor het kind meest gunstige ogenblik. De duurvermindering tot 140 dagen brengt in principe dus geen probleem met zich.

Verscheidene leden vinden dat het hier een zeer complexe kwestie betreft, die overigens niet volledig kan worden ingepast in de op handen zijnde hervorming. Omdat bovendien de Senaat zich momenteel over die aangelegenheid buigt, is het aangewezen hier voorlopig niet dieper op in te gaan.

Amendement nr. 68 wordt ingetrokken.

Art. 12quater (nieuw)

Amendement nr. 67 (mevrouw Liesbeth Van der Auwera (CD&V); DOC 51 0597/015) strekt ertoe een artikel 12quater in te voegen, luidend als volgt: «In artikel 328, tweede lid, van hetzelfde Wetboek de woorden «indien dit afstammelingen heeft nagelaten» doen vervallen.».

Het is bijzonder choquerend en onmenselijk dat een overleden kind slechts kan worden erkend als het zelf afstammelingen heeft nagelaten. Er zou rekening moeten worden gehouden met de situatie van ongehuwde ouders die hun pasgeboren kind verliezen.

Een lid gaat daarmee akkoord, maar wenst wel te vernemen welke gevolgen die wijziging zou hebben. Om welke reden werd ooit beslist artikel 328, tweede lid, in te stellen?

Volgens *de vertegenwoordiger van de minister* had de vereiste een afstamming te hebben oorspronkelijk tot doel te voorkomen dat iemand tot erkenning zou overgaan, enkel en alleen om te kunnen erven.

Verscheidene leden herinneren eraan dat al heel wat voorstellen zijn ingediend met betrekking tot het vraagstuk van de doodgeboren kinderen.

Voorts waren de verschillende leden van de subcommissie «Familierecht» overeengekomen dat die aangelegenheid niet ter sprake zou komen in het raam van dit wetsvoorstel.

Over dit amendement is er geen eensgezindheid. Derhalve heeft de *subcommissie «Familierecht»* beslist het voor bespreking over te zenden aan de commissie voor de Justitie.

Article 13

I. Présentation

Le nouvel article 329bis inséré par la présente proposition de loi remplit différents objectifs, à savoir :

1) adapter le vocabulaire utilisé, afin de supprimer les discriminations entre la reconnaissance maternelle et paternelle;

2) abaisser l'âge du consentement de l'enfant de 15 ans à 12 ans, afin de se calquer sur les règles mises en place dans le domaine de l'adoption et dans la plupart des conventions internationales;

3) A défaut de consentement du parent dont la filiation est déjà établie ou de l'enfant mineur non émancipé ayant 12 ans accomplis, permettre de reconnaître l'enfant par voie judiciaire, devant le tribunal de la jeunesse. Dans ce cas, lorsque la demande de reconnaissance est introduite dans l'année de la prise de connaissance de la naissance, le contrôle portera uniquement sur la vérité biologique, alors que si elle est introduite plus d'un an après la prise de connaissance, le tribunal effectuera un contrôle d'opportunité et, dès lors, statuera en tenant compte de l'intérêt de l'enfant.

Le nouvel article est libellé comme suit:

«Art. 329bis. — § 1er. La reconnaissance de l'enfant majeur ou mineur émancipé n'est admise que moyennant son consentement préalable.

§ 2. Si l'enfant est mineur non émancipé, la reconnaissance n'est admise que moyennant le consentement préalable de celui de ses auteurs dont la filiation est établie.

Est en outre requis le consentement préalable de l'enfant s'il a 12 ans accomplis.

A défaut de ces consentements, le candidat à la reconnaissance saisit par requête contradictoire le tribunal de la jeunesse du domicile de l'enfant. Le requérant et les personnes dont le consentement est requis sont convoqués en Chambre du conseil. S'il concilie les parties, le tribunal de la jeunesse reçoit les consentements nécessaires. Sinon il rejette la demande s'il est prouvé que le requérant n'est pas le père ou la mère biologique. En outre, si la demande a été introduite plus d'un an après la prise de connaissance de la naissance par can-

Artikel 13

I. Voorstelling

Het in dit wetsvoorstel nieuw ingevoegde artikel 329bis komt tegemoet aan verschillende doelstellingen, met name:

1) de gebruikte terminologie aanpassen, teneinde de discriminatie tussen de erkenning van moeder- en van vaderszijde weg te werken;

2) de leeftijd waarop het kind zijn toestemming kan geven, verlagen van 15 jaar naar 12 jaar, teneinde de regelgeving af te stemmen op de adoptieregelgeving en de meeste internationale overeenkomsten;

3) bij ontstentenis van de ouder van wie de afstamming reeds vaststaat of van het niet-ontvoogde, minderjarige kind dat de leeftijd van 12 jaar heeft bereikt, kan het kind langs gerechtelijke weg door de jeugdrechtbank worden erkend. Wanneer de aanvraag tot erkenning in een dergelijk geval wordt ingediend binnen het jaar nadat de aanvrager kennis heeft genomen van de geboorte, wordt alleen de biologische waarheid nagegaan; indien de aanvraag tot erkenning echter wordt ingediend meer dan een jaar nadat de aanvrager kennis heeft genomen van de geboorte, gaat de rechtbank de opportuniteit na, en houdt zij in haar oordeel bijgevolg rekening met het belang van het kind.

Het nieuwe artikel luidt als volgt:

«Art. 329bis. — § 1. Het meerderjarige of het ontvoogde minderjarige kind kan slechts worden erkend zo het daarin vooraf toestemt.

§ 2. Indien het kind minderjarig en niet ontvoogd is, is de erkenning alleen ontvankelijk mits de ouder van wie de afstamming vaststaat, vooraf daarin toestemt.

Bovendien is de voorafgaande toestemming van het kind vereist, indien het de volle leeftijd van twaalf jaar heeft bereikt.

Bij gebreke van die toestemmingen maakt degene die het kind wil erkennen, de zaak bij verzoekschrift op tegenspraak aanhangig bij de jeugdrechtbank van de woonplaats van het kind. De verzoeker en de personen wier toestemming vereist is, worden in raadkamer opgeroepen. Indien de jeugdrechtbank de partijen tot verzoening brengt, ontvangt zij de nodige toestemmingen. Zo niet, wijst zij het verzoek af indien het bewijs wordt geleverd dat de verzoeker niet de biologische vader of moeder is. Indien degene die het kind wil erkennen, dat

didat à la reconnaissance, il rejette la demande si elle est manifestement contraire à l'intérêt de l'enfant.

§ 3. Si l'enfant est mineur non émancipé et n'a pas d'auteur connu, ou que celui de ses auteurs dont la filiation est établie est décédé ou dans l'impossibilité de manifester sa volonté, l'officier de l'état civil doit notifier une copie littérale de la reconnaissance au représentant légal de l'enfant et à l'enfant lui-même s'il a 12 ans accomplis, à moins que ceux-ci n'aient préalablement consenti à la reconnaissance.

Si la reconnaissance n'a pas été reçue par un officier de l'état civil belge, elle doit, à la requête de son auteur, être signifiée aux personnes désignées à l'alinéa précédent.

Dans les 6 mois de la signification ou de la notification, les personnes auxquelles elle a été faite peuvent, par requête contradictoire, demander au tribunal de la jeunesse du domicile de l'enfant, d'annuler la reconnaissance.

Le greffier informe immédiatement de cette action l'officier de l'état civil ou l'officier ministériel qui a établi la reconnaissance.

Le tribunal de la jeunesse statue sur l'action en nullité. Il annule la reconnaissance s'il est prouvé que la partie défenderesse n'est pas le père ou la mère biologique. En outre, si la reconnaissance a été faite plus d'un an après la prise de connaissance de la naissance par le candidat à la reconnaissance, il annule la reconnaissance si elle est manifestement contraire à l'intérêt de l'enfant.

Jusqu'à l'expiration du délai de 6 mois ou jusqu'à ce que la décision de débouté soit passée en force de chose jugée, la reconnaissance est inopposable à l'enfant et à son représentant légal, lesquels pourront néanmoins s'en prévaloir.»

verzoek bovendien heeft ingediend meer dan een jaar nadat hij kennis heeft genomen van de geboorte, wijst de rechtbank dat verzoek af zo het kennelijk strijdig is met de belangen van het kind.

§ 3. Is het kind minderjarig en niet ontvoogd en heeft het geen bekende ouder, of is de ouder van wie de afstamming vaststaat overleden dan wel in de onmogelijkheid zijn wil te kennen te geven, dan moet de ambtenaar van de burgerlijke stand een letterlijk afschrift van de erkenning ter kennis brengen van de wettelijke vertegenwoordiger van het kind en van het kind zelf indien het de volle leeftijd van 12 jaar heeft bereikt, tenzij dezen vooraf met de erkenning hebben toegestemd.

Indien de erkenning niet in ontvangst is genomen door een Belgische ambtenaar van de burgerlijke stand, moet zij op verzoek van de erkenner worden betekend aan de personen bedoeld in het vorige lid.

Binnen zes maanden te rekenen van de betekening of de kennisgeving, kunnen de personen aan wie zij is gedaan, bij verzoekschrift op tegenspraak de vernietiging van de erkenning vorderen van de jeugdrechtbank van de woonplaats van het kind.

De griffier stelt de ambtenaar van de burgerlijke stand of de ministeriële ambtenaar die de akte van erkenning heeft opgemaakt, onmiddellijk in kennis van die vordering.

De jeugdrechtbank doet uitspraak over de vordering tot nietigverklaring. Zij vernietigt de erkenning, indien het bewijs wordt geleverd dat de verweerder niet de biologische vader of moeder is. Zo de erkenning bovendien meer een jaar heeft plaatsgevonden nadat degene die het kind wil erkennen, kennis heeft genomen van de geboorte, vernietigt de rechtbank de erkenning zo die kennelijk strijdig is met het belang van het kind.

Totdat de termijn van zes maanden verstreken is of totdat de afwijzende beslissing in kracht van gewijsde is gegaan, kan de erkenning niet worden tegengeworpen aan het kind en aan zijn wettelijke vertegenwoordiger, die er zich niettemin op kunnen beroepen.»

II. Discussion de l'article

Cet article appelle différents commentaires de la part des membres:

A) Article 329bis, § 1er:

Un membre estime qu'il est préférable de remplacer les mots «*n'est admise*» par «*n'est recevable*».

Pour ce faire un amendement n° 38 (M. Melchior Wathelet (cdH); DOC 51 0597/010) est déposé. L'amendement n° 30 (M. Melchior Wathelet; DOC 51 0597/009), qui a le même objet, est retiré.

L'amendement n° 38 fait l'objet d'un consensus.

B) Article 329bis, § 1^{er}bis (nouveau):

Introduction d'un délai d'un an à partir de la naissance de l'enfant au cours duquel le consentement préalable du parent dont la filiation est établie ne serait pas requis pour la reconnaissance par l'autre parent.

a. Une mise en conformité avec la jurisprudence de la Cour d'arbitrage:

Certains membres rappellent que le système de reconnaissance actuel, où la mère donne son consentement, a été annulé par un arrêt de la Cour d'arbitrage. S'il est possible de se mettre en conformité avec cet arrêt en imposant également l'autorisation du père, les intervenants considèrent toutefois qu'il serait probablement préférable, comme le préconisent différents professeurs, de supprimer l'exigence de consentement préalable, lorsque l'enfant n'a pas encore atteint l'âge d'un an. La reconnaissance pourrait donc se faire par le biais d'un acte unilatéral, qui serait notifié au parent dont la filiation est établie. Par contre, une fois que l'enfant a atteint l'âge d'un an, le consentement préalable de celui de ses auteurs dont la filiation est établie, serait à nouveau, exigé.

Cette modification est souhaitable car en maintenant le consentement préalable, la discrimination entre le père et la mère est maintenue indirectement, étant donné que la plupart du temps c'est la mère qui est le seul auteur connu et le père qui fera une demande de reconnaissance.

II. Bespreking van het artikel

Over dit artikel worden door de leden verschillende opmerkingen geformuleerd:

A) Artikel 329bis, § 1:

Volgens *een lid* verdient het de voorkeur het voorgestelde artikel 329bis, § 1, te vervangen als volgt: «*De erkenning van het meerderjarige of het ontvoogde minderjarige kind is alleen ontvankelijk zo het kind daarin vooraf toestemt.*».

Amendement nr. 38 (de heer Melchior Wathelet (cdH); DOC 51 0597/010) wordt daartoe ingediend. Zijn amendement nr. 30 (de heer Melchior Wathelet (cdH); DOC 51 0597/009), dat dezelfde strekking heeft, wordt ingetrokken.

Over amendement nr. 38 bestaat eensgezindheid.

B) Artikel 329bis, § 1bis (nieuw):

Het betreft de invoering van een termijn van één jaar vanaf de geboorte van het kind. Tijdens dat jaar zal de voorafgaande toestemming van de ouder wiens afstamming vaststaat niet vereist zijn voor de erkenning door de andere ouder.

a. Een aanpassing aan de rechtspraak van het Arbitragehof:

Sommige leden wijzen erop dat de huidige regeling inzake erkenning, waarbij de moeder toestemming verleent, door het Arbitragehof werd vernietigd. Een en ander kan weliswaar met dat arrest in overeenstemming worden gebracht door ook de toestemming van de vader op te leggen, maar volgens de sprekers zou het wellicht toch de voorkeur verdienen de vereiste van de voorafgaande toestemming af te schaffen als het kind de leeftijd van één jaar nog niet heeft bereikt, zoals door verschillende professoren wordt voorgestaan. De erkenning zou derhalve kunnen geschieden aan de hand van een eenzijdige handeling, waarvan de ouder wiens afstamming vaststaat in kennis zou worden gesteld. Eenmaal het kind één jaar oud is, zou de voorafgaande toestemming van de ouder wiens afstamming vaststaat daarentegen opnieuw vereist zijn.

Die wijziging is wenselijk want door het behoud van de voorafgaande toestemming wordt de discriminatie tussen de vader en de moeder indirect in stand gehouden aangezien doorgaans alleen de moeder de enige bekende ouder is en de vader een aanvraag tot erkenning zal indienen.

Pour ce faire, et afin de faire une distinction entre l'enfant âgé de moins d'un an et celui qui a déjà atteint cet âge, en ce qui concerne l'exigence du consentement préalable, les amendements n°s 3 et 5 (Mme Martine Taelman (VLD); DOC 51 0597/004), les amendements n°s 9 et 31 (Mme Liesbeth Van der Auwera (CD&V); DOC 51 0597/004) et l'amendement n° 39 point a (M. Melchior Wathelet (cdH); DOC 51 0597/010), sont déposés. Les amendements n°s 4 et 8 (Mme Martine Taelman (VLD); DOC 51 0597/004) visent à modifier la numérotation des paragraphes.

Afin de s'aligner sur le texte de l'amendement n° 3, les amendements n° 9 et 31 sont retirés.

En outre, afin que la reconnaissance puisse également s'effectuer devant le notaire, un amendement n° 51 est déposé, comme sous-amendement à l'amendement n° 3 (Mme Martine Taelman (VLD); DOC 51 0597/013).

b. Point de départ du délai:

Un membre attire l'attention sur le fait que la présente proposition de loi prévoit un délai d'un an à partir de la prise de connaissance de la naissance et non à partir de la naissance elle-même. Il reste toutefois ouvert à la modification proposée. Le dépôt d'un acte unilatéral pourrait en effet être envisageable, étant donné que le délai, relativement court, d'un an à partir de la naissance de l'enfant, implique une présomption de bonne foi.

c. Reconnaissance d'un enfant dans le cas d'un viol:

Certains membres aimeraient savoir si le tribunal a la possibilité de rejeter la reconnaissance faite dans un délai d'un an suivant la naissance de l'enfant, dans le cas d'un viol.

Ils estiment qu'il serait nécessaire d'introduire une exception afin de viser ce cas bien spécifique. Celle-ci ne devrait toutefois pas se limiter aux seuls cas où il y a eu condamnation. En effet, ces procédures sont généralement fort longues, si bien qu'il y a de fortes chances que le violeur n'ait toujours pas été condamné au moment de la naissance de l'enfant. Afin d'éviter qu'il puisse le reconnaître, il faudrait donc également prendre en compte les cas où un procès est en cours.

Un membre précise, en outre, qu'élargir cette éventuelle exception lorsque le procès pénal est en cours viole le principe de la présomption d'innocence.

Daartoe en om een onderscheid te maken tussen het kind van minder dan één jaar en het kind dat die leeftijd reeds heeft bereikt, wat de vereiste van de voorafgaande toestemming betreft, worden de amendementen nrs. 3 en 5 (mevrouw Martine Taelman (VLD); DOC 51 0597/004), 9 en 31 (mevrouw Liesbeth Van der Auwera (CD&V); DOC 51 597/004) en 39 punt a (de heer Melchior Wathelet (cdH); DOC 51 0597/010) ingediend. Met haar amendementen nrs. 4 en 8 (DOC 51 0597/004) beoogt mevrouw Martine Taelman de paragrafen te vernummeren.

De amendementen nrs. 9 en 31 worden ingetrokken teneinde een en ander in overeenstemming te brengen met de tekst van amendement nr. 3.

Voorts wordt op amendement nr. 3 subamendement nr. 51 (mevrouw Martine Taelman (VLD); DOC 51 0597/013) ingediend, zodat de erkenning ook voor de notaris kan worden gedaan.

b. Aanvang van de termijn:

Een lid attendeert erop dat het onderhavige wetsvoorstel voorziet in een termijn van één jaar te rekenen van de kennisneming van de geboorte en niet van de geboorte zelf. Het lid zou echter met de voorgestelde wijziging kunnen instemmen. De neerlegging van een eenzijdige akte zou immers kunnen worden overwogen, aangezien de, vrij korte, termijn van één jaar vanaf de geboorte van het kind een vermoeden van goede trouw impliceert.

c. Erkenning van een kind in geval van verkrachting:

Sommige leden wensen te weten of de rechtbank in geval van verkrachting de erkenning die plaatsvindt binnen een termijn van één jaar na de geboorte van het kind kan verwerpen.

Het zou volgens hen nodig zijn voor dat heel specifieke geval in een uitzondering te voorzien. Die zou echter niet mogen beperkt zijn tot de gevallen waarin er een veroordeling is geweest. Dergelijke procedures duren doorgaans immers zeer lang en de kans is dus groot dat de verkrachter op het ogenblik van de geboorte van het kind nog niet is veroordeeld. Om te voorkomen dat hij het kind kan erkennen, zou dus ook rekening moeten worden gehouden met de gevallen waarin een proces aan de gang is.

Een lid preciseert nog dat in geval die eventuele uitzondering ook zou gelden wanneer het strafgeding nog niet is afgerond, zulks haaks staat op het principe van vermoeden van onschuld.

Par ailleurs, il est important de ne viser que le cas du viol, afin de ne pas prévoir une exception trop large, qui supprimerait l'intérêt de faire une distinction entre la reconnaissance d'un enfant de plus ou de moins d'un an.

Un membre rappelle toutefois que c'est un cas de figure qui a peu de chance de se produire. De plus, la mère a toujours la possibilité de contester cette reconnaissance.

d. Conséquences de l'absence de consentement préalable:

1. Discussion générale

Certains membres aimeraient savoir d'une part, si le mécanisme proposé ne revient pas à alourdir la procédure et d'autre part, quelles sont les conséquences de cette mesure sur le nombre d'éventuels conflits.

Le consentement de la mère, tout comme celui du père, ne serait plus nécessaire lorsque l'enfant n'aura pas encore atteint l'âge d'un an. De ce fait, l'auteur dont la filiation est établie ne pourra contester la reconnaissance qu'ultérieurement et devant le tribunal. Il n'est donc pas certain que la procédure sera simplifiée. Par ailleurs, les conflits devant le juge risquent d'augmenter.

– Sur la procédure de reconnaissance:

D'autres membres considèrent que ce mécanisme, visant à supprimer le consentement préalable, n'alourdit pas la procédure, car la reconnaissance se fait facilement. De plus, il est normal que l'auteur connu de l'enfant puisse prendre connaissance de cet acte. Si ce dernier est opposé à la reconnaissance, il devra introduire un recours en annulation. C'est une chose qui arrive couramment dans la pratique. Il n'est en effet pas rare qu'un enfant se voie désigner un père à la naissance, qui n'est pas le père biologique. L'officier de l'Etat civil va pourtant en prendre acte et ce sera au juge de l'annuler.

– Sur les éventuels conflits:

Un membre fait observer que l'absence de consentement préalable pourrait permettre à une personne mal intentionnée de nuire à la mère, en reconnaissant l'enfant. Il obligerait ainsi la mère à contester la reconnaissance devant le juge. De plus, cela peut également poser des problèmes au vrai père de l'enfant qui n'aurait pas réagi

Voorts is het belangrijk dat een en ander alleen op het geval van de verkrachting betrekking heeft teneinde niet in een te ruime uitzondering te voorzien, want die zou het belang van een onderscheid tussen de erkenning van een kind dat jonger of ouder dan één jaar is, tenietdoen.

Een lid herinnert er echter aan dat er weinig kans bestaat dat dit geval zich voordoet. Bovendien heeft de moeder steeds de mogelijkheid die erkenning te betwisten.

d. Gevolgen van het ontbreken van voorafgaande toestemming:

1. Algemene bespreking

Sommige leden wensen te weten enerzijds of de voorgestelde regeling niet inhoudt dat de procedure wordt verzwaard en anderzijds wat de gevolgen zijn van die maatregel voor het aantal eventuele conflicten.

De toestemming van de moeder, net zomin als die van de vader, zou niet meer nodig zijn als het kind de leeftijd van één jaar nog niet heeft bereikt. De ouder wiens afstamming vaststaat zal de erkenning dus pas naderhand en voor de rechtbank kunnen betwisten. Het staat bijgevolg niet vast dat de procedure zal worden vereenvoudigd. Voorts dreigt het aantal conflicten voor de rechter toe te nemen.

– Over de erkenningsprocedure:

Volgens *andere leden* verzwaart die regeling, die er toe strekt de voorafgaande toestemming af te schaffen, de procedure niet omdat de erkenning gemakkelijk verloopt. Voorts is het normaal dat de bekende ouder van het kind kennis kan nemen van die akte. Als hij tegen de erkenning gekant is, zal hij een vordering tot nietigverklaring moeten instellen. Dat gebeurt in de praktijk voortdurend. Niet zelden wordt een kind bij de geboorte een vader toegewezen die niet de biologische vader is. De ambtenaar van de burgerlijke stand zal daarvan evenwel akte nemen en het zal de rechter toekomen die aanwijzing te vernietigen.

– Over de eventuele conflicten:

Een lid merkt op dat het ontbreken van een voorafgaande toestemming iemand met kwade bedoelingen de mogelijkheid biedt de moeder schade te berokkenen door het kind te erkennen. Op die wijze zou hij de moeder verplichten de erkenning voor de rechter aan te vechten. Daar komt nog bij dat zulks ook voor de echte vader

suffisamment vite et se ferait doubler par une autre personne voulant reconnaître l'enfant. L'exigence d'un consentement préalable permet d'écarter ces risques et ne ralentit pas nécessairement la procédure.

L'orateur reconnaît toutefois que lorsque le consentement préalable de la mère est requis, celle-ci a la possibilité de s'opposer abusivement au vrai père, en refusant de lui donner son consentement. Un procès est alors inévitable. Si c'est un risque à prendre en compte, cette situation permet toutefois au père de démontrer sa volonté de reconnaître l'enfant en saisissant le tribunal.

Un autre membre estime qu'en l'absence de consentement préalable, la volonté du père ressort du fait qu'il doit intervenir rapidement, à savoir dans l'année de la naissance de l'enfant. Bien qu'il soit envisageable qu'une personne se présente comme étant le père et reconnaisse l'enfant uniquement pour nuire à la mère, il est plus probable que ce soit la mère qui s'oppose à la reconnaissance du père de manière abusive en refusant de donner son consentement.

Il est dès lors plutôt favorable à l'introduction d'un délai d'un an à partir de la naissance de l'enfant, qui permettrait au père de reconnaître l'enfant sans le consentement de la mère.

2. Avis du représentant de la ministre

Le représentant de la ministre fait part aux membres de la sous-commission des différentes remarques formulées par le Service droit de la famille pour le SPF Justice :

– En ce qui concerne l'exigence du consentement:

La loi du 31 mars 1987 a profondément réformé le droit de la filiation. Éviter les reconnaissances purement bienveillantes à l'égard de la mère, les reconnaissances tardives et les reconnaissances qui confrontent de manière permanente la mère avec le contexte traumatisant de la conception, dans des cas tel que le viol, sont les principales raisons invoquées dans les travaux parlementaires préparatoires pour justifier l'adoption de l'article 319, § 3, du Code civil. (Rapport Staels-Dompas, Doc. Sénat, 1984-1985, n° 904/2, 57-62 ; Rapport Hermans, Doc. Chambre, 1985-1986, n° 378/16, 36-40).

van het kind een aantal problemen kan doen rijzen wanneer die vader niet snel genoeg zou hebben gereageerd zodat een andere persoon die het kind wil erkennen hem te snel af kan zijn. Als men de vereiste van de voorafgaande toestemming inbouwt – waardoor de procedure niet noodzakelijkerwijs langer zal aanslepen –, dan voorkomt men die risico's.

De spreker erkent evenwel dat wanneer de voorafgaande toestemming van de moeder vereist is, zij dan over de mogelijkheid beschikt zich onterecht tegen de echte vader te verzetten, door hem haar toestemming te weigeren. Op dat ogenblik is een rechtsgeding onvermijdelijk. Met dat risico moet uiteraard rekening worden gehouden, maar dat belet niet dat die situatie de vader de mogelijkheid biedt, blijk te geven van zijn wil om het kind te erkennen door daartoe naar de rechtbank te stappen.

Een ander lid is van mening dat de wil van de vader, bij ontstentenis van enige voorafgaande toestemming, blijkt uit het feit dat hij snel – met name binnen een jaar na de geboorte van het kind – terzake een initiatief moet nemen. Hoewel het niet denkbeeldig is dat iemand zich als de vader komt aanmelden en het kind enkel en alleen zou erkennen om de moeder schade te berokkenen, lijkt het meer waarschijnlijk dat de moeder zich onterecht tegen de erkenning van de vader verzet, door te weigeren hem haar toestemming te verlenen.

Het lid is derhalve veeleer gewonnen voor de instelling van een termijn van één jaar, te rekenen van de geboorte van het kind; op die manier kan de vader het kind erkennen zonder toestemming van de moeder.

2. Bedenkingen van de vertegenwoordiger van de minister

De vertegenwoordiger van de minister deelt de subcommissie de volgende bedenkingen van de Dienst Familierecht van de FOD-Justitie mee.

– Wat de toestemmingsvereiste betreft:

Door de wet van 31 maart 1987 werd het afstammingsrecht grondig hervormd. Het vermijden van erkenningen uit louter welwillendheid tegenover de moeder, van laatijdige erkenningen en van erkenningen die de moeder blijvend confronteren met de traumatiserende context van de verwekking, zoals bijvoorbeeld in geval van verkrachting, zijn de belangrijkste redenen die in de parlementaire voorbereiding zijn aangevoerd ter verantwoording van het aannemen van artikel 319, § 3, van het Burgerlijk Wetboek. (Verslag Staels-Dompas, *Gedr. St.*, Senaat, 1984-1985, nr. 904/2, 57-62; Verslag Hermans, *Stuk Kamer*, 1985-1986, nr. 378/16, 36-40).

Les amendements déposés concernant l'article 329*bis* proposé supposent toutefois un système dans lequel, dans un délai d'un an à partir de la naissance de l'enfant, aucun consentement du parent dont la filiation est établie n'est requis lors de la reconnaissance, ce par opposition à la *ratio legis* de l'article 319, § 3, du Code civil.

– En ce qui concerne le délai d'un an:

Le Service droit de la famille émet des doutes quant à l'opportunité et à la justification des propositions visant à introduire un « moment charnière » à l'âge d'un an dans le cadre des consentements requis lors de la reconnaissance. Il arrive aux conclusions suivantes:

– la réglementation proposée n'apporte aucune réponse à la question de l'opportunité de la reconnaissance dans les situations visées par le législateur en 1987 lors de l'introduction d'une exigence de consentement de la mère de l'enfant, notamment dans les cas où la conception a eu lieu dans un contexte traumatisant, tel que le cas du viol.

– conformément à la jurisprudence de la Cour d'arbitrage (arrêts du 21 décembre 1990, du 8 octobre 1992 et du 14 mai 2003), la réglementation relative à la reconnaissance ne doit être révisée que de manière limitée.

– pour justifier l'introduction d'un délai d'un an à partir de la prise de connaissance de la naissance de l'enfant, tel que proposé par l'article de base 329*bis*, il est renvoyé à deux arrêts de la Cour d'arbitrage (arrêt n° 112/2002 du 26 juin 2002 et arrêt n° 66/2003 du 14 mai 2003). Toutefois, on ne peut déduire de ces arrêts que l'introduction d'un délai d'un an est requise afin de prendre en considération les discriminations établies. La Cour d'arbitrage a uniquement souligné dans ces arrêts la possibilité d'un contrôle de l'intérêt de l'enfant, y compris lorsque la filiation biologique suffit, mais n'y a attaché nulle part de limite d'âge.

«(...) Il peut exister des cas dans lesquels l'établissement juridique de la filiation paternelle d'un enfant cause à celui-ci un préjudice. Si, en règle générale, on peut estimer qu'il est de l'intérêt de l'enfant de voir établie sa double filiation, on ne peut présumer de manière irréfragable que tel soit toujours le cas. (...)»

«(...) Si l'âge de quinze ans constitue un critère objectif, il ne saurait être considéré comme pertinent au regard de la mesure en cause. Rien ne peut justifier que le juge saisi d'une demande de reconnaissance de paternité prenne en considération l'intérêt de l'enfant lorsqu'il est âgé de plus de quinze ans et qu'il ne puisse en tenir compte lorsque l'enfant a moins de quinze ans.

De ingediende amendementen betreffende het voorgestelde artikel 329*bis* impliceren evenwel een systeem waarbij geen toestemming van de ouder van wie de afstamming vaststaat, vereist is bij een erkenning, dit in tegenstelling met de *ratio legis* van artikel 319, § 3, van het Burgerlijk Wetboek.

– Wat de termijn van 1 jaar betreft:

De Dienst Familierecht heeft twijfels bij de opportuniteit en verantwoording van de voorstellen om inzake de vereiste toestemmingen bij de erkenning een «scharniermoment» in te voeren op de leeftijd van 1 jaar. De Dienst komt tot de volgende slotsom:

– de voorgestelde regeling biedt geen oplossing voor het probleem van de opportuniteit van de erkenning voor die situaties die de wetgever van 1987 beoogde bij het invoeren van een toestemmingsvereiste door de moeder van het kind, met name voor de gevallen waarbij de verwekking in een traumatiserende context heeft plaatsgevonden (bijvoorbeeld een verkrachting);

– ingevolge de rechtspraak van het Arbitragehof (arresten van 21 december 1990, 8 oktober 1992 en 14 mei 2003) moet de regeling van de erkenning door de wetgever slechts beperkt worden herzien;

– ter verantwoording voor de voorgestelde invoering van de termijn van 1 jaar (door het basisartikel 329*bis* en de amendementen), wordt verwezen naar twee arresten van het Arbitragehof (blz.9 *in fine* van het basiswetsvoorstel : arrest nr. 112/2002 van 26 juni 2002 als ook arrest nr. 66/2003 van 14 mei 2003). Nochtans kan uit deze arresten niet worden afgeleid dat de invoering van een termijn van 1 jaar vereist is teneinde tegemoet te komen aan de vastgestelde discriminaties. Het arrest van het Arbitragehof benadrukte in deze arresten enkel de mogelijkheid van een opportuniteitscontrole, ook wanneer de biologische afstamming vaststaat, doch verbond hieraan nergens een leeftijdsgrens.

«(...) Er kunnen gevallen bestaan waarin het juridisch vastleggen van de afstamming van een kind van vaderszijde voor dat kind nadelig is. Ook al kan men doorgaans ervan uitgaan dat het in het belang van het kind is dat zijn afstamming van beide zijden wordt vastgesteld, toch kan men niet onomstotelijk voorhouden dat dit altijd het geval is. (...)»

«(...) Ook al is de leeftijd van vijftien jaar een objectief criterium, toch kan hij niet als pertinent worden beschouwd ten aanzien van de in het geding zijnde maatregel. Niets kan verantwoorden dat de rechter bij wie een verzoek tot erkenning van vaderschap aanhangig is gemaakt, het belang van het kind in aanmerking neemt wanneer het ouder is dan vijftien jaar, terwijl hij daarmee geen rekening zou kunnen houden wanneer het kind jonger is dan vijftien jaar.

En effet, en ce qu'elle a pour conséquence que l'intérêt d'un enfant âgé de moins de quinze ans n'est jamais pris en compte lors de l'établissement de sa filiation paternelle par reconnaissance, cette mesure porte une atteinte disproportionnée aux droits des enfants concernés. (...)»

«(...) Il n'appartient pas à la Cour de décider de la forme que devrait prendre la possibilité de contrôle, par l'autorité judiciaire, de l'intérêt de l'enfant de moins de quinze ans ou de l'enfant non doué de discernement à l'occasion de sa reconnaissance par son père. Il lui revient, en revanche, de constater que l'absence de toute possibilité, pour le juge, d'exercer un contrôle de l'intérêt de l'enfant âgé de moins de quinze ans en cas d'établissement de la filiation paternelle par reconnaissance, est contraire aux articles 10 et 11 de la Constitution. (...)» (Cour d'arbitrage, arrêt n° 66/2003 du 14 mai 2004).

L'orateur estime que le lien établi entre, d'une part, le consentement requis et d'autre part, l'âge de l'enfant, n'est pas clair, qu'il est pour le moins non fondé et que le renvoi à la jurisprudence de la Cour d'arbitrage n'est pas pertinent. Soit le consentement lors de la reconnaissance est exigé dans tous les cas et on ne peut y associer une limite d'âge, soit le consentement n'est jamais exigé et une possibilité de contestation, basée sur la parenté non biologique de l'auteur de la reconnaissance ou sur le caractère inopportun de la reconnaissance dans l'intérêt de l'enfant, est alors prévue.

– l'introduction d'une limite de temps fixée à un an est radicale et peut, dans la pratique, provoquer certaines injustices ou discriminations. Dans l'avis du professeur J. Gerlo, il est plaidé pour une autre distinction – défendable – entre les reconnaissances dans l'acte de naissance et les reconnaissances ultérieures. Pour les officiers de l'état civil, un tel critère est de toute façon plus facile à contrôler étant donné que le début de la période d'un an peut être sujet à discussion.

– il faut se pencher sur la question du point de départ du délai d'un an, car prendre la naissance comme point de départ, comme c'est le cas dans la proposition de loi et les amendements déposés, peut faciliter la 'tromperie' de la femme mariée à l'égard de son époux si elle parvient à lui cacher la conception de son enfant pendant au moins un an à partir de la naissance.

Il se recommande, selon le service Droit de la famille, de laisser courir le délai à partir de la naissance, de sa découverte ou lorsqu'il a été découvert que l'auteur de la reconnaissance n'est pas le père biologique de l'enfant. D'un point de vue terminologique, la préférence doit donc être donnée, dans la proposition de base, à la formulation qui tient également compte de la situation où l'auteur de

Die maatregel, doordat hij tot gevolg heeft dat nooit rekening wordt gehouden met het belang van een kind dat jonger is dan vijftien jaar bij het vaststellen van zijn afstamming van vaderszijde via een erkenning, doet immers op onevenredige wijze afbreuk aan de rechten van de betrokken kinderen. (...)»

«(...) Het behoort niet tot de bevoegdheid van het Hof te beslissen over de vorm die moet worden gegeven aan de mogelijke controle, door de gerechtelijke overheid, op het belang van het kind minder dan vijftien jaar of van het kind dat niet in staat is zijn eigen mening te vormen in geval van erkenning door zijn vader. Het komt het Hof daarentegen wel toe vast te stellen dat het ontbreken van iedere mogelijkheid, voor de rechter, controle uit te oefenen op het belang van het kind jonger dan vijftien jaar in geval van het vaststellen van de afstamming van vaderszijde via erkenning, strijdig is met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet. (...)» (Arbitragehof, arrest nr. 66/2003 van 14 mei 2004).

Volgens de spreker is de koppeling tussen enerzijds de vereiste toestemming en anderzijds de leeftijd van het kind onduidelijk, minstens niet gefundeerd en de verwijzing naar de rechtspraak van het Arbitragehof niet pertinent. Ofwel vereist men in alle gevallen de toestemming bij de erkenning, doch kan men hieraan geen leeftijd koppelen, ofwel vereist men nooit toestemming, doch voorziet men in een betwistingsmogelijkheid op basis van het niet-biologisch ouderschap van de erkenner of de non-opportunité van de erkenning in het belang van het kind;

– het instellen van een tijdsgrens op 1 jaar is radicaal en leidt wellicht in de praktijk tot bepaalde onrechtvaardigheden / discriminaties (!). In het advies van professor J. Gerlo wordt gepleit voor een – verdedigbaar – ander onderscheid, met name tussen erkenningen in de geboorteakte en latere erkenningen. Voor de ambtenaren van de burgerlijke stand is dergelijk criterium alleszins makkelijker te controleren, aangezien discussie kan bestaan over de aanvang van de periode van 1 jaar;

– er moet nagedacht worden over het vertrekpunt van de termijn van 1 jaar aangezien de geboorte als vertrekpunt nemen, zoals dit thans het geval is in het voorstel en de ingediende amendementen, mogelijks 'bedrog' van de gehuwde vrouw ten aanzien van haar echtgenoot in de hand kan werken wanneer zij er in slaagt de verwekking van haar kind vanaf de geboorte voor haar man gedurende minstens 1 jaar geheim te houden.

Het verdient volgens de Dienst Familierecht aanbeveling de termijn te laten ingaan vanaf de geboorte, vanaf de ontdekking ervan of na de ontdekking van het feit dat de erkenner niet de biologische ouder is van het kind. Terminologisch dient aldus de voorkeur te worden gegeven aan de formulering in het basisvoorstel die tevens rekening houdt met de situatie waarbij de erkenner bij

la reconnaissance est informé de la naissance plus d'un an après celle-ci. Toutefois, les amendements n° 9 et 39 déposés respectivement par Madame Van Der Auwera et par Monsieur Wathelet ne tiennent pas compte – à tort – de cette situation.

– L'amendement n° 9 de Mme Van Der Auwera parle de la « recevabilité » de la reconnaissance. La formulation de l'amendement de Monsieur Wathelet (« (...) la reconnaissance (...) n'est admise que (...) ») est toutefois recommandée étant donné que la recevabilité est une notion juridique spécifique qui se rapporte plus à l'aspect formel, procédural de la reconnaissance plutôt qu'à son contenu.

– Concernant la possibilité de contestation:

L'amendement n° 3 de Mme Taelman prévoit une possibilité de contestation pour le parent dont la filiation est établie et qui n'a pas pu préalablement consentir à la reconnaissance (hypothèse de la reconnaissance d'un enfant âgé de moins d'un an).

Ces éléments suscitent les considérations suivantes:

– Selon l'amendement n° 3 de Mme Taelman, la reconnaissance d'un enfant âgé de moins d'un an au moment de la reconnaissance ne peut être rejetée que s'il est prouvé que l'auteur de la reconnaissance n'est pas le père biologique. On peut toutefois se demander si une telle possibilité de contestation spécifique doit être prévue puisque la proposition de loi de base (article 330 proposé) contient déjà pareille possibilité de recours contre la reconnaissance (et le refus de consentement) auprès du juge de la jeunesse.

– Si des procédures de contestation spécifiques sont prévues, il convient au préalable d'examiner leur cohérence et leur concordance avec les autres procédures prévues (notamment aux articles 313, § 3, et 329, § 2).

En ce qui concerne les procédures, force est de constater que le règlement proposé n'est pas du tout cohérent avec le Code civil actuel (une procédure spécifique pour une situation déterminée): les différentes procédures se confondent désormais les unes avec les autres, des « mini-procédures » spécifiques sont créées, etc.; la cohérence réciproque est délaissée au détriment de la sécurité juridique. A titre d'exemple, l'article 313 proposé renvoie aux conditions fixées par l'article 329*bis* alors que l'article 329*bis*, § 3, fixe déjà en soi des conditions. Le droit de la filiation, déjà complexe, s'en trouve encore plus compliqué.

– ten onrechte – geen rekening met die situatie;

– het amendement van mevrouw Van der Auwera (nr. 9) maakt gewag van de «ontvankelijkheid» van de erkenning. De formulering in het amendement van de heer Wathelet («(...) de erkenning (...) is alleen toegestaan (...)») verdient evenwel aanbeveling aangezien de ontvankelijkheid een specifieke juridische notie is die veeleer op het formeelrechtelijke, procedurele aspect van de erkenning betrekking heeft dan wel op het inhoudelijke aspect ervan.

– Wat de betwistingsmogelijkheid betreft:

Amendement nr. 3 van mevrouw Taelman voorziet in een betwistingsmogelijkheid voor de ouder t.a.v. wie de afstamming vaststaat die geen voorafgaande toestemming met de erkenning heeft kunnen geven (hypothese van erkenning van een kind van minder dan 1 jaar oud).

Hierbij de volgende bedenkingen:

– vermits volgens amendement nr. 3 van mevrouw Taelman de erkenning van een kind minder dan één jaar op het ogenblik van de erkenning enkel kan worden afgewezen indien het bewijs wordt geleverd dat de erkenner niet de biologische ouder is, kan de vraag gesteld of een dergelijke specifieke betwistingsmogelijkheid moet worden voorzien, aangezien in het basiswetsvoorstel (voorgestelde artikel 330) tegen de erkenning (en de toestemmingsweigering) reeds een dergelijke verhaalsmogelijkheid bij de jeugdrechter voorzien is;

– indien in specifieke betwistingsprocedures wordt voorzien dient vooraf de samenhang en de overeenstemming met de andere voorziene procedures (o.a. artikel 313, § 3, en 329, § 2, (voorstel Taelman : 329 § 3)) te worden onderzocht.

Wat de procedures betreft, dient op het eerste zicht te worden vastgesteld dat de coherentie van het huidige Burgerlijk Wetboek (één specifieke procedure voor een welbepaalde situatie) in de voorgestelde regeling volledig zoek is: de verschillende procedures worden thans door elkaar gehaald, er worden specifieke «mini-procedures» bij gecreëerd, etc ... waarbij de onderlinge coherentie – ten koste van de rechtszekerheid – uit het oog wordt verloren. Zo bijvoorbeeld verwijst het voorgestelde artikel 313 naar de voorwaarden gesteld in artikel 329*bis*, terwijl artikel 329*bis*, § 3, op zichzelf ook weer voorwaarden stelt. Het reeds ingewikkelde afstammingsrecht wordt hierdoor enkel nog complexer;

– Il ne faut pas perdre de vue que le droit belge de la filiation peut également être d'application dans des situations qui se produisent à l'étranger. Comment une telle réglementation peut-elle être appliquée à une reconnaissance faite à l'étranger ?

– Une reconnaissance peut être faite non seulement devant l'officier de l'état civil, mais également devant un notaire. Or, l'amendement n°3 traite uniquement des reconnaissances faites devant l'officier de l'état civil. On ne peut pas prévoir comment les notaires pourront appliquer cette réglementation dans la pratique lorsqu'ils seront confrontés à une reconnaissance.

– Comment l'officier de l'état civil ou un notaire pourra-t-il communiquer une copie de la reconnaissance au parent dont la filiation est établie et qui se trouve à l'étranger? Comment ce parent pourra-t-il mener la procédure de contestation proposée ou être « convoqué en chambre du conseil »? Que faire enfin si la notification ne peut être effectuée pour l'une ou l'autre raison et qu'en est-il alors de la reconnaissance?

L'absence de réglementation claire, efficace et applicable par l'officier de l'état civil ou un notaire fait peser une hypothèque sérieuse sur la reconnaissance et par conséquent sur l'importance d'un établissement correct de la filiation.

– Dans le système actuel, la loi prévoit une notification par l'officier de l'état civil dans un nombre de cas limité. Ce système s'avère très compliqué. La réglementation proposée implique toutefois une généralisation de ce type de système de communication et une énorme charge de travail supplémentaire pour les officiers de l'état civil. Mais les officiers de l'état civil n'ont pas les possibilités de mettre efficacement en pratique pareil système. Le système proposé ne cadre pas non plus avec les efforts de simplification administrative fournis actuellement, notamment au niveau de l'état civil.

En outre, les articles 313, § 3, et 329*bis*, § 3, proposés prévoient également une obligation de communication.

– Il convient d'établir une distinction claire entre la contestation de la reconnaissance et le recours en annulation de la reconnaissance. L'annulation de la reconnaissance en tant qu'acte juridique (indépendamment de la présence de possession d'état) vise uniquement la situation où l'auteur de la reconnaissance a été victime d'un défaut de volonté au moment de la reconnaissance. Ce recours peut en toute logique être introduit par l'auteur

– er mag niet uit het oog verloren worden dat het Belgisch afstammingsrecht ook van toepassing kan zijn op situaties die zich in het buitenland voordoen. Hoe kan een dergelijke regeling worden toegepast op een erkenning gedaan in het buitenland?

– een erkenning kan niet enkel geschieden voor de ambtenaar van de burgerlijke stand, doch ook voor een notaris. Amendement nr. 3 handelt evenwel enkel over erkenningen die plaatsvinden voor de ambtenaar van de burgerlijke stand. Het valt niet in te zien hoe notarissen die met een erkenning geconfronteerd worden, dergelijke regeling in de praktijk kunnen toepassen;

– hoe zal de ambtenaar van de burgerlijke stand c.q. een notaris een afschrift van de erkenning kunnen ter kennis brengen aan de ouder van wie de afstamming vaststaat en die zich in het buitenland bevindt? En hoe zal deze ouder dan de voorgestelde betwistingsprocedure kunnen voeren of «in raadkamer worden opgeroepen»? *Quid* indien de betekening / kennisgeving om één of andere reden niet kan geschieden en wat is dan het lot van de erkenning?

Bij gebreke aan een duidelijke, efficiënte en door de ambtenaar van de burgerlijke stand c.q. notaris toepasbare regeling legt men een ernstige hypotheek op de erkenning en bijgevolg op het belang van een correcte vaststelling van de afstamming;

– in het huidige systeem voorziet de wet in een beperkt aantal gevallen in een mededeling / kennisgeving door de ambtenaar van de burgerlijke stand. Dit systeem blijkt zeer ingewikkeld. De voorgestelde regeling houdt evenwel een veralgemening in van dergelijk mededelingssysteem en een enorme bijkomende werklust voor de ambtenaren van de burgerlijke stand. De ambtenaren van de burgerlijke stand beschikken evenwel niet over de mogelijkheden om dergelijk systeem efficiënt in de praktijk om te zetten. Het voorgestelde systeem strookt ook niet met de inspanningen die thans worden geleverd om een administratieve vereenvoudiging te realiseren, onder meer op het niveau van de burgerlijke stand.

Bovendien wordt ook in de voorgestelde artikelen 313, § 3, en in artikel 329*bis*, § 3, in een mededelingsverplichting voorzien;

– er moet een duidelijk onderscheid worden gemaakt tussen de betwisting van de erkenning en de vordering tot nietigverklaring van de erkenning. De nietigverklaring van de erkenning als rechtshandeling (onafhankelijk van de aanwezigheid van bezit van staat) beoogt enkel de situatie waarbij de erkenner het slachtoffer is geweest van een wilsgebrek t.t.v. de erkenning. Deze vordering kan logischerwijs enkel ingesteld worden door de

de la reconnaissance. Cependant, l'amendement proposé implique un recours en annulation dans le chef du parent dont la filiation est établie. Or, ce parent ne peut évoquer un quelconque défaut de volonté puisqu'il/elle n'a pas reconnu l'enfant. Pour le parent dont la filiation est établie, une contestation de la reconnaissance est toutefois possible sur la base de l'article 330 proposé.

Le Service droit de la famille considère que la procédure de contestation proposée est irréalisable dans la pratique et ne tient pas compte des pouvoirs de l'officier de l'état civil et des autorités judiciaires.

Il ne peut souscrire à la proposition de compléter l'article 329*bis*, § 3, alinéa 5, de la proposition de loi de base (amendement n°9), étant donné que cette disposition est, à ses yeux, superflue à la lumière des amendements déposés relatifs à l'article 329*bis* de la proposition de loi de base (dans l'hypothèse où ces amendements sont adoptés).

Un système établissant une distinction entre les reconnaissances faites à la naissance (lorsque l'acte de naissance est dressé) et celles faites plus tard est sans doute plus réalisable dans la pratique.

3. Réaction des membres par rapport à cet avis:

Un membre constate qu'il existe un consensus quant à l'objectif à atteindre : il est nécessaire d'une part, de supprimer la discrimination entre les hommes et les femmes et d'autre part, de privilégier le lien biologique lors de la reconnaissance paternelle. Après avoir entendu l'avis des différents professeurs, il était d'avis que le meilleur moyen pour réaliser cet objectif était d'introduire un délai d'un an à partir de la naissance de l'enfant, au cours duquel le consentement du parent dont la filiation est établie ne serait pas nécessaire. À l'heure actuelle, c'est essentiellement le consentement de la mère qui pose problème. En raison de différents facteurs psychologiques, il n'est pas exceptionnel que celle-ci s'oppose à la reconnaissance du père. En supprimant l'exigence du consentement préalable de la mère, les refus abusifs ne seront plus possibles, ce qui permettra au père biologique de reconnaître son enfant plus facilement.

Un deuxième membre fait remarquer que la volonté d'introduire un tel délai est également justifiée par le fait que le père, en reconnaissant l'enfant dans un délai aussi bref, démontre par sa motivation qu'il est bien le père biologique. Ce délai est proportionné, car il oblige la personne à réagir vite et laisse donc présager une présomption de paternité.

erkenner. Het voorgestelde amendement impliceert evenwel een vordering tot nietigverklaring in hoofde van de ouder van wie de afstamming vaststaat. Deze kan zich evenwel niet op enig wilsgebrek beroepen aangezien hij/zij het kind niet heeft erkend. Voor de ouder van wie de afstamming vaststaat, staat wel een betwisting van de erkenning op grond van het voorgestelde artikel 330 open.

Volgens de Dienst Familierecht is de voorgestelde betwisting-sprocedure in de praktijk niet haalbaar en houdt die geen rekening met de bevoegdheden van de ambtenaar van de burgerlijke stand en de gerechtelijke overheden.

Hij kan het niet eens zijn met de voorgestelde aanvulling van artikel 329*bis*, § 3, vijfde lid, van het basiswetsvoorstel (amendement nr. 9) aangezien deze bepaling volgens hem overbodig is in het licht van de ingediende amendementen op artikel 329*bis* van het basiswetsvoorstel (en in de hypothese dat deze amendementen zouden worden aangenomen).

Een systeem waarbij een onderscheid wordt gemaakt tussen enerzijds erkenningen bij de geboorte (bij het opmaken van de geboorteakte) en erkenningen die nadien plaatsvinden is in de praktijk wellicht een meer haalbare kaart.

3. Reactie van de leden op dat advies:

Een lid constateert dat er eensgezindheid bestaat over het te bereiken doel : eensdeels moet de discriminatie tussen mannen en vrouwen worden weggewerkt en anderdeels moet de voorkeur worden gegeven aan de biologische band bij erkenning door de vader. Nadat hij het advies van de diverse professoren had gehoord, was hij van mening dat de beste manier om die doelstellingen te bereiken erin bestond vanaf de geboorte van het kind een termijn van één jaar in te voeren waarbinnen de toestemming van de ouder ten aanzien van wie de afstamming vaststaat niet vereist zou zijn. Thans doet vooral de toestemming van de moeder problemen rijzen. Als gevolg van uiteenlopende psychologische factoren is het niet uitzonderlijk dat zij zich verzet tegen de erkenning van de vader. Door de vereiste van de voorgaande toestemming van de moeder af te schaffen, zullen de onrechtmatige weigeringen niet langer mogelijk zijn. Dat zal het voor de biologische vader gemakkelijker maken om zijn kind te erkennen.

Een tweede lid merkt op dat het streven om een dergelijke termijn in te voeren ook gerechtvaardigd is doordat de vader, door het kind binnen een zo korte tijdspanne te erkennen door zijn motivatie, aantoonde dat hij wel degelijk de biologische vader is. Die termijn is evenredig want hij verplicht de persoon ertoe snel te reageren en doet dus een vermoeden van vaderschap ontstaan.

L'auteur reconnaît que son amendement n°3, en introduisant une nouvelle procédure spécifique, peut rendre plus compliqué la bonne compréhension du Code civil. Dès lors, les amendements n°s 51 et 52 (Mme Martine Taelman (VLD); DOC 51 0597/013) sont introduits, afin d'inscrire la procédure, permettant au parent dont la filiation est établie, de contester la reconnaissance faite dans un délai d'un an à partir de la naissance de l'enfant, à l'article 330 du Code civil.

L'ajout d'un § 1er bis à l'article 329bis proposé, afin d'introduire un délai d'un an à partir de la naissance de l'enfant au cours duquel le consentement du parent dont la filiation est établie ne serait pas requis pour la reconnaissance par l'autre parent, ne fait pas l'objet d'un consensus.

C) Article 329bis, § 2:

a. Quant au tribunal compétent

Certains membres évoquent le problème de la compétence du tribunal de la jeunesse. Ils soulignent qu'il est essentiel qu'un tribunal de la famille soit mis en place et qu'en attendant, il serait préférable d'attribuer la compétence en matière de reconnaissance au tribunal de première instance, compte tenu de sa compétence générale en la matière, plutôt qu'au tribunal de la jeunesse.

Les amendements n° 6 (Mme Martine Taelman (VLD); DOC 51 0597/004), n° 10 (Mme Liesbeth Van der Auwera (CD&V); DOC 51 0597/004) et n° 40 (M. Melchior Wathelet (cdH); DOC 51 0597/010) sont déposés, afin que le tribunal de première instance soit compétent et non le tribunal de la jeunesse.

Un membre n'est pas convaincu que la compétence du tribunal de la jeunesse entraînera un démantèlement de la compétence ordinaire du tribunal de première instance. Par ailleurs, le tribunal de la jeunesse siégeant avec le ministère public et pouvant organiser des enquêtes sociales, est tant sur le fond que sur la forme le plus compétent.

Un des membres préopinants rappelle que le Code civil donne compétence en matière de filiation au tribunal de première instance (art. 331).

Ces amendements font l'objet d'un consensus.

b. Quant au consentement de l'enfant à partir de l'âge de 12 ans

De indiener geeft toe dat zijn amendement nr. 3 een nieuwe specifieke procedure invoert en dat het daarom de begrijpelijkheid van het Burgerlijk Wetboek kan bemoeilijken. Bijgevolg worden de amendementen nrs. 51 en 52 (mevrouw Martine Taelman (VLD); DOC 51 0597/013) ingediend, teneinde in artikel 330 van het Burgerlijk Wetboek de procedure op te nemen die het de ouder wiens afstamming vaststaat mogelijk maakt de erkenning te betwisten die wordt gedaan binnen een termijn van één jaar na de geboorte van het kind.

Er bestaat geen eensgezindheid over de toevoeging van een § 1bis aan het voorgestelde artikel 329bis, teneinde na de geboorte van het kind een termijn van één jaar in te stellen tijdens welke de toestemming van de ouder wiens afstamming vaststaat niet zou vereist zijn voor de erkenning door de andere ouder.

C) Artikel 329bis, § 2:

a. Wat de bevoegde rechtbank betreft

Sommige leden brengen het probleem van de bevoegdheid van de jeugdrechtbank te berde. Ze wijzen erop dat de oprichting van een familierechtbank essentieel is en dat het in afwachting de voorkeur zou verdienen de bevoegdheid inzake erkenning te verlenen aan de rechtbank van eerste aanleg, rekening houdend met haar algemene bevoegdheid terzake, veeleer dan aan de jeugdrechtbank.

De amendementen nrs. 6 (mevrouw Martine Taelman (VLD); DOC 51 0597/004), 10 (mevrouw Liesbeth Van der Auwera (CD&V); DOC 51 0597/004) en 40 (de heer Melchior Wathelet (cdH); DOC 51 0597/010) worden ingediend om de rechtbank van eerste aanleg en niet de jeugdrechtbank bevoegd te maken.

Een lid is er niet van overtuigd dat de bevoegdheid van de jeugdrechtbank afbreuk zou doen aan de algemene bevoegdheid van de rechtbank van eerste aanleg. Bovendien is de jeugdrechtbank, die met het openbaar ministerie zitting houdt en die maatschappelijke enquêtes kan houden, zowel naar de vorm als naar de inhoud de meest bevoegde.

Een van de vorige sprekers attendeert erop dat krachtens het Burgerlijk Wetboek de rechtbank van eerste aanleg bevoegd is inzake afstamming (artikel 331).

Over die amendementen bestaat eensgezindheid.

b. Wat de toestemming van het kind vanaf de leeftijd van 12 jaar betreft

L'article 329bis proposé prévoit que le consentement de l'enfant ayant 12 ans accomplis, est nécessaire pour que la reconnaissance soit admise.

Certains membres se demandent si l'âge de 12 ans est suffisant. Si à cet âge l'enfant peut donner son avis, il serait préférable que l'âge de 15 ans soit maintenu pour qu'il puisse donner son consentement. En effet, dans ce type de situations, on est pratiquement sûr que l'enfant est capable de donner son consentement, ce qui n'est selon eux pas le cas à l'âge de 12 ans.

D'autres membres, bien qu'ils reconnaissent que le choix d'une limite d'âge est toujours arbitraire, soutiennent qu'il est nécessaire de poser la limite à 12 ans afin de se conformer au droit de l'adoption et d'assurer ainsi une plus grande clarté et cohérence des textes législatifs.

Dans le droit de l'adoption, l'enfant âgé de 12 ans n'est par ailleurs pas considéré comme disposant nécessairement de la faculté de discernement requise.

Ainsi, si l'article 348-1 du Code civil, tel que modifié par la loi du 24 avril 2003 réformant l'adoption, prévoit que l'enfant âgé de 12 ans doit donner son consentement, il précise également que le tribunal peut ne pas demander son consentement s'il estime, en raison d'éléments de fait constatés par procès-verbal motivé, qu'il est privé de discernement. Il convient de retenir cette solution afin de maintenir une certaine uniformité.

D'autres membres objectent que ce n'est pas le même cas de figure. Dans le cas de l'adoption, l'enfant est déjà sûr de ne pas avoir ses vrais parents. Il lui est demandé s'il veut des parents adoptifs. Il n'est donc pas face au même problème, qui est beaucoup plus difficile dans le cas de la reconnaissance.

De plus, le juge pourra évaluer la faculté de discernement de l'enfant, uniquement s'il y a quelqu'un qui la conteste.

Un membre se demande qui pourrait contester une reconnaissance, si l'enfant n'a pas de parent et s'il n'a pas été reconnu par le juge comme ayant suffisamment de discernement afin de donner son consentement.

Un des orateurs répond que dans ce cas de figure, c'est le représentant légal qui peut contester la reconnaissance.

Naar luid van het voorgestelde artikel 329bis is de toestemming van het kind dat de volle leeftijd van 12 jaar heeft bereikt nodig opdat de erkenning wordt aanvaard.

Sommige leden vragen of de leeftijd van 12 jaar volstaat. Het kind kan op die leeftijd weliswaar zijn mening geven, maar het zou voor het verlenen van de toestemming beter zijn de leeftijd van 15 jaar te handhaven. In dat soort van situaties is men er immers nagenoeg zeker van dat het kind in staat is zijn toestemming te geven, wat volgens hen niet het geval is op de leeftijd van 12 jaar.

Andere leden geven toe dat de keuze van een leeftijdsgrens steeds arbitrair is, maar ze stellen niettemin dat de leeftijd op 12 jaar moet worden vastgesteld teneinde in overeenstemming te zijn met het adoptierecht en er zodoende voor te zorgen dat de wetteksten duidelijker en coherenter zijn.

In het adoptierecht wordt er voorts niet van uitgegaan dat de twaalfjarige noodzakelijkerwijs over het nodige doorzicht beschikt.

Artikel 348-1 van het Burgerlijk Wetboek, zoals het werd gewijzigd bij de wet van 24 april 2003 tot hervorming van de adoptie, bepaalt aldus weliswaar dat het twaalfjarige kind zijn toestemming moet verlenen, maar het preciseert tevens dat de rechtbank mag beslissen zijn toestemming niet te vragen als ze op grond van in een met redenen omkleed proces-verbaal vastgestelde feitelijke gegevens van oordeel is dat het kind geen doorzicht heeft. Er moet voor die oplossing worden gekozen teneinde een zekere eenvormigheid te behouden.

Andere leden werpen op dat het niet om hetzelfde geval gaat. In het geval van de adoptie is het kind er reeds zeker van dat het niet zijn echte ouders heeft. Er wordt hem gevraagd of het adoptiefouders wenst. Het is dus niet met hetzelfde probleem geconfronteerd. Dat probleem is in het geval van de erkenning veel ingewikkelder.

Bovendien zal de rechter het doorzicht van het kind alleen kunnen beoordelen, als het door iemand wordt betwist.

Een lid vraagt wie een erkenning zou kunnen betwisten als het kind geen ouder heeft en de rechter niet heeft geoordeeld dat het voldoende doorzicht heeft om zijn toestemming te kunnen geven.

Een van de sprekers antwoordt dat in dat geval de wettelijke vertegenwoordiger de erkenning kan betwisten.

Suite à ces différentes interventions, l'amendement n° 16 (Mme Martine Taelman (VLD); DOC 51 0597/007) est déposé en vue d'harmoniser les dispositions relatives au consentement des mineurs figurant dans différentes lois. Il est formulé comme suit : « *Ce consentement n'est pas requis de l'enfant déclaré interdit, en état de minorité prolongée ou dont le tribunal estime, en raison d'éléments de fait constatés par procès-verbal motivé, que l'enfant est privé de discernement.* »

L'amendement n°16 fait l'objet d'un consensus.

L'amendement n° 58 (Mme Marie-Christine Marghem (MR); DOC 51 0597/014) est également déposé. Il vise d'une part à réintroduire la limite d'âge de 15 ans et prévoit d'autre part, en son point b, une disposition similaire à l'amendement n° 16.

Le premier point de cet amendement ne fait pas l'objet d'un consensus.

c. Quant au délai d'un an suivant le moment de la prise de connaissance de la naissance de l'enfant:

Un des objectifs de la présente proposition de loi est d'introduire un délai d'un an qui commencerait à courir à partir de la prise de connaissance de la naissance. Au cours de ce délai, le juge ne pourrait rejeter la demande de reconnaissance que s'il est prouvé que le requérant n'est pas le père ou la mère biologique. Il ne pourrait donc pas rejeter une demande dans l'intérêt de l'enfant. Cette possibilité ne lui serait donnée, qu'une fois le délai écoulé.

Les amendements n° 7 (Mme Martine Taelman (VLD); DOC 51 0597/004) et 22 (Mme Marie-Christine Marghem (MR); DOC 51 0597/009) sont déposés, afin de ne plus prendre en compte ce délai.

Certains membres estiment que la prise en compte du délai d'un an après la prise de connaissance de la naissance est considérée, par la présente proposition de loi, comme un pivot, en ce sens qu'une reconnaissance, faite avant ce délai, serait présumée conforme à l'intérêt de l'enfant. Ce critère, choisi arbitrairement, pourrait constituer une nouvelle discrimination et ne semble pas pertinent. Il est donc nécessaire de supprimer ce délai afin que l'intérêt de l'enfant, qui semble devoir présider en la matière depuis l'arrêt du 14 mars 2003 de la Cour d'arbitrage, puisse également être pris en compte au cours de la première année suivant la prise de connaissance de la naissance. Dans certaines situations exceptionnelles, il est en effet légitime de s'interroger

Als gevolg van die verschillende betogen wordt amendement nr. 16 (mevrouw Martine Taelman (VLD); DOC 51 0597/007) ingediend, teneinde de bepalingen in verband met de toestemming die in de verschillende wetten zijn opgenomen, op elkaar af te stemmen. Het luidt als volgt : « *Deze toestemming is niet vereist indien het kind onbekwaam is verklaard of zich in een staat van verlengde minderjarigheid bevindt, dan wel indien de rechtbank, op grond van feiten vastgesteld in een met redenen omkleed proces-verbaal, oordeelt dat het kind geen onderscheidingsvermogen heeft.* ».

Over amendement nr. 16 bestaat eensgezindheid.

Amendement nr. 58 (mevrouw Marie-Christine Marghem (MR); DOC 51 0597/014), dat eensdeels tot doel heeft de leeftijdsgrens van 15 jaar opnieuw in te voeren en anderdeels in punt b ervan een soortgelijke bepaling bevat als die van amendement nr. 16, wordt eveneens ingediend.

Over het eerste punt van dat amendement bestaat geen eensgezindheid.

c. Wat de termijn van één jaar na de kennisneming van de geboorte van het kind betreft:

Een van de doelstellingen van onderhavig wetsvoorstel bestaat erin een termijn van één jaar in te stellen die zou ingaan op het ogenblik van de kennisneming van de geboorte. Tijdens die termijn zou de rechter de aanvraag tot erkenning alleen kunnen verwerpen als vaststaat dat de aanvrager niet de biologische vader of moeder is. Hij kan een aanvraag dus niet verwerpen in het belang van het kind. Hij zou die mogelijkheid pas na het verstrijken van de termijn hebben.

Met de amendementen nrs. 7 (mevrouw Martine Taelman (VLD); DOC 51 0597/004) en 22 (mevrouw Marie-Christine Marghem (MR); DOC 51 0597/009) wordt beoogd geen rekening meer te houden met die termijn.

Volgens *sommige leden* wordt de inaanmerkneming van de termijn van één jaar na de kennisneming van de geboorte door het voorliggende wetsvoorstel beschouwd als een scharniermoment, in die zin dat een erkenning die vóór het verstrijken van die termijn plaatsvindt, zou stroken met het belang van het kind. Dat willekeurig gekozen criterium zou een nieuwe discriminatie met zich kunnen brengen en het lijkt niet relevant. Die termijn moet dan ook worden afgeschaft zodat het belang van het kind, dat sinds het arrest van 14 maart 2003 van het Arbitragehof terzake lijkt te moeten primeren, ook tijdens het eerste jaar na de kennisneming van de geboorte in aanmerking kan worden genomen. In sommige uitzonderlijke situaties kan men zich terecht

sur la pertinence de donner un nom à l'enfant qui serait manifestement contraire à son intérêt. L'intérêt de l'enfant doit donc pouvoir être pris en compte, même si le lien biologique peut être établi envers un autre père.

De plus, la notion de « prise de connaissance » pose problème, car en ne sachant pas quand elle va intervenir, ni même si elle va intervenir, elle crée une insécurité juridique.

D'autres membres estiment qu'en systématisant le contrôle d'opportunité du juge, on risque probablement de trop désavantager le lien biologique.

Par ailleurs, dans le cas d'une reconnaissance tardive, donc plus d'un an après la prise de connaissance de la naissance de l'enfant, le juge effectue aussi un contrôle d'opportunité. Le lien affectif sera donc pris en compte et non plus uniquement le lien biologique comme c'est le cas avec une reconnaissance faite dans un délai d'un an suivant la prise de connaissance de la naissance. Ce mécanisme permettra donc de garantir un contrôle marginal de l'intérêt de l'enfant comme le demande la Cour d'arbitrage, sans toutefois écarter complètement le lien biologique. En outre, la notion de prise de connaissance existe déjà dans la loi actuelle.

Un des intervenants fait également remarquer que l'introduction de ce délai ne s'oppose pas à l'adoption de l'amendement n° 3 de Mme Taelman (VLD), qui vise à introduire un délai d'un an à partir de la naissance de l'enfant. La seule contrainte est de veiller à ne pas introduire de discrimination entre les enfants.

Afin de prendre le délai d'un an à partir de la prise de connaissance de la naissance de l'enfant en compte, l'amendement n° 7 (Mme Martine Taelman (VLD); DOC 51 0597/004) est retiré.

Les membres marquent leur accord avec les deux premiers points de l'amendement n° 22 de Mme Marghem, à savoir la compétence du tribunal de première instance et le fait pour le juge d'entendre les parties ainsi que le ministère public à défaut de consentement. Par contre, sur le dernier point, prévoyant que la demande est rejetée s'il est prouvé que le demandeur n'est pas le père ou la mère biologique ou si la demande est manifestement contraire à l'intérêt de l'enfant, il n'y a pas d'unanimité.

L'amendement n° 72 (Mme Liesbeth Van der Auwera (CD&V); DOC 51 0597/015) est déposé, en vue de se conformer à l'introduction d'un § 1bis (voir *supra*), visant à supprimer le consentement préalable de l'auteur

afvragen of het relevant is aan het kind een naam te geven die kennelijk in strijd zou zijn met zijn belang. Daarom moet met het belang van het kind rekening kunnen worden gehouden, ook als de biologische band met een andere vader kan worden vastgesteld. Bovendien doet het begrip « kennisneming » problemen rijzen. Het roept een rechtsonzekerheid in het leven omdat men niet weet wanneer ze zal plaatsvinden en zelfs niet of ze zal plaatsvinden.

Volgens *andere leden* dreigt het systematiseren van de opportunitéitscontrole door de rechter wellicht de biologische band al te zeer te benadelen.

De rechter voert bovendien ook een opportunitéitscontrole uit in het geval van een late erkenning, dat wil zeggen meer dan een jaar na de kennisneming van de geboorte van het kind. Er zal dus rekening worden gehouden met de affectieve band en niet meer alleen met de biologische band, zoals dat het geval is met een erkenning die plaatsvindt binnen een termijn van één jaar na de kennisneming van de geboorte. Dat mechanisme biedt dus de mogelijkheid een bijkomende controle te waarborgen van het belang van het kind, zoals zulks door het Arbitragehof wordt gevraagd, zonder echter de biologische band helemaal over het hoofd te zien. Voorts bestaat het begrip kennisneming reeds in de huidige wet.

Een van de sprekers merkt tevens op dat de instelling van die termijn niet in strijd is met de aanneming van amendement nr. 3 van mevrouw Taelman (VLD), dat ertoe strekt een termijn van één jaar in te voeren na de geboorte van het kind. De enige verplichting is dat ervoor moet worden gezorgd dat geen discriminatie tussen de kinderen in het leven wordt geroepen.

Amendement nr. 7 (mevrouw Martine Taelman (VLD); DOC 51 05697/004) van mevrouw Taelman wordt ingetrokken teneinde rekening te houden met de termijn van één jaar na de kennisneming van de geboorte van het kind.

De leden stemmen in met de eerste twee punten van amendement nr. 22 van mevrouw Marghem, namelijk de bevoegdheid van de rechtbank van eerste aanleg en het feit dat de rechter de partijen en het openbaar ministerie hoort als er geen toestemming is. Over het laatste punt, naar luid waarvan de aanvraag wordt verworpen als vaststaat dat de aanvrager niet de biologische vader of moeder is of als de aanvraag kennelijk in strijd is met het belang van het kind, bestaat echter geen eensgezindheid.

Amendement nr. 72 (mevrouw Liesbeth Van der Auwera (CD&V); DOC 51 0597/015) beoogt een en ander in overeenstemming te brengen met de invoering van een § 1bis (zie *supra*), die ertoe strekt de vooraf-

dont la filiation est établie à la reconnaissance de l'autre parent, dans un délai d'un an à partir de la naissance de l'enfant.

Cet amendement ne fait pas l'objet d'un consensus.

d. Quant à la nécessité de limiter la compétence du juge à un contrôle marginal:

Certains membres se demandent si la référence à une « demande manifestement contraire » utilisée à la dernière ligne de l'article 329bis, § 2, de la proposition de base, implique un contrôle marginal du tribunal. Le terme « manifestement » devrait être supprimé, afin que le tribunal dispose d'un contrôle réel.

En effet, en ajoutant le mot « manifestement » on donnerait à penser au juge, que le législateur veut qu'il modifie sa jurisprudence. Par ailleurs, étant donné que la jurisprudence actuelle consacre déjà un contrôle marginal, il n'est pas nécessaire d'ajouter cet adverbe.

Pour ce faire, l'amendement n° 39 (M. Melchior Wathelet (cdH); DOC 51 0597/10), point b, est déposé.

Un membre estime au contraire que pour coller à la jurisprudence de la Cour d'arbitrage il est nécessaire que le contrôle reste marginal. Le mot « manifestement » a donc été introduit pour prendre uniquement en compte le danger grave pour l'enfant.

Un autre membre estime que c'est une notion floue. Il propose dès lors de ne pas l'utiliser et de définir plus concrètement ce que l'on entend par « intérêt de l'enfant ».

Un dernier membre estime au contraire que le mot « manifestement » vise très exactement un contrôle marginal.

L'amendement n° 39b de M. Melchior Wathelet (cdH) est donc retiré.

D) Article 329bis, § 3

Suite à l'amendement n° 22, un amendement n° 23 (Mme Marie-Christine Marghem (MR); DOC 51 0597/009) est déposé et formulé comme suit:

gaande toestemming die de ouder wiens afstamming vaststaat moet geven aan de erkenning van de andere ouder, af te schaffen binnen een termijn van één jaar na de geboorte van het kind.

Over dat amendement bestaat geen eensgezindheid.

d. Wat de noodzaak betreft om de bevoegdheid van de rechter te beperken tot een aanvullende controle:

Sommige leden vragen of de verwijzing naar een « kennelijk strijdige aanvraag » waarvan sprake is in de laatste regel van artikel 329bis, § 2, van het wetsvoorstel een aanvullende controle van de rechtbank impliceert. Het woord « kennelijk » zou moeten worden weggelaten zodat de rechtbank over een echte controle beschikt.

Door het woord « kennelijk » toe te voegen, zou de rechter kunnen denken dat de wetgever wenst dat hij zijn rechtspraak wijzigt. De huidige rechtspraak bekrachtigt reeds een bijkomende controle en het is dus ook om die reden onnodig dat bijwoord toe te voegen.

Daartoe wordt amendement nr. 39, punt b (de heer Melchior Wathelet (cdH); DOC 51 0597/010) ingediend.

Een lid is daarentegen van mening dat de controle, wil ze in overeenstemming zijn met de rechtspraak van het Arbitragehof, aanvullend moet blijven. Het woord « kennelijk » werd dus opgenomen om alleen maar rekening te houden met het ernstige gevaar voor het kind.

Een ander lid beschouwt zulks als een vaag begrip. Hij stelt dan ook voor het niet te hanteren, en concreter te omschrijven wat wordt verstaan onder « belang van het kind ».

Een laatste lid vindt integendeel dat het woord « kennelijk » heel precies slaat op een marginale controle.

Derhalve wordt punt b) van amendement nr. 39 van de heer Melchior Wathelet (cdH) ingetrokken.

D) Artikel 329bis, § 3

Naar aanleiding van amendement nr. 22 wordt een amendement nr. 23 (mevrouw Marie-Christine Marghem (MR); DOC 51 0597/009) ingediend, luidende:

« A l'article 329bis, § 3, alinéa 3 proposé, remplacer les mots « requête contradictoire » par le mot « citation » et les mots « tribunal de la jeunesse » par les mots « tribunal de première instance » ».

Elle estime que la citation est le mode habituel d'introduction d'une instance.

Cet amendement fait l'objet d'un consensus.

Suite à l'accord des membres avec les deux premiers points de l'amendement n° 22, l'amendement n° 24 (Mme Marie-Christine Marghem (MR); DOC 51 0597/009), qui en est un des corollaires, fait également l'objet d'un consensus.

L'amendement n° 25 (Mme Marie-Christine Marghem (MR); DOC 51 0597/009), qui est un des corollaires du point 3 de l'amendement n° 22, ne fait pas l'objet d'un consensus.

III. Dépôt d'amendements coordonnés

Afin de clarifier la vision de chacun quant à l'article 329bis proposé, les membres de la sous-commission « Droit de la famille » décide de déposer, chacun pour leur part, un amendement coordonnant leurs amendements précédemment déposés et reprenant l'article 329bis tel qu'ils souhaiteraient le voir adopté.

Pour ce faire, les amendements n° 75 et 83 (Mme Liesbeth Van der Auwera (CD&V); DOC 51 0597/018), n° 77 (Mme Martine Taelman (VLD); DOC 51 0597/019) et n° 81 (Mme Marie-Christine Marghem (MR); DOC 51 0597/021) sont déposés.

Suite au dépôt de ces amendements, les amendements n° 6, 10, 3, 51, 9, 5, 16, 58, 22, 7, 4, 72, 23, 25, 24, 31 et 8 sont retirés.

Les amendements n° 40 et 38 (qui font l'objet d'un consensus) et 39A restent pendants. Les amendements n° 30 et 39B ont été retirés.

Art. 14

I. Présentation

– L'actuel article 330 du Code civil

«Art. 330. — § 1er. La reconnaissance peut être contestée par tout intéressé. Toutefois l'auteur de la reconnaissance et ceux qui ont donné les consentements

«In het voorgestelde artikel 329 bis, § 3, derde en vijfde lid, de woorden «verzoekschrift op tegenspraak» vervangen door het woord «dagvaarding», alsmede het woord «jeugdrechtbank» vervangen door de woorden «rechtbank van eerste aanleg».

Volgens haar is dagvaarding de gebruikelijke manier om een zaak aanhangig te maken.

Over dit amendement is er eensgezindheid.

De leden zijn het eens geworden over de eerste twee punten van amendement nr. 22; bijgevolg bestaat ook een consensus over amendement nr. 24 (Mevrouw Marie-Christine Marghem (MR); DOC 51 0597/009), dat een van de uitvloeisels ervan vormt.

Er is echter geen eensgezindheid over amendement nr. 25 (mevrouw Marie-Christine Marghem, (MR); DOC 51 0597/009), dat een van de uitvloeisels vormt van amendement nr. 22, punt 3.

III. Indiening van gecoördineerde amendementen

Ter verduidelijking van ieders zienswijze op het voorgestelde artikel 329bis, besluiten de leden van de *sub-commissie «Familierecht»* elk wat hen betreft een amendement in te dienen dat voorziet in een coördinatie van de amendementen die ze voordien hadden ingediend. Daarin nemen zij artikel 329bis op in de lezing die zij aangenomen willen zien.

Met het oog daarop worden de amendementen nrs. 75 en 83 (mevrouw Liesbeth Van der Auwera (CD&V); DOC 51 0597/018), nr. 77 (mevrouw Martine Taelman (VLD); DOC 51 0597/019) en nr. 81 (mevrouw Marie-Christine Marghem (MR); DOC 51 0597/021) ingediend.

Ingevolge de indiening van deze amendementen worden de amendementen nrs. 6, 10, 3, 51, 9, 5, 16, 58, 22, 7, 4, 72, 23, 25, 24, 31 en 8 ingetrokken.

De amendementen nrs. 40 en 38 (waarover consensus bestaat) en amendement nr. 39A worden gehandhaafd. De amendementen nrs. 30 en 39B werden ingetrokken.

Art. 14

I. Voorstelling

– Huidig artikel van het Burgerlijk Wetboek

«Art. 330. — § 1. De erkenning kan door iedere belanghebbende worden betwist. De erkenner en zij die de voorafgaande toestemmingen vereist in de §§ 2 en 3

préalables requis par les §§ 2 et 3 ou visés par le § 4, alinéa 1er, de l'article 319 ne sont recevables à contester la reconnaissance que s'ils prouvent que leur consentement a été vicié.

La reconnaissance de paternité ne peut être contestée par ceux qui ont été parties à la décision qui l'a autorisée conformément à l'article 319, § 3, alinéa 4, ou à celle qui a refusé l'annulation demandée en vertu du § 4 de cet article.

§ 2. La reconnaissance est mise à néant s'il est prouvé, par toutes voies de droit, que son auteur n'est pas le père ou la mère. Toutefois la demande doit être rejetée si l'enfant a la possession d'état à l'égard de celui qui l'a reconnu.»

– L'article 330 du Code civil proposé

«Art. 330. — § 1. La reconnaissance et la présomption de paternité du mari peuvent être contestées par tout intéressé.

Toutefois l'auteur de la reconnaissance et ceux qui ont donné les consentements préalables requis ou visés par l'article 329bis ne sont recevables à contester la reconnaissance que s'ils prouvent que leur consentement a été vicié.

La reconnaissance de paternité ne peut être contestée par ceux qui ont été parties à la décision qui l'a autorisée conformément à l'article 329bis ou à celle qui a refusé l'annulation demandée en vertu de cet article.

§ 2. La reconnaissance et la présomption de paternité du mari sont mises à néant s'il est prouvé, par toutes voies de droit, que l'intéressé n'est pas le père ou la mère. Toutefois la demande doit être rejetée si l'enfant a la possession d'état à l'égard de celui qui l'a reconnu ou du mari.»

Cet article a pour objectif de rendre possible la contestation de la présomption de paternité du mari par toute personne intéressée, à l'instar de la contestation de l'acte de reconnaissance.

Il s'agit de remédier à une situation considérée comme choquante par les auteurs de la proposition qui empêche le père biologique d'un enfant né d'une femme mariée de contester la paternité du mari. Dans l'état actuel des textes, le père biologique est dépourvu de tout recours et tributaire de l'attitude de la mère.

of bedoeld in § 4, eerste lid, van artikel 319 hebben gegeven, zijn echter alleen gerechtigd de erkenning te betwisten, indien zij bewijzen dat aan hun toestemming een gebrek kleefde.

De erkenning van het vaderschap kan niet worden betwist door hen die partij zijn geweest bij de beslissing waarbij de erkenning is toegestaan overeenkomstig artikel 319, § 3, vierde lid, of bij beslissing waarbij de vernietiging gevorderd krachtens § 4 van dat artikel is afgewezen.

§ 2. De erkenning wordt tenietgedaan indien door alle wettelijke middelen wordt bewezen dat de erkenner niet de vader of de moeder is. Het verzoek moet evenwel worden afgewezen, indien het kind bezit van staat heeft ten aanzien van de erkenner.»

– Voorgesteld artikel 330 van het Burgerlijk Wetboek

«Art. 330. — § 1. De erkenning kan door iedere belanghebbende worden betwist.

De erkenner en zij die de voorafgaande, in artikel 329bis bedoelde of vereiste toestemmingen hebben gegeven, zijn echter alleen gerechtigd de erkenning te betwisten, indien zij bewijzen dat aan hun toestemming een gebrek kleefde.

De erkenning van het vaderschap kan niet worden betwist door hen die partij zijn geweest bij de beslissing waarbij de erkenning is toegestaan overeenkomstig artikel 329bis, of bij de beslissing waarbij de vernietiging gevorderd krachtens dat artikel is afgewezen.

§ 2. De erkenning en het vermoeden van het vaderschap van de echtgenoot worden tenietgedaan indien door alle wettelijke middelen wordt bewezen dat de erkenner niet de vader of de moeder is. Het verzoek moet evenwel worden afgewezen, indien het kind bezit van staat heeft ten aanzien van de erkenner of van de echtgenoot.»

Dit artikel strekt ertoe het vermoeden van vaderschap van de echtgenoot naar het voorbeeld van de betwisting van de akte van erkenning voor iedere belanghebbende betwistbaar te maken.

Het is de bedoeling komaf te maken met een toestand die door de indieners van het wetsvoorstel als schokkend wordt ervaren, te weten het feit dat de biologische vader van het kind van een gehuwde vrouw het vaderschap van de echtgenoot niet mag betwisten. Krachtens de vigerende teksten beschikt de biologische vader over geen enkele mogelijkheid tot verzet en is hij aangewezen op wat de moeder terzake doet.

Pour ce faire, il est proposé d'appliquer la procédure en contestation de l'acte de reconnaissance prévue à l'article 330 actuel du Code civil, à la présomption de paternité.

II. Discussion de l'article

Un amendement n° 29 (Mme Liesbeth Van der Auwera (CD&V); DOC 51 0597/009) est déposé, afin de compléter l'article 330, § 2, alinéa 2, proposé comme suit:

«ou si le mari a consenti à l'insémination artificielle ou à un autre acte ayant la procréation pour but, sauf si la conception de l'enfant ne peut en être la conséquence».

L'amendement est justifié comme suit:

La paternité souhaitée est actuellement inscrite à l'article 318, § 4 du Code civil. Il convient de la conserver.

Cet amendement fait l'objet d'un consensus.

Un amendement n° 41 (M. Melchior Wathelet (cdH); DOC 51 0597/010) est déposé afin de compléter l'article 330 § 1er, alinéa 1 comme suit:

«sauf si l'enfant a la possession d'état à l'égard de celui qui l'a reconnu ou du mari.».

L'amendement est justifié comme suit:

Il est souhaitable de préciser d'emblée que la possession d'état empêche toute contestation de la filiation.

Cet amendement ne fait pas l'objet d'un consensus.

Un amendement n° 65 (Mme Liesbeth Van der Auwera (CD&V); DOC 51 0597/015) est déposé, afin d'apporter une correction d'ordre technique au § 2, alinéa 1.

Cet amendement ne fait pas l'objet d'un consensus.

Un amendement n° 52 (Mme Martine Taelman (VLD); DOC 51 0597/013) est déposé, comme corollaire de l'amendement n° 51 à l'article 13 proposé (voir *supra*), afin que d'une part la reconnaissance puisse également s'effectuer devant le notaire et d'autre part que la procé-

Om zulks te bewerkstelligen wordt voorgesteld de procedure inzake betwistingen van de akte van erkenning waarin het huidige artikel voorziet toe te passen op het vermoeden van vaderschap.

II. Bespreking van het artikel

Een amendement nr. 29 (mevrouw Liesbeth Van der Auwera (CD&V); DOC 51 0597/009) wordt ingediend, teneinde het voorgestelde artikel 330, § 2, tweede lid, aan te vullen als volgt:

«of wanneer de echtgenoot toestemming heeft gegeven tot kunstmatige inseminatie of tot een andere daad die de voortplanting tot doel had, tenzij de verwekking van het kind niet het gevolg kan zijn van de handeling.»

Het amendement wordt als volgt verantwoord:

Het wensvaderschap dat is ingeschreven in het huidige artikel 318, § 4, van het Burgerlijk Wetboek dient behouden te blijven.

Over dit amendement is er eensgezindheid.

Een amendement nr. 41 (de heer Melchior Wathelet (cdH); DOC 51 0597/010) wordt ingediend, dat ertoe strekt artikel 330, § 1, eerste lid, te vervangen als volgt:

«De erkenning en het vermoeden van vaderschap van de echtgenoot kunnen door iedere belanghebbende worden betwist, behalve indien het kind bezit van staat heeft ten aanzien van de erkenner of van de echtgenoot.».

Het amendement wordt als volgt verantwoord:

Het verdient de voorkeur dadelijk te preciseren dat het bezit van staat elke betwisting van de afstamming onmogelijk maakt.

Over dit amendement is er geen eensgezindheid.

Een amendement nr. 65 (mevrouw Liesbeth Van der Auwera (CD&V); DOC 51 0597/015) wordt ingediend teneinde een technische correctie aan te brengen in § 2, eerste lid.

Over dat amendement is er geen eensgezindheid.

Als aanvulling op amendement nr. 51 op het voorgestelde artikel 13 (zie *supra*) wordt amendement nr. 52 (mevrouw Martine Taelman (VLD); DOC 51 0597/013) ingediend, zodat eensdeels de erkenning ook voor de notaris kan geschieden en anderdeels de vordering tot

ture en contestation intentée par le parent dont la filiation est établie puisse être réglée à l'article 330 du Code civil.

Cet amendement ne fait pas l'objet d'un consensus.

Problématique de l'alignement des procédures:

La modification proposée aura pour conséquence de permettre à tout intéressé de contester la présomption de paternité, ce qui n'est actuellement pas possible.

En effet, à l'heure actuelle, seuls la mère, l'enfant, ainsi que le mari ont la possibilité de s'opposer à l'établissement d'un lien de filiation par le biais de la présomption de paternité. Il existe donc une discrimination dans le chef du père biologique qui est systématiquement exclu des débats.

En transposant la procédure en contestation d'un acte de reconnaissance à celle de la présomption de paternité, cette discrimination est écartée.

Plusieurs membres estiment qu'il n'est pas raisonnable de donner la possibilité à tout intéressé de contester la présomption de paternité, au risque de perturber par trop la paix familiale. Ils soutiennent que la distinction entre l'action en contestation de reconnaissance et l'action en contestation de présomption de paternité doit être maintenue. Pour ce faire les amendements n° 59 (Mme Marie-Christine Marghem (MR); DOC 51 0597/014) et 66 (Mme Liesbeth Van der Auwera (CD&V); DOC 51 0597/015) sont déposés.

Par ailleurs, un des intervenants propose de prolonger le délai dans lequel l'action en contestation doit être intentée par le mari ou le précédant mari en modifiant le point de départ du délai d'un an. Il est ainsi proposé de permettre l'introduction de l'action dans l'année de la découverte du fait qu'il n'est pas le père de l'enfant (amendement n° 59 point b).

Un autre membre estime qu'il convient de faire un choix entre la préservation de la paix familiale, en maintenant une discrimination dans le chef du père biologique et le respect du principe de non-discrimination, quitte à modifier légèrement la paix des familles. D'ailleurs, si la Cour d'arbitrage a longtemps protégé cette paix des familles, on constate ces dernières années un certain glissement vers d'autres valeurs.

Toutefois, il reconnaît qu'afin de ne pas être en contradiction totale avec la paix des familles, il serait probablement opportun d'assortir l'intervention du père biologique de certains délais.

betwisting die wordt ingesteld door de ouder wiens afstamming vaststaat zou worden geregeld in artikel 330 van het Burgerlijk Wetboek.

Over dat amendement is geen eensgezindheid.

Problematiek van de onderlinge afstemming van de procedures:

Door de wijziging zal elke belanghebbende het vermoeden van vaderschap kunnen betwisten. Dat is thans niet mogelijk. Nu hebben immers alleen de moeder, het kind en de vader de mogelijkheid om zich te verzetten tegen de vaststelling van een afstamming aan de hand van het vermoeden van vaderschap. Doordat de biologische vader systematisch uit de debatten wordt geweerd, wordt hij dus gediscrimineerd.

Door de procedure van betwisting van een akte van erkenning om te zetten in die van het vermoeden van vaderschap wordt die discriminatie weggewerkt.

Verscheidene leden zijn van oordeel dat het niet redelijk is iedere belanghebbende de mogelijkheid te bieden het vermoeden van vaderschap te betwisten, op het gevaar af de familievrede al te zeer te verstoren. Volgens hen moet het onderscheid tussen de vordering tot betwisting van de erkenning en de vordering tot betwisting van het vermoeden van vaderschap worden gehandhaafd. Daartoe worden de amendementen nrs. 59 (mevrouw Marie-Christine Marghem (MR); DOC 51 0597/14) en 66 (mevrouw Liesbeth Van der Auwera (CD&V); DOC 51 0597/015) ingediend.

Voorts stelt een van de sprekers voor de termijn waarbinnen de echtgenoot of de vorige echtgenoot de vordering tot betwisting moet instellen te verlengen door de aanvang van de termijn van één jaar te wijzigen. Zo wordt voorgesteld de mogelijkheid te bieden een vordering in te stellen binnen het jaar na de ontdekking van het feit dat hij niet de vader van het kind is (amendement nr. 59, punt b).

Volgens *een ander lid* moet een keuze worden gemaakt tussen enerzijds het behoud van de familievrede door de handhaving van een discriminatie van de biologische vader en anderzijds de inachtneming van het non-discriminatiebeginsel, desnoods door de opvatting van familievrede lichtjes te wijzigen. Het Arbitragehof heeft die familievrede weliswaar lang beschermd, maar de jongste jaren constateert men een verschuiving naar andere waarden.

Hij geeft echter toe dat het, om niet lijnrecht in te gaan tegen het behoud van de familievrede, waarschijnlijk opportuun zou zijn voor het optreden van de biologische vader bepaalde termijnen vast te stellen.

Quoi qu'il en soit, il est impératif de laisser la possibilité au père biologique de faire valoir son droit. Actuellement, il n'existe aucun mécanisme lui permettant de faire reconnaître ses droits vis-à-vis d'un enfant dont la mère est mariée, et ce uniquement afin de protéger la paix des familles qui est un concept de moins en moins actuel.

Un des membres préopinants reconnaît que la notion de paix des familles n'est plus autant d'actualité qu'au siècle dernier. La question est toutefois de savoir dans quelle mesure la présomption de paternité du mari est perturbée.

Un autre membre reconnaît qu'il serait opportun de prévoir certaines possibilités pour le père biologique, mais refuse de viser tout intéressé, ce qui impliquerait un champ d'application beaucoup trop large.

Un des intervenants fait toutefois remarquer que pour être considéré comme étant le père biologique, l'intéressé doit en apporter la preuve, or celui-ci ne se trouve pas encore devant le juge.

Un dernier membre estime qu'il existe un certain nombre de situations où l'intérêt de l'enfant pourrait être de ne pas voir se substituer subitement une nouvelle paternité – fondée sur l'existence d'un lien biologique – à une paternité socio-psychologique qui serait exercée par le mari de sa mère.

Sans doute l'exclusion de l'action en contestation de paternité lorsque l'enfant bénéficie de la possession d'état à l'égard du mari de la mère limiterait-elle déjà la possibilité de faire évincer la paternité du mari de la mère dans toutes les situations où il y aurait concordance entre la notion de possession d'état et le respect de l'intérêt de l'enfant.

Serait-il alors possible de considérer qu'un enfant aurait vécu dans le ménage de sa mère et du mari de sa mère, soit parce que le mari de la mère ignorait qu'il n'était pas le père biologique de l'enfant, soit parce que, le sachant parfaitement bien, il aurait continué à vivre avec son épouse et aurait accepté l'enfant comme sien, le père biologique de l'enfant pourrait subitement, quelques mois ou même quelques années après la naissance de l'enfant, faire évincer la paternité devenue effective du mari de la mère pour la raison qu'il serait le père biologique de l'enfant et qu'il parviendrait à faire admettre qu'il n'y aurait pas possession d'état? On a de la peine à le concevoir.

Wat er ook van zij, de biologische vader moet absoluut de mogelijkheid krijgen om zijn rechten te doen gelden. Thans bestaat er geen enkel mechanisme dat hem de mogelijkheid biedt zijn rechten te doen erkennen ten aanzien van een kind van wie de moeder gehuwd is. Dat allemaal uitsluitend om de familievrede, die een al maar minder actueel begrip is, te beschermen.

Een van de vorige sprekers geeft toe dat het begrip familievrede, vergeleken bij de vorige eeuw, aan actualiteitswaarde heeft ingeboet. Vraag is echter in hoeverre het vermoeden van vaderschap van de echtgenoot wordt verstoord.

Een ander lid geeft toe dat het opportuun zou zijn te voorzien in bepaalde mogelijkheden voor de biologische vader, maar hij weigert een en ander op elke belanghebbende betrekking te doen hebben omdat zulks een te ruim toepassingsveld zou impliceren.

Een van de sprekers merkt echter op dat de betrokkene, wil hij als biologische vader worden beschouwd, daarvan het bewijs moet leveren. Hij staat echter nog niet voor de rechter.

Volgens *een laatste lid* zijn er een aantal situaties waarin het kind er belang bij kan hebben dat een nieuw, op een biologische band gegrondvest vaderschap niet eensklaps in de plaats treedt van het sociaal-psychologisch vaderschap dat werd uitgeoefend door de echtgenoot van de moeder van het kind.

Wanneer het kind bezit van staat heeft ten aanzien van de echtgenoot van zijn moeder, zou het feit dat geen vordering tot betwisting van het vaderschap kan worden ingesteld ongetwijfeld reeds de kans beperken dat het vaderschap van de echtgenoot van de moeder wordt uitgesloten in alle situaties waarin het begrip «bezit van staat» samenvalt met het belang van het kind om het kind te blijven van zijn moeder en haar echtgenoot. Het «bezit van staat» en het «belang van het kind» zijn echter begrippen die niet noodzakelijk altijd samenvallen. Gesteld dat een kind in het gezin van zijn moeder en haar echtgenoot heeft gewoond, omdat de echtgenoot van de moeder niet wist dat hij niet de biologische vader van het kind is, of omdat hij, hoewel hij van dat feit perfect op de hoogte was, bij zijn echtgenote is blijven wonen en het kind als het zijne heeft aanvaard, kan men zich dan indenken dat de biologische vader van het kind onverwachts, enkele maanden of zelfs enkele jaren na de geboorte van het kind, het inmiddels effectief geworden vaderschap van de echtgenoot van de moeder zou kunnen laten tenietdoen, louter omdat hij de biologische vader is van het kind en hij zou kunnen doen erkennen dat er geen sprake is van bezit van staat? Zulks valt moeilijk aan te nemen.

Une disposition générale qui prévoirait que l'éviction de la paternité du mari de la mère devrait être rejetée si elle était contraire à l'intérêt de l'enfant permettrait d'éviter les effets préjudiciables de la modification proposée au présent article.

Pour ce faire, un amendement n° 79 (M. Melchior Wathelet (cdH); DOC 51 0597/020) est déposé.

En outre, afin de ne pas remettre en cause des situations acquises sous l'empire des dispositions actuelles, il serait opportun de prévoir que la nouvelle possibilité ouverte par le nouvel article 330 du Code civil ne pourrait concerner que les enfants nés après l'entrée en vigueur de la loi.

L'amendement n° 80 (M. Melchior Wathelet (cdH); DOC 51 0597/020), est dès lors déposé.

III. Dépôt d'amendements coordonnés

Afin de clarifier la vision de chacun quant à l'article 330 proposé, les membres de la sous-commission « droit de la famille » décide de déposer, chacun pour leur part, un amendement coordonnant leurs amendements précédemment déposés et reprenant l'article 330 tel qu'ils souhaiteraient le voir adopté.

Pour ce faire, les amendements n°s 73 (Mme Valérie Déom (PS); DOC 51 0597/015), 76 (Mme Liesbeth Van der Auwera (CD&V); DOC 51 0597/018), 78 (Mme Martine Taelman (VLD); DOC 51 0597/019) et 82 (Mme Marie-Christine Marghem (MR); DOC 51 0597/021).

Les amendements n°s 59, 66, 65, 29 et 52 sont dès lors retirés.

Les amendements n°s 41, 79 et 80 (M. Melchior Wathelet (cdH); DOC 51 0597/020) restent pendants.

Een algemene bepaling waarin zou worden gesteld dat de uitsluiting van het vaderschap van de echtgenoot van de moeder dient te worden afgewezen als die uitsluiting strijdig is met de belangen van het kind, kan de kwalijke gevolgen van de voorgestelde wijziging van dit artikel voorkomen.

Daartoe wordt amendement nr. 79 (heer Melchior Wathelet (cdH); DOC 51 0597/020) ingediend.

Teneinde de onder de vigerende bepalingen verworven rechten niet opnieuw op losse schroeven te zetten, zou het voorts aangewezen zijn te stellen dat de nieuwe mogelijkheid die het nieuwe artikel 330 van het Burgerlijk Wetboek biedt, alleen kan gelden voor de kinderen die na de inwerkingtreding van de wet geboren zijn.

Derhalve wordt het amendement nr. 80 (de heer Melchior Wathelet (cdH); DOC 51 0597/020) ingediend.

III. Indiening van gecoördineerde amendementen

Teneinde het standpunt van elkeen over het voorgestelde artikel 330 te verduidelijken, beslissen de leden van de *subcommissie «Familierecht»* elk voor zich een amendement in te dienen waarin hun vorige amendementen worden gecoördineerd en waarin artikel 330 zoals zij het wensen, wordt opgenomen.

Daartoe dienen mevrouw Valérie Déom (PS); mevrouw Liesbeth Van der Auwera (CD&V), mevrouw Martine Taelman (VLD) en mevrouw Marie-Christine Marghem (MR) respectievelijk de amendementen nrs. 73 (DOC 51 0597/015), 76 (DOC 51 0597/018), 78 (DOC 51 0597/019) en 82 (DOC 51 0597/021) in.

De amendementen nrs. 59, 66, 65, 29, en 52 worden derhalve ingetrokken.

De amendementen nrs. 41, 79 en 80 (DOC 51 0597/020) van de heer Melchior Wathelet (cdH) worden gehandhaafd.

Art. 15

I. Présentation

– L'actuel article 331ter du Code civil:

« Lorsque la loi ne prévoit pas un délai plus court, les actions relatives à la filiation se prescrivent par 30 ans à compter du jour où l'enfant a été privé de l'état qu'il réclame, ou a commencé à jouir de l'état qui lui est contesté. »

– L'article 331ter du Code civil proposé:

« § 1er. Lorsque la loi ne prévoit pas un délai plus court, les actions relatives à la filiation se prescrivent par 10 ans à compter du jour où l'enfant a été privé de l'état qu'il réclame, ou a commencé à jouir de l'état qui lui est contesté, sans préjudice de l'article 2252.

L'article 2253 n'est pas applicable.

§ 2. Toutefois, pour l'application de l'article 330, le délai pour l'introduction de l'action en contestation par l'auteur de la reconnaissance ou par le mari, prend cours au moment de la naissance, de la découverte de celle-ci, ou au moment auquel le demandeur a eu des doutes légitimes quant à sa paternité. »

L'objectif de cet article est d'abaisser le délai de prescription, applicable aux actions relatives à la filiation lorsque aucun autre délai n'a été prévu, de 30 ans à 10 ans et ce, afin de s'aligner sur le droit commun. Il est toutefois prévu que ce délai ne s'appliquera pas aux mineurs et aux interdits, l'article 2252 du Code civil restant d'application.

Par ailleurs, un paragraphe 2 est inséré pour prendre en considération la situation de l'homme qui n'apprend que tardivement que la présomption de paternité ou la reconnaissance qu'il a effectuée sont contraires à la réalité biologique.

II. Discussion de l'article

A) Quant à l'action en contestation de paternité intentée par l'enfant

Un amendement n° 43 (M. Melchior Wathelet (cdH); DOC 51 0597/010) est déposé afin de compléter l'article

Art. 15

I. Voorstelling

– Het thans vigerende artikel 331ter van het Burgerlijk Wetboek luidt als volgt:

« Wanneer de wet geen kortere termijn stelt, verjaren de vorderingen betreffende de afstamming door verloop van 30 jaar te rekenen van de dag waarop het kind de staat die hij inroept is ontzegd, of van de dag waarop hij in het bezit van de betwiste staat is gekomen. »

– Het voorgestelde artikel 331ter van het Burgerlijk Wetboek luidt als volgt:

« § 1. Wanneer de wet geen kortere termijn stelt, verjaren de vorderingen betreffende de afstamming door verloop van 10 jaar te rekenen van de dag waarop het kind de staat die hij inroept is ontzegd, of van de dag waarop hij in het bezit van de betwiste staat is gekomen, waarbij artikel 2252 onverkort van toepassing blijft.

Artikel 2253 is niet van toepassing.

§ 2. Voor de toepassing van artikel 330, begint de termijn waarbinnen de erkenner of de echtgenoot een vordering tot betwisting van het vaderschap kan instellen, evenwel te lopen op het tijdstip van de geboorte, van de ontdekking van de geboorte dan wel op het tijdstip waarop bij de eiser gerechtvaardigde twijfels omtrent zijn vaderschap zijn gerezen. »

Dit artikel strekt ertoe de verjaringstermijn voor de vorderingen betreffende de afstamming terug te brengen van 30 tot 10 jaar, althans wanneer in geen enkele andere termijn werd voorzien. Aldus wordt de wettekst afgestemd op het gemeen recht. Niettemin wordt bepaald dat die termijn niet van toepassing zal zijn op de minder-jarigen en de onbekwaam verklaarden, op wie artikel 2252 van het Burgerlijk Wetboek van toepassing blijft.

Voorts wordt een paragraaf 2 ingevoegd, teneinde ook rekening te houden met de gevallen waarin een man te laat verneemt dat het door hem ingeleide vermoeden van vaderschap of de door hem ingeleide erkenning niet stroken met de biologische realiteit.

II. Bespreking van het artikel

A) Wat de door het kind ingestelde vordering tot betwisting van het vaderschap betreft

Amendement nr. 43 (de heer Melchior Wathelet (cdH); DOC 51 0597/010) wordt ingediend, dat ertoe strekt het

331 proposé comme suit: « § 3. Celle de l'enfant doit être intentée au plus tard dans les quatre ans à compter du moment où il a atteint l'âge de 18 ans. Sauf circonstances exceptionnelles, elle est irrecevable si le mari ou l'auteur de la reconnaissance a élevé l'enfant comme le sien. ».

L'article 15 de la proposition de loi n'envisage plus à tort, l'action en contestation de paternité intentée par l'enfant. Actuellement, l'enfant doit intenter l'action dans les quatre ans à compter du moment où il a atteint l'âge de 18 ans. Une question a été posée à la Cour d'arbitrage qui visait le délai plus long accordé à l'enfant pour contester la paternité du mari alors que celui-ci ne dispose que d'un an à partir de la naissance ou de sa découverte. La Cour a estimé que la situation de l'enfant et celle du mari sont tellement différentes qu'elles ne sont pas suffisamment comparables pour que l'inégalité des délais accordés pour intenter l'action puisse être contraire aux principes constitutionnels d'égalité et de non-discrimination.

Cet amendement ne fait pas l'objet d'un consensus.

B) Quant au délai de 10 ans

Un membre estime, en ce qui concerne le paragraphe 2, qu'il est insensé que la paternité puisse être contestée pendant 10 ans, étant donné que cette situation prolonge inutilement l'insécurité juridique et le trouble au sein du ménage. La loi du 31 mars 1987 a déjà porté ce délai de trois mois à un an. En cas de force majeure, le magistrat peut toujours décider du relèvement de la déchéance encourue.

De plus, en France et au Luxembourg, le délai n'est que de six mois, aux Pays-Bas et en Suisse d'un an et au Portugal de deux ans. D'un point de vue comparatiste, le délai proposé est donc inacceptable.

Un amendement n° 64 (Mme Liesbeth Van der Auwera (CD&V); DOC 51 0597/015) est dès lors déposé, estimant qu'il n'y a pas lieu de modifier l'actuel article 332 du Code civil, si ce n'est pour ajouter que le délai de contestation de la paternité par le mari doit aussi pouvoir débiter au jour où le mari découvre qu'il n'est pas le père de l'enfant.

voorgestelde artikel 331 aan te vullen met wat volgt: « § 3. De vordering van het kind moet worden ingesteld uiterlijk vier jaar nadat het de leeftijd van achttien jaar heeft bereikt. Behoudens buitengewone omstandigheden is ze niet ontvankelijk wanneer de echtgenoot of de erkenner het kind als het zijne heeft opgevoed. ».

Artikel 15 van het wetsvoorstel heeft ten onrechte niet langer betrekking op de door het kind zelf ingestelde vordering tot betwisting van het vaderschap. Overeenkomstig de thans vigerende wetgeving moet het kind de vordering instellen uiterlijk vier jaar nadat het de leeftijd van achttien jaar heeft bereikt. Aan het Arbitragehof werd een vraag gesteld aangaande het gegeven dat het kind beschikt over een langere termijn om het vaderschap te betwisten dan de vader, die zijn vordering moet instellen binnen slechts één jaar na de geboorte van het kind of na de ontdekking van die geboorte. Het Hof heeft geoordeeld dat de situatie van het kind en die van de vader zodanig van elkaar verschillen dat ze moeilijk met elkaar te vergelijken zijn. Daardoor kan niet worden gesteld dat het verschil inzake de toegestane termijnen om een vordering in te stellen, indruist tegen de grondwettelijke beginselen van gelijkheid en non-discriminatie.

Over dit amendement is er geen eensgezindheid.

B) Wat de termijn van 10 jaar betreft

Aangaande paragraaf 2 vindt een lid het onaanvaardbaar dat het vaderschap gedurende tien jaar kan worden betwist, aangezien een dergelijke termijn de rechts-onzekerheid en de onrust in het gezin onnodig doet aanslepen. De wet van 31 maart 1987 had die termijn al verlengd van drie maanden tot één jaar. In geval van overmacht kan de rechter nog steeds ontheffing van het opgelopen verval verlenen.

In Frankrijk en Luxemburg bedraagt de termijn bovendien slechts zes maanden, in Nederland en Zwitserland één jaar en in Portugal twee jaar. Op grond van een internationale vergelijking kan men dus stellen dat de hier voorgestelde termijn onaanvaardbaar is.

Derhalve wordt een amendement nr. 64 (mevrouw Liesbeth Van der Auwera (CD&V); DOC 51 0597/015) ingediend. Zij is namelijk de mening toegedaan dat het thans vigerende artikel 332 van het Burgerlijk Wetboek niet hoeft te worden gewijzigd, tenzij om eraan toe te voegen dat de termijn waarover de echtgenoot beschikt om het vaderschap te betwisten, moet kunnen ingaan op de dag waarop hij ontdekt dat hij niet de vader is van het kind.

Le membre préopinant reconnaît qu'un délai de 10 ans, en terme de contestation de paternité, semble effectivement long. Par contre, un délai d'1 an reste trop court. Il se demande dès lors si un délai de 2 ans ne pourrait être une solution.

Un autre membre considère lui aussi qu'un délai de 10 ans est trop important. Si le délai d'un an semble court, celui-ci pourrait toutefois être retenu, si l'on modifiait le point de départ du délai. Pour ce faire, un amendement n° 42 (M. Melchior Wathelet, (cdH); DOC 51 0597/010) est déposé afin d'une part, de réduire le délai de contestation de paternité ou de maternité à un an et d'autre part, de faire courir le délai de prescription de l'action du père en contestation de sa paternité à dater de la naissance, de sa découverte ou du moment de la découverte du fait qu'il n'est pas le père.

Un dernier membre marque son accord avec l'idée de modifier le point de départ du délai. Pour le reste il se demande s'il est bien judicieux de retenir un délai de 2 ans. Il faut en effet rester prudent et cohérent dans l'introduction de nouveaux délais de prescription.

Le président de la sous-commission constate qu'un compromis semble pouvoir se dégager autour du délai de 2 ans. La discussion de cet article ainsi que des amendements 42, 64 et 43 est toutefois renvoyé devant la commission de la Justice.

Art. 16

Dans un souci de cohérence avec la loi du 29 avril 2001 relative à la tutelle des mineurs, l'article proposé accorde la compétence au juge de paix et non plus, comme c'est le cas actuellement, au président du tribunal de première instance, pour désigner le tuteur ad hoc.

En raison d'une correction technique nécessaire, l'amendement n° 50 (Mme Martine Taelman (VLD); DOC 51 0597/012) est déposé.

L'article et l'amendement proposés font l'objet d'un consensus.

*
* *

Het voorheen aan het woord zijnde lid geeft toe dat een termijn van tien jaar om het vaderschap te betwisten nogal lang lijkt. Een termijn van één jaar is daarentegen te kort. Hij vraagt zich dan ook af of een termijn van twee jaar geen goede tussenoplossing zou zijn.

Ook *een ander lid* vindt de termijn van tien jaar te lang. Hoe kort ook, de termijn van één jaar zou volgens hem toch in aanmerking kunnen komen indien het aanvangstijdstip ervan zou worden aangepast. Daartoe wordt amendement nr. 42 (de heer Melchior Wathelet (cdH); DOC 51 0597/010) ingediend. Dat amendement strekt ertoe, enerzijds, de termijn voor het betwisten van het vaderschap of het moederschap terug te brengen tot één jaar en, anderzijds, de termijn waarbinnen de vader een vordering tot betwisting van zijn vaderschap kan instellen, te doen ingaan op de dag van de geboorte, de ontdekking van die geboorte of het tijdstip waarop werd ontdekt dat hij niet de vader van het kind is.

Een laatste lid stemt in met de idee om het aanvangstijdstip van de termijn aan te passen. Voor het overige vraagt hij zich af of het wel aangewezen ware een termijn van twee jaar in aanmerking te nemen. Het is immers van belang de nodige omzichtigheid en coherentie aan de dag te leggen bij het instellen van nieuwe verjaringstermijnen.

De voorzitter van de subcommissie stelt vast dat zich kennelijk een compromis aftekent wat de termijn van 2 jaar betreft. Niettemin wordt beslist dat de bespreking van dit artikel, alsook van de amendementen nrs. 42, 64 en 43, zal plaatsvinden in de commissie voor de Justitie.

Art. 16

Teneinde de coherentie te waarborgen met de wet van 29 april 2001 tot wijziging van verscheidene wetsbepalingen inzake de voogdij over minderjarigen, strekt het voorgestelde artikel ertoe de vrederechter - en dus niet, zoals vandaag, de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg - bevoegd te maken om de *ad hoc*-voogd aan te wijzen.

Een amendement nr. 50 (mevrouw Martine Taelman (VLD); DOC 51 0597/012) wordt ingediend, omdat een technische correctie vereist is.

Zowel over het voorgestelde artikel als over het voorgestelde amendement bestaat eensgezindheid.

*
* *

En remplacement de l'article 16 et de l'amendement y afférant, un amendement consensuel n° 94 (M. Guy Swennen (sp.a-spirit), Mmes Valérie Déom (PS), Marie-Christine Marghem (MR), Martine Taelman (VLD) et Liesbeth Van der Auwera (CD&V) et M. Melchior Wathelet (cdH); DOC 51 0597/023) est déposé.

L'amendement n°50 est dès lors retiré.

Art. 17

La contestation de paternité étant désormais visée à l'article 330 proposé, il convient de supprimer l'article 332 actuel du Code civil.

Cet article n'appelle aucun commentaire.

Il fait l'objet d'un consensus.

*
* *

En remplacement de l'article 17 un amendement consensuel n°95 (M. Guy Swennen (sp.a-spirit), Mmes Valérie Déom (PS), Marie-Christine Marghem (MR), Martine Taelman (VLD) et Liesbeth Van der Auwera (CD&V) et M. Melchior Wathelet (cdH); DOC 51 0597/023) est déposé.

Art. 18

I. Présentation

A l'heure actuelle, la loi prévoit des conditions plus strictes pour les actions en recherche de paternité que celles en recherches de maternité. En effet, l'actuel article 322 du Code civil qui porte sur la recherche de paternité, offre, dans certaines conditions, aussi bien à l'enfant qu'à la mère de celui-ci, la possibilité de s'opposer à l'action en recherche de paternité, ce qui n'est pas le cas de l'article 314, concernant l'action en recherche de maternité.

Afin de mettre ces deux procédures sur un pied d'égalité, il est proposé d'introduire un article 332quinquies, imposant les mêmes conditions tant pour la recherche de maternité, que pour la recherche de paternité.

Cette modification est, en outre, induite de la jurisprudence de la Cour d'arbitrage qui condamne cette discrimination.

De heer Guy Swennen (sp.a-spirit), mevrouw Valérie Déom (PS), mevrouw Marie-Christine Marghem (MR), mevrouw Martine Taelman (VLD) en mevrouw Liesbeth Van der Auwera (CD&V) en de heer Melchior Wathelet (cdH) dienen consensusamendement nr. 94 (DOC 51 0597/023) in, ter vervanging van artikel 16 en van het amendement dat op de artikel werd ingediend.

Amendement nr. 50 wordt derhalve ingetrokken.

Art. 17

Aangezien de betwisting van het vaderschap voortaan wordt beoogd in het voorgestelde artikel 330, dient het vigerende artikel 332 van het Burgerlijk Wetboek te worden opgeheven.

Over dit artikel worden geen opmerkingen gemaakt.

Over dit artikel bestaat eensgezindheid.

*
* *

De heer Guy Swennen (sp.a-spirit), mevrouw Valérie Déom (PS), mevrouw Marie-Christine Marghem (MR), mevrouw Martine Taelman (VLD) en mevrouw Liesbeth Van der Auwera (CD&V) en de heer Melchior Wathelet (cdH) dienen consensusamendement nr. 95 (DOC 51 0597/023) in, ter vervanging van artikel 17.

Art. 18

I. Voorstelling

Momenteel voorziet de wet in strengere voorwaarden voor de rechtsvordering tot onderzoek naar het vaderschap dan voor die tot onderzoek naar het moederschap. Het vigerende artikel 322 van het Burgerlijk Wetboek, dat het onderzoek naar het vaderschap regelt, biedt zowel het kind als diens moeder in bepaalde omstandigheden de mogelijkheid zich te verzetten tegen de rechtsvordering tot onderzoek naar het vaderschap, terwijl artikel 314, dat de rechtsvordering tot onderzoek naar het moederschap regelt, die mogelijkheid niet omvat.

Teneinde de beide regelingen op voet van gelijkheid te behandelen, wordt voorgesteld een artikel 332quinquies in te voegen, dat voor het onderzoek zowel naar het moederschap als naar het vaderschap dezelfde voorwaarden instelt.

Deze wijziging wordt onder meer ingegeven door de rechtspraak van het Arbitragehof waarbij deze discriminatie werd veroordeeld.

Cet article est formulé comme suit:

« Les actions en recherche de maternité ou de paternité sont rejetées si l'enfant majeur ou mineur non émancipé s'y oppose. Si le refus émane d'un enfant mineur non émancipé qui à 12 ans accomplit, ou de celui des auteurs de l'enfant dont la filiation est établie, le tribunal décide, en tenant compte de l'intérêt de l'enfant, si la filiation peut être établie. En toute hypothèse, le tribunal rejette la demande s'il est prouvé que celui ou celle dont la filiation est recherchée n'est pas le père ou la mère biologique de l'enfant. ».

Les conditions imposées sont donc celles reprises de l'actuel article 322, alinéa 1 du Code civil. Il est par ailleurs prévu que le juge rejette la demande s'il est prouvé que la demande n'est pas conforme à la vérité biologique.

Enfin, la condition pour l'enfant d'avoir atteint l'âge de 15 ans afin de donner son consentement est abaissé à 12 ans.

II. Discussion de l'article

Cet article appelle différents commentaires de la part des membres :

A) Sur l'intégration de cette procédure à l'article 329bis:

Un membre se demande si cet article 332quinquies est réellement utile et s'il ne serait pas préférable de l'intégrer dans le texte de l'article 329bis, afin d'assurer une plus grande clarté. Il fait remarquer que c'est également l'avis du professeur Swennen, qui relevait des divergences entre ces deux articles. Ainsi, par exemple, l'un fait primer l'intérêt de l'enfant, alors que l'autre se concentre sur le lien biologique.

Un autre membre fait remarquer que ces deux articles n'ont pas les mêmes titulaires. L'article 332quinquies vise également l'enfant, ce qui n'est pas le cas de l'article 329bis. Ce sont donc deux actions différentes.

B) Sur la charge de la preuve:

Un membre fait remarquer que, compte tenu de la dernière phrase de l'article, la charge de la preuve repose sur la personne qui conteste la filiation. Il pense qu'il faudrait se demander s'il ne serait pas préférable

Dat artikel luidt als volgt:

«De rechtsvorderingen tot onderzoek naar het moeder- of vaderschap worden verworpen indien het meerderjarige kind of de ontvoogde minderjarige zich daartegen verzet. Indien de weigering uitgaat van een minderjarig kind dat niet ontvoogd is en de volle leeftijd van 12 jaar heeft bereikt, beslist de rechtbank, met inachtneming van de belangen van het kind, of de afstamming mag worden vastgesteld. Bovendien wijst de rechtbank het verzoek hoe dan ook af indien het bewijs wordt geleverd dat degene, wiens afstamming wordt onderzocht, niet de biologische vader of moeder van het kind is.».

De ingestelde voorwaarden zijn dus overgenomen van het vigerende artikel 322, eerste lid, van het Burgerlijk Wetboek. De rechter kan de aanvraag overigens verwerpen als het bewijs is geleverd dat de aanvraag niet strookt met de biologische werkelijkheid.

Tot slot wordt de leeftijd waarop het kind toestemming kan verlenen, verlaagd van 15 jaar tot 12 jaar.

II. Bespreking van het artikel

Over dit artikel worden door de leden verschillende opmerkingen geformuleerd.

A) Wat het opnemen van die regeling in artikel 329bis betreft:

Een lid vraagt zich af of dat artikel 332quinquies werkelijk zin heeft, en of het, ten behoeve van de duidelijkheid, niet beter zou zijn de tekst van het artikel op te nemen in artikel 329bis. Hij wijst erop dat professor Swennen, die heeft opgemerkt dat de beide artikelen van elkaar afwijken, eveneens die mening is toegedaan. Zo laat het ene artikel het belang van het kind primeren, terwijl het andere de biologische band beklemtoont.

Een ander lid merkt op dat die artikelen onder een verschillende noemer vallen. Artikel 332quinquies richt zich ook op het kind, wat niet het geval is voor artikel 329bis. Het gaat dus om twee verschillende soorten rechtsvorderingen.

B) Wat de bewijslast betreft:

Een lid merkt op dat de bewijslast op grond van de laatste zin van het artikel berust bij de persoon die de afstamming betwist. Hij vraagt zich af of het niet aangewezen zou zijn de bewijslast om te keren, en ze aldus bij

d'inverser la charge de la preuve en la faisant reposer sur la personne qui introduit l'action en recherche de paternité ou de maternité.

Un deuxième membre estime, qu'à partir du moment où l'on veut privilégier l'établissement d'un lien de filiation, il est préférable de faire reposer la charge de la preuve sur la personne qui conteste ce lien.

C) Sur le consentement de l'enfant à l'âge de 12 ans:

Afin de maintenir l'âge de 15 ans, à partir duquel l'enfant peut donner son consentement, un amendement n° 60 (Mme Marie-Christine Marghem (MR); DOC 51 0597/014), est déposé en vue de remplacer les mots «12 ans» par «15 ans» et de compléter l'article proposé comme suit: *«Ce consentement n'est pas requis de l'enfant déclaré interdit, en état de minorité prolongée ou dont le tribunal estime, en raison d'éléments de fait constatés par procès-verbal motivé, que l'enfant est privé de discernement.»*.

Cet amendement est un corollaire de l'amendement n° 58 à l'article 13, § 2 proposé. Cette problématique a dès lors déjà été abordée (voir *supra*).

Cet amendement ne fait pas l'objet d'un consensus.

D) Sur l'introduction d'un délai différent pour l'enfant

Un amendement n° 44 (M. Melchior Wathelet (cdH); DOC 51 0597/010), corollaire de l'amendement n° 43 à l'article 15, est déposé afin de compléter l'article 332quinquies proposé comme suit: *«Sauf si l'enfant est demandeur, le délai pour l'introduction de l'action en recherche de maternité ou de paternité prend cours au moment de la naissance ou de la découverte de celle-ci.»*

Il appartient au demeurant d'apporter la preuve de la date de la découverte de la naissance ou du moment de la découverte du fait qu'il n'est pas l'auteur de l'enfant. ».

En effet, si l'enfant est demandeur, c'est l'article 331ter proposé qui s'applique.

Cet amendement ne fait pas l'objet d'un consensus.

de la personne te leggen die de rechtsvordering tot onderzoek van het vader- of het moederschap instelt.

Een tweede lid is van mening dat, als men het vaststellen van een afstammingsband niet bevoordeeld de bewijslast bij voorkeur dient te worden gelegd bij de persoon die een soortgelijke band betwist.

C) Wat de toestemming van het kind op twaalfjarige leeftijd betreft:

Teneinde de leeftijd waarop het kind toestemming kan verlenen, te behouden op 15 jaar, wordt amendement nr. 60 (mevrouw Marie-Christine Marghem (MR); DOC 51 0597/014) ingediend, dat ertoe strekt de woorden «12 jaar» te vervangen door de woorden «15 jaar», alsook het voorgestelde artikel aan te vullen als volgt: *«Deze toestemming is niet vereist indien het kind onbekwaam is verklaard of zich in een staat van verlengde minderjarigheid bevindt, dan wel indien de rechtbank, op grond van feiten vastgesteld in een met redenen omkleed proces-verbaal, oordeelt dat het kind geen onderscheidingsvermogen heeft.»*.

Dit amendement is een logisch gevolg van amendement nr. 58 op het voorgestelde artikel 13, § 2. Dat vraagstuk kwam dus reeds eerder aan bod (zie *supra*).

Over dit amendement bestaat geen eensgezindheid.

D) Wat het instellen van een verschillende termijn voor het kind betreft:

Een amendement nr. 44 (de heer Melchior Wathelet (cdH); DOC 51 0597/010) wordt ingediend, dat een logisch gevolg is van amendement nr. 43 op artikel 15, tot aanvulling van het voorgestelde artikel 332quinquies: *«Behalve wanneer het kind de eiser is, begint de termijn waarbinnen de rechtsvordering tot onderzoek naar het moeder- of vaderschap kan worden ingediend, te lopen op het tijdstip van de geboorte of van de ontdekking van de geboorte.»*

Het bewijs inzake de datum van de ontdekking van de geboorte dan wel van de ontdekking dat hij niet de verwekker van het kind is, behoort door de eiser te worden geleverd.»

Wanneer het kind de eiser is, wordt immers het voorgestelde artikel 331ter toegepast.

Over dit amendement bestaat geen eensgezindheid.

La sous-commission « droit de la famille » constate que cet article ne fait pas l'objet d'un consensus et renvoie dès lors la discussion de celui-ci ainsi que des amendements n° 44 et 60 devant la commission de la Justice.

Art. 18bis

Un amendement n° 61 (Mme Marie-Christine Marghem; DOC 51 0597/014) est déposé afin d'insérer un article 18bis libellé comme suit:

«Art. 18bis. — A l'article 335 du même Code sont apportées les modifications suivantes:

a) au § 1er les mots « sauf si le père est marié et reconnaît un enfant conçu pendant le mariage par une autre femme que son épouse » sont supprimés ;»

b) le § 3, alinéa 2, est abrogé. ».

A l'heure actuelle l'article 335, § 1er, du Code civil prévoit que *«l'enfant dont seule la filiation maternelle est établie ou dont la filiation paternelle et la filiation maternelle sont établies en même temps porte le nom de son père, sauf si le père est marié et reconnaît un enfant conçu pendant le mariage par une autre femme que son épouse ».*

Cette dernière phrase crée une restriction au droit de l'enfant « adultérin » de porter le nom de son père. Il est dès lors proposé de le supprimer.

Le point a) fait l'objet d'un consensus. Le point b) est prévu à l'article 19 de la présente proposition de loi et fait dès lors également l'objet d'un consensus.

*
* *

En remplacement de l'amendement n°61 tel que corrigé, un amendement consensuel n°96 (M. Guy Swennen (sp.a-spirit), Mmes Valérie Déom (PS), Marie-Christine Marghem (MR), Martine Taelman (VLD) et Liesbeth Van der Auwera (CD&V) et M. Melchior Wathelet (cdH); DOC 51 0597/023) est déposé.

L'amendement n° 61 est dès lors retiré.

Art. 19

L'article 19 de la présente proposition de loi vise à supprimer les articles 334bis, 334ter, art. 335 § 3, alinéa 2, 745quater, § 1er, alinéa 2 et 837 du Code civil, ces

De subcommissie «Familierecht» constateert dat over dit artikel geen consensus bestaat, en derhalve verwijst ze de bespreking ervan, alsmede van de amendementen nr. 44 en 60, naar de commissie voor de Justitie.

Art. 18bis

Een amendement nr. 61 (mevrouw Marie-Christine Marghem (MR); DOC 51 0597/014) wordt ingediend, tot invoeging van een artikel 18bis, luidende:

«Art. 18bis. — In artikel 335 van hetzelfde Wetboek worden de volgende wijzigingen aangebracht:

a) in § 1 worden de woorden «, behalve wanneer de vader gehuwd is en een kind erkent dat tijdens het huwelijk bij een andere vrouw dan zijn echtgenote is verwekt» weggelaten;

b) in § 3 wordt het tweede lid opgeheven.».

Thans is in artikel 335, § 1, van het Burgerlijk Wetboek het volgende bepaald:

«Het kind wiens afstamming alleen van vaderszijde vaststaat of wiens afstamming van vaderszijde en van moederszijde tegelijkertijd komen vast te staan, draagt de naam van zijn vader, behalve wanneer de vader gehuwd is en een kind erkent dat tijdens het huwelijk bij een andere vrouw dan zijn echtgenote is verwekt.».

Die laatste zin is een inperking van het recht van de in overspel verwekte kinderen om de naam van hun vader te dragen. Er wordt dan ook voorgesteld die zin weg te laten.

Over punt a) bestaat eensgezindheid. Punt b) is opgenomen in het in dit wetsvoorstel vervatte artikel 19, en ook daarover bestaat dus een consensus.

*
* *

De heer Guy Swennen (sp.a-spirit), mevrouw Valérie Déom (PS), mevrouw Marie-Christine Marghem (MR), mevrouw Martine Taelman (VLD) en mevrouw Liesbeth Van der Auwera (CD&V) en de heer Melchior Wathelet (cdH) dienen consensusamendement nr. 96 (DOC 51 0597/023) in, ter vervanging van het aldus gecorrigeerde amendement nr. 61.

Amendement nr. 61 wordt derhalve ingetrokken.

Art. 19

Artikel 19 van dit wetsvoorstel strekt tot weglating van artikel 334bis, artikel 334ter, artikel 335, § 3, tweede lid, artikel 745quater, § 1, tweede lid, alsmede artikel 837

dispositions étant perçues comme des restrictions aux droits de l'enfant adultérin.

Un amendement n° 45 (M. Melchior Wathelet (cdH); DOC 51 0597/010) est déposé afin de supprimer uniquement l'article 335, § 3, alinéa 2 et de maintenir les autres articles en cause.

Un amendement n° 62 est déposé afin de maintenir l'article 334ter (Mme Marie-Christine Marghem (MR); DOC 51 0597/014). Par ailleurs, il y a lieu de supprimer à l'article 19 proposé les mots «335, § 3, alinéa 2». L'abrogation de ce dernier article fait déjà l'objet du nouvel article 18bis.

En ce qui concerne la nécessité de conserver l'article 334ter, l'auteur de l'amendement souligne que cet article ne contient aucune discrimination à l'égard de l'enfant adultérin lui-même, mais concerne le statut des époux, comme l'ont fait remarquer certains professeurs lors des auditions, ainsi que la Fédération Royale du Notariat Belge. Par ailleurs, cet article présente un grand intérêt en matière successorale.

Un membre reconnaît également que cet article ne contient aucune discrimination envers les enfants adultérins.

Un autre membre estime au contraire que cet article, choquant au demeurant, introduit une discrimination en ne visant que la reconnaissance volontaire et non la recherche de paternité.

Un des intervenants fait remarquer que si la première partie de l'article en cause ne parle effectivement que de la reconnaissance, le dernier alinéa vise les autres cas.

Les amendements n°s 45 et 62, visant à maintenir l'article 334ter font l'objet d'un consensus.

L'amendement n° 62, visant à retirer la mention de l'article 335, § 3, alinéa 2 du Code civil à l'article 19 de la proposition, afin de donner suite au dépôt de l'amendement n° 61, prévoyant l'abrogation de l'article 335, § 3, alinéa 2 du Code civil à l'article 18bis de la proposition, fait l'objet d'un consensus.

L'article amendé fait l'objet d'un consensus.

*
* *

van het Burgerlijk Wetboek. Die bepalingen worden gezien als inperkingen van de rechten van in overspel verwekte kinderen.

Een amendement nr. 45 (de heer Melchior Wathelet (cdH); DOC 51 0597/010) wordt ingediend, dat ertoe strekt alleen artikel 335, § 3, tweede lid, weg te laten met handhaving van de andere betrokken artikelen.

Een amendement nr. 62 (mevrouw Marie-Christine Marghem (MR); DOC 51 0597/014) wordt ingediend, dat erop gericht is artikel 334ter te handhaven, alsook in het voorgestelde artikel 19 de woorden «335, § 3, tweede lid» weg te laten. De opheffing van laatstgenoemd artikel wordt reeds beoogd in het nieuwe artikel 18bis.

Met betrekking tot de noodzaak artikel 334ter te handhaven, onderstreept de indienst van het amendement dat dat artikel geen enkele discriminatie inhoudt ten aanzien van het in overspel verwekte kind zelf, maar wel betrekking heeft op de status van de echtgenoten, zoals sommige professoren tijdens de hoorzittingen en de Koninklijke Federatie van Belgische Notarissen hebben opgemerkt. Voorts is dit artikel van groot belang voor de erfopvolging.

Een lid erkent dat dit artikel geen enkele discriminatie inhoudt ten aanzien van in overspel verwekte kinderen.

Een ander lid stelt daarentegen dat dit voor het overige choquerende artikel een discriminatie instelt doordat het alleen betrekking heeft op de vrijwillige erkenning, en niet op het onderzoek naar het vaderschap.

Een van de sprekers merkt op dat in het eerste deel van het artikel weliswaar alleen van de erkenning gewag wordt gemaakt, maar dat het laatste lid betrekking heeft op de andere gevallen.

Over de amendementen nr. 45 en 62, tot handhaving van artikel 334ter, is er eensgezindheid.

Er bestaat eensgezindheid over amendement nr. 62, dat ertoe strekt in het voorgestelde artikel 19 de verwijzing naar 335, § 3, tweede lid, weg te laten, en aldus gevolg te geven aan amendement nr. 61, dat middels het daarbij in het wetsvoorstel ingevoegde artikel 18bis voorziet in de opheffing van artikel 335, § 3, tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek.

Ook over het geamendeerde artikel is er eensgezindheid.

*
* *

En remplacement de l'article 19 et des amendements 45 et 62, un amendement consensuel n° 97 (M. Guy Swennen (sp.a-spirit), Mmes Valérie Déom (PS), Marie-Christine Marghem (MR), Martine Taelman (VLD) et Liesbeth Van der Auwera (CD&V) et M. Melchior Wathelet (cdH); DOC 51 0597/023) est déposé.

Les amendements n°s 45 et 62 sont dès lors retirés.

Art. 20

Un amendement n° 46 (Melchior Wathelet (cdH); DOC 51 0597/010) est déposé afin d'introduire un article 20, en vue de compléter l'article 335, § 3, alinéa 3 du Code civil comme suit :

« Le délai d'un an prend cours le jour suivant la notification ou la signification visée à l'article 319bis, dernier alinéa. ».

L'article 335, § 3, alinéa 3, du Code civil autorise les parents, dans le cas où l'établissement de la paternité est postérieur à l'établissement de la maternité, à substituer le nom patronymique du père à celui de la mère par une déclaration faite à l'officier de l'Etat civil «dans l'année à compter du jour où les déclarants ont eu connaissance de l'établissement de la filiation».

Le texte est imprécis quant au point de départ du délai d'un an. Or, le dépassement du délai est lourd de conséquences, puisqu'il sonne le glas de la possibilité d'attribuer le nom du père à l'enfant. La Cour de Cassation a prononcé un arrêt le 10 février 2000 qui a mis un terme à l'hésitation des tribunaux. «Le délai d'un an prévu à l'article 335, § 3, alinéa 3» prend cours le jour suivant l'inscription en marge visée à l'article 319bis, dernier alinéa».

L'amendement suggère d'apporter cette précision dans le texte légal de l'article 335, § 3, alinéa 3 en l'adaptant au nouvel article 319bis.

Cet amendement fait l'objet d'un consensus.

De heer Guy Swennen (sp.a-spirit); mevrouw Valérie Déom (PS), mevrouw Marie-Christine Marghem (MR), mevrouw Martine Taelman (VLD) en mevrouw Liesbeth Van der Auwera (CD&V) en de heer Melchior Wathelet (cdH) dienen consensusamendement nr. 97 (DOC 51 0597/023) in, ter vervanging van artikel 19 en van amendementen nrs. 45 en 62 worden derhalve ingetrokken.

Art. 20

Een amendement nr. 46 (de heer Melchior Wathelet (cdH); DOC 51 0597/010) wordt ingediend, tot invoeging van een artikel 20, teneinde artikel 335, § 3, derde lid, van het Burgerlijk Wetboek aan te vullen als volgt:

«De termijn van één jaar begint te lopen de dag volgend op de in artikel 319bis, derde lid, bedoelde kennisgeving of betekening.».

Artikel 335, § 3, derde lid, van het Burgerlijk Wetboek, verleent de ouders de toestemming om, ingeval de afstamming van vaderszijde komt vast te staan na de afstamming van moederszijde, het kind de naam van de vader in plaats van die van de moeder te laten dragen. Zij kunnen dat doen door middel van een verklaring die zij in een door de ambtenaar van de burgerlijke stand opgemaakte akte «binnen een jaar te rekenen van de dag waarop de personen die de verklaring doen, de vaststelling van de afstamming hebben vernomen (...)» moeten afleggen.

De tekst geeft onvoldoende nauwkeurig aan op welke datum die termijn van een jaar precies begint te lopen. Een overschrijding van die termijn kan evenwel ingrijpende gevolgen hebben, aangezien met het verstrijken van die termijn een einde komt aan de mogelijkheid om het kind de naam van de vader toe te kennen. Op 10 februari 2000 heeft het Hof van Cassatie een arrest gewezen dat elke twijfel bij de rechtbanken over dat punt wegnam. Dat arrest stelde namelijk het volgende: «De in art. 335, § 3, 3de lid, BW bepaalde termijn van één jaar (...), gaat in de dag volgend op de in art. 319bis, laatste lid, BW bepaalde inschrijving (...) in de rand van de akte van erkenning.».

In het amendement wordt voorgesteld die precisering in de rechtsgeldige tekst van artikel 335, § 3, derde lid, in te voegen door het aan het artikel 319bis (*nieuw*) aan te passen.

Over dit amendement is er eensgezindheid.

*
* *

En remplacement de l'amendement 46, un amendement consensuel n° 98 (M. Guy Swennen (sp.a-spirit), Mmes Valérie Déom (PS), Marie-Christine Marghem (MR), Martine Taelman (VLD) et Liesbeth Van der Auwera (CD&V) et M. Melchior Wathelet (cdH); DOC 51 0597/023) est déposé.

L'amendement n°46 est dès lors retiré.

Art. 21

Un amendement n° 63 (Liesbeth Van der Auwera (CD&V); DOC 51 0597/015) est déposé afin d'insérer un article 21 en vue de supprimer l'article 143, § 2 du Code civil, l'objectif étant de l'introduire dans l'article 315, pour plus de clarté.

Cet amendement ne fait pas l'objet d'un consensus.

La sous-commission « Droit de la famille » renvoie dès lors la discussion de cet amendement devant la commission de la Justice.

Art. 22 (nouveau)

Un amendement n°74 (Mmes Liesbeth Van der Auwera (CD&V), Marie-Christine Marghem (MR) et M. Melchior Wathelet (cdH); DOC 51 0597/017) est déposé en vue d'insérer un nouvel article. Cet amendement est libellé comme suit :

«À l'article 337, § 1er, du Code civil, les deux dernières phrases sont supprimées.»

Les auteurs soulignent que dans son arrêt n° 79/2004 du 12 mai 2004, la Cour d'arbitrage a statué que l'article 337, § 1er, du Code civil, qui soumet à un délai de déchéance de trois ans l'action en réclamation d'une pension d'entretien intentée par un enfant contre son père présumé viole le principe constitutionnel d'égalité et de non-discrimination.

Les enfants qui, en vertu de l'article 203, § 1er, du même Code, intentent contre leur père une action en pension alimentaire ne sont en effet pas soumis à un délai de déchéance, de sorte qu'il existe une différence de traitement entre les enfants dont la filiation est établie et ceux dont la filiation ne l'est pas.

*
* *

De heer Guy Swennen (sp.a-spirit); mevrouw Valérie Déom (PS), mevrouw Marie-Christine Marghem (MR), mevrouw Martine Taelman (VLD) en mevrouw Liesbeth Van der Auwera (CD&V) en de heer Melchior Wathelet (cdH) dienen consensus amendement nr. 98 (DOC 51 0597/023) in, ter vervanging van amendementen nr. 46.

Amendement nr. 46 word derhalve ingetrokken.

Art. 21

Een amendement nr. 63 (mevrouw Liesbeth Van der Auwera (CD&V); DOC 51 0597/015) wordt ingediend, tot invoeging van een artikel 21 dat ertoe strekt artikel 143, § 2, van het Burgerlijk Wetboek te doen vervallen. Het is de bedoeling een en ander met het oog op meer duidelijkheid op te nemen in artikel 315.

Over dit amendement is er geen eensgezindheid.

De subcommissie «Familierecht» verwijst de bespreking van dat amendement dan ook naar de commissie voor de Justitie.

Art. 22 (nieuw)

Teneinde een nieuw artikel in te voegen, wordt amendement nr. 74 ingediend (mevrouw Liesbeth Van der Auwera (CD&V), mevrouw Marie-Christine Marghem (MR) en de heer Melchior Wathelet (cdH); DOC 51 0597/017). Het luidt als volgt:

«In artikel 337, §1 van het Burgerlijk Wetboek worden de laatste twee zinnen weggelaten.»

De indieners wijzen erop dat in zijn arrest nr. 79/2004 van 12 mei 2004 het Arbitragehof geoordeeld heeft dat artikel 337, § 1, van het Burgerlijk Wetboek dat de alimentatievordering van een kind tegen zijn vermoedelijke verwekker onderwerpt aan een vervaltermijn van drie jaar het grondwettelijk gelijkheids- en non-discriminatiebeginsel schendt.

Kinderen die op grond van artikel 203, § 1 B.W. een vordering tot uitkering voor het levensonderhoud instellen tegen hun vader zijn inderdaad niet onderworpen aan een vervaltermijn waardoor er een verschil in behandeling bestaat tussen kinderen zonder een vastgestelde afstammingsband en kinderen zonder een vastgestelde afstammingsband.

L'amendement n° 74 met un terme à cette discrimination. L'amendement a la même portée que la proposition de loi DOC 51 1353/001.

Cet amendement fait l'objet d'un consensus.

*
* *

En remplacement de l'amendement 74, un amendement consensuel n° 99 (M. Guy Swennen (sp.a-spirit), Mmes Valérie Déom (PS), Marie-Christine Marghem (MR), Martine Taelman (VLD) et Liesbeth Van der Auwera (CD&V) et M. Melchior Wathelet (cdH); DOC 51 0597/023) est déposé.

L'amendement n° 74 est dès lors retiré.

*
* *

Le président de la sous-commission «Droit de la famille» souligne que ni la proposition de loi de base ni les amendements présentés ne prévoient des dispositions transitoires et d'entrée en vigueur.

Ce n'est guère étonnant étant donné qu'aucun consensus n'a pu être atteint au cours de la sous-commission «Droit de la famille» concernant certains articles importants.

Les dispositions transitoires et d'entrée en vigueur dépendraient, dans une large mesure, du texte final de ces articles.

IV. — TABLEAU RÉCAPITULATIF

I. Aperçu des articles et amendements sur lesquels un accord a été obtenu¹

Amendement nr. 74 stelt een einde aan deze discriminatie. Het amendement heeft dezelfde draagwijdte als wetsvoorstel DOC 51 1353/001.

Over dit amendement is er eensgezindheid.

*
* *

De heer Guy Swennen (sp.a-spirit), mevrouw Valérie Déom (PS), mevrouw Marie-Christine Marghem (MR), mevrouw Martine Taelman (VLD) en mevrouw Liesbeth Van der Auwera (CD&V) en de heer Melchior Wathelet (cdH) dienen consensusamendement nr. 99 (DOC 51 0597/023) in, ter vervanging van amendement nr. 74.

Amendement nr. 74 wordt derhalve ingetrokken.

*
* *

De voorzitter van de subcommissie «Familierecht», wijst erop dat noch het basiswetsvoorstel noch de ingediende amendementen overgangs- en inwerkingtredingbepalingen invoeren.

Dit is niet verwonderlijk aangezien over een aantal belangrijke artikelen binnen de subcommissie «Familierecht» geen consensus werd bekomen.

De overgangs- en inwerkingtredingbepalingen zullen in belangrijke mate afhangen van de uiteindelijke tekst van deze artikelen.

IV. — OVERZICHTSTABEL

I. Overzicht van de artikelen en amendementen waarover een akkoord werd bereikt¹

ARTIKELN / ARTICLES	AMENDEMENTEN / AMENDEMENTS	
1		
2	84	consensusamendement/amendements consensuels, DOC 51 0597/023
2bis	84	consensusamendement/amendements consensuels, DOC 51 0597/023
2ter	84	consensusamendement/amendements consensuels, DOC 51 0597/023
3	85	consensusamendement/amendements consensuels, DOC 51 0597/023
3bis	85	consensusamendement/amendements consensuels, DOC 51 0597/023
4ter	86	consensusamendement/amendements consensuels, DOC 51 0597/023
5	87	consensusamendement/amendements consensuels, DOC 51 0597/023
8	88	consensusamendement/amendements consensuels, DOC 51 0597/023
9	89	consensusamendement/amendements consensuels, DOC 51 0597/023
10bis	90	consensusamendement/amendements consensuels, DOC

¹ De consensusamendementen nrs 84 tot 99 werden ingediend door de heer Guy Swennen (sp.a-spirit), de dames Valérie Déom (PS), Marie-Christine Marghem (MR), Martine Taelman (VLD) en Liesbeth Van der Auwera (CD&V) en de heer Melchior Wathelet (CDH).

¹ Les amendements consensuels n°s 84 à 99 ont été déposés par M. Guy Swennen (sp.a-spirit), Mmes Valérie Déom (PS), Marie-Christine Marghem (MR), Martine Taelman (VLD) et Liesbeth Van der Auwera (CD&V) et M. Melchior Wathelet (CDH).

subcom Familierecht/CDB/597

		51 0597/023
11	91	consensusamendement/amendements consensuels, DOC 51 0597/023
12	92	consensusamendement/amendements consensuels, DOC 51 0597/023
12bis	93	consensusamendement/amendements consensuels, DOC 51 0597/023
13 ²	40 38	Melchior Wathelet (CDH), DOC 51 0597/010 Melchior Wathelet (CDH), DOC 51 0597/010
16	94	consensusamendement/amendements consensuels, DOC 51 0597/023
17	95	consensusamendement/amendements consensuels, DOC 51 0597/023
18bis	96	consensusamendement/amendements consensuels, DOC 51 0597/023
19	97	consensusamendement/amendements consensuels, DOC 51 0597/023
20	98	consensusamendement/amendements consensuels, DOC 51 0597/023
22	99	consensusamendement/amendements consensuels, DOC 51 0597/023

II. Overzicht van de artikelen en amendementen waarover geen akkoord werd bereikt
 Aperçu des articles et amendements sur lesquels un accord n'a pas été obtenu

ARTIKELLEN / ARTICLES	AMENDEMENTEN / AMENDEMENTS	
4	11 26 33 17 70	Martine Taelman (VLD), DOC 51 0597/005 Liesbeth Van der Auwera (CD&V), DOC 51 0597/009 Melchior Wathelet (CDH), DOC 51 0597/010 Valérie Déom (PS), DOC 51 0597/008 Liesbeth Van der Auwera (CD&V), DOC 51 0597/015
6	13 28 35	Martine Taelman (VLD), DOC 51 0597/005 Liesbeth Van der Auwera (CD&V), DOC 51 0597/009 Melchior Wathelet (CDH), DOC 51 0597/010
7	36	Melchior Wathelet (CDH), DOC 51 0597/010

2

Artikel waarop eveneens amendementen werden ingediend die niet het voorwerp uitmaken van een consensus
 Article sur lequel des amendements ont également été déposés, mais qui ne font pas l'objet d'un accord

subcom Familierecht/CDB/597

10	37	Melchior Wathelet (CDH), DOC 51 0597/010
12 <i>quater</i>	67	Liesbeth Van der Auwera (CD&V), DOC 51 0597/015
13	83(sub75)	Liesbeth Van der Auwera (CD&V), DOC 51 0597/022
	75	Liesbeth Van der Auwera (CD&V), DOC 51 0597/018
	77	Martine Taelman (VLD), DOC 51 0597/019
	81	Marie-Christine Marghem (MR), DOC 51 0597/021
	39A	Melchior Wathelet (CDH), DOC 51 0597/010
14	73	Valérie Déom (PS), DOC 51 0597/015
	76	Liesbeth Van der Auwera (CD&V), DOC 51 0597/018
	78	Martine Taelman (VLD), DOC 51 0597/019
	82	Marie-Christine Marghem (MR), DOC 51 0597/021
	41	Melchior Wathelet (CDH), DOC 51 0597/010
	79	Melchior Wathelet (CDH), DOC 51 0597/020
	80	Melchior Wathelet (CDH), DOC 51 0597/020
15	42	Melchior Wathelet (CDH), DOC 51 0597/010
	64	Liesbeth Van der Auwera (CD&V), DOC 51 0597/015
	43	Melchior Wathelet (CDH), DOC 51 0597/010
18	44	Melchior Wathelet (CDH), DOC 51 0597/010
	60	Marie-Christine Marghem (MR), DOC 51 0597/014
21	63	Liesbeth Van der Auwera (CD&V), DOC 51 0597/015

III. Ingetrokken amendementen of amendementen zonder voorwerp
Amendements retirés ou sans objet

ARTIKELN / ARTICLES	AMENDEMENTEN / AMENDEMENTS	
2 <i>bis</i>	2	Liesbeth Van der Auwera (CD&V), DOC 51 0597/003
2 <i>ter</i>	55	Marie-Christine Marghem (MR), DOC 51 0597/014
3 <i>bis</i>	71	Liesbeth Van der Auwera (CD&V), DOC 51 0597/015
4	14	Annelies Storms (sp.a-spirit), DOC 51 0597/006
4 <i>bis</i>	27	Liesbeth Van der Auwera (CD&V), DOC 51 0597/009
4 <i>ter</i>	53	Valérie Déom (PS), DOC 51 0597/013
5	34	Melchior Wathelet (CDH), DOC 51 0597/010
	32	Annelies Storms (sp.a-spirit), DOC 51

subcom Familierecht/CDB/597

	57 (sub54) 54 48 (sub47) 47 19 12 18 20 21 49	0597/010 Marie-Christine Marghem (MR), DOC 51 0597/014 Valérie Déom (PS), DOC 51 0597/013 Marie-Christine Marghem (MR), DOC 51 0597/011 Marie-Christine Marghem (MR), DOC 51 0597/011 Liesbeth Van der Auwera (CD&V), DOC 51 0597/009 Martine Taelman (VLD), DOC 51 0597/005 Valérie Déom (PS), DOC 51 0597/008 Liesbeth Van der Auwera (CD&V), DOC 51 0597/009 Liesbeth Van der Auwera (CD&V), DOC 51 0597/009 Marie-Christine Marghem (MR), DOC 51 0597/011
6	15	Annelies Storms (sp.a-spirit), DOC 51 0597/006; DOC 51 0597/016
9	56	Marie-Christine Marghem (MR), DOC 51 0597/014
10bis	1	Liesbeth Van der Auwera (CD&V), DOC 51 0597/002
12bis	69	Liesbeth Van der Auwera (CD&V), DOC 51 0597/015
12ter	68	Liesbeth Van der Auwera (CD&V), DOC 51 0597/015
13	6 10 30 51 (sub3) 3 9 5 16 58 22 7 39B 4 72 23	Martine Taelman (VLD), DOC 51 0597/004 Liesbeth Van der Auwera (CD&V), DOC 51 0597/004 Melchior Wathelet (CDH), DOC 51 0597/009 Martine Taelman (VLD), DOC 51 0597/013 Martine Taelman (VLD), DOC 51 0597/004 Liesbeth Van der Auwera (CD&V), DOC 51 0597/004 Martine Taelman (VLD), DOC 51 0597/004 Martine Taelman (VLD), DOC 51 0597/007 Marie-Christine Marghem (MR), DOC 51 0597/014 Marie-Christine Marghem (MR), DOC 51 0597/009 Martine Taelman (VLD), DOC 51 0597/004 Melchior Wathelet (CDH), DOC 51 0597/010 Martine Taelman (VLD), DOC 51 0597/004 Liesbeth Van der Auwera (CD&V), DOC 51 0597/015 Marie-Christine Marghem (MR), DOC 51 0597/009

subcom Familierecht/CDB/597

	25	Marie-Christine Marghem (MR), DOC 51 0597/009
	24	Marie-Christine Marghem (MR), DOC 51 0597/009
	31	Liesbeth Van der Auwera (CD&V), DOC 51 0597/010
	8	Martine Taelman (VLD), DOC 51 0597/004
14	59	Marie-Christine Marghem (MR), DOC 51 0597/014
	66	Liesbeth Van der Auwera (CD&V), DOC 51 0597/015
	65	Liesbeth Van der Auwera (CD&V), DOC 51 0597/015
	29	Liesbeth Van der Auwera (CD&V), DOC 51 0597/009
	52	Martine Taelman (VLD), DOC 51 0597/013
16	50	Martine Taelman (VLD), DOC 51 0597/012
18bis	61	Marie-Christine Marghem (MR), DOC 51 0597/014
19	45	Melchior Wathelet (CDH), DOC 51 0597/010
	62	Marie-Christine Marghem (MR), DOC 51 0597/014
20	46	Melchior Wathelet (CDH), DOC 51 0597/010
22	74	Liesbeth Van der Auwera (CD&V), Marie-Christine Marghem (MR) en Melchior Wathelet (CDH), DOC 51 0597/017

* *

*

Les membres de la sous-commission «Droit de la famille» ont approuvé le rapport le 25 novembre 2004.

La proposition de loi et les amendements présentés sont transmis à la commission de la Justice pour être examinés et soumis à un vote.

Les rapporteurs,

Le président,

Liesbeth VAN DER AUWERA Guy SWENNEN
Martine Taelman
Marie-Christine MARGHEM

De leden van de subcommissie «Familierecht» hebben op 25 november 2004 het verslag goedgekeurd.

Het wetsvoorstel en de daarop ingediende amendementen worden voor verdere bespreking en stemming overgezonden naar de commissie voor de Justitie.

De rapporteurs,

De voorzitter,

Liesbeth VAN DER AUWERA Guy SWENNEN
Martine Taelman
Marie-Christine MARGHEM

VI.— ANNEXES

ANNEXE 1 (28 JANVIER 2004)

**Auditions du professeur Jehanne Sosson (UCL),
du professeur Johan Gerlo (UG) et
M. Didier Pire (Ulg)**

I. — EXPOSÉS

— Exposé du professeur Jehanne Sosson (UCL)

Mme le Professeur *Jehanne Sosson* fait remarquer que lorsque l'on examine les différentes propositions, qui ont pour objectif d'adapter le Code civil aux arrêts de la Cour d'arbitrage en la matière, on remarque immédiatement que la proposition DOC 51 0597/001 est beaucoup plus large que les autres et invite à une refonte générale du droit civil de la filiation.

Elle souligne ici que la question à se poser est de savoir quels sont les fondements que l'on veut aujourd'hui donner à la filiation. L'accent doit-il être mis sur le lien de sang ou le lien de cœur. La question est pertinente car si généralement la filiation se fonde sur le lien de sang, jamais dans le temps, ni dans aucune société, le simple fait biologique n'a été considéré comme suffisant. L'intervention de la loi, du droit, a toujours été nécessaire. La filiation n'a jamais été une affaire privée. Dès lors il convient de s'interroger sur le fondement de cette investiture du droit. Est-ce le lien de sang ou également les liens socio-affectifs ?

L'orateur rappelle qu'en 1987 le législateur belge avait fait le choix de donner plus de place à la réalité biologique, tout en respectant les liens socio-affectifs. Il avait ainsi tenté d'établir un subtil équilibre entre les deux. C'est un choix qui s'inscrit dans un contexte socio-historique, ce qui explique qu'en droit comparé d'autres solutions ont également été retenues.

Ainsi, si en Allemagne une plus grande prévalence a été accordée aux liens génétiques, en France par contre les liens socio-affectifs ont une place plus importante.

Cet équilibre qui avait été mis en place par le législateur de 1987 a été par après partiellement remis en cause par la Cour d'Arbitrage, en constatant l'existence de discriminations, d'une part entre les hommes et les femmes, d'autre part entre différentes catégories d'enfants tout en affirmant clairement dans d'autres cas qu'il n'y avait pas de discrimination. Tout en ayant l'impression que la Cour semble avoir voulu donner plus de poids au pôle biologique, ceci n'est pas toujours évident, essentiellement depuis son arrêt du 14 mars 2003, où les pis-

VI.— BIJLAGEN

BIJLAGE 1 (28 JANUARI 2004)

**Hoorzittingen met professor Jehanne Sosson
(UCL), professor Johan Gerlo (UG) en
M. Didier Pire (Ulg)**

I. — UITEENZETTINGEN

— Uiteenzetting van professor Jehanne Sosson (UCL)

Professor Jehanne Sosson merkt op dat uit de analyse van de verschillende wetsvoorstellen die dienaangaande strekken tot aanpassing van het Burgerlijk Wetboek aan de arresten van het Arbitragehof, onmiddellijk opvalt dat wetsvoorstel DOC 51 0597/001 een veel ruimer opzet heeft dan de andere, en aanzet tot een algemene herformulering van het burgerlijk recht inzake afstamming.

Zij onderstreept dat nu de vraag rijst op welke grondslagen de afstamming thans moet berusten. Moet het accent liggen op de bloedband of op de affectieve band? De vraag is ter zake doend, want hoewel afstamming in het algemeen gebaseerd is op de bloedband, heeft het loutere biologische feit daarvoor niet volstaan, noch in het verleden, noch in ongeacht welke samenleving. Er is altijd een wettelijke, gerechtelijke handeling nodig geweest. Afstamming is nooit louter een privé-aangelegenheid geweest. Wat is derhalve de grondslag van die rechterlijke instelling? Is het de bloedband of zijn het ook de sociaal-affectieve banden?

De spreekster herinnert eraan dat de Belgische wetgever in 1987 verkozen had meer ruimte toe te kennen aan de biologische realiteit, zonder evenwel aan de sociaal-affectieve banden afbreuk te doen. Er is toen gestreefd naar een subtiel evenwicht tussen beide. Die keuze paste in een sociaal-historische context, wat verklaart waarom het vergelijkend recht ook andere oplossingen aanreikt.

Zo wordt in Duitsland meer aandacht geschonken aan de genetische banden, terwijl in Frankrijk de sociaal-affectieve aspecten doorwegen.

Dat in 1987 door de wetgever ingestelde evenwicht is later gedeeltelijk door het Arbitragehof op losse schroeven gesteld; het Hof oordeelde dat er sprake was van discriminatie tussen enerzijds de man en de vrouw, en anderzijds tussen de verschillende categorieën van kinderen, weliswaar zeker niet in alle opzichten. Hoewel het Arbitragehof de indruk lijkt te hebben gegeven dat het biologische aspect meer gewicht in de schaal legt, is dit niet altijd even voor de hand liggend, vooral sinds het arrest van 14 maart 2003. Toen werd de zaak onduidelijk.

tes ont été brouillées. Il semble toutefois ressortir de l'arrêt que plus d'attention doit être accordée à l'intérêt de l'enfant de moins de quinze ans. Cela nous ramène à la question fondamentale à laquelle on revient systématiquement, qui est de savoir ce qu'est l'intérêt de l'enfant dans le cadre de la filiation. Est-ce privilégier le lien biologique ou sociologique ? Cette question reste posée.

Elle estime dès lors qu'il y a par rapport aux propositions, une définition d'objectif à faire. Soit l'on se contente d'adapter le droit civil aux arrêts de la Cour, différentes propositions allant dans ce sens, soit l'on va plus loin, ce que fait la proposition DOC 51 0597/001.

Mme Sosson aborde ensuite le problème de la filiation paternelle et maternelle hors mariage. La Cour d'arbitrage a tenté d'harmoniser les modes d'établissements de la filiation maternelle et paternelle.

Elle estime que, compte tenu de l'arrêt du 14 mai 2003 de la Cour d'arbitrage, les modifications suggérées par la proposition 209 (DOC 51 209/001) ne sont pas les bonnes, étant donné que l'arrêt en question dit qu'il faut prendre en compte l'intérêt de l'enfant, y compris de moins de 15 ans, même si la paternité n'est pas contestée.

Il faudrait essayer d'organiser un mode de prise en compte de l'intérêt de l'enfant, quelle que soit la situation, l'objectif étant d'avoir un avis indépendant de celui de la mère. A ce titre la proposition 597 (DOC 51 0597/001) s'oriente vers le moment de la reconnaissance et le délai écoulé jusque là. Le délai d'un an constituerait ici une forme de pivot de prise en compte, en ce sens qu'une reconnaissance faite avant un an serait présumée conforme à l'intérêt de l'enfant, ce qui ne serait plus le cas une fois ce délai écoulé. Il faut toutefois faire ici attention à ce que la Cour d'arbitrage n'y voit pas une discrimination.

Continuant sur la question de la reconnaissance paternelle, elle s'intéresse ensuite à la proposition 597 qui vise à supprimer la procédure prévue à l'article 319*bis* du Code civil, qui est la procédure d'homologation de reconnaissance lorsque l'homme qui reconnaît un enfant est marié par ailleurs. Elle rappelle qu'en 1987 cet article avait été justifié par la nécessité d'un compromis entre les droits de l'épouse et de la famille légitime. Si l'on peut effectivement penser que d'un point de vue sociologique les choses ont évolué, il faut toutefois rappeler que l'objectif de cette procédure est de permettre à l'épouse de s'opposer à une reconnaissance que ferait son mari et qui ne serait pas conforme à la réalité biologique. Par ailleurs, la proposition DOC 51 0597/001

Uit het arrest blijkt niettemin dat meer aandacht moet worden besteed aan het belang van het kind dat jonger is dan 15 jaar. Dat brengt ons weer tot de immer terugkerende fundamentele vraag wat het belang van het kind in het kader van de afstamming is. Is het voorrang geven aan de biologische band of aan de sociologische? Die vraag blijft.

Ten aanzien van de wetsvoorstellen dient volgens de spreekster derhalve te worden bepaald wat de doelstelling is: ofwel stelt men zich tevreden met een aanpassing van het burgerlijk recht aan de arresten van het Arbitragehof, wat in verscheidene wetsvoorstellen terug te vinden is, ofwel gaat men verder, wat gebeurt in wetsvoorstel DOC 51 0597/001.

Mevrouw Sosson snijdt vervolgens het vraagstuk van de buitenechtelijke afstamming van vaderszijde en van moederszijde aan. Het Arbitragehof heeft gepoogd de wijzen waarop de afstamming van vaderszijde en van moederszijde worden vastgesteld, op elkaar af te stemmen.

Gelet op het arrest van 14 mei 2003 van het Arbitragehof vindt zij de in wetsvoorstel DOC 51 0209/001 gesuggereerde wijzigingen niet de goede; dat arrest stelt immers dat men met het belang van het kind rekening moet houden, zelfs als het jonger is dan 15 jaar en zelfs als het vaderschap niet wordt betwist.

Er zou moeten worden voorzien in een manier om, ongeacht de situatie, rekening te houden met het belang van het kind; de doelstelling daarbij is te beschikken over een oordeel dat onafhankelijk is van de moeder. In dat opzicht opteert wetsvoorstel DOC 51 0597/001 voor het moment van de erkenning en de tot dan verlopen tijd. De termijn van één jaar zou daarbij een soort spilfunctie hebben, in die zin dat een erkenning die tijdens die termijn is geschied, geacht wordt in overeenstemming te zijn met het belang van het kind, wat daarna niet meer het geval zou zijn. Maar ook hier moet men er zich voor hoeden dat het Arbitragehof er geen discriminatie in ziet.

Voortgaand op de vraag naar de erkenning door de vader gaat ze in op wetsvoorstel DOC 51 0597/001 dat ertoe strekt de procedure in artikel 319*bis* van het Burgerlijk Wetboek af te schaffen; die gaat over de procedure tot homologatie van de erkenning, als de man die een kind erkent, met een andere vrouw is gehuwd. Zij herinnert eraan dat dit artikel in 1987 werd verantwoord door een noodzakelijk compromis tussen de rechten van de echtgenote en die van de wettige familie. De zaken zijn sociologisch wellicht geëvolueerd; toch mag men niet uit het oog verliezen dat deze procedure ertoe strekt de echtgenote de mogelijkheid te bieden zich te verzetten tegen een eventuele erkenning door haar man die niet met de biologisch werkelijkheid

suggère de continuer à notifier cette reconnaissance à l'épouse.

Si l'on veut supprimer la procédure, il faudrait alors savoir pourquoi une notification reste nécessaire, car cela signifie qu'une procédure devrait quand-même pouvoir être organisée. Elle estime qu'il convient donc de peaufiner cette proposition.

L'orateur porte ensuite son attention sur la proposition 701 (DOC 51 0701/001) qui fait suite au dernier arrêt de la Cour d'arbitrage du 17 décembre 2003, à propos de l'impossibilité d'établir le double lien de filiation pour un enfant né d'un inceste et qui estime que cette impossibilité ne doit plus exister lorsque cet empêchement à un mariage est fondé sur un lien d'alliance qui a disparu. Elle souligne toutefois que s'il n'est pas compliqué d'adapter l'article 321 du Code civil en ce sens, il faudrait également prévoir de le faire avec l'article 313 du Code civil qui concerne la filiation maternelle, afin d'avoir les mêmes conditions de chaque côté.

Concernant l'article 323 du Code civil, elle considère que la Cour d'arbitrage a souhaité qu'on harmonise les conditions de la recherche de paternité d'une part et de la recherche de maternité d'autre part, et que l'intérêt de l'enfant soit pris en compte. Elle souligne que si, conformément à ce que souhaite la proposition 597, le délai de prescription est ramené à 10 ans, cela voudrait dire que les délais des actions en recherche de paternité seraient ramenés à 10 ans. Cela devrait être réfléchi car les actions en recherche de paternité se font parfois nettement plus tard.

Mme Sosson aborde ensuite les problèmes relatifs à la filiation dans le mariage et plus particulièrement la paternité dans le mariage.

A ce sujet, elle fait observer que la proposition 495 (DOC 51 0495/001), qui est très ponctuelle, vise simplement à travailler sur la question de délai de l'action en contestation de paternité, alors que la proposition DOC 51 0597/001 prend une ampleur beaucoup plus grande, souhaitant rapprocher les règles d'établissement de la filiation paternelle dans et hors mariage. Elle ne pense pas qu'on puisse aller jusque là. A ce titre, elle rappelle que la seule chose que la Cour d'arbitrage ait censuré était le fait que l'article 320 ne pouvait être utilisé lorsque l'enfant était né plus de 300 jours après une séparation de fait dans le cadre du divorce par consentement

in overeenstemming zou zijn. Wetsvoorstel DOC 51 0597/001 suggereert trouwens de kennisgeving van die erkenning aan de echtgenote niet op te geven.

Als men de procedure wil afschaffen, dan rijst de vraag waarom een kennisgeving nodig blijft, want dat betekent dat een procedure toch nog tot stand kan komen. Zij vindt dus dat dit wetsvoorstel verder moet worden verfijnd.

Vervolgens gaat de spreekster in op het wetsvoorstel DOC 51 0701/001, dat werd ingediend ingevolge het recentste arrest van 17 december 2003 van het Arbitragehof in verband met het feit dat een uit een incestueuze verhouding geboren kind geen twee afstammingsbanden kan doen vaststellen. De indieners van het wetsvoorstel zijn van mening dat zulks wel moet kunnen wanneer het huwelijksbeletsel gestoeld is op een aanverwantschap die niet langer bestaat. Beklemtoond wordt echter dat niet alleen artikel 321 van het Burgerlijk Wetboek in die zin moet worden aangepast, maar dat zulks tevens geldt voor artikel 313 van het Burgerlijk Wetboek betreffende de afstamming van moederszijde. Aldus zouden voor de beide zijden dezelfde voorwaarden gelden.

Wat artikel 323 van het Burgerlijk Wetboek betreft, stelt de spreekster dat het Arbitragehof het aangewezen achtte de voorwaarden van het onderzoek naar de afstammingsband langs vaderszijde af te stemmen op die van het onderzoek naar de afstammingsband langs moederszijde, en daarbij het belang van het kind in acht te nemen. Ze wijst erop dat de inkorting van de verjaringstermijn tot tien jaar, zoals voorgesteld in het wetsvoorstel DOC 51 0597/001, tevens zou inhouden dat de termijn voor de vorderingen tot onderzoek naar de afstamming van vaderszijde tot tien jaar wordt ingekort. Zulks stemt tot nadenken, want het komt voor dat vorderingen tot erkenning van het vaderschap pas lange tijd na afloop van die termijn worden ingesteld.

Mevrouw Sosson heeft het vervolgens over de problemen inzake de afstamming binnen het huwelijk, meer bepaald over het vaderschap binnen het huwelijk.

In dat verband merkt ze op dat het wetsvoorstel DOC 51 0495/001 slechts één knelpunt behandelt, namelijk de termijn van de vordering tot de betwisting van het vaderschap, terwijl wetsvoorstel DOC 51 0597/001 veel ruimer is opgevat en ertoe strekt de regels voor het vaststellen van de afstamming langs vaderszijde binnen en buiten het huwelijk beter op elkaar af te stemmen. Volgens haar mag men niet zo ver gaan. In dat verband herinnert ze eraan dat het Arbitragehof alleen het feit heeft bekritiseerd dat artikel 320 niet kan worden ingeroepen wanneer het kind geboren is na afloop van een periode van 300 dagen na een feitelijke scheiding in

mutuel. Si l'objectif est donc uniquement d'adapter le Code civil aux arrêts qui sont rendus, les articles 315 et 318 pourraient être laissés en l'état. La proposition 495 invitait néanmoins à réfléchir sur le délai. Il est vrai que le délai de 1 an pour contester la paternité dans le mariage est extrêmement court et d'un sentiment assez général, souvent trop vite passé. Elle relève toutefois que la France conserve quand même un délai de 6 mois et l'Allemagne un délai de 2 ans. En ce qui concerne la proposition DOC 51 0597/001 qui vise à soumettre au même régime les actions en contestation de paternité dans le mariage et les actions en contestation de reconnaissance hors mariage et donc à les soumettre toutes à un délai de prescription de 10 ans, elle affirme que ce délai est par contre trop long pour les actions en contestation de la filiation paternelle dans le mariage. Cela laisserait trop d'incertitudes.

Il serait par contre envisageable de travailler, comme cela ressort de l'exposé des motifs de la proposition 495, sur la question du point de départ du délai, par exemple en disant éventuellement que celui-ci commencerait à courir à dater de la découverte de la naissance. Ceci générerait néanmoins des difficultés de preuve.

Par ailleurs, elle estime, quant à savoir s'il faut élargir les titulaires de cette action en contestation de paternité, que la proposition DOC 51 0597/001 va très loin, puisqu'en uniformisant les deux régimes des actions dans et hors mariage, elle propose d'ouvrir la contestation à tout intéressé. L'orateur considère que ceci n'est pas raisonnable.

Mme Sosson porte ensuite son attention sur la proposition DOC 51 0597/001 qui propose également de supprimer l'article 320 du Code civil, qui n'a pourtant que sur un point précis été déclaré inconstitutionnel par la Cour d'arbitrage. L'ancienne mouture de la proposition DOC 51 0597/001 qui avait été déposée l'année dernière (DOC 50 2415/001) proposait qu'on puisse faire la substitution prévue à l'article 320, lorsque l'enfant était né plus de 300 jours après la date d'une séparation de fait, même si celle-ci n'était pas officialisée ou suivie par la suite d'une procédure de divorce ou officialisée par une décision du juge de paix par exemple. Elle considère ici que si l'on conserve l'article 320 du Code civil, on pourrait éventuellement s'orienter dans cette voie, sachant qu'il appartiendrait alors au tribunal de vérifier que, si la séparation de fait n'est pas officialisée, elle soit effectivement bien réelle, preuve à l'appui.

het kader van een echtscheiding door onderlinge toestemming. Als het alleen in de bedoeling ligt het Burgerlijk Wetboek aan te passen aan de gewezen arresten, kunnen de artikelen 315 en 318 ongemoeid worden gelaten. Desondanks opperde het betrokken wetsvoorstel dat over die termijn het best kon worden nagedacht. Eén jaar is namelijk een uiterst korte termijn om het vaderschap binnen het huwelijk te betwisten, en naar het gevoel van velen gaat die vaak te snel voorbij. Ze merkt echter op dat Frankrijk een termijn van zes maanden behoudt, en Duitsland een van twee jaar. Het wetsvoorstel DOC 51 0597/001 strekt ertoe de vorderingen tot betwisting van de erkenning binnen en buiten het huwelijk op elkaar af te stemmen, wat betekent dat al die vorderingen aan een verjaringstermijn van 10 jaar zouden zijn onderworpen. Volgens haar is die termijn dan weer te lang voor de vorderingen tot betwisting van de vaderlijke afstamming in het huwelijk. Dat zou tot te veel onzekerheid leiden.

Overeenkomstig de toelichting bij wetsvoorstel DOC 51 0495/001 zou men zich echter wel kunnen beraden over het tijdstip waarop die termijn ingaat. Men zou bijvoorbeeld kunnen bepalen dat de termijn pas ingaat op het ogenblik dat de geboorte wordt vastgesteld. Dat zou evenwel tot problemen inzake bewijsvoering leiden.

Wat voorts de vraag betreft of het aantal personen die een vordering tot betwisting van het vaderschap kunnen instellen, al dan niet moet worden uitgebreid, meent ze dat het wetsvoorstel DOC 51 0597/001 zeer ver gaat; als de vorderingsregelingen binnen en buiten het huwelijk op elkaar zijn afgestemd, kan immers elke betrokkene een vordering tot betwisting instellen. De spreekster acht zulks niet verstandig.

Mevrouw Sosson gaat vervolgens in op het wetsvoorstel DOC 51 0597/001, waarin eveneens wordt voorgesteld artikel 320 van het Burgerlijk Wetboek op te heffen, ondanks het feit dat het Arbitragehof slechts één welbepaald punt van dat artikel ongrondwettig verklaarde. In de oude versie (DOC 50 2415/001) van wat nu het wetsvoorstel DOC 51 0597/001 is geworden, werd voorgesteld te bepalen dat het kind, overeenkomstig artikel 320, door een andere man dan de echtgenoot kan worden erkend als het meer dan 300 dagen na een feitelijke scheiding geboren is, zelfs wanneer die feitelijke scheiding niet officieel werd bekrachtigd, noch werd gevolgd door een echtscheidingsprocedure, en evenmin officieel werd bekrachtigd door een uitspraak van bijvoorbeeld een vrederechter. Gesteld dat artikel 320 van het Burgerlijk Wetboek niet wordt opgeheven, meent de spreekster dat men eventueel die weg zou kunnen bewandelen, rekening houdend met het feit dat de rechtbank in dat geval zou moeten nagaan of de niet officieel bekrachtigde feitelijke scheiding wel degelijk reëel is, met bewijs ter ondersteuning.

La proposition 595 (DOC 51 0597/001) propose également de supprimer l'article 320, mais ceci parce qu'elle propose une modification du champ d'application de la présomption de paternité, donc une modification de l'art. 315 du Code civil.

Toutefois cette présomption de paternité conserve un sens aujourd'hui.

L'orateur pense qu'il y a encore une justification à ne pas avoir les mêmes modes d'établissement de la filiation dans et hors mariage et que si on veut concevoir la présomption de paternité aujourd'hui de façon plus moderne et non plus comme avant, on peut concevoir en tout cas qu'un homme qui fait le choix de se marier fait quelque part, comme ont dit certains auteurs, une forme de reconnaissance anticipée. D'ailleurs aucun pays n'a éliminé la présomption de paternité.

La proposition DOC 51 0597/001 propose quant à elle de réduire le champ d'application de l'article 315 aux enfants nés dans le mariage. L'orateur reconnaît qu'il est relativement peu opportun de continuer à appliquer une présomption de paternité aux enfants nés dans les 300 jours suivant la dissolution du mariage. Il ne faut toutefois pas écarter le cas du décès, où la présomption de paternité devrait par contre subsister. Par ailleurs, elle fait remarquer que l'article tel qu'il serait formulé, continuerait à s'appliquer aux enfants conçus avant le mariage, où la mère s'est mariée en cours de grossesse. Il faudrait ici savoir si le véritable géniteur pourrait agir pour contester ou non la filiation. De plus, la proposition tel qu'énoncée envisage d'écarter les cas de présomption faible, c'est à dire la présomption de paternité s'appliquant alors que les époux sont déjà séparés, mais pas encore divorcés. Si la séparation de fait est officialisée, cela ne pose pas de problèmes particuliers; par contre quand la proposition envisage que la présomption de paternité ne s'appliquerait plus lorsque l'enfant est né plus de 300 jours après la date de séparation de fait, sans que celle-ci ne soit officialisée, et propose de présumer celle-ci si les époux ont des inscriptions dans les registres de la population à des adresses différentes, cela serait inadéquat et donnerait en pratique un pouvoir immense à la mère qui, en changeant de domicile pourrait éviter l'application d'une présomption de paternité.

Ook in het wetsvoorstel DOC 51 0597/001 wordt voorgesteld artikel 320 op te heffen, maar dan wel omdat de indieners voorstellen het toepassingsveld van het vermoeden van vaderschap te wijzigen. Zulks houdt in dat artikel 315 van het Burgerlijk Wetboek zou moeten worden gewijzigd.

Dat vermoeden van vaderschap is heden ten dage echter nog steeds geen hol begrip.

De spreker meent dat er redenen kunnen worden aangevoerd om de regels tot vaststelling van de afstamming binnen en buiten het huwelijk niet op elkaar af te stemmen. Hoewel men overweegt het begrip «vermoeden van vaderschap» anders en moderner in te vullen, mag men er in ieder geval van uitgaan dat een man die voor het huwelijk kiest, de kinderen in zekere zin voorafgaand erkent. Bepaalde auteurs zijn eveneens die mening toegedaan. Het vermoeden van vaderschap is trouwens in geen enkel land afgevoerd.

Voorstel DOC 51 0597/001 strekt er dan weer toe de toepassingsfeer van artikel 315 te beperken tot de kinderen die uit een huwelijk zijn geboren. De spreker erkent dat het niet echt opportuun zou zijn een vermoeden van vaderschap te blijven hanteren in het geval van kinderen die geboren worden binnen 300 dagen na de ontbinding van het huwelijk. Daarentegen mogen we niet over het hoofd zien dat, bij een sterfgeval, het vermoeden van vaderschap wél moet worden gehandhaafd. Voorts stipt de spreker aan dat het artikel, in de thans voorgestelde formulering, van toepassing zou blijven op kinderen die vóór het huwelijk werden geconcipieerd en van wie de moeder tijdens de zwangerschap in het huwelijk is getreden. Terzake moet worden nagegaan of de échte verwekker de afstamming eventueel kan betwisten. Bovendien is de voorgestelde wettekst zodanig geformuleerd dat «vage» vermoedens van vaderschap buiten de toepassingsfeer ervan vallen. We denken daarbij aan een vermoeden van vaderschap ingeval de echtgenoten al gescheiden leven, maar nog niet uit de echt gescheiden zijn. Indien de feitelijke scheiding officieel is bekrachtigd, rijzen er geen specifieke problemen. Anders zou het zijn indien het vermoeden van vaderschap op grond van de voorgestelde tekst niet van toepassing zou zijn wanneer het kind geboren wordt na ruim 300 dagen volgend op de dag van een niet officieel bekrachtigde feitelijke scheiding, en wanneer dán zou worden bepaald dat het vermoeden van vaderschap geldt zo de echtgenoten op twee verschillende adressen in het bevolkingsregister zijn ingeschreven. In de praktijk zou dat ontoereikend zijn en neerkomen op een enorme bevoordeling van de moeder, die aldus de toepassing van een vermoeden van vaderschap zou kunnen ontlopen door van woonplaats te veranderen.

En conclusion, Mme Sosson rappelle qu'il faut avant tout définir l'objectif de cette réforme, soit en s'adaptant à la jurisprudence de la Cour d'arbitrage, soit en allant plus loin, comme le propose la proposition DOC 51 0597/001. Dans ce deuxième cas, il faudra veiller à resécuriser la filiation et à savoir clairement si l'on désire privilégier le lien biologique ou socio-affectif, voir un équilibre entre les deux. A ce sujet, elle considère que pour aller dans cette direction il faudra également porter son attention sur d'autres évolutions législatives en cours ou possibles notamment quant au divorce ou au sens et à la place du mariage, ou encore aux procréations médicalement assistées, afin d'assurer une certaine cohérence entre les textes existants ou à débattre à l'avenir.

– Exposé du professeur Johan Gerlo (UG)

Point de vue sur les propositions de loi 209/001, 338/001, 495/001, 597/001 et 701/001

Le professeur Gerlo se base, dans le cadre de son exposé, sur la proposition de loi qui va le plus loin, à savoir la proposition DOC 51 0597/001, qui vise à mettre toute une série de dispositions du Code civil relatives à la filiation en conformité avec les arrêts de la Cour d'arbitrage qui concluent à une discrimination. Cette proposition porte en elle les ferments d'une réforme globale du droit de la filiation.

A. La reconnaissance

La jurisprudence de la Cour d'arbitrage dans le domaine de la reconnaissance est ambiguë, voire contradictoire. Il est hors de doute qu'elle vise à éliminer les discriminations entre les femmes et les hommes sur le plan de la reconnaissance. Mais, alors qu'elle a estimé dans un premier temps que l'intérêt de l'enfant ne pouvait pas entrer en ligne de compte dans le cadre d'une reconnaissance, la Cour d'arbitrage est revenue (partiellement) sur cette opinion par la suite.

La proposition de loi n° 209/001 dispose qu'en ce qui concerne la reconnaissance d'un enfant mineur non émancipé, le consentement préalable de la mère à la reconnaissance par un homme n'est requis que si la paternité est contestée (conformément à la jurisprudence de la Cour d'arbitrage) ; si la mère refuse son consentement, l'homme peut introduire un recours auprès du juge ; celui-ci refusera la reconnaissance si la preuve est faite que l'homme n'est pas le père ; en l'absence d'une telle preuve, la reconnaissance sera autorisée.

Tot besluit herinnert mevrouw Sosson eraan dat in de eerste plaats duidelijk moet worden gemaakt wat met deze hervorming wordt beoogd. Ofwel opteert men ervoor de wetgeving aan de rechtspraak aan te passen, ofwel gaat men een stap verder, zoals voorstel nr. 0597/001. In laatstgenoemd geval behoort opnieuw meer veiligheid in de afstamming te worden ingebouwd en is een ondubbelzinnige keuze vereist voor de biologische of voor de sociaal-affectieve band, dan wel voor een evenwicht tussen beide. Wat die keuze betreft, vindt de spreker dat ook aandacht moet worden besteed aan andere lopende of mogelijke ontwikkelingen in de wetgeving met name in verband met de echtscheiding of met de zin of de plaats van het huwelijk of nog, de medisch geassisteerde voortplanting. Aldus kan worden gezorgd voor een zekere coherentie tussen de bestaande of de nog te bespreken wetteksten.

– Uiteenzetting van professor Johan Gerlo (UG)

Standpunt over de wetsvoorstellen 209/001, 338/001, 495/001, 597/001 en 701/001

Professor Gerlo gaat bij zijn uiteenzetting uit van het meest verregaande wetsvoorstel DOC 51 0597/001 dat ertoe strekt een hele reeks bepalingen van het B.W. m.b.t. de afstamming in overeenstemming te brengen met arresten van het Arbitragehof waarin tot discriminatie werd geconcludeerd. Dit voorstel draagt in zich het embryo van een globale hervorming van het afstammingsrecht.

A. De erkenning

De rechtspraak van het Arbitragehof op het vlak van de erkenning is dubbelzinnig, zelfs tegenstrijdig. Vast staat dat hij tot doel heeft de discriminaties tussen een erkennende man en een erkennende vrouw weg te werken. Maar waar in eerste instantie het Arbitragehof van oordeel was dat het belang van het kind bij een erkenning niet mocht spelen is het daarna (deels) op teruggeslagen.

Luidens wetsvoorstel nr. 209/001 is bij de erkenning van een minderjarig niet ontvoegd kind de voorafgaande toestemming van de moeder tot de erkenning door een man alleen vereist als het vaderschap wordt betwist (conform de rechtspraak van het Arbitragehof); bij toestemmingsweigering heeft de man een verhaal bij de rechter; deze verwerpt de erkenning, als bewezen is dat de man niet de vader is; bij ontstentenis van dat bewijs wordt de erkenning toegelaten.

Seule la réalité biologique compte, non l'intérêt de l'enfant.

Un régime identique s'applique lorsque l'enfant mineur non émancipé qui a atteint l'âge de quinze ans refuse son consentement.

Trois observations :

a. Le fait que, dans le dernier cas, l'intérêt de l'enfant ne compte pas s'oppose à la jurisprudence de la Cour d'arbitrage ;

b. Est-il logique que la mère qui conteste la paternité de l'auteur de la reconnaissance auprès de l'officier de l'état civil ou du notaire puisse néanmoins marquer son accord sur la reconnaissance «mensongère» ? (dans l'intérêt de l'enfant ?) ;

c. La différence de traitement existant entre l'auteur masculin de la reconnaissance et l'auteur féminine de la reconnaissance ne peut être supprimée qu'en modifiant également l'article 313 du Code civil relatif à la reconnaissance par la femme.

La proposition de loi DOC 51 0597/001 introduit des réformes fondamentales en matière de reconnaissance.

Un élément positif est le fait que le nouvel article 329*bis* vise à traiter la reconnaissance par un homme et par une femme sur un pied d'égalité.

La reconnaissance d'un enfant mineur non émancipé n'est admise que si le parent dont la filiation est établie donne son consentement et pour autant que l'enfant ait atteint l'âge de 12 ans (l'enfant majeur dispose, tout comme c'est le cas actuellement, d'un droit de veto).

Le professeur attire l'attention des membres sur le fait que le consentement peut couvrir une reconnaissance «mensongère».

Si la mère et l'enfant de 12 ans refusent de donner leur consentement, il sera possible d'introduire un recours auprès du juge de la jeunesse.

La reconnaissance n'est pas autorisée s'il est prouvé que le candidat à la reconnaissance n'est pas la mère ou le père biologique.

L'orateur fait observer qu'il suffit dès lors que le parent ou l'enfant ne fournisse pas ladite preuve – ou ne demande pas d'analyse de sang – pour permettre malgré tout, le cas échéant, une reconnaissance «mensongère».

Même si cette preuve n'est pas fournie (et que le candidat à la reconnaissance est bel et bien le père ou la mère biologique), le juge de la jeunesse peut rejeter la demande de reconnaissance si celle-ci est manifestement contraire aux intérêts de l'enfant, si le candidat à la

Alleen de biologische werkelijkheid speelt, niet het belang van het kind.

Een zelfde regeling geldt wanneer het niet-ontvoogde minderjarig kind dat de leeftijd van 15 jaar heeft bereikt zijn toestemming weigert.

Drie opmerkingen:

a. Dat in het laatste geval het belang van het kind niet speelt, is strijdig met de rechtspraak van het Arbitragehof;

b. Is het logisch dat de moeder die bij de ambtenaar van de burgerlijke stand of de notaris het vaderschap van de erkenner betwist, toch haar toestemming tot deze «leugenachtige» erkenning kan geven? (in het belang van het kind?);

c. Het verschil in behandeling tussen een erkennende man en een erkennende vrouw kan alleen weg-gewerkt worden als ook artikel 313 B.W. i.v.m. de erkenning door een vrouw gewijzigd wordt.

Wetsvoorstel DOC 51 0597/001 voert fundamentele hervormingen op het vlak van de erkenning in.

Positief is dat in een nieuw artikel 329*bis* de erkenning door een man en de erkenning door een vrouw gelijk worden behandeld.

De erkenning van een minderjarig niet-ontvoogd kind is slechts mogelijk mits de ouder van wie de afstamming vaststaat, en mits het kind dat de leeftijd van 12 jaar heeft bereikt, daarin toestemt (het meerderjarig kind heeft, zoals nu, een vetorecht).

De professor maakt de leden er attent op dat de toestemming een «leugenachtige» erkenning dus kan dekken.

Tegen de toestemmingsweigering van moeder en 12-jarig kind is er een verhaal bij de jeugdrechter mogelijk.

De erkenning wordt niet toegelaten indien het bewijs geleverd wordt dat de kandidaat-erkenner niet de biologische vader of moeder is.

De spreker merkt op dat het bijgevolg volstaat dat ouder of kind dit bewijs niet levert - of geen bloedonderzoek vraagt - om desgevallend toch een «leugenachtige» erkenning mogelijk te maken.

Zelfs indien dit bewijs niet geleverd wordt (en de kandidaat-erkenner de biologische vader of moeder is) kan de jeugdrechter het verzoek tot erkenning afwijzen zo het kennelijk strijdig is met de belangen van het kind, indien de kandidaat-erkenner het verzoek heeft ingediend

reconnaissance a introduit cette demande plus d'un an après avoir été informé de la naissance.

Une distinction – défendable – est, en l'occurrence, faite entre les reconnaissances tardives et non tardives.

On peut se demander, d'une part, si un délai d'un an n'est pas trop court pour parler de reconnaissance tardive, et, d'autre part, s'il ne conviendrait pas plutôt de faire une distinction entre les reconnaissances consignées dans l'acte de naissance et les reconnaissances ultérieures.

On peut aller plus loin et défendre l'idée de supprimer purement et simplement la possibilité de demander une reconnaissance tardive (qui n'est pas consignée dans l'acte de naissance), et, dans ce cas, de ne retenir que la possibilité d'établir la filiation par la voie judiciaire, ce qui ne pourrait pas empêcher l'établissement de la filiation biologique, mais ce qui pourrait cependant priver le parent biologique, selon les circonstances, de ses droits parentaux (en matière d'autorité parentale, de pension alimentaire, de droit successoral).

La proposition de loi de M. Geert Bourgeois visant à modifier l'article 313 du Code civil (DOC 50 0707/001) met l'homme et la femme sur un pied d'égalité en matière de reconnaissance.

B. La règle de présomption de paternité

La règle de présomption de paternité – l'enfant né pendant le mariage ou dans les 300 jours qui suivent la dissolution du mariage a pour père le mari – n'a pas encore été directement remise en question devant la Cour d'arbitrage.

La proposition de loi DOC 51 0597/001 limite la portée de la règle de présomption de paternité : seul l'enfant né pendant le mariage a pour père le mari (nouvel article 315 du Code civil).

Qui plus est, la règle de présomption de paternité ne joue plus lorsque l'enfant est né plus de 300 jours après le début d'une procédure de divorce ou même plus de 300 jours après la séparation de fait des époux (sans préjudice des droits des tiers de bonne foi) (article 316, nouveau, du Code civil).

Le professeur Gerlo formule les observations suivantes à cet égard :

a) La règle de présomption de paternité, dernier bastion du mariage (hétérosexuel), est en l'occurrence par trop vidée de sa substance. Pourquoi l'enfant né dans les 300 jours qui suivent la dissolution du mariage par le décès du mari, n'a plus ce dernier pour père ? N'est-ce pas là perdre de vue qu'il ne sera plus possible d'établir cette paternité si le père est incinéré après son décès ?

meer dan één jaar nadat hij kennis heeft genomen van de geboorte.

Hier wordt een - verdedigbaar- onderscheid ingevoerd tussen laattijdige en niet-laattijdige erkenningen.

Enerzijds kan de vraag gesteld worden of een termijn van één jaar niet te kort is om van een laattijdige erkenning te spreken, anderzijds kan evenzeer de vraag gesteld worden of niet veeleer een onderscheid moet gemaakt worden tussen erkenningen in de geboorteakte en latere erkenningen.

Verdergaand kan het standpunt verdedigd worden de mogelijkheid van laattijdige erkenningen (niet in de geboorteakte) gewoon af te schaffen, en in dat geval alleen de mogelijkheid tot gerechtelijke vaststelling van de afstamming te weerhouden, waarbij de vaststelling van de biologische afstamming niet zou kunnen belet worden, maar waarbij de biologische ouder, naar omstandigheden, wel zijn ouderlijke rechten (op het vlak van ouderlijk gezag, alimentatie, erfrecht) zouden kunnen ontnomen worden.

Het wetsvoorstel van de heer Geert Bourgeois tot wijziging van artikel 313 van het Burgerlijk Wetboek (DOC 51 707/001) schakelt de man en de vrouw op het vlak van de erkenning gelijk.

B. De vaderschapsregel

Voor het Arbitragehof werd de vaderschapsregel - het kind geboren tijdens het huwelijk of binnen 300 dagen na de ontbinding van het huwelijk heeft de echtgenoot tot vader - nog niet rechtstreeks in vraag gesteld.

Wetsvoorstel DOC 51 0597/001 beperkt de draagwijdte van de vaderschapsregel: alleen het kind dat tijdens het huwelijk geboren is, heeft de echtgenoot tot vader (nieuw artikel 315 B.W.).

Wat meer is, de vaderschapsregel speelt niet langer wanneer het kind geboren is meer dan 300 dagen na het begin van een echtscheidingsprocedure of zelfs meer dan 300 dagen na de feitelijke scheiding van de echtgenoten (onverminderd de rechten van derden te goeder trouw) (art. 316 nieuw B.W.).

Professor Gerlo formuleert hierover volgende opmerkingen:

a. De vaderschapsregel, het laatste bolwerk van het (hetero-)huwelijk, wordt hier al te zeer uitgehold. Waarom heeft het kind geboren binnen de 300 dagen na de ontbinding van het huwelijk door het overlijden van de echtgenoot, deze laatste niet langer tot vader? Wordt niet uit het oog verloren dat diens vaderschap niet meer zal kunnen vastgesteld worden indien hij na zijn overlijden wordt gecremeerd?

b) L'enfant né plus de 300 jours après la séparation de fait des époux se retrouve également sans père, s'il n'est pas reconnu par l'époux ou par un autre homme.

c) La portée des termes «sans préjudice des droits des tiers de bonne foi» n'est pas claire.

C. La contestation de la filiation

La proposition de loi n° 0495/001 accorde un délai de deux ans (après la naissance ou après la découverte de celle-ci) pour contester la paternité.

La prolongation d'un an de ce délai, que de nombreuses personnes, mais pas la Cour d'arbitrage, estiment trop court, est défendable.

On ne sait pas très bien si la prolongation d'un an du délai est suffisante.

La proposition de loi DOC 51 0597/001 implique ici aussi des réformes profondes : les actions relatives à la filiation se prescrivent par 10 ans à compter du jour où l'enfant a été privé de l'état qu'il réclame, ou a commencé à jouir de l'état qui lui est contesté (article 331ter modifié du Code civil).

Si la proposition de fixer un délai identique, à savoir le délai de prescription de droit commun de 10 ans, pour toutes les actions relatives à la filiation est séduisante, il convient toutefois de faire preuve d'une certaine réserve.

D'abord, la proposition est révolutionnaire : à l'heure actuelle, le délai de prescription applicable à toutes les actions relatives à la filiation est de trente ans, sauf pour l'action en contestation de la paternité du conjoint, pour laquelle le délai n'est que d'un an, et ce, afin de ne pas troubler la tranquillité des familles, argument également avancé par la Cour d'arbitrage.

À l'heure actuelle, le droit de la filiation ne permet cependant pas de contester une reconnaissance si l'enfant a la possession d'état à l'égard de celui qui l'a reconnu, alors que la possession d'état ne fait pas obstacle à la contestation de la paternité du conjoint (en raison sans doute du court délai de prescription qui empêche la constitution d'une possession d'état).

Dans la proposition de loi DOC 51 0597/001, tant la demande de contestation d'une reconnaissance que la demande de contestation de la paternité du conjoint sont rejetées en cas de possession d'état.

Or, la possession d'état est une notion extensible, qui est à l'origine de nombreuses contestations dans la jurisprudence.

N'est-il pas possible d'abandonner cette notion et de soumettre toutes les actions en contestation de la filiation à un délai de prescription court, mais pas trop, de 5

b. Ook het kind geboren meer dan 300 dagen na de feitelijke scheiding van de echtgenoten wordt vaderloos, zo het niet door de echtgenoot of een andere man wordt erkend.

c. De draagwijdte van de woorden «onverminderd de rechten van derden te goeder trouw» is niet duidelijk.

C. De betwisting van de afstamming

Wetsvoorstel nr. 495/001 kent aan de echtgenoot een termijn van twee jaar (na de geboorte of de ontdekking ervan) toe om zijn vaderschap te betwisten.

De verlenging van de termijn van 1 jaar, die door velen, maar niet door het Arbitragehof, als te kort wordt ervaren, is verdedigbaar.

Of een verlenging van de termijn met één jaar volstaat, is niet zeker.

Wetsvoorstel DOC 51 0597/001 houdt weer verregaande hervormingen in: alle vorderingen betreffende de afstamming verjaren na 10 jaar, te rekenen van de dag waarop het kind de staat die hij inroept is ontzegd of van de dag waarop hij in het bezit van de betwiste staat is gekomen. (gewijzigde artikel 331ter B.W.)

Het voorstel om alle afstammingsvorderingen aan een zelfde termijn, de gemeenrechtelijke verjaringstermijn van 10 jaar, te onderwerpen, is aantrekkelijk. Toch is enige terughoudendheid geboden.

Vooreerst is het voorstel revolutionair: op heden geldt voor alle afstammingsvorderingen een verjaringstermijn van 30 jaar, behalve voor de vordering tot betwisting van het vaderschap van de echtgenoot, waar een korte termijn van 1 jaar geldt, om - ook volgens het Arbitragehof - de rust in de gezinnen niet te verstoren.

Wel is het zo dat in het huidige afstammingsrecht een erkenning niet succesvol kan worden betwist indien het kind bezit van staat heeft t.o.v. de erkenner, waar het bezit van staat geen beletsel vormt voor de betwisting van het vaderschap van de echtgenoot (allicht gelet op de korte verjaringstermijn die de vorming van een bezit van staat verhindert).

In wetsvoorstel DOC 51 0597/001 wordt zowel het verzoek tot betwisting van een erkenning als het verzoek tot betwisting van het vaderschap van de echtgenoot afgewezen in geval van bezit van staat.

Nu is het bezit van staat een rekbaar begrip, dat aanleiding geeft tot veel betwistingen in de rechtspraak.

Is het niet mogelijk dit begrip te verlaten en alle vorderingen tot betwisting van de afstamming te onderwerpen aan een korte, maar niet te korte, verjaringstermijn

ans (étant entendu que, pour l'enfant, ce délai est suspendu durant sa minorité) ?

Selon les articles 318 et 330 du C. civ., tels qu'ils sont modifiés par la proposition de loi DOC 51 0597/001, tant la reconnaissance que la (présomption de) paternité du conjoint peuvent être contestées par toute personne intéressée.

Dans le droit actuel, une reconnaissance peut être contestée par toute personne – moralement – intéressée, tandis que la paternité du conjoint ne peut être contestée que par les membres de la cellule familiale – conjoint, mère et enfant (approuvé par la Cour d'arbitrage).

Il est exagéré d'octroyer un droit de contestation à toute personne intéressée (qui est «intéressé» ?) : une telle mesure perturberait par trop la paix familiale non seulement au sein d'un couple marié, mais aussi au sein d'un ménage de cohabitants légaux ou de fait. L'action sera certainement rejetée en cas de possession d'état (si l'on entend maintenir cette notion), mais le mal est déjà fait par la seule introduction de l'action.

Il est préférable de préciser clairement qui sont les titulaires d'un droit de contestation : le conjoint ou l'auteur de la reconnaissance – dont la reconnaissance est entachée d'une absence de volonté (erreur, dol ou violence) –, la mère ou le père, l'enfant, éventuellement les ascendants et les descendants en ligne directe du conjoint ou de l'auteur de la reconnaissance et, peut-être aussi, le (prétendu) père biologique ou la (prétendue) mère biologique (en cas de reconnaissance par une femme), qui introduit, parallèlement à son action en contestation, une action en établissement judiciaire de sa paternité ou de sa maternité (si cette dernière action est introduite tardivement, les droit parentaux peuvent cependant être retirés).

La proposition de loi DOC 51 0597/001 autorise en principe, comme il a été souligné ci-dessus, tout intéressé à contester pendant une période de 10 ans l'état de l'enfant – c'est-à-dire la filiation de celui-ci - «à compter du jour où l'enfant a commencé à jouir de l'état qui lui est contesté». Pour le mari ou l'auteur de la reconnaissance, la période de 10 ans commence toutefois à courir «au moment de la naissance, de la découverte de celle-ci, ou au moment auquel le demandeur a eu des doutes légitimes quant à sa paternité» (article 331ter, § 2, du Code civil, tel qu'il est modifié).

Cette nouvelle règle appelle les questions suivantes :

a. Est-il défendable d'utiliser, pour le mari et l'auteur de la reconnaissance (qui se trompe ou qui est trompé) un autre point de départ que pour les autres intéressés ? Le professeur Gerlo estime que non, si on se base sur un long délai de prescription de 10 ans.

van 5 jaar (met dien verstande dat, voor het kind, deze termijn geschorst wordt tijdens zijn minderjarigheid)?

Luidens de door wetsvoorstel DOC 51 0597/001 gewijzigde de artikelen 318 en 330 B.W. kunnen zowel de erkenning als het (vermoeden van) vaderschap van de echtgenoot betwist worden door iedere belanghebbende.

In het huidige recht kan een erkenning betwist worden door iedere - moreel - belanghebbende en het vaderschap van de echtgenoot alleen door de leden van het kerngezin - echtgenoot, moeder en kind (goedgekeurd door het Arbitragehof).

Iedere belanghebbende (wie is «belanghebbende»?) een betwistingrecht toekennen gaat te ver: niet alleen de gezinsvrede binnen een huwelijks gezin, maar ook de gezinsvrede binnen een wettelijk of feitelijk samenwonend gezin zou te zeer verstoord worden. De vordering zal allicht afgewezen worden in geval van bezit van staat (zo men dit begrip wil behouden), maar het onheil is reeds geschied door het louter instellen van de vordering.

De voorkeur dient gegeven te worden aan het duidelijk preciseren van de titularissen van een betwistingrecht: echtgenoot of erkenner - wiens erkenning aangetast is door een wilsgebrek (dwaling, bedrog of geweld) -, moeder of vader, kind, eventueel de bloedverwanten in de rechte opgaande of nederdalende lijn van de echtgenoot of erkenner, misschien ook de (beweerde) biologische vader of moeder (in geval van erkenning door een vrouw) die tegelijk met zijn (haar) betwistingvordering een vordering tot gerechtelijke vaststelling van zijn vaderschap of haar moederschap instelt (zo deze laatste vordering laattijdig is kunnen wel de ouderlijke rechten ontnomen worden).

Wetsvoorstel DOC 51 0597/001 laat, zoals hierboven vermeld, in de regel toe dat iedere belanghebbende gedurende een termijn van 10 jaar, te rekenen «vanaf de dag waarop het kind in het bezit van de betwiste staat is gekomen», diens staat - d.i. diens afstamming betwist. Voor de echtgenoot of de erkenner begint de 10-jarige termijn evenwel te lopen «op het tijdstip van de geboorte, van de ontdekking van de geboorte dan wel op het tijdstip waarop bij de eiser gerechtvaardigde twijfels ontrent zijn vaderschap zijn gerezen» (vervangen art. 331ter, § 2 B.W.)

Deze nieuwe regeling roept volgende vragen op:

a. Is het verdedigbaar dat voor de echtgenoot en de (dwalende of bedrogen) erkenner een ander vertrekpunt geldt dan voor andere belanghebbenden? Volgens professor Gerlo niet, wanneer wordt uitgegaan van een lange verjaringstermijn van 10 jaar.

b. Les termes «au moment où le mari ou l'auteur de la reconnaissance a eu des doutes légitimes quant à sa paternité» donneront lieu à d'interminables discussions ; en outre, il s'agit souvent non pas d'un moment, mais d'une lente prise de conscience.

Si l'on peut admettre qu'une action en contestation de la filiation d'un enfant (qui a un père ou une mère) soit soumise à un délai de prescription relativement court et uniforme, par exemple de 5 ans à compter de la naissance, il n'y a aucune raison de soumettre une action en recherche de paternité ou de maternité d'un enfant (qui n'a pas encore de père ou de mère) à un délai de prescription court.

D. Filiation adultérine

Il y a lieu d'applaudir la suppression, par la proposition de loi DOC 51 0597/001, de la procédure d'homologation complexe appliquée en cas de reconnaissance, par un homme marié, d'un enfant conçu par une femme autre que son épouse (art. 319*bis* du Code civil), ainsi que de la procédure d'habilitation tout aussi complexe appliquée dans le cas de la reconnaissance de l'enfant d'une femme mariée par un autre homme que le mari (art. 320 du Code civil).

La reconnaissance par un homme marié d'un enfant né hors mariage ou d'un enfant adultérin est assimilée, dans un nouvel article 319*bis* du Code civil, à la reconnaissance, par une femme mariée, d'un enfant né pendant le mariage.

La proposition de loi prévoit que, dans un cas comme dans l'autre, la reconnaissance doit être portée à la connaissance de l'époux ou de l'épouse. Jusqu'à cette notification, la reconnaissance est inopposable à l'époux ou à l'épouse, aux enfants nés pendant le mariage et aux enfants adoptés par les deux époux.

Sous l'angle du principe d'égalité, le problème est cependant que le défaut de notification de la reconnaissance est assorti d'effets pour les enfants nés hors mariage tandis qu'il ne l'est pas pour les enfants nés pendant le mariage. (Que se passera-t-il si l'auteur de la reconnaissance décède avant d'avoir procédé à cette notification ?).

La suppression de l'article 320 du Code civil se justifie tant en ce qui concerne l'octroi, au père biologique, d'un droit de contester la paternité de l'époux (en vue d'une reconnaissance), que dans le cas contraire (l'enfant a déjà un père : l'époux).

b. Over «het tijdstip waarop bij echtgenoot of erkenner gerechtvaardigde twijfels omtrent zijn vaderschap zijn gerezen» zullen oeverloze discussies worden gevoerd; bovendien gaat het vaak niet om een tijdstip maar om een langzaam bewustwordingsproces.

Waar het aanvaardbaar is dat een vordering tot betwisting van de afstamming van een kind (dat een vader of moeder heeft) aan een vrij korte uniforme verjaringstermijn - b.v. 5 jaar te rekenen vanaf de geboorte - wordt onderworpen, is er geen reden om een vordering tot vaststelling van het vaderschap of het moederschap over een kind (dat nog geen vader of moeder heeft) aan een korte verjaringstermijn te onderwerpen.

D. De overspelige afstamming

De opheffing door wetsvoorstel DOC 51 0597/001 van de ingewikkelde homologatieprocedure, in geval van erkenning door een gehuwd man van een kind verwekt bij een vrouw van wie hij niet de echtgenoot is (art. 319*bis* B.W.) en van de even ingewikkelde machtigingsprocedure, in geval van erkenning van het kind van een gehuwde vrouw door een andere man dan de echtgenoot (art. 320 B.W.), dient toegejuicht te worden.

De erkenning van een buitenhuwelijks of overspelig kind door een gehuwd man wordt in een vernieuwd artikel 319*bis* B.W. gelijkgesteld met de erkenning door een gehuwde vrouw van een kind tijdens het huwelijk geboren.

In beide gevallen moet de erkenning volgens het wetsvoorstel ter kennis van de echtgenoot of echtgenote worden gebracht; zolang dit niet is gebeurd, kan de erkenning niet worden tegengeworpen aan de echtgenoot of de echtgenote, aan de huwelijkse kinderen en de door beide echtgenoten geadopteerde kinderen.

Problematisch, uit het oogpunt van het gelijkheidsbeginsel, lijkt evenwel dat een niet medegedeelde erkenning wel gevolgen heeft voor buitenhuwelijkse kinderen en niet voor huwelijkse kinderen. (Wat indien de erkenner komt te overlijden vóór hij tot kennisgeving is overgegaan?).

De afschaffing van artikel 320 B.W. is gerechtvaardigd, zowel wanneer men aan de biologische vader een betwistingrecht van het vaderschap van de echtgenoot verleent (met het oog op de erkenning), als wanneer men dit niet doet (het kind heeft reeds een vader: de echtgenoot).

E. La filiation incestueuse

La proposition de loi DOC 701/001 modifiant l'article 321 du Code civil adapte cet article à l'arrêt n° 169/2003 rendu par la Cour d'arbitrage le 17 décembre 2003: un enfant peut être reconnu lorsqu'il est mis fin à l'alliance entre l'auteur de la reconnaissance et le parent qui n'est pas du même sexe que l'auteur de la reconnaissance; en d'autres termes, l'enfant né d'une union entre un beau-père ou une belle-mère et un beau-fils ou une belle-fille peut être reconnu lorsqu'il a été mis fin au mariage entre le beau-père ou la belle-mère et le père ou la mère ou le mariage entre le garçon ou la fille et le beau-fils ou la belle-fille.

Le professeur Gerlo formule les remarques suivantes concernant cette proposition de loi:

– Aux termes de la proposition de loi, la nouvelle règle s'applique uniquement en cas de reconnaissance par un homme (lorsque la maternité est établie) et pas en cas de reconnaissance par une femme (lorsque la paternité est établie). À tort.

L'article 313, § 2, du Code civil doit également être adapté.

– On peut se demander s'il ne faut pas supprimer purement et simplement l'interdiction d'établir une affiliation incestueuse, notamment afin de ne pas priver l'enfant incestueux de ses droits patrimoniaux (le parent incestueux peut être privé de ses droits parentaux).

L'interdiction – pertinente – de mariages entre proches parents n'implique-t-elle pas que cette étroite parenté puisse être établie plutôt qu'interdite?

– N'est-il pas contraire au principe d'égalité que la filiation ne puisse être établie tant que le lien d'alliance n'est pas dissous (la filiation paternelle de l'enfant qui a un beau-fils avec sa belle-mère ne peut être établie), alors que la cohabitation légale ne fait naître aucune alliance (la filiation paternelle de l'enfant qu'un homme, partenaire d'une femme, a avec la mère de cette femme, peut être établie, après contestation de la paternité de la part du mari de la mère).

F. Les effets de la filiation

La proposition de loi n° 338/001 propose d'abroger l'article 335, § 3, alinéa 2, du Code civil (relatif au nom de l'enfant adultérin). La proposition de loi n° 597/1 y ajoute les articles 334*bis*, 334*ter*, 745*quater*, § 1er, alinéa 2, et 837 du Code civil.

E. De bloedschennige afstamming

Wetsvoorstel DOC 701/001 tot wijziging van artikel 321 B.W. past dit artikel aan aan arrest nr. 169/2003 op 17 december 2003 door het Arbitragehof gewezen: een kind kan erkend worden wanneer een einde is gekomen aan de aanverwantschap tussen de erkenner en de ouder van het andere geslacht dan de erkenner; m.a.w. het kind van stiefouder en stiefkind of het kind van schoonouder en schoonkind kan erkend worden wanneer het huwelijk tussen stiefouder en ouder of het huwelijk tussen kind en schoonkind werd ontbonden.

Over dit wetsvoorstel heeft professor Gerlo de volgende bemerkingen:

– Luidens het wetsvoorstel geldt de nieuwe regel alleen in geval van erkenning door een man (terwijl het moederschap vaststaat) en niet in geval van erkenning door een vrouw (terwijl het vaderschap vaststaat). Ten onrechte.

Ook artikel 313, § 2, B.W. moet aangepast worden.

– De vraag mag gesteld worden of het verbod van vaststelling van bloedschennige afstamming niet volledig moet afgeschaft worden, o.m. om het bloedschennig kind zijn patrimoniale rechten niet te ontnemen (aan de bloedschennige ouder kunnen zijn ouderlijke rechten ontnomen worden).

Impliceert het - terechte - verbod van huwelijken tussen nauwe bloedverwanten niet dat deze nauwe bloedverwantschap kan vastgesteld worden, veeleer dan dat zij verboden wordt?

– Is het niet strijdig met het gelijkheidsbeginsel dat er een verbod van vaststelling van de afstamming bestaat, zolang geen einde is gekomen aan de band van aanverwantschap (de vaderlijke afstamming van het kind dat een schoonzoon met zijn schoonmoeder heeft, kan niet vastgesteld worden), terwijl de wettelijke samenwoning geen aanverwantschap doet ontstaan (de vaderlijke afstamming van het kind dat een man, partner van een vrouw, met de moeder van die vrouw heeft, kan wel vastgesteld worden, na betwisting van het vaderschap van de echtgenoot van de moeder).

F. De gevolgen van de afstamming

Wetsvoorstel nr. 338/001 stelt de opheffing voor van artikel 335, § 3, 2e lid B.W. (i.v.m. de naam van het overspelig kind) voor. Wetsvoorstel nr. 597/1 voegt daaraan de artikelen 334*bis*, 334*ter*, 745 *quater*, § 1, tweede lid en 837 B.W. toe.

L'intervenant estime que ces suppressions sont justifiées : en effet, toutes ces dispositions qui attachent des effets particuliers à la filiation adultérine sont contraires au principe d'égalité.

Toutefois, il ressort plutôt de l'arrêt de la Cour d'arbitrage du 19 mai 1993 concernant le nom de l'enfant adultérin *a patre* qu'il faudrait accorder à l'homme adultère un droit de recours contre le refus d'autorisation de son épouse, plutôt que de supprimer l'obligation d'autorisation par l'épouse.

Faut-il modifier d'autres dispositions du Code civil?

La loi de 1987 réformant le droit de la filiation, considérée comme un modèle d'application du principe d'égalité, a déjà donné lieu à quelque 25 arrêts de la Cour d'arbitrage.

Rien ne permet de supposer que ce flot d'arrêts soit terminé: tant des dispositions qui ont déjà été mises en cause que des dispositions qui ne l'ont pas encore été peuvent faire l'objet de nouvelles questions préjudicielles.

Notre droit de la filiation est trop complexe et louvoie entre la réalité biologique, d'une part, et la paix des familles, la possession d'état et l'intérêt de l'enfant, d'autre part.

Cette situation contraint également la Cour d'arbitrage à louvoyer : elle donne la priorité, tantôt, à la réalité biologique, tantôt, à la paix des familles, ce qui engendra une jurisprudence ambiguë, évolutive et incohérente.

Aussi est-il nécessaire d'entreprendre une réforme globale du droit de la filiation, dont la proposition de loi DOC 51 597/001 ne peut constituer qu'un point de départ. Le législateur vient de réécrire le droit de la tutelle et le droit de l'adoption.

Qu'il s'emploie à présent à réécrire le droit du divorce et le droit de la filiation, en sorte que le droit de la famille fasse finalement l'objet d'une réforme globale.

Pour réécrire le droit de la filiation, les règles procédurales doivent être transférées dans le Code judiciaire, comme cela a été fait lors de la réforme du droit de la tutelle et du droit de l'adoption.

On disposera ainsi à terme d'un code du droit de la famille et d'un code de procédure familiale. Il ne restera plus qu'à créer le tribunal de la famille.

Il convient de tendre vers un droit de la filiation simple, l'actuel droit de la filiation manquant de transparence pour le citoyen.

Il s'agit d'envisager des options fondamentales (cf. la thèse de doctorat de M. G. Verschelden, qui s'intéresse à la réalité biologique face à la possession d'état et à

Terecht volgens de spreker, immers al deze bepalingen die bijzondere gevolgen aan de overspelige afstamming koppelen, kunnen de toets van het gelijkheidsbeginsel niet doorstaan.

Al is uit het arrest van het Arbitragehof van 19 mei 1993 i.v.m. de naam van het overspelig kind a patre eerder af te leiden dat aan de overspelige man een verhaal moet toegekend worden tegen de toestemmingsweigering van zijn echtgenote, dan dat de vereiste van toestemming van de echtgenote wordt afgeschaft.

Moeten andere bepalingen van het Burgerlijk Wetboek gewijzigd worden?

De wet van 1987 tot hervorming van het afstammingsrecht, beschouwd als een toonbeeld van toepassing van het gelijkheidsbeginsel, heeft reeds aanleiding gegeven tot een 25-tal arresten van het Arbitragehof.

Er is geen enkele reden om aan te nemen dat er een einde gekomen is aan deze vloed van arresten: zowel bepalingen die reeds in vraag gesteld werden, als bepalingen die nog niet in vraag gesteld werden, kunnen het voorwerp worden van nieuwe prejudiciële vragen.

Ons afstammingsrecht is te ingewikkeld en schippert tussen de biologische werkelijkheid enerzijds, de gezinsvrede, het bezit van staat en het belang van het kind anderzijds.

Dit verplicht ook het Arbitragehof te schipperen: nu eens wordt voorrang verleend aan de biologische werkelijkheid, dan weer aan de gezinsvrede. Dit leidt tot dubbelzinnige, evoluerende en incoherente rechtspraak.

Daarom is er nood aan een globale hervorming van het afstammingsrecht, waarbij wetsvoorstel DOC 51 597/001 alleen een uitgangspunt kan zijn. De wetgever heeft zopas het voogdijrecht en het adoptierecht herschreven.

Laat hij nu werk maken van het herschrijven van het echtscheidingsrecht en het afstammingsrecht, zodat uiteindelijk het familierecht globaal hervormd is.

Bij het herschrijven van het afstammingsrecht moeten de procesrechtelijke regels overgeheveld worden naar het Gerechtelijk Wetboek, zoals dit bij de hervorming van het voogdijrecht en het adoptierecht is gebeurd.

Zo komt men uiteindelijk tot een wetboek van familierecht en een wetboek van familieprocesrecht. Rest nog alleen de familierechtbank.

Gestreefd moet worden naar een eenvoudig afstammingsrecht, het huidige afstammingsrecht is voor de burger ondoorzichtig.

Er moet worden nagedacht moet over fundamentele opties (Cf. het doctoraal proefschrift van de heer G. Verschelden, Biologische werkelijkheid versus bezit van

l'intérêt de l'enfant en droit de la filiation (*Biologische werkelijkheid versus bezit van staat en belang van het kind in het afstammingsrecht*), qui devrait être déposée fin 2004 (assistant à l'université de Gand).

Force est d'abord de constater que la filiation et l'éducation des enfants ne sont pas indissociablement liées.

Dans cette optique, l'utilisation des termes «autorité parentale» prête à confusion ; il serait préférable de parler de «droit de prise en charge».

Il est évident que l'intérêt de l'enfant constitue le facteur déterminant dans les soins et l'éducation qui lui sont donnés.

Il n'est pas évident que l'intérêt de l'enfant joue un rôle dans l'établissement de sa filiation (dans le cas des enfants nés au sein du mariage, l'intérêt de l'enfant n'intervient pas).

Aux termes de l'article 7 de la Convention internationale des droits de l'enfant, l'enfant a le droit, si possible, de connaître ses parents et, dans la mesure du possible, d'être élevé par eux.

Cela n'implique-t-il pas :

- a. que chaque enfant a le droit de voir sa filiation établie à l'égard de sa mère biologique et de son père biologique ;
- b. qu'il est dans l'intérêt de l'enfant d'être, dans la mesure du possible, élevé (de plein droit) par ses parents biologiques ;
- c. que si les parents biologiques manquent à leur obligation de prise en charge et d'éducation, celle-ci peut être confiée à d'autres (moyennant l'intervention du juge).

À présent que l'on dispose d'institutions telles que la déchéance de l'autorité parentale, l'adoption et éventuellement la parenté sociale, il ne paraît pas nécessaire qu'en matière d'établissement de la filiation la réalité biologique cède également le pas à la réalité sociologique.

– Exposé de M. Didier Pire (Ulg)

Historique de la proposition modifiant des dispositions du Code civil relatives à l'établissement de la filiation et aux effets de celle-ci, (DOC 51 597/001).

Comme indiqué dans l'exposé des motifs, la proposition constitue le développement d'une proposition précédente (DOC 50-2415/001), laquelle se limitait à proposer des modifications législatives consécutives aux arrêts de la Cour d'arbitrage en la matière.

Compte tenu de l'évolution de la jurisprudence de la Cour d'arbitrage, et notamment l'arrêt n° 66/2003 du 14

état et belang van het kind in het afstammingsrecht, dat normaliter eind 2004 ingediend wordt (assistent UG)).

Vooreerst moet vastgesteld worden dat afstamming en opvoeding van de kinderen niet onverbrekkelijk verbonden zijn.

Het hanteren van de term «ouderlijk gezag» komt hierbij verwarrend over; hij wordt beter vervangen door «zorgrecht».

Het is evident dat het belang van het kind de determinerende factor is bij zijn verzorging en opvoeding.

Het is niet evident dat het belang van het kind een rol speelt bij de vaststelling van zijn afstamming (voor huwelijks kinderen speelt het niet).

Luidens artikel 7 van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK) heeft ieder kind het recht, zo mogelijk, zijn biologische ouders te kennen, en, zo mogelijk, door hen verzorgd te worden.

Betekent dit niet dat:

- a. ieder kind het recht heeft zijn afstamming t.o.v. zijn biologische moeder en zijn biologische vader vastgesteld te zien worden;
- b. het is in het belang van het kind is dat het, zo mogelijk, door zijn biologische ouders wordt opgevoed (van rechtswege);
- c. zo de biologische ouders te kort schieten in hun zorg- en opvoedingsplicht, deze aan anderen kan worden toegekend (mits tussenkomst van de rechter).

Nu instituten bestaan als de ontzetting uit het ouderlijk gezag, de adoptie en eventueel het zorgouderschap, lijkt het niet nodig ook bij de vaststelling van de afstamming de biologische werkelijkheid te doen wijken voor de sociologische werkelijkheid.

– Uiteenzetting van M. Didier Pire (Ulg)

Voorgeschiedenis van het wetsvoorstel tot wijziging van de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek met betrekking tot het vaststellen van de afstamming en de gevolgen ervan (DOC 51 0597/001).

Zoals aangegeven in de toelichting, bouwt het wetsvoorstel voort op een vroeger wetsvoorstel (DOC 50 2415/001), dat alleen een aantal wetswijzigingen in uitzicht stelde om gevolg te geven aan de arresten die het Arbitragehof terzake had gewezen.

Rekening houdend met de evolutie van de rechtspraak van het Arbitragehof, en inzonderheid gelet op arrest nr.

mai 2003, il a été jugé opportun d'élargir la proposition.

Il semble ressortir des discussions qu'un consensus se dégage en faveur d'une modification globale du droit de la filiation.

Il ne faut cependant pas perdre de vue qu'il existe une certaine urgence à modifier la loi en ce qui concerne en tout cas les discriminations constatées par la Cour d'arbitrage, en particulier à propos de la reconnaissance paternelle.

Les auteurs de la proposition sont également soucieux de rétablir un équilibre dans les règles de l'établissement de la filiation dans le mariage et hors du mariage même si la Cour d'arbitrage n'a pas imposé de supprimer la différence de traitement existant à ce sujet.

Reconnaissance

À propos de la reconnaissance il existe un consensus pour aligner les conditions des reconnaissances maternelle et paternelle.

À ce sujet, l'article 329*bis* tel que proposé est satisfaisant, semble-t-il, pour tout le monde.

Se pose la question de savoir s'il faut limiter le contrôle d'opportunité du tribunal.

Les auteurs de la proposition ont choisi de faire une distinction selon que la reconnaissance est ou non tardive (c'est-à-dire antérieure ou postérieure à un an après la naissance). Si la reconnaissance est immédiate, il est suggéré de ne pas prendre en considération l'intérêt de l'enfant et de dire que la reconnaissance devra être admise si elle est conforme à la vérité biologique¹. En revanche, si la reconnaissance est tardive, un contrôle d'opportunité semble se justifier. Il ne s'agit pas là d'une discrimination puisque cette différence de traitement repose une justification (caractère tardif de la reconnaissance). Le délai d'un an paraît raisonnable (c'est le délai actuel pour la contestation de paternité du mari).

Atténuation des effets de la présomption de paternité du mari

Dans l'état actuel des textes, la loi crée une différence de traitement injustifiée aux yeux des auteurs de la pro-

¹ si les parents sont mariés, la présomption de paternité joue immédiatement

66/2003 van 14 mei 2003 van dat Hof, werd het wenselijk geacht het wetsvoorstel uit te breiden.

Uit de besprekingen lijkt zich een consensus af te tekenen rond de wens om het afstammingsrecht *in globo* te hervormen.

Zeker wat de door het Arbitragehof vastgestelde discriminaties betreft, mag evenwel niet uit het oog worden verloren dat enige spoed geboden is om de wet te wijzigen, inzonderheid inzake de erkenning van het vaderschap.

Bij de indieners van het wetsvoorstel ligt tevens het streven voor om een evenwicht tot stand te brengen op het vlak van de regels die gelden voor het vaststellen van de afstamming binnen en buiten het huwelijk, ook al heeft het Arbitragehof niet opgelegd om de terzake bestaande andersoortige behandeling weg te werken.

Erkenning

Op het vlak van de erkenning is er een consensus om de voorwaarden die gelden voor de erkenning door de moeder en voor de erkenning door de vader op elkaar af te stemmen.

In dat verband zij gesteld dat het voorgestelde artikel 329*bis* eenieder voldoening lijkt te schenken.

De vraag rijst evenwel of men de opportunitéitscontrole van de rechtbank behoort in te perken.

De indieners van het wetsvoorstel hebben ervoor gekozen een onderscheid te maken naargelang de erkenning al dan niet te laat (dus vóór of na een periode van één jaar na de geboorte) heeft plaatsgevonden. Zo de erkenning meteen plaatsvindt, wordt gesuggereerd niet het belang van het kind in aanmerking te nemen en te stellen dat de erkenning moet worden aanvaard zo ze spoort met de biologische waarheid.¹ Zo de erkenning na voormelde periode geschiedt, lijkt een opportunitéitscontrole gerechtvaardigd. Daarbij is geenszins sprake van enige discriminatie aangezien die andersoortige behandeling door een motief (met name de late erkenning) wordt gestaafd. De daarbij gehanteerde termijn van één jaar lijkt redelijk (dat is tevens de thans geldende termijn waarbinnen het vaderschap van de echtgenoot kan worden betwist).

Afzwakking van de gevolgen van het vermoeden van vaderschap van de echtgenoot

In de huidige stand van de teksten leidt de wet volgens de indieners van het wetsvoorstel tot een (nochtans niet

¹ Bij gehuwde ouders geldt meteen het vermoeden van vaderschap.

position (bien que non dénoncée par la Cour d'arbitrage) entre la filiation établie dans le mariage et hors du mariage.

En vertu de la présomption de paternité du mari, le père biologique ne peut en aucun cas établir sa paternité sauf si la mère est séparée de son mari et que cette séparation est consacrée d'une manière ou d'une autre par voie judiciaire (décision de justice ordonnant des résidences séparées ou divorce). Le père biologique est donc tributaire de l'attitude de la mère.

En revanche, en cas de reconnaissance, la Cour d'arbitrage impose un contrôle relatif à l'intérêt de l'enfant.

Cette différence de traitement entre la filiation dans le mariage et hors mariage paraît obsolète compte tenu de la formidable évolution sociale que nous connaissons (explosion du nombre d'enfants nés hors mariage).

Il est donc proposé d'atténuer les effets de la présomption de paternité (sans la supprimer) :

– tout d'abord en précisant qu'elle ne sera plus d'application de manière automatique après un certain délai (déjà aujourd'hui, lorsqu'un certain délai s'est écoulé, la présomption est atténuée puisqu'elle peut être immédiatement écartée par le tribunal) ;

– en permettant à tout tiers intéressé de la contester, comme une reconnaissance paternelle.

Il est indiqué dans la proposition que la présomption de paternité a les effets d'une reconnaissance.

La proposition devrait être amendée pour permettre le maintien de la présomption de paternité du mari en cas de décès.

Conflit entre filiation biologique et filiation socio-affective (filiation «de Coeur»)

La proposition DOC 51 597/001 ne modifie guère l'esprit de la loi actuelle puisqu'elle maintient les effets de la possession d'état.

Celle-ci correspond à la situation d'un enfant qui est considéré par tous (c'est-à-dire par sa famille, par l'entourage, par la société, etc.) comme étant véritablement

door het Arbitragehof aan de kaak gestelde) ongelijke behandeling tussen de afstammelingen binnen en buiten het huwelijk.

Op grond van het vermoeden van vaderschap van de echtgenoot kan de biologische vader in geen geval zijn vaderschap doen vaststellen, behalve als de moeder en de echtgenoot gescheiden zijn én die scheiding op een of andere manier via gerechtelijke weg bekrachtigd is (rechterlijke beslissing waarbij gescheiden verblijfplaatsen worden opgelegd of echtscheiding). De biologische vader is dus afhankelijk van de houding van de moeder.

In geval van erkenning daarentegen legt het Arbitragehof een onderzoek naar het belang van het kind op.

Die verschillende behandeling tussen de afstammelingen binnen en buiten het huwelijk lijkt achterhaald rekening houdend met de aanzienlijke sociale evolutie die wij meemaken (forse stijging van het aantal kinderen van ongehuwde ouders).

Derhalve wordt voorgesteld de gevolgen van het vermoeden van vaderschap af te zwakken (zonder het af te schaffen) :

– in eerste instantie door aan te geven dat het niet langer na zekere tijd automatisch van toepassing zal zijn (ook nu reeds wordt na verloop van een bepaalde termijn het vermoeden afgezwakt aangezien het onmiddellijk door de rechtbank mag worden verworpen);

– door het voor iedere belanghebbende derde mogelijk te maken het te betwisten, zoals een erkenning door de vader.

In het wetsvoorstel wordt gepreciseerd dat het vermoeden van vaderschap dezelfde gevolgen heeft als een erkenning.

Het wetsvoorstel zou moeten worden geamendeerd teneinde het behoud van het vermoeden van vaderschap van de echtgenoot mogelijk te maken in geval van overlijden.

Conflict tussen biologische en sociaal-affectieve afstamming («liefdes»-afstamming)

Het wetsvoorstel DOC 51 597/001 wijzigt nauwelijks het opzet van de vigerende wet aangezien het de gevolgen van het bezit van staat handhaaft.

Dat stemt overeen met de situatie van een kind dat door iedereen (dat wil zeggen door zijn familie, zijn entourage, de samenleving enzovoort) daadwerkelijk wordt

l'enfant de ses parents même si cela ne correspond pas à la filiation biologique.

Cette institution permet (dans une certaine mesure en tout cas) de résoudre le conflit de valeur existant entre la nécessité de consacrer le lien biologique et la nécessité de préserver le lien social tissé entre un enfant et ses parents.

Il semble préférable de maintenir la possession d'état que de dire que, dans tous les cas, le juge pourrait avoir un contrôle d'opportunité en fonction de «l'intérêt de l'enfant», notion qui est encore plus floue.

Délais de contestation

Dans l'état actuel des choses, la reconnaissance peut être contestée dans les 30 ans.

Il est proposé de réduire le délai à 10 ans (délai de prescription de droit commun depuis 1998). Puisqu'il est suggéré d'aligner la filiation issue du mariage et la filiation par la reconnaissance, le même délai doit être appliqué pour la contestation de paternité du mari.

II. — QUESTIONS ET OBSERVATIONS DES MEMBRES

M. Geert Bourgeois (N-VA) estime qu'il ne fait aucun doute que les professeurs préconisent une réforme globale du droit de la filiation et que la sous-commission aura besoin de l'aide d'experts pour réaliser une telle prouesse.

En ce qui concerne la reconnaissance et, plus particulièrement, le contrôle d'opportunité dans l'intérêt de l'enfant, l'article 3.1 de la Convention internationale relative aux droits de l'enfant n'impose-t-il pas l'exercice de ce contrôle ? Une référence à l'intérêt de l'enfant dans la loi suffit-elle ou cette notion doit-elle être précisée ?

L'intervenant demande au professeur Sosson de donner des précisions sur la problématique relative au désaveu.

Ne convient-il pas de prévoir des règles de filiation pour les enfants de cohabitants de fait ? L'intervenant se réfère à la législation du Québec en la matière.

En ce qui concerne la filiation en cas de divorce, est-il indispensable de constater le divorce par voie judiciaire ?

Mme Martine Taelman (VLD) fait observer que la notion d'«intérêt de l'enfant» est particulièrement vague. Il

beschouwd als het kind van zijn ouders, ook al strookt dat niet met de biologische afstamming.

Die toestand maakt het (althans in een bepaalde mate) mogelijk het waardeconflict op te lossen tussen de noodzaak om de biologische band te bekrachtigen en die om de sociale band tussen een kind en zijn ouders te vrijwaren.

Het lijkt de voorkeur te verdienen het bezit van staat te handhaven in plaats van de stellen dat de rechter in alle gevallen een opportuniteitsstoetsing zou kunnen uitvoeren met het oog op «het belang van het kind», wat een nog vager begrip is.

Termijnen van betwisting

In de huidige stand van zaken kan de erkenning binnen een tijdspanne van 30 jaar worden betwist.

Er wordt voorgesteld die termijn te beperken tot 10 jaar (dat is sinds 1998 de gemeenrechtelijke verjaringstermijn). Aangezien wordt voorgesteld de afstamming binnen het huwelijk en de afstamming door erkenning op elkaar af te stemmen, moet dezelfde termijn gelden voor de betwisting van het vaderschap van de echtgenoot.

II. — VRAGEN EN OPMERKINGEN VAN DE LEDEN

Volgens *de heer Geert Bourgeois (N-VA)* is het duidelijk dat de hoogleraren voor een globale hervorming van het afstammingsrecht pleiten. Hij meent dat de subcommissie bij een zo'n huzarenstuk deskundige begeleiding zal behoeven.

Inzake de erkenning, wat de opportuniteitscontrole in het belang van het kind betreft, is men hiertoe niet gehouden door artikel 3.1 van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind? Volstaat een verwijzing in de wet naar het belang van het kind of moet dit begrip nader omschreven worden?

Kan professor Sosson meer duidelijk over de problematiek inzake de ontkenning geven?

Moeten er geen afstammingsregels voor kinderen van feitelijk samenwonenden worden vastgesteld? Hij verwijst naar de wetgeving hieromtrent in Québec.

Inzake de afstamming bij echtscheiding, is een gerechtelijke vaststelling van de echtscheiding noodzakelijk?

Mevrouw Martine Taelman (VLD) merkt op dat het begrip «belang van het kind» bijzonder vaag is. Het moet

convient dès lors de l'utiliser avec la plus grande circonspection. On peut lire dans la Convention internationale relative aux droits de l'enfant qu'un enfant a le droit de connaître ses parents biologiques. Cette obligation internationale est plus claire que la notion d'«intérêt de l'enfant».

L'intervenant demande aux trois professeurs des précisions sur la piste de réflexion «possession d'état» dans le droit de la famille.

Le membre estime que c'est à juste titre que la proposition de loi modifiant l'article 319, §§ 3 et 4, du Code civil en vue d'éliminer son caractère discriminatoire relevé par la Cour d'arbitrage (DOC 51 0209/001) supprime l'autorisation de la mère en cas de reconnaissance.

Les professeurs s'accordent-ils sur cette question?

En permettant à toute personne intéressée de reconnaître un enfant, on favorisera sans doute les reconnaissances mensongères.

Elle plaide enfin pour que des experts assistent en permanence la sous-commission dans le cadre de la réforme à l'examen du droit de la filiation.

Mme Valérie Déom (PS) fait observer que des experts de l'ULB et de l'ULg ont collaboré à la préparation de la proposition de loi DOC 51 597/001.

Elle reconnaît qu'il faut également tenir compte, lors de l'établissement de la filiation, de la dissolution du mariage en cas de décès.

Elle souligne en outre que c'est au législateur qu'il appartient de trancher les problèmes politiques qui se posent en la matière.

Elle ajoute que, sous l'angle psychologique, mieux vaut adopter une attitude positive à l'égard de l'enfant plutôt qu'une approche négative. Elle s'explique en indiquant que la priorité doit être donnée à l'établissement de la filiation de l'enfant et non aux possibilités de désaveu de celle-ci.

Il y a lieu de trouver un équilibre entre la filiation biologique, d'une part, et la parenté sociale et affective, d'autre part. Le législateur doit donner au juge la possibilité de préserver, selon le cas, un certain équilibre.

M. Melchior Wathelet (cdH) constate qu'il y a unanimité concernant la nécessité:

- de réaliser une réforme globale du droit de filiation ;
- de tendre vers un équilibre entre le respect du lien du sang, d'une part, et du lien affectif, d'autre part ;
- de réfléchir à l'établissement de la filiation en cas de dissolution d'un mariage par décès.

dan ook met de nodige omzichtigheid gehanteerd worden. In het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind staat ook te lezen dat een kind het recht heeft zijn biologische ouders te kennen. Deze internationale verplichting is duidelijker dan het «belang van het kind».

Het lid wenst van de drie professoren meer duidelijkheid te krijgen over de denkpiste «bezit van staat» in het familierecht.

Het wetsvoorstel tot wijziging van artikel 319, § 3 en § 4, van het Burgerlijk Wetboek, teneinde het door het Arbitragehof vastgestelde discriminerende karakter ervan weg te werken (DOC 51 0209/001) schaft volgens het lid terecht de toestemming van de moeder bij de erkenning af.

Zijn de hoogleraren het hier over eens?

Aan iedere belanghebbende de mogelijkheid geven om een kind te erkennen, zal vermoedelijk leugenachtige erkenningen in de hand werken.

Tot slot pleit zij voor een permanente deskundige begeleiding van de subcommissie bij deze hervorming van het afstammingsrecht.

Mevrouw Valérie Déom (PS) merkt op dat aan wetsvoorstel DOC 51 597/001 experten van de ULB en ULg hebben meegewerkt.

Zij beaamt dat bij de vaststelling van de afstamming ook rekening moet worden gehouden met de ontbinding van een huwelijk door overlijden.

Voorts stipt zij ook aan dat het aan de wetgever is om in deze problematiek de politieke knopen door te hakken.

Zij is van mening dat een positieve benaderingswijze ten opzichte van het kind psychologisch gezien beter is dan een negatieve benaderingswijze. Zij verklaart zich nader: voorrang moet worden gegeven aan de vaststelling van de afstamming van het kind en niet aan de mogelijkheden inzake de ontkenning ervan.

Er moet een evenwicht zijn tussen enerzijds de bloedband en anderzijds de sociale en affectieve verwantschap. De wetgever moet de rechter de mogelijkheid geven om, afhankelijk van het geval, een zeker evenwicht te bewaren.

De heer Melchior Wathelet (cdH) stelt vast dat er eensgezindheid bestaat over de noodzaak van:

- een globale hervorming van het afstammingsrecht;
- het streven naar een evenwicht tussen het respecteren van enerzijds de bloedband en anderzijds de affectieve band;
- een reflectie over de vaststelling van de afstamming bij de ontbinding van een huwelijk door overlijden.

III.— RÉPONSES

Le professeur Jehanne Sosson (UCL) souligne que les conventions internationales sont souvent des textes généraux. Elles ne définissent pas toujours clairement les obligations des états nationaux.

En ce qui concerne la contestation de la paternité, il arrive souvent en pratique qu'un père, après un certain temps ou à la suite d'un événement, doute de sa paternité. Dans ce cas, il sera particulièrement difficile de déterminer à partir de quel moment le délai de contestation vis-à-vis du conjoint ou de l'auteur de la reconnaissance commence à courir si le texte actuel est modifié.

Au Québec, cette matière fait effectivement l'objet d'une importante législation. L'oratrice fait cependant observer que cette législation est particulièrement avant-gardiste et à situer dans un contexte de réforme incluant les procréations médicalement assistées et l'homoparentalité. Elle ne plaide dès lors pas pour une reprise pure et simple de celle-ci.

Pour ce qui est de la suppression de la présomption de paternité en cas de séparation de fait, elle considère qu'il serait dangereux de supprimer cette présomption de paternité lorsque la séparation de fait n'a pas été constatée officiellement ou lorsque la procédure n'a pas encore été entamée.

La notion de «possession d'état» est effectivement plus claire que la notion d'«intérêt de l'enfant». Si cette option est retenue, elle signifie cependant un retour de la notion de «possession d'état», étant donné que, par le passé, l'importance de celle-ci a été considérablement limitée.

Le professeur Johan Gerlo (UG) souligne que la filiation découle de la naissance. Si l'enfant a intérêt à avoir un parent dès sa naissance, cet intérêt ne va pas plus loin.

La jurisprudence relative à la notion de «possession d'état» est abondante et contradictoire, ce qui montre que cette notion manque de clarté. Il conviendrait toutefois d'utiliser la notion de «vie de famille» dans le cadre de cette problématique.

Ce sont là toutefois des notions qui sont toutes dangereuses et qui doivent être utilisées avec la circonspection nécessaire.

M. Didier Pire (avocat) estime que l'intérêt de l'enfant doit primer en cas de conflit. En règle générale, on pourrait considérer que l'établissement juridique de la filiation réelle sert l'intérêt de l'enfant.

III. — ANTWOORDEN

Professor Jehanne Sosson (UCL) stipt aan dat internationale verdragen vaak algemene teksten zijn. Het is niet altijd duidelijk welke verplichtingen de nationale staten hebben.

Inzake de betwisting van het vaderschap gebeurt het in de praktijk vaak dat een vader na verloop van tijd of van een gebeurtenis twijfelt aan zijn vaderschap. Het zal bijzonder moeilijk zijn om te bepalen vanaf welk tijdstip of moment in dergelijk geval de termijn van betwisting ten aanzien van de echtgenoot of de erkenner begint te lopen mocht de huidige tekst worden gewijzigd.

In Québec bestaat er inderdaad behoorlijk wat wetgeving over deze materie. Zij merkt evenwel op dat deze wetgeving bijzonder avant-gardistisch is en past in een hervorming die ook de medisch geassisteerde voortplanting en het homo-ouderschap omvat. Zij pleit dan ook niet voor het louter overnemen ervan.

Inzake de afschaffing van het vermoedelijke vaderschap bij feitelijke scheiding beaamt zij dat het gevaarlijk zou zijn om dit vaderschapsvermoeden af te schaffen wanneer de feitelijke scheiding niet officieel werd vastgesteld of wanneer de procedure nog niet is aangevat.

De notie «bezit van staat» is inderdaad duidelijker dan de notie «belang van het kind». Als men hiervoor opteert dan betekent dit wel een comeback van de notie «bezit van staat» aangezien men in het verleden het belang van dit begrip aanzienlijk heeft beperkt.

Professor Johan Gerlo (UG) stipt aan dat afstamming voortspuit uit de geboorte. Het kind heeft er belang bij vanaf zijn geboorte een ouder hebben. Tot hier strekt het belang van het kind zich uit.

Over het begrip «bezit van staat» bestaat er veel en tegenstrijdige rechtspraak, wat erop wijst dat er over dit begrip geen duidelijkheid bestaat. Men zou evenwel het begrip «gezinsleven» in deze problematiek kunnen gebruiken.

Het zijn evenwel allemaal gevaarlijke begrippen die met de nodige omzichtigheid gehanteerd moeten worden.

De heer Didier Pire (advocaat) is van mening dat in conflictsituaties het belang van het kind moet primeren. Als algemene regel zou men kunnen stellen dat de juridische vaststelling van de echte afstamming het belang van het kind dient.

La proposition de loi prévoit qu'en cas de reconnaissance, le consentement de la mère est requis (elle est en effet la mieux placée pour savoir qui est le père biologique). S'il s'agit d'une reconnaissance tardive, la mère peut s'y opposer pour des raisons d'opportunité. La proposition de loi prévoit en l'occurrence un contrôle par le juge, qui rejettera la demande si celle-ci est manifestement contraire à l'intérêt de l'enfant.

En ce qui concerne l'observation de M. Bourgeois concernant les cohabitants de fait, l'orateur estime que l'exigence de reconnaissance doit être maintenue.

Quant à la reconnaissance mensongère, l'orateur estime que l'on peut difficilement s'attendre à ce que toute reconnaissance soit précédée d'un examen médical.

L'enfant ne peut pas être reconnu par n'importe qui : la mère doit donner son consentement. En cas de reconnaissance mensongère, c'est elle qui en porte la responsabilité.

In het wetsvoorstel wordt vooropgesteld dat ingeval van erkenning de toestemming van de moeder vereist is (zij is immers het best geplaatst om te weten wie de biologische vader is). Als het een laattijdige erkenning betreft dan kan de moeder zich daar om opportuniteitsredenen tegen verzetten. Hier is in een controle vanwege de rechter voorzien die de aanvraag verwerpt indien deze manifest indruist tegen het belang van het kind.

Wat de opmerking van de heer Bourgeois met betrekking tot de feitelijk samenwonenden betreft, is de spreker de mening toegedaan dat de vereiste van erkenning moet behouden blijven.

Inzake de leugenachtige erkenning, meent de spreker dat men moeilijk kan verwachten dat aan elke erkenning een medisch onderzoek moet voorafgaan.

Niet om het even wie kan het kind erkennen, de moeder moet haar toestemming verlenen. Betreft het een leugenachtige erkenning dan is dit haar verantwoordelijkheid.

ANNEXE 2 (4 FÉVRIER 2004)

Auditions du professeur Alain-Charles Van Gysel (ULB), du professeur Patrick Senaeve (KUL) et du professeur Frederik Swennen (UA)

I.— EXPOSÉS

– Exposé du professeur Alain-Charles Van Gysel (ULB)

L'orateur souligne la nécessité de procéder rapidement à une réforme globale du droit de la filiation. Dans la mesure du possible, ce droit de la filiation doit être simplifié.

La proposition de loi (de M. Thierry Giet, Mmes Karine Lalieux, Valérie Déom, M. André Perpète et Mme Annick Saudoyer) modifiant des dispositions du Code civil relatives à l'établissement de la filiation et aux effets de celle-ci (DOC 51 0597/1) peut servir de base de départ.

En ce qui concerne la problématique de la filiation, la Cour d'arbitrage a, dans plusieurs de ses arrêts, souligné l'inconstitutionnalité d'une série de dispositions (selon les tables du site de la Cour d'arbitrage; article 319: 6 arrêts; article 320: 5 arrêts; articles 321, 322, 323: 1 arrêt chacun; article 332: 6 arrêts; article 335: 6 arrêts). Ces arrêts n'annulent toutefois pas les dispositions inconstitutionnelles concernées (voir A.C. Van Gysel, «Le droit belge de la filiation décomposé», *J.T.*, 1995, p. 701).

Il attire l'attention des membres sur le fait qu'un ancien ministre de la justice avait envoyé à l'époque une circulaire aux officiers de l'état civil les enjoignant de ne pas appliquer la jurisprudence de la Cour d'arbitrage dans cette matière (circulaire M. Wathelet, du 13 décembre 1993).

La jurisprudence de la Cour d'arbitrage ne se limite pas aux dispositions inconstitutionnelles, le législateur attire également l'attention sur les lacunes contenues dans la loi (voir l'arrêt du 14 mai 2003 (n° 66/2003) sur l'intérêt de l'enfant et à sa représentation).

Il faut que le législateur intervienne sans délai. En effet, la responsabilité de l'État peut être mise en cause. De plus, cette responsabilité a été établie par une décision du tribunal civil de Liège (Civ., Liège, 17 novembre 2000, *J.T.*, 2001, p. 303).

Selon la qualité des personnes, les dispositions relatives à la filiation prévoient des procédures différentes, des délais différents, etc.

BIJLAGE 2 (4 FEBRUARI 2004)

Hoorzittingen met professor Alain-Charles Van Gysel (ULB), professor Patrick Senaeve (KUL) en professor Frederik Swennen (UA)

I. — UITEENZETTINGEN

– Uiteenzetting van professor Alain-Charles Van Gysel (ULB)

De spreker benadrukt de noodzaak van een globale en snelle hervorming van het afstammingsrecht. Het afstammingsrecht moet in de mate van het mogelijke vereenvoudigd worden.

Als uitgangspunt kan het wetsvoorstel (de heer Thierry Giet, de dames Karine Lalieux en Valérie Déom, de heer André Perpète en mevrouw Annick Saudoyer) tot wijziging van de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek met betrekking tot het vaststellen van de afstamming en de gevolgen ervan (Doc. 51 0597/001) dienen.

Over de afstammingsproblematiek heeft het Arbitragehof in meerdere arresten gewezen op de ongrondwettelijkheid van een aantal bepalingen (volgens de tabellen op de website van het Arbitragehof; artikel 319: 6 arresten; artikel 320: 5 arresten; artikelen 321, 322, 323: over elk één arrest; artikel 332: 6 arresten; artikel 335: 6 arresten). Deze arresten vernietigen deze ongrondwettelijke bepalingen evenwel niet (zie A.C. Van Gysel, «Le droit belge de la filiation décomposé», *J.T.*, 1995, blz. 701).

Hij maakt de leden er attent op dat een vroegere minister van Justitie destijds per omzendbrief de ambtenaren van de burgerlijke stand opgedragen had om de rechtspraak van het Arbitragehof in deze materie niet toe te passen (circulaire M. Wathelet van 13 december 1993).

De rechtspraak van het Arbitragehof beperkt zich tegenwoordig niet tot de ongrondwettige bepalingen maar maakt de wetgever ook opmerkzaam op de lacunes in de wet (zie arrest nr. 66/2003 van 14 mei 2003 over het belang en de vertegenwoordiging van het kind).

De wetgever moet onverwijld ingrijpen, immers de Staat kan op zijn verantwoordelijkheid worden aangesproken. Die verantwoordelijkheid werd verankerd door een beslissing van de burgerlijke rechtbank van Luik (Burg. Luik, 17 november 2000, *J.T.*, 2001, blz. 303).

De afstammingsbepalingen voorzien, afhankelijk van de hoedanigheid van de personen, in verschillende rechtsvorderingen, termijnen,

En ce qui concerne ces différences de traitement, une uniformisation s'avère nécessaire.

La proposition de loi n° 597 remédie à cette situation.

Abstraction faite de la réalité biologique, toute législation relative à la filiation doit être particulièrement attentive à trois éléments importants énoncés ci-dessous :

1. la notion de «possession d'état» : au point de vue sociologique, un homme ou une femme se comporte, à l'égard d'un enfant, comme son parent: si ce comportement est conforme aux actes d'état civil, la filiation doit être incontestable.

2. le maintien de la présomption de paternité. L'intervenant se rallie, à cet égard, à la proposition de loi n° DOC 51 597/001 tout en faisant néanmoins observer que cette proposition de loi ne fait aucune distinction entre la dissolution du mariage en cas de décès, d'une part, et la dissolution du mariage en cas de divorce, d'autre part. Or, il s'agit, selon l'intervenant, d'une erreur technique.

3. la notion d'«intérêt de l'enfant».

Dans son arrêt du 14 mai 2003, la Cour d'arbitrage a clairement indiqué ce que devait prévoir la législation à venir : en cas de contestation de l'établissement de la filiation, l'enfant capable de discernement ou, dans le cas contraire, ses représentants, doivent pouvoir exprimer leur opinion. Le tribunal doit alors statuer en fonction de l'intérêt de l'enfant.

L'intervenant fait en outre observer que toutes les dispositions relatives aux conséquences patrimoniales de la reconnaissance des enfants adultérins doivent être abrogées. La proposition de loi DOC 51 597/001 règle ce problème.

– Exposé du professeur Patrick Senaeve (KUL)

Considérations générales

La filiation constitue la base des rapports familiaux et, partant, d'éléments fondamentaux tels que la responsabilité parentale pour l'éducation et la socialisation des enfants, la transmission successorale des biens, etc. Il convient dès lors d'examiner avec beaucoup de soin s'il se justifie de modifier les règles en matière d'établissement et de contestation de la filiation.

La réforme du droit de la filiation en Belgique, opérée par la loi du 31 mars 1987 modifiant diverses disposi-

Het is nodig om die verschillende behandelingswijzen te uniformiseren.

Het wetsvoorstel nr. 597 komt hieraan tegemoet.

Een wetgeving inzake afstamming moet, naast de biologische werkelijkheid, in het bijzonder de volgende drie belangrijke elementen in aanmerking nemen:

1. De notie «bezit van staat» : sociologische gezien gedraagt een man of een vrouw zich ten opzichte van een kind als ouder: als dat gedrag overeenstemt met de akten van burgerlijke staat, moet de afstamming onbetwistbaar zijn.

2. Het behoud van het vermoeden van vaderschap. In deze context sluit de spreker zich aan bij het wetsvoorstel DOC 51 597/001. Hij merkt evenwel op dat het wetsvoorstel geen onderscheid maakt tussen een ontbinding van het huwelijk door overlijden enerzijds en de ontbinding van het huwelijk door echtscheiding anderzijds. Dat is volgens de spreker een technische vergissing.

3. De notie van «het belang van het kind».

Het Arbitragehof heeft in zijn arrest van 14 mei 2003 duidelijk gemaakt hoe de toekomstige wetgeving er moet uitzien: als er betwisting is over de vaststelling van de afstamming dan moet het kind, indien het over onderscheidingsvermogen beschikt zijn mening kunnen geven zoniet geven diens vertegenwoordigers advies. De rechtbank moet dan beslissen op basis van het belang van het kind.

Voorts merkt de spreker op dat alle bepalingen inzake de patrimoniale gevolgen van de erkenning van overspelige kinderen afgeschaft moeten worden. Het wetsvoorstel DOC 51 597/001 beantwoordt hieraan.

– Uiteenzetting van professor Patrick Senaeve (KUL)

Algemene beschouwingen

De afstamming maakt de basis uit van familie-verhoudingen, en daardoor ook van fundamentele elementen als ouderlijke verantwoordelijkheid voor de opvoeding en socialisering van kinderen, erfrechtelijke overgang van goederen, enz. Er moet dan ook met grote zorgvuldigheid nagegaan worden of wijzigingen van de regels inzake vaststelling en betwisting van de afstamming wel verantwoord zijn.

De hervorming van het Belgische afstammingsrecht door de wet van 31 maart 1987 tot wijziging van een

tions légales relatives à la filiation, a été très radicale. Elle a en effet donné lieu à une *égalisation* (suppression de discriminations), une *libéralisation* (suppression ou assouplissement de restrictions dépassées) et une *modernisation* de la législation en la matière. D'un point de vue social, une nouvelle réforme globale ne s'impose dès pas à l'heure actuelle.

Globalement, la loi du 31 mars 1987 a permis d'atteindre un équilibre satisfaisant entre la réalité biologique et la réalité socio-affective. Un droit de la filiation humain ne peut en effet pas être déterminé à 100% par le lien du sang: les excès doivent être évités. Dans un domaine aussi fondamental que les relations de filiation, il y a lieu de ne pas bouleverser subitement l'ensemble de la législation, et ce, afin de préserver la sécurité juridique.

Conclusion : il ne s'indique pas de procéder à une nouvelle réforme globale du droit de la filiation 17 ans à peine après la grande réforme de 1987.

La Cour d'arbitrage a rendu quelques arrêts dans lesquels elle estime que certaines règles du droit actuel de la filiation sont contraires au principe d'égalité prévu aux articles 10 et 11 de la Constitution. Il appartient au législateur de mettre ces dispositions en concordance avec les dispositions de la Constitution.

Il convient cependant de faire preuve de circonspection en l'espèce, d'autant qu'il s'agit précisément d'une matière dans laquelle la Cour d'arbitrage est revenue sur certains points de vue qu'elle défendait initialement (arrêts du 21 décembre 1990 et du 8 octobre 1992, partiellement revus par l'arrêt du 14 mai 2003).¹

Quelques aspects punctuels de l'actuel droit de la filiation ne sont pas satisfaisants et doivent être adaptés en vue d'une meilleure humanisation du droit de la filiation (voir plus loin).

Analyse de quelques aspects concrets du droit de la filiation

A. La présomption de paternité au sein du mariage

A.1. Établissement de la paternité

Rien ne justifie de limiter le champ d'application de la présomption de paternité aux enfants nés au sein du mariage (proposition de loi DOC 51 597/001 – modification de l'article 315 du Code civil). Ainsi, l'avantage de la présomption de paternité serait refusé à une femme en-

aantal bepalingen betreffende de afstamming was zeer radicaal : er werd een *egalisering* (opheffing van discriminaties), *liberalisering* (opheffing c.q. versoepeling van achterhaalde beperkingen) en *modernisering* doorgevoerd. Er bestaat thans dan ook geen maatschappelijke behoefte voor een nieuwe globale hervorming.

Globaal genomen heeft de wet van 31 maart 1987 een bevredigend evenwicht bereikt tussen het naar voor schuiven van de biologische waarheid en het rekening houden met de socio-affectieve waarheid. Een humaan afstammingsrecht kan en mag niet 100 % gedetermineerd worden door de bloedband: excessen moeten vermeden worden. In zo'n fundamenteel domein als afstammingsrelaties vereist de rechtszekerheid dat niet om de haverklap de hele afstammingswetgeving op de helling wordt gezet.

Conclusie : het verdient geen aanbeveling om nauwelijks 17 jaar na de grote hervorming van 1987, een nieuwe globale hervorming van het afstammingsrecht door te voeren.

Het Arbitragehof heeft enkele arresten gevelde waarbij bepaalde regels uit het huidige afstammingsrecht strijdig werden verklaard met het gelijkheidsbeginsel vervat in de artikelen 10 en 11 van de Grondwet. Deze bepalingen dienen door de wetgever in overeenstemming gebracht te worden met de grondwetsbepalingen.

Hierbij moet nochtans behoedzaam te werk gegaan worden, temeer daar juist in deze materie het Arbitragehof zelf teruggekomen is op bepaalde standpunten die het oorspronkelijk verdedigde (arresten van 21 december 1990 en 8 oktober 1992, waarop gedeeltelijk werd teruggekomen in het arrest van 14 mei 2003).¹

Enkele punctuele aspecten van het huidige afstammingsrecht zijn onbevredigend en dienen gewijzigd te worden met het oog op een verdere humanisering van het afstammingsrecht (zie hierna).

Analyse van enkele concrete aspecten van het afstammingsrecht

A. De vaderschapsregel binnen het huwelijk

A.1. Vaststelling van vaderschap

De beperking van het toepassingsgebied van de vaderschapsregel tot de kinderen die in het huwelijk geboren zijn (wetsvoorstel DOC 51 597/001 - wijziging van art. 315 B.W.) is volstrekt onverantwoord. Een zwangere vrouw wiens man overlijdt (en het uit die vrouw

¹ Voir en détail à ce sujet : P. SENAËVE, 'P. SENAËVE, "De rechtspraak van het Arbitragehof inzake familierecht (2002-2003), in P. SENAËVE en F. SWENNEN (eds.), *De hervormingen in het personen- en familierecht 2002-2003, Antwerpen, Intersentia, 2003, pp. 367-387.*

¹ Zie daarover uitgebreid: P. SENAËVE, «De rechtspraak van het Arbitragehof inzake familierecht (2002-2003), in P. SENAËVE en F. SWENNEN (eds.), *De hervormingen in het personen- en familierecht 2002-2003, Antwerpen, Intersentia, 2003, pp. 367-387.*

ceinte dont le mari décède (ainsi qu'à l'enfant auquel elle donnera naissance), ce qui l'obligerait à engager, après le décès de son mari, une procédure de recherche de paternité contre les héritiers de son mari prédécédé. De même, en cas de divorce, on ne comprend pas non plus pourquoi il faudrait priver l'enfant de l'avantage de l'attribution automatique de la paternité à l'ex-mari de sa mère ; le nombre d'enfants juridiquement orphelins de père n'en deviendrait que plus grand. Une procédure de divorce par consentement mutuel s'étale au plus sur cinq mois + un mois pour que le jugement acquière force de chose jugée ; dans un certain nombre de cas, les époux ayant encore des relations sexuelles peu avant l'engagement de la procédure de divorce (et parfois même pendant la procédure de divorce), l'enfant né dans les 300 jours après la dissolution du mariage peut très bien avoir pour père l'ex-mari de la mère. Dans les autres cas, la modification proposée au 3.2. offre une solution satisfaisante.

En revanche, la proposition visant à exclure l'application de la présomption de paternité dans un certain nombre de cas suspects *prima facie* (proposition de loi n° DOC 51 597/001 – article 316 du Code civil) mérite en principe d'être approuvée², eu égard à l'improbabilité de la paternité du mari, l'obligation de cohabitation existant entre époux ayant été suspendue.

Toutefois, la disposition proposée au 2° de l'article 316 du Code civil est inacceptable et même inopérante dans la pratique : «*enfant né plus de 300 jours après la date de la séparation de fait, laquelle s'établit par toutes voies de droit*» : dans une matière relative à l'état de la personne, l'incertitude qu'entraînerait une règle aussi vague est inadmissible. Qui plus est, l'officier de l'état civil qui établit l'acte de naissance doit pouvoir s'appuyer sur une réglementation explicite qui ne peut recevoir plusieurs interprétations : l'officier de l'état civil n'a ni la compétence ni la faculté de constater, «*par toutes voies de droit*», si les époux vivaient ou non séparés de fait.

Texte proposé de l'art. 316, 2° :

«*lorsque l'enfant est né plus de 300 jours après la date d'inscription des époux à des adresses différentes, selon les renseignements figurant dans le registre de la population, le registre des étrangers ou le registre d'attente, pour autant qu'ils n'aient pas été réinscrits à la même adresse par la suite*».

² P. SENAËVE, *Het vaderschap van de echtgenoot. Vaststelling en betwisting van de op het huwelijk gebaseerde afstamming langs vaderszijde*, Antwerpen, Kluwer Rechtswetenschappen, 1982, n°s 155-165 pp. 118-125

geboren kind) zou aldus het voordeel van de vaderschapsregel ontzegd worden en verplicht worden om na de dood van haar man een procedure tot onderzoek naar het vaderschap in te stellen tegen de erfgenamen van haar vooroverleden man. Ook in geval van echtscheiding valt niet in te zien waarom het kind het voordeel van de automatische toekenning van het vaderschap t.a.v. de ex-echtgenoot van zijn moeder, ontzegd zou moeten worden; dit zou alleen maar aanleiding geven tot nog meer juridisch vaderloze kinderen zijn. Een echtscheidingsprocedure door onderlinge toestemming duurt maximaal 5 maanden + 1 maand voor het in kracht van gewijsde treden; in een aantal gevallen hebben de echtgenoten nog geslachtsbetrekkingen kort vóór het starten van de echtscheidingsprocedure (en zelfs tijdens de echtscheidingsprocedure) zodat het kind dat binnen de 300 dagen na de ontbinding van het huwelijk geboren wordt zeer goed de ex-echtgenoot van de moeder tot vader kan hebben. In de andere gevallen biedt de voorgestelde wijziging onder 3.2 een bevredigende oplossing.

Daarentegen verdient het voorstel om de toepassing van de vaderschapsregel uit te schakelen in een aantal *prima facie* verdachte gevallen (wetsvoorstel DOC 51 597/001 – art. 316 B.W.) principieel wél goedkeuring² gelet op de onwaarschijnlijkheid van het vaderschap van de echtgenoot gezien de schorsing van de samenwoningsplicht die tussen echtgenoten bestaat.

Evenwel is hetgeen voorgesteld wordt onder punt 2° van art. 316 B.W. onaanvaardbaar en ook onwerkzaam in de praktijk: «*kind geboren meer dan 300 dagen na de datum van de feitelijke scheiding die door alle middelen werd vastgesteld*»: in een materie van de staat van de persoon is de onzekerheid die dergelijke vage regel zou meebrengen onaanvaardbaar, en bovendien dient de ambtenaar van de burgerlijke stand die de geboorteakte opstelt, te beschikken over een regel die geen enkele onzekerheid of interpretatie toelaat: het behoort niet tot de bevoegdheid (noch tot de mogelijkheden) van de ambtenaar van de burgerlijke stand om vast te stellen op basis van «*alle wettelijke middelen*» of de echtgenoten al dan niet feitelijk gescheiden leefden.

Voorgestelde tekst van artikel 316, 2°:

«*wanneer het kind geboren is meer dan 300 dagen na de datum waarop de echtgenoten, blijkens de meldingen in het bevolkingsregister, het vreemdelingenregister of het wachtregister, op een verschillend adres zijn ingeschreven, voorzover ze nadien niet terug op hetzelfde adres werden ingeschreven*».

² P. SENAËVE, *Het vaderschap van de echtgenoot. Vaststelling en betwisting van de op het huwelijk gebaseerde afstamming langs vaderszijde*, Antwerpen, Kluwer Rechtswetenschappen, 1982, nrs. 155-165 pp. 118-125

* Modification terminologique à l'article 316, 3° proposé : «jugement» à la place de «ordonnance» : le juge de paix qui se prononce sur la base de l'article 223 du Code civil ne rend pas d'ordonnance mais un jugement.

* L'époux auquel la règle de la présomption de paternité ne serait ainsi pas applicable doit cependant avoir le droit d'établir, par le biais de la reconnaissance, sa filiation paternelle vis-à-vis de l'enfant. Inversement, la mère et l'enfant doivent également avoir le droit d'entamer, à l'égard de cet homme, une recherche de paternité.

Applications :

A) Les époux A et B, qui vivent ensemble, négocient en vue d'un divorce par consentement mutuel. Ils concluent une convention le 4 février 2004 et entament une procédure de divorce par consentement mutuel le 11 février 2004. Première comparution le 8 mars 2004. Seconde comparution le 10 juin 2004. Le jugement est prononcé le 10 juin 2004, le délai d'appel du ministère public est d'un mois à partir du 11 juin 2004, le jugement passe en force de chose jugée et le mariage est donc dissous le 11 juillet 2004. Mme B met un enfant au monde le 14 juillet 2004 : aux termes de la proposition de loi DOC 51 597/001, cet enfant serait juridiquement orphelin de père, bien qu'il soit tout à fait possible qu'il ait été engendré par l'époux A. Par ailleurs, aucune obligation légale ne contraint les époux à vivre séparés au cours d'une procédure de divorce par consentement mutuel.

B) Les époux A et B sont séparés de fait et ont une inscription séparée dans les registres de la population (ou après jugement du juge de paix sur la base de l'art. 223 du Code civil) depuis le 17 septembre 2003. Ils négocient en vue d'un divorce par consentement mutuel, concluent une convention le 4 février 2004 et entament une procédure de divorce par consentement mutuel le 11 février 2004. Première comparution le 8 mars 2004. Seconde comparution le 10 juin 2004. Le jugement est prononcé le 10 juin 2004, le délai d'appel du ministère public est d'un mois à partir du 11 juin 2004. Le jugement passe en force de chose jugée et le mariage est donc dissous le 11 juillet 2004. Mme B met un enfant au monde le 14 juillet 2004 : aux termes de la proposition de loi 597/1 [modification de l'art. 316 du Code civil], cet enfant serait orphelin de père (car né 301 jours après le début de la séparation de fait), mais c'est conforme en l'occurrence au *quod plerumque fit*.

Il est recommandé d'étendre l'application de la règle de la présomption de paternité à tous les cohabitants légaux afin de garantir au plus grand nombre possible d'enfants la protection d'un lien de filiation paternelle automatique.

* Redactionele suggestie in het voorgestelde artikel 316, 3°: 'vonnis' in plaats van 'beschikking' ('*jugement*' in plaats van '*ordonnance*'): de vrederechter die uitspraak doet op grond van artikel 223 B.W. velt geen beschikking maar een vonnis.

* De echtgenoot die aldus uitgesloten zou worden van de toepassing van de vaderschapsregel, moet dan wel het recht hebben om via erkenning toch zijn vaderlijke afstamming t.a.v. het kind te vestigen. Omgekeerd moeten ook moeder en kind dan het recht hebben om tegen deze man een onderzoek naar het vaderschap te beginnen.

Toepassingen:

A) de echtgenoten A-B leven samen, voeren onderhandelingen met het oog op een echtscheiding door onderlinge toestemming, op 4 februari 2004 sluiten zij een overeenkomst, op 11 februari 2004 starten zij een echtscheidingsprocedure door onderlinge toestemming, eerste verschijning op 8 maart 2004, tweede verschijning op 10 juni 2004, vonnis op 10 juni 2004, termijn van hoger beroep voor het O.M. één maand vanaf 11 juni 2004, vonnis in kracht van gewijsde en dus huwelijk ontbonden op 11 juli 2004, op 14 juli 2004 brengt mevrouw B een kind ter wereld: overeenkomstig wetsvoorstel DOC 51 597/001 zou dit kind juridisch vaderloos zijn, hoewel het zeer goed verwekt kan zijn door echtgenoot A. Er is overigens geen wettelijke verplichting voor de echtgenoten om tijdens een echtscheidingsprocedure door onderlinge toestemming afzonderlijk te verblijven.

B) de echtgenoten A-B leven feitelijk gescheiden met afzonderlijke inschrijving in de bevolkingsregisters (of na vonnis van de vrederechter ex art. 223 B.W.) sinds 17 september 2003, ze voeren onderhandelingen met het oog op een echtscheiding door onderlinge toestemming, op 4 februari 2004 sluiten zij een overeenkomst, op 11 februari 2004 starten zij een echtscheidingsprocedure door onderlinge toestemming, eerste verschijning op 8 maart 2004, tweede verschijning op 10 juni 2004, vonnis op 10 juni 2004, termijn van hoger beroep voor het O.M. één maand vanaf 11 juni 2004, vonnis in kracht van gewijsde en dus huwelijk ontbonden op 11 juli 2004, op 14 juli 2004 brengt mevrouw B een kind ter wereld: volgens wetsvoorstel DOC 51 597/001 [wijziging van art. 316 B.W.] zou dit kind vaderloos zijn (= geboren 301 dagen na het ontstaan van de feitelijke scheiding) maar in zo'n geval stemt dit overeen met het *quod plerumque fit*.

Het verdient aanbeveling om de toepassing van de vaderschapsregel uit te breiden naar de wettelijk samenwonenden teneinde zoveel mogelijk kinderen de rechtsbescherming te bieden van een automatische vaderlijke afstammingsband.

Suggestion : nouvel article 315bis du Code civil «*L'enfant né pendant la cohabitation légale ou dans les 300 jours qui suivent la dissolution ou l'annulation de la cohabitation légale, a pour père le partenaire cohabitant légal de la mère. Cette règle n'est pas d'application au cas où existe entre les cohabitants légaux un empêchement à mariage dont le Roi ne peut dispenser.*»

Adaptation rédactionnelle :

Il convient de transférer la disposition de l'art. 143, alinéa 2, du Code civil, qui renferme une règle du droit de la filiation, à l'art. 315 du Code civil (pour y former un alinéa 2).

A.2. Contestation de la règle de présomption de paternité

La proposition de loi n° 495/001 vise à prolonger d'un an à deux ans le délai accordé pour intenter une action en contestation de paternité (modification de l'art. 332, alinéa 4, du Code civil).

L'orateur n'est pas favorable à cette proposition, dès lors qu'en allongeant le délai de contestation de paternité elle prolonge inutilement l'insécurité juridique et le trouble au sein du ménage dans 100% des cas de filiation paternelle dans le mariage. Il faut rappeler que la loi du 31 mars 1987 a déjà porté ce délai de trois mois à un an (soit un quadruplement !). Il est exact que tout délai fixé dans cette matière a un caractère arbitraire, mais un délai d'un an pour réfléchir à la question – certes fondamentale – de contester ou non sa paternité, est en règle générale largement suffisant. En outre, en cas de véritable force majeure, le magistrat peut toujours décider du relèvement de la déchéance encourue.

Dans le droit français et luxembourgeois, le délai n'est que de six mois (Code civil français, article 316) ; dans le droit néerlandais, un an ; dans le droit suisse, un an également (Code civil suisse, article 256c, alinéa 1er) et dans le droit portugais, deux ans (Code civil portugais, article 1842, alinéa 1er).

Afin de répondre au souci que les auteurs expriment à juste titre dans la proposition de loi, il s'indique de ne pas modifier le délai lui-même accordé au conjoint (à savoir un an), mais d'adapter le moment auquel le délai accordé au conjoint prend cours : en d'autres termes, il s'indique de ne plus limiter à la naissance ou à la découverte de celle-ci le moment auquel le délai prend cours, mais de permettre que l'action puisse être intentée :

«*dans l'année de la naissance ou de la découverte de celle-ci ou de la découverte du fait qu'il n'est pas le père de l'enfant.*».

Suggestie: nieuw artikel 315bis B.W. «*Het kind dat geboren is tijdens de wettelijke samenwoning of binnen 300 dagen na de ontbinding of de nietigverklaring ervan, heeft de wettelijk samenwonende partner van de moeder tot vader. Deze regel is niet van toepassing in geval tussen de wettelijk samenwonenden een huwelijksbeletsel bestaat waar de Koning geen ontheffing voor kan verlenen*».

Redactionele aanpassing:

Het verdient aanbeveling de bepaling van artikel 143, 2^e lid B.W., die een regel van afstammingsrecht inhoudt, over te brengen naar artikel 315 B.W. (waar het een 2e lid kan vormen).

A.2. Betwisting van de vaderschapsregel

Het wetsvoorstel nr. 495/001 stelt voor om de rechtsvordering tot betwisting van het vaderschap door de echtgenoot te verlengen van één jaar tot twee jaar (wijziging van artikel 332, vierde lid B.W.).

De spreker kan zich niet achter dit voorstel scharen, omdat daardoor in 100 % van de gevallen van vaderlijke afstamming binnen het huwelijk de rechtsonzekerheid en de onrust in het gezin, door de dreiging van een vaderschapsbetwisting, nodeloos wordt verlengd. Er moet aan herinnerd worden dat door de wet van 31 maart 1987 deze termijn reeds werd verlengd van drie maanden naar één jaar (dit is een verviervoudiging!). Het is juist dat iedere termijn in deze materie iets arbitrairs heeft, maar één jaar om na te denken over een - weliswaar fundamentele - kwestie als het betwisten van zijn vaderschap, is in de regel ruimschoots voldoende. Bovendien kan in geval van werkelijke overmacht, de rechter steeds ontheffing van het opgelopen verval verlenen.

In het Franse en in het Luxemburgse recht is de termijn slechts zes maanden (Franse CC, art. 316), in het Nederlandse recht één jaar en in het Zwitserse recht eveneens één jaar (Zwitsers B.W. art. 256c, eerste lid). In het Portugese recht is ze twee jaar (art. 1842, eerste lid, a Portugees B.W.).

Om tegemoet te komen aan de terechte bezorgdheid die in het wetsvoorstel tot uiting komt, verdient het aanbeveling om de termijn zelf in hoofde van de echtgenoot (namelijk: één jaar) ongewijzigd te laten, maar om het vertrekpunt van de termijn in hoofde van de echtgenoot aan te passen: namelijk de termijn niet enkel meer te laten ingaan vanaf de geboorte of van de ontdekking ervan, maar wel:

«*binnen een jaar na de geboorte, of na de ontdekking ervan, of na de ontdekking van het feit dat hij niet de vader van het kind is.*»

À cet égard, le droit allemand peut constituer une source d'inspiration utile :

Code civil allemand, § 1594, II : «*Die Frist beginnt mit dem Zeitpunkt, in dem der Mann Kenntnis von den Umständen erlangt, die für die Unehelichkeit des Kindes sprechen. Sie beginnt frühestens mit der Geburt des Kindes.*»

L'article 256c, alinéa 1er, du Code civil suisse, ainsi que l'article 1842, alinéa 1er, du Code civil portugais sont analogues.

Il est vrai que la Cour d'arbitrage a estimé à deux reprises que la fixation d'un délai similaire pour le conjoint et pour la mère (à savoir dans l'année de la naissance ou de la découverte de celle-ci) ne violait pas le principe d'égalité des articles 10 et 11 de la Constitution (arrêt n° 138/2002 du 21 décembre 2000, arrêt n° 95/2001 du 12 juillet 2001), nonobstant que la mère connaisse toujours ou puisse toujours connaître les circonstances précises de la conception et soit, par voie de conséquence, toujours en mesure d'introduire l'action en temps utile, ce qui n'est évidemment pas nécessairement le cas du conjoint.

Mais ce n'est évidemment pas parce qu'une disposition légale n'est pas considérée comme contraire à la Constitution qu'elle n'est pas injuste. La règle actuelle qui fixe le point de départ du délai est très injuste étant donné qu'elle permet de couvrir la tromperie de la femme mariée à l'égard de son conjoint en ce qui concerne la conception de son enfant dès l'instant où la femme réussit à maintenir cette imposture pendant un an à partir de la naissance. Il y a dans la jurisprudence des cas dramatiques où la femme, peu après l'expiration de ce délai, apprend à son conjoint qu'il n'est pas le père de son enfant et qu'il ne doit donc pas exiger un droit au séjour ou aux relations personnelles, et où le conjoint, sur la base de la loi existante (art. 332, alinéa 4, du Code civil), s'est vu débouter de son action en contestation de paternité.³

Le professeur Senaève souligne que la réglementation qu'il propose présente l'inconvénient que la filiation paternelle de l'enfant pourrait encore être contestée longtemps après la naissance de celui-ci, si le conjoint n'apprend que beaucoup plus tard que son épouse l'a trompé à l'époque. On peut éventuellement remédier à cet inconvénient et trouver un compromis entre la protection des intérêts du conjoint trompé d'une part et ceux de l'enfant d'autre part en prévoyant en outre un délai de déchéance absolu : par exemple : «*l'action ne peut plus être intentée après le cinquième anniversaire de l'enfant*» (voir dans le même sens l'art. 256c, alinéa 1er, du

Hierbij kan nuttige inspiratie gevonden worden onder meer in het Duitse recht:

§ 1594, II BGB: «*Die Frist beginnt mit dem Zeitpunkt, in dem der Mann Kenntnis von den Umständen erlangt, die für die Unehelichkeit des Kindes sprechen. Sie beginnt frühestens mit der Geburt des Kindes.*»

Vergelijkbaar is ook artikel 256c, eerste lid van het Zwitserse B.W. en artikel 1842, eerste lid, van het Portugese B.W.

Het is weliswaar zo dat het Arbitragehof tweemaal geoordeeld heeft dat het vooropstellen van een gelijkaardige termijn enerzijds voor de echtgenoot en anderzijds voor de moeder (namelijk één jaar vanaf de geboorte of van de ontdekking ervan) terwijl de moeder steeds kennis heeft of kan hebben van de juiste omstandigheden van de verwekking en dus de vordering steeds tijdig kan inleiden, wat bij de echtgenoot uiteraard niet noodzakelijk het geval is, niet strijdig is met het gelijkheidsbeginsel van artikel 10 en 11 van de Grondwet (arrest nr. 138/2000 d.d. 21 december 2000; arrest nr. 95/2001 d.d. 12 juli 2001). Maar het is uiteraard niet omdat een wettelijke bepaling niet strijdig geacht wordt met de Grondwet, dat ze niet onrechtvaardig zou zijn.

De huidige regeling van het vertrekpunt van de termijn is zeer onrechtvaardig omdat ze toelaat het bedrog van de gehuwde vrouw ten aanzien van haar echtgenoot aangaande de verwekking van haar kind in te dekken van zodra de vrouw er in slaagt dit bedrog één jaar vanaf de geboorte vol te houden. Er zijn in de rechtspraak drama's gekend waarin kort na het verloop van die termijn de vrouw aan haar echtgenoot meedeelt dat hij niet de vader is van haar kind en dus niet hoeft aan te dringen op een omgangsrecht of een verblijfsrecht, en deze echtgenoot op grond van de bestaande wet (artikel 332, 4de lid B.W.) afgewezen werd van zijn vordering tot betwisting van zijn vaderschap.³

Professor Senaève stipt aan dat het nadeel van de door hem vooropgestelde regeling is dat de vaderlijke afstamming van het kind lange tijd na zijn geboorte nog zou kunnen worden aangevochten, als de echtgenoot pas veel later verneemt dat zijn echtgenote hem destijds bedrogen heeft. Men kan dit nadeel eventueel opvangen door een compromis te vinden tussen de bescherming van de belangen van de bedrogen echtgenoot enerzijds en die van het kind anderzijds door bovendien in een absolute vervaltermijn te voorzien: bv.: «*de vordering kan niet meer worden ingesteld na de vijfde verjaardag van het kind*» (in dezelfde zin artikel 256c, eer-

³ Voir à ce sujet P. SENAËVE, *op.cit.*, n°s 368-374, pp. 260-266.

³ Zie daarover P. SENAËVE, *op.cit.*, nrs. 368-374, pp. 260-266.

Code civil suisse). Il est vrai que dans le droit allemand, ce délai de déchéance absolu a été supprimé par une loi de 1969.

B. La reconnaissance

B.1. La reconnaissance paternelle

Selon la jurisprudence de la Cour d'arbitrage (arrêts du 21 décembre 1990 et du 8 octobre, sur lesquels l'arrêt du 14 mai 2003 revient en partie), le régime de la reconnaissance doit être revu de manière limitée par le législateur. Du fait de l'arrêt du 14 mai 2003, les modifications proposées dans la proposition de loi n° 209/001 sont dès lors en grande partie dépassées.

Ce qui n'est pas considéré comme contraire à la Constitution par la Cour d'arbitrage et qu'il convient dès lors de ne pas modifier, ce sont:

1°) le régime de la reconnaissance de l'enfant majeur ou mineur émancipé (art. 319, § 2)

Cour d'arbitrage 16 juin 2002, arrêt n° 112/2002 : il est uniquement nécessaire d'instaurer un régime identique pour la reconnaissance maternelle.

Proposition: insérer un nouveau § 2 dans l'article 313 du C. Civ. :

«*Toutefois, la reconnaissance de l'enfant majeur ou mineur anticipé n'est recevable que moyennant son consentement préalable.*».

2°) le régime du consentement de l'enfant âgé de 15 à 18 ans

Cour d'arbitrage 6 juin 1996, arrêt n° 36/96 : il est uniquement nécessaire d'instaurer un régime identique pour la reconnaissance maternelle.

Pour le reste, le régime doit être adapté en fonction de la jurisprudence de la Cour d'arbitrage (consentement de la mère et consentement de/pour l'enfant de moins de 15 ans).

Dans le nouveau régime, il est raisonnable d'opérer une distinction entre deux situations :

a) la reconnaissance paternelle pendant la grossesse, dans l'acte de naissance ou dans un bref délai après la naissance, par exemple, un an après la naissance :

Dans ces cas, on ne voit pas pourquoi la mère aurait quoi que ce soit à dire sur le fait que le père souhaite établir un lien de filiation avec son enfant – tout comme le père ne devrait pas avoir voix au chapitre à propos de l'établissement d'un lien de filiation avec la mère ; il convient en conséquence dans cette hypothèse de refaire

ste lid van het Zwitserse B.W.). Het is wel zo dat in het Duitse recht de gelijkaardige absolute vervaltermijn werd afgeschaft door een wet van 1969.

B. De erkenning

B.1. De vaderlijke erkenning

Ingevolge de rechtspraak van het Arbitragehof: arresten van 21 december 1990 en 8 oktober 1992, waarop gedeeltelijk werd teruggekomen in het arrest van 14 mei 2003, moet de regeling van de erkenning door de wetgever beperkt worden herzien. Door het arrest van 14 mei 2003 zijn de in het wetsvoorstel nr. 209/001 voorgestelde wijzigingen dan ook grotendeels achterhaald.

Wat door het Arbitragehof niet strijdig bevonden werd met de Grondwet en best onaangeroerd blijft is:

1°) de regeling van de erkenning van de meerderjarige of ontvoogde minderjarige (art. 319, § 2)

Arbitragehof 16 juni 2002, arrest nr. 112/2002: er is enkel vereist dat een zelfde regeling wordt ingevoerd voor de moederlijke erkenning.

Voorstel : nieuwe § 2 in artikel 313 B.W. inlassen :

«*De erkenning van het meerderjarige of van de ontvoogde minderjarige is echter alleen ontvankelijk mits het vooraf daarin toestemt.*».

2°) de regeling van de instemming door het kind tussen 15 en 18 jaar

Arbitragehof 6 juni 1996, arrest nr. 36/96: er is enkel vereist dat een zelfde regeling wordt ingevoerd voor de moederlijke erkenning.

Voor het overige moet de regeling aangepast worden ingevolge de rechtspraak van het Arbitragehof (instemming door de moeder en instemming door/voor het kind onder 15 jaar).

Het is redelijk om in de nieuwe regeling een onderscheid te maken tussen 2 situaties:

a) de vaderlijke erkenning tijdens de zwangerschap, in de geboorteakte of binnen een korte termijn na de geboorte, bijvoorbeeld één jaar na de geboorte:

In die gevallen valt niet in te zien waarom de moeder enige zeggenschap zou moeten hebben over het feit dat de vader een afstammingsband t.a.v. zijn kind wil vestigen – net zo min als de vader enige zeggenschap zou moeten hebben over de vestiging van een afstammingsband t.a.v. de moeder; het verdient dan ook aanbeveling

de la reconnaissance paternelle un acte juridique unilatéral (comme avant la loi du 31 mars 1987) ;

b) la reconnaissance paternelle plus d'un an après la naissance

Dans un tel cas, le fait que le père se manifeste alors que son enfant a plus d'un an ne témoigne pas d'un sens spontané des responsabilités, et il est donc suspect *prima facie*. Dans ce cas, le régime actuel en matière de reconnaissance paternelle peut être maintenu [avec prise en compte par les tribunaux du critère de l'intérêt de l'enfant]. La jurisprudence de la Cour d'arbitrage commande toutefois d'instaurer un régime identique pour la reconnaissance maternelle.

c) afin de tenir compte de l'arrêt de la Cour d'arbitrage du 14 mai 2003 (arrêt n° 66/2003), et en vue d'assurer une harmonisation avec la nouvelle loi du 24 avril 2003 relative à l'adoption, qui a ramené de 15 à 12 ans l'âge à partir duquel le consentement de l'enfant est requis, l'âge à partir duquel le consentement de l'enfant est nécessaire en cas de reconnaissance paternelle est ramené de 15 à 12 ans (même si le fait d'accepter ou de refuser une adoption n'est pas du tout la même chose que d'accepter ou non que votre père biologique établisse sa filiation).

Proposition de modification de l'art. 319 du Code civil :

§ 1 : maintenir

§ 2 : maintenir (cf. *supra*)

§ 3 : modifier :

alinéa 1er : «Si l'enfant est âgé d'au moins un an mais qu'il est encore mineur non émancipé, la reconnaissance n'est... (le reste du texte existant n'est pas modifié)» ;

alinéa 2 : remplacer le mot «quinze» par le mot «douze» ;

alinéas 3 et 4 : maintenir ;

Reconnaissance d'un enfant dont la mère est décédée (art. 319, § 4, du Code civil)

Voir l'arrêt de la Cour d'arbitrage du 14 juillet 1994 (cet arrêt prend cependant un autre sens depuis l'arrêt de la Cour d'arbitrage du 14 mai 2003).

Art. 319, § 4, alinéa 1er : remplacer le mot «quinze» par le mot «douze» (par souci d'uniformité avec le § 3, on écrira «*twalf*» au lieu de «12» dans le texte néerlandais) ;

alinéas 2, 3 et 4 : conserver

alinéa 5 : remplacer la dernière phrase par la phrase suivante :

om in deze hypothese van de vaderlijke erkenning opnieuw (zoals vóór de wet van 31 maart 1987) een eenzijdige rechtshandeling te maken;

b) de vaderlijke erkenning meer dan één jaar na de geboorte:

In zo'n geval getuigt het niet van een spontane verantwoordelijkheidszin van de vader als hij pas optreedt als zijn kind reeds meer dan een jaar oud is, en is hij aldus *prima facie* verdacht. In dat geval kan de huidige regeling inzake vaderlijke erkenning [met aanwending door de rechtbanken van het criterium van het belang van het kind] behouden worden. Op grond van de rechtspraak van het Arbitragehof is wel vereist dat een zelfde regeling wordt ingevoerd voor de moederlijke erkenning.

c) om rekening te houden met het arrest van het Arbitragehof van 14 mei 2003 (arrest nr. 66/2003), en ten einde een harmonisering te bereiken met de nieuwe adoptiewet van 24 april 2003 waar de toestemming van de geadopteerde verlaagd werd van 15 jaar naar 12 jaar, dient ook bij de vaderlijke erkenning de instemmingsvereiste in hoofde van het kind verlaagd te worden van 15 naar 12 jaar (ook al is het instemmen resp. het stellen van een veto tegen een adoptie natuurlijk iets geheel anders dan al dan niet ermee akkoord gaan dat uw biologische vader zijn afstamming vestigt).

Voorstel wijziging van artikel 319 B.W.:

§ 1: behouden

§ 2: behouden (zie hierboven)

§ 3 wijzigen :

eerste lid : «Indien het kind minstens één jaar oud is maar nog minderjarig en niet ontvoegd, is de erkenning ... (verder bestaande tekst)» ;

tweede lid : «vijftien» vervangen door «*twalf*» ;

derde en vierde lid : behouden ;

Erkenning van een kind wiens moeder overleden is (art. 319, § 4 B.W.)

Zie Arbitragehof 14 juli 1994 (dit arrest komt evenwel in een nieuw licht te staan ingevolge het arrest van het Arbitragehof van 14 mei 2003).

Art. 319, § 4 eerste lid : «15» vervangen door «*twalf*» (voor de gelijkvormigheid met § 3 best in letters en niet in cijfers schrijven) ;

tweede, derde en vierde lid : behouden ;

vijfde lid : laatste zin vervangen als volgt:

«À défaut de cette preuve, et si l'enfant était âgé d'un an au moins au moment de la reconnaissance, le tribunal apprécie en tenant compte de l'intérêt de l'enfant ; si l'enfant était âgé de moins d'un an au moment de la reconnaissance, le tribunal rejette la demande d'annulation».

Reconnaissance par un homme marié (art. 319bis, du Code civil)

Il est recommandé d'abroger l'obligation d'homologation de la reconnaissance effectuée par un homme marié. La modification de l'article 319bis du Code civil proposée dans la proposition de loi n° 597/001 mérite d'être approuvée.

Reconnaissance des enfants à qui s'applique la règle de la paternité (art. 320 du Code civil)

Même si les catégories d'enfants visées à l'actuel article 320 du Code civil ne correspondent pas tout à fait aux catégories d'enfants visées à l'article 316 du Code civil proposé, l'article 320 du Code civil pourra être abrogé si la limitation du champ d'application de la règle de la paternité plaidée au point 3.2 est approuvée.

En cas de rejet, par le législateur, de la suggestion visant à abroger l'article 320 du Code civil, il faudra en modifier les dispositions concernées, et ce, par suite de l'arrêt de la Cour d'arbitrage du 15 mai 2000 (n° 61/2000), aux termes duquel l'article 320, 4°, du Code civil viole la Constitution en tant qu'il ne mentionne pas le divorce par consentement mutuel.

Le simple ajout, dans l'article 320, 4°, du Code civil, d'une référence à l'article 233 du même Code permettrait de résoudre ce problème.

Vu l'analogie entre les deux dispositions, il est préférable d'apporter la même modification à l'article 318, § 3, 2°, du Code civil.

Reconnaissance des enfants incestueux (art. 321 du Code civil)

À la suite de l'arrêt de la Cour d'arbitrage du 17 décembre 2003, il faut adapter partiellement la règle interdisant la reconnaissance des enfants incestueux (art. 321 du Code civil).

L'orateur estime toutefois qu'il serait préférable, au lieu de modifier la règle relative au droit de la filiation, d'adapter le régime relatif aux empêchements au mariage en ce qui concerne la relation entre le beau-père et sa belle-fille, ainsi que, par extension, entre :

- le beau-père et le beau-fils par remariage ;
- la belle-mère et le beau-fils par remariage ;
- la belle-mère et la belle-fille par remariage ;
- le beau-père et la belle-fille par alliance ;

«Ontbreekt dat bewijs, en was het kind minstens één jaar oud op het ogenblik van de erkenning, dan doet de rechtbank uitspraak met inachtneming van de belangen van het kind; was het kind jonger dan één jaar op het ogenblik van de erkenning, dan verwerpt de rechtbank de vordering tot vernietiging.»

Erkenning door een gehuwd man (art. 319bis B.W.)

Het verdient aanbeveling de verplichte homologatie van de erkenning gedaan door een gehuwde man, als dusdanig af te schaffen. De wijziging van artikel 319bis B.W. in wetsvoorstel nr. 597/001 verdient goedkeuring.

Erkenning van kinderen die onder de vaderschapsregel vallen (art. 320 B.W.)

Indien de inkrimping van het toepassingsgebied van de vaderschapsregel zoals bepleit onder punt 3.2 wordt goedgekeurd, kan artikel 320 B.W. gewoon worden opgeheven, ook al stemmen de categorieën kinderen uit het huidige artikel 320 B.W. niet exact overeen met de categorieën kinderen uit het voorgestelde artikel 316 B.W.

Indien de wetgever niet zou ingaan op de suggestie om artikel 320 B.W. gewoon op te heffen, moet ingevolge het arrest van het Arbitragehof van 15 mei 2000 (nr. 61/2000) waarbij geoordeeld werd dat artikel 320, 4° B.W. de Grondwet schendt in zoverre het de echtgenoten gescheiden door onderlinge toestemming, niet vermeldt, dit onderdeel worden aangepast.

Dit valt met een simpele aanvulling te remediëren, namelijk door in artikel 320, 4° B.W. een verwijzing naar artikel 233 B.W. op te nemen.

Gezien de analogie tussen beide bepalingen, dient dezelfde wijziging best ook doorgevoerd worden in artikel 318, § 3, 2° B.W.

Erkenning van bloedschennige kinderen (artikel 321 B.W.)

Ingevolge arrest van het Arbitragehof van 17 december 2003 moet de verbodsregel om bloedschennige kinderen te erkennen, gedeeltelijk worden aangepast (art. 321 B.W.).

Het verdient volgens de spreker evenwel aanbeveling om, in plaats van de regel uit het afstammingsrecht te wijzigen, de regeling van de huwelijksbeletsen aan te passen wat de relatie tussen een stiefvader en zijn stiefdochter betreft, alsook bij uitbreiding tussen :

- stiefvader en stiefzoon;
- stiefmoeder en stiefzoon;
- stiefmoeder en stiefdochter;
- schoonvader en schoondochter;

- le beau-père et le beau-fils par alliance ;
- la belle-mère et le beau-fils par alliance ;
- la belle-mère et la belle-fille par alliance.

Cf. dans un sens plus restreint : la proposition de loi DOC Sénat S.E. 1999, n° 2-70/1 (Caluwé) du 20 septembre 1999, aux termes de laquelle l'interdiction de contracter mariage n'est levée qu'en cas de décès de l'époux qui a produit l'alliance, et la proposition de loi DOC Chambre S.E. 1995, n° 73/1 (S. Moureaux) prévoyant que le Roi peut lever l'interdiction de contracter mariage entre beaux-parents et beaux-enfants par alliance, non seulement après le décès, mais également après le divorce de l'époux qui a produit l'alliance.

Il n'y a aucune raison de refuser le droit fondamental au mariage (article 12 de la CEDH) à deux personnes qui ne sont unies que par un lien d'alliance. On pourrait s'inspirer, entre autres, du droit néerlandais, qui n'interdit plus le mariage entre alliés depuis l'entrée en vigueur de la loi du 15 juin 1983 (Cf. article 41 du Code civil néerlandais «*Un mariage ne peut être contracté entre personnes étant, soit par nature, soit par le droit familial, ascendant et descendant ou frère et sœur.*»)

La suppression de cet empêchement à mariage aurait pour conséquence que l'article 321 du Code civil ne serait plus d'application en cas de conception d'un enfant dans le cadre d'une relation beau-parent/enfant d'un autre lit et beau-parent/beau-fils ou belle-fille. Une telle réforme irait plus loin que ce qu'exige l'arrêt de la Cour d'arbitrage du 17 décembre 2003 qui vise uniquement le cas où le mariage dont résulte l'alliance est entre-temps dissous. Il n'y a toutefois aucune raison de faire dépendre l'établissement d'un lien de filiation vis-à-vis d'un tel enfant du divorce de l'un des parents : une telle condition n'est pas pertinente pour la question de l'établissement du lien de filiation.

Ainsi, il n'est pas non plus nécessaire d'adapter l'article 313, § 2, du Code civil relatif à la filiation maternelle, adaptation en revanche nécessaire si l'on adopte la solution de la proposition 0701/001.

B.2. La reconnaissance maternelle

Vu les arrêts de la Cour d'arbitrage des 21 décembre 1990, 8 octobre 1992, 6 juin 1996, 16 juin 2002 et 14 mai 2003, il s'indique d'harmoniser les règles régissant la reconnaissance paternelle et la reconnaissance maternelle.

- schoonvader en schoonzoon;
- schoonmoeder en schoonzoon;
- schoonmoeder en schoondochter.

Vgl. in beperkte zin : wetsvoorstel Senaat B.Z. 1999, nr. 2-70/1 (Caluwé) d.d. 20 september 1999: enkel opheffing huwelijksbeletsel in geval van overlijden van de echtgenoot die de aanverwantschap deed ontstaan, en wetsvoorstel Kamer B.Z. 1995, nr. 73/1 (S. Moureaux) waarin werd voorgesteld dat de Koning ontheffing zou kunnen verlenen van het huwelijksverbod tussen schoonouders en behuwdkinderen maar dan niet alleen na overlijden, maar eveneens na echtscheiding van degene die de aanverwantschap heeft doen ontstaan.

Er is geen reden om het fundamentele recht op huwelijk (art. 12 E.V.R.M.) te ontzeggen aan 2 personen die slechts door een band van aanverwantschap met elkaar verbonden zijn. Inspiratie kan gevonden worden o.m. in het Nederlandse recht, dat sinds een wet van 15 juni 1983 geen huwelijksverbod kent tussen aanverwanten (zie art. 41 Nederlands B.W. «*Een huwelijk mag niet worden gesloten tussen hen die elkander, hetzij van nature, hetzij familierechtelijk, bestaan in de opgaande en in de nederdalende lijn of als broeder en zuster.*»).

Door de opheffing van dit huwelijksverbod zou artikel 321 B.W. niet meer van toepassing zijn in geval van verwekking van een kind in de relatie stiefouder-stiefkind of schoonouder-behuwdkind. Dergelijke hervorming zou verder gaan dan wat vereist is door het arrest van het Arbitragehof van 17 december 2003 dat enkel de hypothese beoogt dat het huwelijk dat de aanverwantschap deed ontstaan, inmiddels is ontbonden. Er is evenwel geen enkele reden om de mogelijkheid van het vestigen van een afstammingsband t.a.v. dergelijk kind afhankelijk te stellen van de echtscheiding van een van de ouders: dergelijke voorwaarde is niet relevant voor de kwestie van het vestigen van de afstammingsband.

Op die manier hoeft er ook geen aanpassing te gebeuren van artikel 313, § 2 B.W. inzake de moederlijke erkenning, hetgeen wél vereist zou zijn indien de oplossing uit het wetsvoorstel 701/001 aangenomen zou worden.

B.2. De moederlijke erkenning

Een stroomlijning van de vaderlijke en moederlijke erkenning is aangewezen, gelet op de arresten van het Arbitragehof van 21 december 1990, 8 oktober 1992, 6 juni 1996, 16 juni 2002 en 14 mei 2003).

B.3. Reconnaissance d'un enfant décédé (reconnaissance post-mortem)

La règle de l'art. 328, alinéa 2, du Code civil, selon laquelle un enfant décédé ne peut être reconnu que s'il a lui-même laissé une postérité, est, de manière générale, inhumaine et particulièrement choquante pour des parents célibataires qui perdent leur nouveau-né ! La jurisprudence réagit à cette situation en autorisant cette reconnaissance *contra legem* lorsqu'il apparaît que l'homme désireux de faire la reconnaissance n'est pas animé de mauvaises intentions.

Proposition : apporter les modifications suivantes à l'art. 328, alinéa 2, du Code civil :

«La reconnaissance peut par ailleurs être faite au profit d'un enfant conçu. Elle peut également être faite au profit d'un enfant qui est décédé avant d'avoir atteint l'âge d'un an ; si l'enfant est décédé plus tard, elle peut uniquement être faite si ce dernier a laissé une postérité.»

C. De la compétence d'attribution dans les litiges en matière de filiation

Il n'y a aucune raison de transférer la compétence d'attribution dans les questions de filiation du tribunal civil au tribunal de la jeunesse.

En outre, il ne serait pas justifié que dans des matières aussi délicates, le tribunal appelé à se prononcer soit différent selon que l'enfant est âgé de moins ou plus de 18 ans (respectivement le tribunal de la jeunesse ou le tribunal civil). La comparaison avec l'adoption n'est pas pertinente. Qu'advierait-il d'ailleurs dans le cas d'une procédure de filiation concernant simultanément un enfant âgé de moins de 18 ans et un autre âgé de plus de 18 ans ?

D. Le nom de l'enfant adultérin (proposition de loi du 24 octobre 2003 abrogeant l'article 335, § 3, alinéa 2, du Code civil, DOC 51-338/001)

Après plus de 10 ans, cette proposition de loi tente de remédier à l'inconstitutionnalité du droit de la filiation constatée par la Cour d'arbitrage par son arrêt du 19 mai 1993 (arrêt n° 38/93). Récemment, la Cour d'arbitrage a été à nouveau saisie d'une question préjudicielle à ce sujet.⁴

Il convient de se féliciter de la modification proposée, notamment parce que l'officier de l'état civil doit actuellement toujours s'en tenir au texte de la loi. On évitera ainsi des procédures superflues.

⁴ *Moniteur belge* du 16 juillet 2003

B.3. Erkenning van een overleden kind (postmortale erkenning)

De regel uit artikel 328, tweede lid B.W. dat een overleden kind slechts erkend mag worden als het zelf afstammelingen heeft nagelaten, is in zijn algemeenheid onmenselijk en bijzonder shockerend voor ongehuwde ouders die hun pasgeboren kind verliezen! De rechtspraak reageert hiertegen door *contra legem* dergelijke erkenning wél toe te staan als blijkt dat de erkennende man geen oneerlijke bedoelingen heeft.

Voorstel: Art. 328, tweede lid B.W. als volgt wijzigen:

«De erkenning kan bovendien geschieden ten gunste van een verwekt kind. Zij kan tevens geschieden ten gunste van een kind dat overleden is vóór het de leeftijd van één jaar bereikt had; is het kind later overleden, dan kan zij slechts geschieden indien het afstammelingen heeft nagelaten.»

C. De volstreckte bevoegdheid in afstammingsgeschillen

Er is geen enkele reden om de volstreckte bevoegdheid in afstammingskwesties over te dragen van de burgerlijke rechtbank naar de jeugdrechtbank.

Bovendien zou het onverantwoord zijn dat in dergelijke delicate materies een andere rechtbank zou moeten oordelen naargelang het kind -18 dan wel 18 jaar of meer is (jeugdrechtbank resp. burgerlijke rechtbank). De vergelijking met de adoptie gaat niet op. Quid overigens ingeval een afstammingsprocedure tegelijk een -18 en een +18 jarige betreft ?

D. De naam van het uit overspel geboren kind (Wetsvoorstel DOC 51-338/001 van 24 oktober 2003 tot opheffing van artikel 335, § 3, tweede lid B.W.)

Dit wetsvoorstel komt (na meer dan 10 jaar verwijl) tegemoet aan de door het Arbitragehof d.d. 19 mei 1993 (arrêt 38/93) vastgestelde ongrondwettigheid van het afstammingsrecht. Over deze kwestie werd recent opnieuw een prejudiciële vraag gesteld aan het Arbitragehof.⁴

De voorgestelde wijziging is toe te juichen, onder meer omdat de ambtenaar van de burgerlijke stand zich op dit ogenblik nog steeds aan de tekst van de wet dient te houden. Overbodige procedures worden aldus vermeden.

⁴ *Belgisch Staatsblad* 16 juli 2003.

E. L'action en réclamation d'une pension au géniteur

L'article 337, § 1er, deuxième phrase, du Code civil, dispose que la demande de pension de l'enfant à son géniteur (art. 336 du Code civil) doit être intentée dans les trois années qui suivent soit la naissance, soit la cessation des secours fournis directement ou indirectement par le défendeur, mais que si l'action est intentée après ce délai, le tribunal peut toutefois la déclarer recevable pour des justes motifs.

La Cour d'arbitrage a également été saisie à titre préjudiciel à propos de ce délai de trois années.⁵

Quelle que soit la décision que rendra la Cour d'arbitrage sur la constitutionnalité de ce délai, il convient de le supprimer tout simplement. Une recherche de paternité peut d'ailleurs encore être introduite contre le géniteur, même après l'expiration de ce délai, ce qui entraîne une obligation alimentaire, notamment.

Afin de prévenir les abus et de ne pas accabler le géniteur condamné de dettes démesurées dues pour le passé, il serait équitable de préciser qu'une condamnation ne peut être infligée qu'avec effet rétroactif d'un an maximum.

Proposition : remplacer l'art. 337, § 1er, deuxième phrase, du Code civil, par ce qui suit :

«La pension ne peut être accordée pour la période précédant de plus d'un an l'introduction de l'action.»

F. Information relative aux descendants

Répondant à un appel de la Fédération royale du notariat belge, le professeur souhaite évoquer la question de la filiation et des familles recomposées : il devient de plus en plus difficile, en cas de décès d'un adulte, de s'assurer de sa descendance, en particulier dans l'optique de la liquidation-partage de sa succession.⁶ Cette question, qui est abordée par la FRNB, prend assurément une tournure problématique. Il est urgent de légiférer afin de pouvoir déterminer les descendants d'une personne. À cet effet, il existe deux options intéressantes :

– La création d'un Registre central de filiation (voir l'article du *Standaard*)

– Il s'agit d'une solution simple, pratique et peu coûteuse : elle implique de prévoir dans le Code civil qu'un lien de filiation établi (dans l'acte de naissance, par reconnaissance (ultérieure), par sentence judiciaire) soit inscrit dans la marge de l'acte de naissance du parent à

⁵ *Moniteur belge* du 10 mars 2003

⁶ Voir l'article du *Standaard* du 6 mai 2003, qui porte sur ce sujet.

E. De onderhoudsvordering tegen de verwekker

Art. 337, § 1, tweede zin B.W. bepaalt dat de onderhoudsvordering van het kind tegen zijn verwekker (art. 336 B.W.) moet worden ingesteld binnen drie jaar te rekenen hetzij van de geboorte, hetzij van het staken van de hulp door de verweerder rechtstreeks of onrechtstreeks verleend, maar dat ingeval de vordering toch na die termijn wordt ingesteld, de rechtbank ze niettemin om gegronde redenen ontvankelijk kan verklaren.

Over deze termijn van drie jaar werd eveneens een prejudiciële vraag gesteld aan het Arbitragehof.⁵

Ongeacht wat het Arbitragehof over de grondwettigheid van deze termijn zal beslissen, verdient het aanbeveling deze termijn gewoon af te schaffen. Er kan overigens ook na het verloop van die termijn nog een onderzoek naar het vaderschap tegen de verwekker worden ingesteld, hetgeen onder meer ook een onderhoudsverplichting meebrengt.

Teneinde misbruiken te voorkomen en de veroordeelde verwekker niet met onmogelijke schulden voor het verleden op te stapelen, zou het billijk zijn te bepalen dat een veroordeling maximaal met één jaar terugwerkende kracht kan worden toegekend.

Voorstel: artikel 337, § 1, tweede zin B.W. als volgt vervangen:

«De uitkering kan niet worden toegekend voor de periode die het instellen van de vordering met meer dan een jaar voorafgaat.»

F. Informatie inzake de afstammelingen

Ingaande op een oproep van de Koninklijke Federatie van het Belgisch Notariaat wenst de professor de problematiek van afstamming en nieuw-samengestelde gezinnen onder ogen te brengen: het wordt steeds moeilijker om bij het overlijden van een volwassen persoon, zekerheid te bekomen aangaande diens nakomelingen, dit in het bijzonder met het oog op de vereffening-verdeling van zijn nalatenschap.⁶ De kwestie die door de K.F.B.N. wordt aangekaart is zeker problematisch aan het worden. Er is dringende nood aan een wetgevend optreden om een zicht te hebben op wie van wie afstamt. Daartoe bestaan twee interessante opties:

– Oprichten van een Centraal Register voor Afstamming (zie artikel de *Standaard*);

– Een praktische, eenvoudige en goedkope oplossing: in het B.W. bepalen dat een vastgestelde afstammingsband (in de geboorteakte, door (latere) erkenning, door rechterlijk vonnis) gekantmeld wordt in de geboorteakte van de ouder t.a.v. wie de afstamming vast-

⁵ *Belgisch Staatsblad* 10 maart 2003.

⁶ Zie het artikel uit de *Standaard* van 6 mei 2003 hierover.

l'égard duquel la filiation est établie. À cet effet, l'officier de l'état civil qui rédige l'acte de naissance ou l'acte de reconnaissance ou qui transcrit dans ses registres la sentence rendue dans le cadre d'une recherche fructueuse de maternité ou de paternité, ainsi que le notaire qui passe un acte de reconnaissance doivent notifier la filiation établie à l'officier de l'état civil du lieu de la naissance du parent, qui devrait mentionner ce lien de filiation dans la marge de l'acte de naissance. Ainsi, en cas de décès d'une personne, on peut déterminer immédiatement ses descendants ...

G. Droit transitoire

Pour toute modification du contenu d'une règle en matière d'établissement et de contestation de la filiation et en matière d'action en réclamation d'une pension d'entretien à l'encontre du géniteur, il faut également prévoir une disposition en matière de droit transitoire.

L'inspiration peut être trouvée dans les articles 107-120 de la loi du 31 mars 1987.

– Exposé du professeur Frederik Swennen (UA)

Point de vue sur les propositions de loi mises à l'ordre du jour

L'exposé du professeur porte sur les propositions de loi n°s 209, 338, 495, 597, 701 et 707. La proposition de loi 597 (ci-après : «la proposition de loi») constitue le point de départ de l'exposé.

Selon l'orateur, l'attribution du nom de famille (propositions de loi n°s 89, 248, 724) est indépendante des questions liées au droit de la filiation.

D'une manière générale, c'est une bonne chose qu'une série de discriminations soient enfin éliminées du droit de la filiation.

A. La paternité du mari

1. Des situations différentes ne peuvent faire l'objet d'un traitement identique

La proposition de loi part du principe : des règles identiques non seulement pour les effets (Loi de filiation, 1987) mais également pour l'établissement et la contestation de la filiation conjugale et extraconjugale.

Or, s'il est contraire au principe d'égalité de traiter différemment des situations identiques, c'est également le cas pour le traitement identique de situations différentes.

staat. Daartoe zou de ambtenaar van de burgerlijke stand die de geboorteakte of de erkenningsakte opstelt, of die het vonnis van een geslaagd onderzoek naar moeder/vaderschap in zijn registers overschrijft, alsook de notaris die een erkenningsakte verlijdt, van de vastgestelde afstamming kennis moeten geven aan de ambtenaar van de burgerlijke stand van de plaats van de geboorte van de ouder, die van deze afstammingsband een kantmelding zou moeten maken op de geboorteakte. Zo kan dan bij het overlijden van een persoon door het opvragen van zijn geboorteakte, onmiddellijk worden bepaald wie zijn afstammelingen zijn...

G. Overgangsrecht

Voor elke inhoudelijke wijziging van een regel inzake vaststelling en betwisting van de afstamming en inzake de onderhoudsvordering tegen de verwekker dient tevens voorzien te worden in een bepaling inzake het overgangsrecht.

Inspiratie kan gevonden worden in de artikelen 107-120 van de wet van 31 maart 1987.

– Uiteenzetting van professor Frederik Swennen (UA)

Standpunt over de geagendeerde wetsvoorstellen

De professor betreft in zijn uiteenzetting de wetsvoorstellen nrs. 209, 338, 495, 597, 701 en 707. Wetsvoorstel 597 (verder: «het wetsvoorstel») is het uitgangspunt.

Naar zijn oordeel staat de toekenning van de familienaam (wetsvoorstellen nrs. 89, 248, 724) los van de afstammingsrechtelijke vraagstukken.

In het algemeen is het een goede zaak dat eindelijk een eerste reeks discriminaties uit het afstammingsrecht wordt weggewerkt.

A. Het vaderschap van de echtgenoot

1. Ongelijke situaties mogen niet gelijk behandeld

Het wetsvoorstel neemt als uitgangspunt: gelijke regels niet enkel voor de gevolgen (Afstammingswet 1987) maar ook voor de vestiging en betwisting van de huwelijkse en buitenhuwelijkse afstamming.

Strijdig met het gelijkheidsbeginsel is echter niet enkel de ongelijke behandeling van gelijke situaties, maar ook de gelijke behandeling van ongelijke situaties.

Il ressort de la jurisprudence de la Cour d'arbitrage que le mariage – et dans certains cas la cohabitation légale –, en qualité de communautés enregistrées, peuvent/doivent être soumis à des règles différentes.

Le législateur doit en être conscient.

2. L'article 315 actuel doit être maintenu

L'article 315 actuel doit être maintenu tel quel.

La proposition de loi prévoit d'apporter deux modifications, alors qu'une seule suffit.

La règle de la présomption de paternité n'est plus, à juste titre, appliquée en cas de problèmes conjugaux, auquel cas le fondement de la règle de la présomption de paternité fait défaut. L'intégration des cas prévus aux articles 318, § 3, et 317, ainsi que la suppression des articles 320 et 323, sont justifiées.

Dans ce cas, il faut toutefois maintenir l'article 315 dans sa formulation actuelle plutôt que supprimer la règle des 300 jours.

Hormis les cas de problèmes conjugaux visés au nouvel article 317, l'orateur ne voit aucune objection à ce que la règle de la présomption de paternité soit étendue à 300 jours suivant la dissolution ou l'annulation du mariage.

En revanche : une femme enceinte dont l'époux décède doit, aux termes de la proposition, introduire après la naissance une action d'établissement de paternité.

3. L'article 316 proposé doit être amélioré sur le plan technique

3. L'article 316 proposé doit être amélioré sur le plan technique :

– Est-il nécessaire de conserver le renvoi aux droits des tiers de bonne foi ?

– Le cas visé par le passage qui va de «et est présumée» à la fin du point 2° est prévu par la première règle relative à l'établissement par toutes voies de droit.

– Les époux qui n'éprouvent pas de difficultés conjugales ne sont en outre pas obligatoirement inscrits à la même adresse.

– Au point 5°, le renvoi à «l'action» n'est naturellement plus pertinent dès lors qu'il s'agit précisément de la demande de contestation de la paternité !

4. L'article 317 n'est pas bien rédigé du point de vue technique :

L'article 317 n'est pas rédigé correctement.

L'alinéa 1er est évident dès lors qu'il résulte, au fond, de l'application de l'article 315 proposé.

Uit de rechtspraak van het Arbitragehof vloeit voort dat het huwelijk – en soms de wettelijke samenwoning – als geregistreerde levensgemeenschappen aan andere regels mogen/moeten worden onderworpen.

De wetgever moet zich daarvan bewust zijn.

2. Het huidige artikel 315 moet behouden blijven

Het huidige artikel 315 moet ongewijzigd behouden blijven.

Het wetsvoorstel voert een dubbele aanpassing door waar één aanpassing kan volstaan.

De toepassing van de vaderschapsregel wordt terecht uitgeschakeld ingeval van echtelijke moeilijkheden, in welk geval de grondslag voor de vaderschapsregel ontbreekt. De integratie van de gevallen van artikel 318, § 3 in artikel 317, samen met de afschaffing van de artikel 320 en 323 is terecht.

In dat geval moet artikel 315 echter ongewijzigd behouden blijven in plaats van de 300 dagenregel te schrappen.

Buiten de gevallen van echtelijke moeilijkheden bedoeld in artikel 317 nieuw, ziet de spreker geen bezwaar tegen de uitbreiding van de vaderschapsregel tot 300 dagen na de ontbinding of vernietiging van het huwelijk.

Wel integendeel: een zwangere vrouw van wie de echtgenoot overlijdt, moet volgens het voorstel na de geboorte de vordering tot vaststelling van het vaderschap instellen.

3. Het voorgestelde artikel 316 moet technisch worden bijgeschaafd

Het voorgestelde artikel 316 moet technisch bijgeschaafd:

– Is het behoud van de verwijzing naar de rechten van derden te goeder trouw nodig?

– In punt 2° valt de zinsnede «, of wanneer het vermoeden...» tot einde onder de eerste regel van de vaststelling door alle wettelijke middelen.

– Ook zonder echtelijke moeilijkheden zijn echtgenoten overigens niet verplicht op hetzelfde adres ingeschreven.

– In punt 5° klopt uiteraard de verwijzing naar «de vordering» niet meer, omdat het juist gaat om de vordering tot betwisting van het vaderschap!

4. Het voorgestelde artikel 317 klopt technisch niet :

Het voorgestelde artikel 317 zit niet juist in elkaar.

Lid 1 spreekt voor zich, want is eigenlijk een toepassing van het voorgestelde artikel 315.

L'alinéa 2 ne délimite aucun champ d'application temporel : le précédent mari serait donc même tenu pour le père si l'enfant était né après la dissolution ou l'annulation du mariage.

Dans le cadre de la proposition de l'intervenant de ne pas modifier l'article 315, l'article 317 peut, lui aussi, ne pas être modifié et être conservé tel quel.

5. Quid de la paternité souhaitée ?

Le professeur Swennen constate la suppression de l'article 318, § 4, relatif à la paternité souhaitée. Il s'agit d'un cas dans lequel le lien biologique entre l'époux et l'enfant fait certainement défaut.

Peut-être s'agit-il d'une erreur.

On pourra toutefois envisager de régler, au travers de la filiation adoptive et non de la filiation initiale, tous les cas dans lesquels il est établi, dès la fixation du lien de filiation, qu'il n'y a aucun lien biologique entre l'enfant et la mère ou le père.

6. Que faire de l'article 332 ?

Pourquoi l'article 332 ne peut-il pas être maintenu sous une forme améliorée ?

Si la proposition de loi vise à éliminer des discriminations constatées, il n'est pas nécessaire d'abroger l'article 332. En effet, la Cour d'arbitrage n'a pas encore constaté de discriminations.

Si l'article 332 est abrogé, il convient de supprimer le mot «autres» à l'article 332*bis*, alinéa 1er : ce mot renvoie en effet à l'article 332. Il faut également prendre en considération l'ensemble du contenu de l'article 332 et voir si l'on ne souhaite pas reprendre ailleurs un contenu correspondant. Actuellement, ce n'est pas clair.

Si l'article 332 n'est pas abrogé, la proposition de loi 495 est de nouveau à l'ordre du jour.

L'orateur ne voit aucune raison de porter le délai d'un an à deux ans.

Il est préférable d'adapter l'alinéa 4 de sorte que l'action du mari (précédent) doive être intentée «dans un délai d'un an suivant la naissance, suivant sa découverte ou suivant la découverte qu'il ne peut être le père de l'enfant».

Les actions tardives buteront sur la possession d'état, qui empêche la contestation de la paternité en général. La règle de l'article 332, alinéa 4, deuxième phrase doit être reformulée en ce sens.

Lid 2 bakent geen temporeel toepassingsgebied af: de vorige echtgenoot zou dus zelfs vader zijn als het kind na de ontbinding of vernietiging van het huwelijk werd geboren.

In het voorstel van de spreker om artikel 315 ongewijzigd te behouden, kan ook artikel 317 ongewijzigd behouden blijven.

5. Waarheen met het wensvaderschap?

Professor Swennen stelt vast dat artikel 318, § 4, betreffende het wensvaderschap van de echtgenoot vervalt. Het gaat om het geval waarin de biologische band tussen echtgenoot en kind zeker ontbreekt.

Wellicht gaat het om een vergissing.

Toch kan worden overwogen om alle gevallen waar van bij de vestiging van de afstammingsband vaststaat dat er geen biologische band is tussen kind en moeder/vader, niet via de oorspronkelijke maar via de adoptieve afstamming op te lossen.

6. Quid met artikel 332?

Waarom kan artikel 332 niet in verbeterde vorm behouden blijven?

Als het wetsvoorstel ertoe strekt vastgestelde discriminaties weg te werken, dan hoeft artikel 332 niet te worden afgeschaft. Het Arbitragehof heeft immers nog geen discriminaties vastgesteld.

Als artikel 332 wordt afgeschaft, moet in artikel 332*bis*, eerste lid, het woord «andere» worden geschrapt: dat heeft immers betrekking op artikel 332. Ook moet men van de gehele inhoud van artikel 332 nagaan of men niet elders een overeenstemmende inhoud wil overnemen. Nu is dat niet duidelijk.

Als artikel 332 niet wordt afgeschaft, is wetsvoorstel 495 terug aan de orde.

De spreker ziet geen rechtvaardiging voor een verlenging van de termijn van één tot twee jaar.

Beter kan het vierde lid aldus worden aangepast dat de vordering van de (vorige) echtgenoot moet worden ingesteld «binnen een jaar na de geboorte, na de ontdekking ervan of na de ontdekking dat hij niet de vader kan zijn van het kind».

Laattijdige vorderingen zullen vastlopen op het bezit van staat, dat de betwisting van het vaderschap in het algemeen verhindert. De regel van artikel 332, vierde lid, tweede zin, dient in die zin te worden geherformuleerd.

Si l'article 332 n'est pas abrogé, l'art. 318 devient également sans objet dans la proposition de loi. La première phrase de l'article 318 proposé me paraît d'ailleurs superflue.

B. Reconnaissance et établissement judiciaire de la maternité/paternité

1. L'harmonisation dans différentes directions

En ce qui concerne la reconnaissance, on peut inférer de la jurisprudence de la Cour d'arbitrage que les garanties en faveur de l'enfant visées à l'art. 319 doivent être étendues à la reconnaissance maternelle et non qu'elles doivent être supprimées pour la reconnaissance paternelle.

La proposition de loi n° 707 s'inscrit, à cet égard, parfaitement dans la ligne de la proposition de loi n° 597.

La proposition de loi tire abusivement les mêmes conclusions de l'arrêt n° 104/98 de la Cour d'arbitrage relatif à l'établissement judiciaire de la parenté. Ici aussi, une harmonisation s'impose cependant dans le même sens, qui s'accompagne d'un approfondissement de l'harmonisation des garanties liées à la reconnaissance et de celles liées à l'établissement judiciaire.

En ce qui concerne le régime de la filiation adultérine *a patre*, la proposition de loi prévoit à juste titre une extension du régime qui existe actuellement pour l'établissement de la filiation maternelle adultérine.

2. La proposition de loi introduit de nouvelles discriminations

La proposition de loi introduit de nouvelles discriminations. En tout premier lieu, il y a les discriminations contenues dans les dispositions des art. 329*bis* et 332*quinqüies* proposés (voir ci-après).

Beaucoup plus importantes encore, il y a les discriminations que fait apparaître un examen comparatif des art. 329*bis* et 332*quinqüies*, notamment :

Als artikel 332 niet wordt afgeschaft, vervalt ook artikel 318 in het wetsvoorstel. De eerste zinsnede van het voorgestelde artikel 318 lijkt me overigens overbodig.

B. Erkenning en gerechtelijke vaststelling van moederschap/vaderschap

1. Gelijkschakeling in verschillende richtingen

Met betrekking tot de erkenning kan uit de rechtspraak van het Arbitragehof terecht worden afgeleid dat de waarborgen voor het kind, bedoeld in artikel 319, tot de moederlijke erkenning moeten worden uitgebreid en niet dat ze voor de vaderlijke erkenning moeten worden afgeschaft.

Wetsvoorstel 707 ligt wat dat betreft volledig in de lijn van wetsvoorstel 597.

Het wetsvoorstel leidt onterecht hetzelfde af uit arrest nr. 104/98 van het Arbitragehof met betrekking tot de gerechtelijke vaststelling van het ouderschap. Toch dringt ook hier een gelijkstelling zich op in dezelfde zin. Wel dienen waarborgen bij de erkenning en die bij de gerechtelijke vaststelling verder op elkaar te worden afgestemd.

Wat betreft de regeling van de overspelige afstamming *a patre* bevat het wetsvoorstel terecht een uitbreiding van de regeling die nu voor de vaststelling van de overspelige moederlijke afstamming bestaat.

2. Het wetsvoorstel voert vele nieuwe discriminaties in

Het wetsvoorstel voert vele nieuwe discriminaties in.

Op de eerste plaats bestaan die in de regelingen van de voorstelde artikel 329*bis* en artikel 332*quinqüies* zelf (zie verder).

Veel belangrijker zijn de discriminaties die voortvloeien uit een vergelijking van de artikel 329*bis* en 332*quinqüies*, zoals:

Hypothèse <i>Hypothese</i>	Art. 329 <i>bis</i>	Art. 322 <i>quinquies</i>
Consentement / Refus de l'enfant <i>Toestemming / weigering kind</i>	12 ans / 12 jaar	15 ans / 15 jaar (?)
Vérification de l'intérêt de l'enfant dans le cas où un lien biologique est établi <i>Toetsting belang kind ingeval biologische band vaststaat</i>	<i>Enkel bij laattijdige vaststelling</i>	<i>Altijd</i>
Quelle vérification ? <i>Welke toetsing ?</i>	Kennelijke strijdigheid	Beslissing met inachtneming van het kind
Tribunal compétent <i>Bevoegde rechtbank</i>	Jeugdrechtbank	Rechtbank van eerste aanleg
Procédure <i>Procedure</i>	<i>Tegensprekelijk verzoekschrift</i>	<i>Dagvaarding</i>

3. Fusion 329*bis* et 332*quinquies*

Le professeur estime en tout cas qu'il faut supprimer les discriminations, ce qui pourrait se faire en fusionnant les procédures des articles 329*bis* et 332*quinquies*.

À défaut des consentements requis, le candidat à la reconnaissance pourrait alors simplement initier lui-même la procédure en recherche de paternité. Il peut déjà le faire maintenant.

L'article 329*bis*, § 2, alinéa 3, serait dès lors libellé comme suit :

«À défaut de ces consentements, l'article 332*quinquies* est d'application».

L'article 329*bis*, § 3, alinéa 3, serait quant à lui libellé comme suit :

«Dans les six mois de la signification ou de la notification, les personnes auxquelles elle a été faite peuvent introduire l'action visée à l'article 332*quinquies*». L'avant-dernier alinéa deviendrait alors sans objet.

Il convient alors d'adapter quelque peu l'article 332*quinquies* en fonction de l'article 329*bis*.

4. Prise en compte de l'intérêt de l'enfant : jamais (ou toujours)

La proposition de loi à l'examen repose sur les règles suivantes.

En cas d'action en recherche de paternité d'un enfant mineur, le tribunal peut toujours évaluer si la filiation peut être établie en fonction de l'intérêt de l'enfant.

3. Samenvoeging 329*bis* en 332*quinquies*

In elk geval moeten volgens de professor die discriminaties worden opgeheven. Dat kan door de procedures van artikel 329*bis* en 332*quinquies* samen te voegen.

De erkenner kan dan bij gebreke van de vereiste toestemmingen gewoon zelf de procedure tot vaststelling van het vaderschap initiëren. Hij kan dat nu ook al.

Artikel 329*bis*, § 2, derde lid zou dan luiden:

«Bij gebreke van die toestemmingen is artikel 332*quinquies* van toepassing».

Artikel 329*bis*, § 3, derde lid zou dan luiden:

«Binnen de zes maanden te rekenen van de betekening of de kennisgeving, kunnen de personen aan wie zij is gedaan, de vordering bedoeld in artikel 332*quinquies* inleiden». Het voorlaatste lid vervalt dan.

Artikel 332*quinquies* dient dan iets te worden bijgeschaafd in functie van artikel 329*bis*.

4. Nooit (of altijd) toetsing aan het belang van het kind

Het wetsvoorstel gaat uit van de volgende regels.

Ingeval van een vordering tot vaststelling van het ouderschap van een minderjarig kind kan de rechtbank die vaststelling altijd toetsen aan het belang van het kind.

En cas de reconnaissance d'un enfant mineur, une évaluation n'est jamais possible si les consentements requis sont octroyés. À défaut de ces consentements, seule une évaluation marginale est possible en cas de «reconnaissance tardive».

L'orateur estime que l'article 329*bis* proposé est discriminatoire. Les enfants ne sont pas traités de la même manière selon que la reconnaissance a eu lieu ou non dans l'année de la découverte de la naissance. Cette disposition n'est pas justifiée.

La prise en compte de l'intérêt de l'enfant doit être toujours possible, ou ne jamais l'être. En outre, cette possibilité doit évidemment être identique dans les articles 329*bis* et 332*quinquies*.

Quoi qu'il en soit, il est préférable que cette possibilité de prendre en compte l'intérêt de l'enfant soit marginale si l'on consacre la réalité biologique.

Dans son arrêt le plus récent en la matière, la Cour d'arbitrage a clairement estimé que la prise en compte de l'intérêt de l'enfant mineur devrait être toujours possible (arrêt n° 66/2003), revenant ainsi sur la jurisprudence antérieure.

Cet arrêt s'inscrit en outre dans le droit fil de la jurisprudence européenne. La **Cour européenne des droits de l'homme** a estimé que la reconnaissance paternelle peut être refusée dans l'intérêt de l'enfant, bien que l'existence du lien biologique ne soit pas contestée (CEDH, arrêt Yousef V. Pays-Bas du 5 novembre 2002).

Cela ne signifie pas pour autant que la règle selon laquelle la prise en compte de l'intérêt de l'enfant n'est jamais possible serait contraire à notre Constitution ou à l'article 8 de la CEDH. L'orateur renvoie du reste à la proposition de loi n° 0209/001, bien qu'elle n'ait trait, à tort, qu'à la reconnaissance de la paternité et non à l'établissement de celle-ci par voie judiciaire.

L'intervenant est d'avis qu'en ce qui concerne la filiation initiale, la vérité biologique peut prévaloir, de sorte qu'il n'est jamais nécessaire de prendre en compte l'intérêt de l'enfant.

Lorsque l'établissement de la filiation avec le parent biologique est susceptible de nuire à l'enfant, le fonctionnement peut en être exclu, par exemple, par le biais d'une déchéance de l'autorité parentale.

Lorsque l'établissement de la filiation avec un parent non biologique serait souhaitable pour l'enfant, l'adoption constitue une solution efficace.

Ingeval van erkenning van een minderjarig kind is nooit een toetsing mogelijk als de vereiste toestemmingen worden gegeven. Bij gebreke van die toestemmingen is enkel een marginale toetsing mogelijk ingeval van een «laattijdige erkenning».

Volgens de spreker bevat het voorgestelde artikel 329*bis* een discriminatie. Kinderen worden ongelijk behandeld naargelang de erkenning al dan niet binnen het jaar na kennisneming van de geboorte gebeurt. Die regeling wordt niet verantwoord.

Toetsing aan het belang van het kind moet ofwel altijd ofwel nooit mogelijk zijn. Bovendien moet de toetsingsmogelijkheid uiteraard gelijklopend zijn in artikel 329*bis* en artikel 332*quinquies*.

Hoe dan ook is de toetsingsbevoegdheid best *marginaal* als men de biologische werkelijkheid vooropstelt.

In zijn meest recente arrest ter zake heeft het Arbitragehof duidelijk geoordeeld dat een toetsing aan het belang van het minderjarige kind altijd mogelijk moet zijn (arrest nr. 66/2003). Het is daarmee teruggekomen op eerdere rechtspraak.

Dit laatste arrest ligt bovendien in de lijn van de Europese rechtspraak. Het **Europees Hof voor de Rechten van de Mens** heeft geoordeeld dat de vaderlijke erkenning in het belang van het kind kan worden geweigerd, ook al wordt het bestaan van de biologische band niet betwist (EHRM, arrest-Yousef t. Nederland van 5 november 2002).

Dat wil nog niet zeggen dat de regel dat nooit een toetsing mogelijk is, strijdig zou zijn met onze Grondwet of met artikel 8 EVRM. Zie trouwens wetsvoorstel 0209/001, zij het dat dat ten onrechte enkel de erkenning en niet de gerechtelijke vaststelling van het vaderschap betreft.

De spreker is van oordeel dat op het gebied van de oorspronkelijke afstamming de biologische waarheid mag overwegen, zodat er nooit toetsing aan het belang van het kind hoeft te zijn.

Waar de vaststelling van de afstamming met de biologische ouder voor het kind nadelig zou zijn, kan de functionering daarvan worden uitgeschakeld, vb. via ontzetting van het ouderlijk gezag.

Waar de vaststelling van de afstamming met een niet-biologische ouder voor het kind wenselijk zou zijn, biedt de adoptie een afdoende oplossing.

Le professeur Swennen émet des réserves en ce qui concerne les parents entre lesquels il existe un empêchement à mariage (cf. *infra*).

Si l'on souhaite malgré tout permettre une prise en compte de l'intérêt de l'enfant et refuser sur cette base l'établissement du lien de filiation – par exemple, après un viol –, il conviendra toutefois de sauvegarder le droit, pour l'enfant, de connaître ses parents.

5. Seul l'enfant capable de discernement a son mot à dire et il est préférable qu'il soit traité sur le même pied dans les articles 329*bis* et 332*quinquies*.

Aux termes de la proposition de loi, l'enfant doit consentir à une reconnaissance à partir de l'âge de douze ans et il peut s'opposer à partir de quinze ans (?) à l'établissement de la paternité par voie judiciaire.

Cette distinction n'est pas justifiée.

Il n'existe aucune règle pour les cas où l'enfant n'est pas encore capable de discernement à l'âge de douze ans, alors qu'il en existe dans le droit de l'adoption.

D'une façon plus générale, l'intervenant constate qu'après le droit de tutelle et le droit de l'adoption, c'est en matière de filiation d'origine que l'âge de douze ans devient déterminant.

Il se demande si un enfant est suffisamment mûr à l'âge de douze ans. Il serait préférable d'introduire une évaluation concrète : c'est la capacité de discernement de l'enfant qui déterminera s'il peut ou non donner son avis. Certains enfants ont cette capacité à l'âge de dix ans, d'autres, à l'âge de dix-sept ans.

Ce droit de l'enfant d'être entendu doit être intégré dans un seul système général. L'orateur constate une certaine anarchie en ce qui concerne les droits des enfants d'être entendus, de s'exprimer, de s'opposer, de décider, qui sont tous réglés de façon différente :

- l'article 931 du Code judiciaire ;
- l'article 1233 du Code judiciaire ;
- le nouvel article 348-1 du Code civil ;
- l'article 56*bis* de la loi relative à la protection de la jeunesse ;
- l'article 12, § 2, de la loi sur les droits du patient.

Il ressort uniquement de l'arrêt n° 66/2003 de la Cour d'arbitrage que les enfants âgés de moins de quinze ans doivent également avoir la possibilité de faire part de leur avis, pas que les enfants disposent d'un droit de consentement/de refus dès l'âge de douze ans.

Professor Swennen maakt een voorbehoud voor wat betreft de ouders tussen wie een huwelijksbeletsel bestaat (*infra*).

Wil men toch toetsing aan het belang van het kind mogelijk maken en op grond daarvan de vaststelling van de afstammingsband weigeren – vb. na verkrachting, dan moet wel het recht van het kind zijn ouders te kennen, te worden gevrijwaard.

5. Enkel het kind met onderscheidingsvermogen heeft inspraak en wordt in artikel 329*bis* en 332*quinquies* het best gelijk behandeld.

In het wetsvoorstel moet het kind vanaf de leeftijd van twaalf toestemming in een erkenning en kan het zich vanaf de leeftijd van vijftien (?) verzetten tegen de gerechtelijke vaststelling van ouderschap.

Dit onderscheid wordt niet verantwoord.

Er is geen regeling voor de gevallen waarin het kind nog geen onderscheidingsvermogen heeft op de leeftijd van twaalf. In het adoptierecht bestaat die wel.

Meer algemeen stelt de spreker vast dat na het voogdijrecht en het adoptierecht nu ook op het gebied van de oorspronkelijke afstamming de leeftijd van twaalf jaar doorslaggevend wordt.

Hij vraagt zich af of een kind op de leeftijd van twaalf wel rijp genoeg is. Beter zou men een concrete toetsing invoeren: of het kind inspraak krijgt, hangt hiervan af of het onderscheidingsvermogen heeft. Voor sommige kinderen is dat tien jaar, voor anderen pas zeventien.

Die inspraak van het kind behoort te worden geïntegreerd in één algemene regeling. De spreker stelt een wildgroei vast aan hoor/inspraak/veto/beslissingsrechten van kinderen, die overal anders zijn geregeld:

- artikel 931 Ger.W.
- artikel 1233 Ger.W.
- nieuw artikel 348-1 B.W.
- artikel 56*bis* Jeugdbeschermingswet
- artikel 12, § 2, Wet Patiëntenrechten

Uit arrest nr. 66/2003 van het Arbitragehof vloeit enkel voort dat ook kinderen beneden de vijftien jaar inspraak moeten kunnen hebben, niet dat kinderen vanaf 12 altijd een toestemmings/weigeringsrecht hebben.

Il s'indiquerait de mettre à profit l'examen du projet de loi modifiant diverses dispositions relatives au droit des mineurs d'être entendus par le juge (DOC 51 0634/1) pour tendre vers davantage de coordination.

6. L'article 331*sexies* proposé doit être adapté au droit de décision des enfants

En tout état de cause, l'article 331*sexies* proposé doit débiter par «sans préjudice de l'art. 329*bis*, § 2, alinéa 2, et § 3, alinéa 1er, et de l'art. 332*quinquies*...».

7. L'interdiction d'établir la double filiation ne peut être levée que dans le cas visé dans l'arrêt n° 169/2003, avec maintien des empêchements à mariage

La proposition de loi DOC 51 701/001 tente de remédier à la discrimination que l'arrêt n° 169/2003 de la Cour d'arbitrage a établie dans l'art. 321. Elle concerne l'interdiction d'établir la double filiation en cas d'empêchement à mariage entre les parents pour cause d'alliance.

En tout état de cause, la solution doit être étendue aux art. 313, § 2, 314, § 2, et 325.

Elle mérite par ailleurs d'être approuvée.

L'intervenant n'estime pas nécessaire d'assouplir davantage l'interdiction d'établir la double filiation ou de remettre en cause les prohibitions de mariage entre anciens alliés.

Les prohibitions de mariage entre parents ou alliés et l'interdiction d'établir une double filiation vis-à-vis de proches parents ou alliés s'expliquent par le fait que les institutions juridiques du mariage et de la parenté (de l'alliance) ont des effets qui se chevauchent partiellement. Ces institutions juridiques ne doivent pas être confondues. Dans les autres cas que celui visé dans l'arrêt n° 169/2003, le danger de confusion subsiste. Ce danger existerait également si les parents pouvaient dans ce cas se marier. Ce qui précède n'affecte en rien le droit de l'enfant à connaître ses parents ni les créances alimentaires particulières.

8. En attendant la création du tribunal de la famille, le tribunal de première instance est compétent et est saisi par voie de citation.

Article 569, 1er, du Code judiciaire : le tribunal de première instance connaît des demandes relatives à l'état des personnes.

Het verdient aanbeveling de zaken te coördineren naar aanleiding van de bespreking van het wetsontwerp tot wijziging van verschillende bepalingen over het recht van minderjarigen om door de rechter te worden gehoord-wetsvoorstel (DOC 51 0634/001).

6. Het voorgestelde artikel 331*sexies* moet aangepast aan het beslissingsrecht van kinderen

Hoe dan ook dient het voorgestelde artikel 331*sexies* aan te vangen met «onverminderd artikel 329*bis*, §2, tweede lid, en § 3, eerste lid, en artikel 332*quinquies*...»

7. Het verbod tot tweezijdige vaststelling van de afstamming mag enkel het geval bedoeld in arrest nr. 169/2003 worden opgeheven, met behoud van de huwelijksbeletsels

Wetsvoorstel DOC 51 701/001 tracht de discriminatie te verhelpen die in arrest nr. 169/2003 van het Arbitragehof werd vastgesteld in artikel 321. Het betreft het verbod tot tweezijdige vaststelling van de afstamming ingeval van een huwelijksbeletsel tussen de ouders wegens aanverwantschap.

De oplossing dient hoe dan ook uitgebreid tot de artikel 313, § 2, 314, § 2, en 325.

Overigens verdient ze goedkeuring.

De spreker meent niet dat het verbod tot tweezijdige vaststelling van de afstamming verder dient te worden versoepeld of dat de huwelijksverboden tussen ex-aanverwanten in vraag moeten worden gesteld.

Huwelijksverboden tussen (aan)verwanten en het verbod van de vaststelling van een tweezijdige afstamming tegenover nauwe (aan)verwanten zijn verklaarbaar door de deels overlappende gevolgen van de rechtsinstellingen huwelijk en (aan)verwantschap. Die rechtsinstellingen mogen niet worden vermengd. In de andere gevallen dan datgene waarover arrest nr. 169/2003 ging, blijft gevaar voor vermenging bestaan. Dat gevaar zou ook bestaan mochten de ouders in dit geval kunnen trouwen. Het voorgaande doet niet af aan het recht van het kind zijn ouders te kennen en ook niet aan bijzondere onderhoudsvorderingen.

8. In afwachting van de familierechtbank is de rechtbank van eerste aanleg bevoegd en wordt zij gevat bij dagvaarding

Artikel 569, 1° Ger.W.: de rechtbank van eerste aanleg neemt kennis van vorderingen betreffende de staat van de personen.

Ces demandes englobent les actions relatives à la filiation.

Sous le régime actuel, le juge de paix a seulement un pouvoir de juridiction gracieuse. La comparaison que la proposition de loi établit avec le tribunal de jeunesse n'est pas pertinente.

Le fait que le tribunal de jeunesse soit mieux armé que le juge de paix peut inciter à étendre ces avantages au juge de paix.

En attendant le débat sur «les tribunaux de la famille», il conviendrait de maintenir la compétence du tribunal de première instance. La phase gracieuse du juge de paix peut en effet être supprimée.

L'intervenant ne comprend pas pourquoi la procédure fondée sur l'article 329*bis* doit être introduite par requête. La règle de droit commun, même en matière d'actions relatives à la filiation, est la procédure par voie de citation. De manière plus générale, il convient de supprimer les dispositions procédurales des articles proposés et de les intégrer dans une procédure de filiation uniforme dans le Code judiciaire.

9. Le tuteur ad hoc doit être désigné par le président du tribunal de première instance

La proposition de loi suggère, dans le cadre de l'article 331*sexies*, de faire désigner le tuteur *ad hoc* par le juge de paix, puisque c'est généralement ce dernier qui désigne le tuteur *ad hoc* depuis la réforme du droit de la tutelle.

Tel n'est toutefois le cas que pour les litiges qui sont portés devant le juge de paix.

Selon l'intervenant, il serait toutefois beaucoup plus logique de confier dans ce cas la désignation du tuteur *ad hoc* au tribunal de première instance, parce que ce tribunal est le tribunal matériellement compétent en matière de filiation. La règle prévue par l'article 232 du Code civil procède de la même logique.

10. *L'administrateur provisoire n'est pas compétent en matière de représentation*

L'article 33*sexies* proposé fait référence à «l'aliéné» et au «représentant légal». Il s'indiquerait de supprimer la référence à l'aliéné, qui visait le malade mental admis

Afstammingsvorderingen zijn dergelijke vorderingen.

Onder de huidige regeling heeft de vrederechter enkel een willige rechtsmacht. De vergelijking in het wetsvoorstel met de jeugdrechtbank gaat niet op.

Dat de jeugdrechtbank beter dan de vrederechter is toegerust wegens openbaar ministerie en sociale onderzoeken, kan een aanzet zijn om die voordelen tot de vrederechter uit te breiden.

In afwachting van de discussie over de zgn. familie-rechtbanken verdient het aanbeveling de bevoegdheid van de rechtbank van eerste aanleg te behouden. De willige fase voor de vrederechter kan inderdaad worden afgeschaft.

Waarom de procedure ex artikel 329*bis* bij verzoekschrift moet worden ingeleid, is de spreker onduidelijk. De gemeenrechtelijke regeling, ook inzake afstammingsvorderingen, is de procedure op dagvaarding.

Meer algemeen dienen de procedurele bepalingen uit de voorgestelde artikelen worden geschrapt en te worden geïntegreerd in één eenvormige afstammingsprocedure in het Gerechtelijk Wetboek.

9. De voogd ad hoc moet worden aangewezen door de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg

Het wetsvoorstel stelt voor de aanduiding door de voogd ad hoc in het raam van artikel 33*sexies* te laten gebeuren door de vrederechter, nu die de voogd *ad hoc* sinds de hervorming van het voogdijrecht in het algemeen aanduidt.

Dat is nochtans enkel zo in geschillen die voor de vrederechter worden gebracht.

Het komt de spreker evenwel veel logischer voor, de aanduiding van de voogd ad hoc in dit geval blijvend door de rechtbank van eerste aanleg te laten gebeuren, omdat die rechtbank de materieel bevoegde rechtbank is inzake afstamming. Zo'n logische regel is ook terug te vinden in artikel 232 B.W.

10. De voorlopige bewindvoerder is niet bevoegd tot vertegenwoordiging

Artikel 33*sexies* verwijst in de versie van het wetsvoorstel naar de «geesteszieke» en naar de «wettelijke vertegenwoordiger». De verwijzing naar de geesteszieke

de force (loi du 26 juin 1990). Depuis l'instauration de la loi de 1990, celui-ci n'est plus automatiquement doté d'un représentant.

Au demeurant, on entend, par «interdit», toute personne incapable.

Il y a beaucoup d'imprécisions en ce qui concerne la question de savoir si l'administrateur provisoire au sens de l'article 488*bis* du Code civil est compétent pour assurer cette représentation. Sans doute ne l'est-il pas. Il s'indiquerait de le préciser au moins dans le cadre des travaux parlementaires.

11. L'adaptation de l'article 331*ter*

La règle veut que les actions relatives à l'état des personnes soient imprescriptibles.

L'orateur ne voit pas l'utilité d'une limitation du délai de prescription si la possession d'état entraîne de toute façon l'irrecevabilité de l'action en contestation.

L'action en établissement devrait en revanche pouvoir être intentée dans un délai plus long que dix ans.

Il s'indiquerait de supprimer tout simplement l'article 331*ter*.

Le cas échéant, on pourrait évoquer l'applicabilité de l'article 2252 du Code civil dans le cadre des travaux parlementaires. Voir *supra* en ce qui concerne le § 2 proposé.

C. Les conséquences de la filiation

Aux termes de l'art. 334 du Code civil, tous les enfants jouissent du même statut en matière de filiation, quel que soit le statut matrimonial de leurs parents.

Un certain nombre d'exceptions sont énumérées dans la foulée, que la proposition de loi veut à juste titre supprimer. La proposition de loi n° 338 s'y rallie.

Plusieurs observations doivent cependant être faites à cet égard :

- l'art. 334*ter* ne concerne pas le statut de l'enfant adultérin, mais celui des conjoints, de telle sorte que la suppression de cette disposition ne répond pas à la justification donnée ;

- art. 335 : doit également retenir l'attention le dernier membre de phrase de l'art. 335, § 1er, qui doit dès lors être abrogé («...sauf si...»);

- l'orateur se demande s'il y a également discrimination dans la relation avec l'époux trompé survivant dans le cas où la protection contre les enfants conçus hors mariage est organisée différemment. Les travaux parle-

kan vervallen. Da armee was bedoeld: de onder dwang opgenomen geesteszieke (Wet 26 juni 1990). Sinds de invoering van de Wet van 1990 krijgt die niet meer automatisch een vertegenwoordiger toegevoegd.

Met het woord «onbekwaamverklaarde» is overigens elke onbekwame bedoeld.

Er bestaat veel onduidelijkheid over of de voorlopige bewindvoerder in de zin van artikel 488*bis* B.W. te dezen vertegenwoordigingsbevoegd is. Wellicht is hij dat niet. Het verdient aanbeveling dat minstens in de parlementaire voorbereiding te verduidelijken.

11. De aanpassing van artikel 33*ter*

Vorderingen van staat zijn als regel onverjaarbaar.

De spreker ziet het nut niet in van een beperking van de verjaringstermijn als het bezit van staat enerzijds toch tot de niet-ontvankelijkheid van de vordering tot betwisting leidt.

De vordering tot vaststelling moet anderzijds toch gedurende een langere termijn dan een 10-jarige mogelijk zijn?

Het zou aangewezen zijn om artikel 33*ter* gewoon op te heffen.

Aan de toepasbaarheid van artikel 2252 B.W. kan in voorkomend geval in de parlementaire voorbereiding worden herinnerd. Zie wat betreft de voorgestelde § 2 *supra*.

C. De gevolgen van de afstamming

Naar luid van artikel 334 hebben alle kinderen hetzelfde afstammingsrechtelijke statuut, ongeacht de huwelijkse staat van hun ouders.

Meteen wordt daarop een aantal uitzonderingen gemaakt, die het wetsvoorstel nu terecht wil afschaffen. Wetsvoorstel 338 sluit daarbij aan.

Toch valt daarbij een aantal bedenkingen te maken:

- artikel 334*ter* betreft niet het statuut van het overspelige kind, maar dat van de echtgenoten, zodat de opheffing van deze bepaling niet onder de gegeven verantwoording valt;

- artikel 335: ook dient gelet op de laatste zinsnede van artikel 335, § 1, die dan ook afgeschaft moet worden («...behalve wanneer...»).

- de spreker vraagt zich af of in de verhouding met de overlevende bedrogen echtgenoot ook sprake is van discriminatie als de bescherming tegen buitenhuwelijkse kinderen anders wordt georganiseerd. Wat dat betreft is

mentaires préparatoires à la loi relative à la filiation de 1987 sont, à cet égard, riches en enseignements.

D. Droit transitoire

La proposition de loi ne prévoit aucune disposition transitoire. La loi relative à la filiation de 1987 démontre la nécessité non seulement de prévoir de telles dispositions, mais aussi de les formuler avec beaucoup de soin.

En outre, il convient de prêter également attention aux problèmes de droit transitoire de la loi de 1987 relative à la filiation, qui pourront encore se poser jusqu'en 2035 et avec lesquels cette réglementation va sans doute se télescoper.

Quelles autres modifications s'imposent par suite de la jurisprudence de la Cour d'arbitrage ?

L'orateur constate que la principale des modifications envisagées vise à édulcorer le droit de la filiation d'origine par la réalité biologique ou par la réalité sociale.

Eu égard à la doctrine récente, l'orateur préfère la première option.

Cela signifie qu'il faut redéfinir la relation entre la filiation d'origine, d'une part, et l'adoption et les relations de filiation dérivées, d'autre part. Les relations de filiation dérivées sont des relations socio-juridiques où seuls le fondement ou les effets (ou certains effets) de la filiation sont présents. Il s'agit, par exemple, de la demande de pension alimentaire dirigée contre l'auteur présumé (la Cour d'arbitrage rendra bientôt un arrêt en la matière) et la «parenté sociale».

A. Parenté sociale

Il découle de l'arrêt n° 134/2003 de la Cour d'arbitrage que les droits d'autorité doivent également pouvoir être accordés à certaines personnes avec lesquelles l'enfant n'a pas de lien de filiation.

On ne peut inférer de cet arrêt qu'il faille créer une nouvelle (sorte d') institution juridique.

La parenté sociale ne doit pas nécessairement se limiter à l'octroi de (certains) droits d'autorité. Une obligation alimentaire, un droit de succession, la responsabilité pour les faits dommageables causés par des enfants sont également rattachés à la parenté sociale.

de parlementaire voorbereiding van de Afstammingswet 1987 leerrijk.

D. Overgangsrecht

In het wetsvoorstel ontbreekt elke overgangsrechtelijke regeling. De Afstammingswet 1987 leert niet alleen dat zo'n regeling nodig is, maar ook dat ze zeer zorgvuldig dient te worden geformuleerd.

Bovendien moet ook aandacht gaan naar de overgangsrechtelijke problemen van de Afstammingswet 1987 die nog tot 2035 kunnen rijzen en die door deze regeling wellicht worden doorkruist.

Welke andere wijzigingen zijn nodig als gevolg van rechtspraak van het Arbitragehof?

De spreker stelt vast dat als belangrijkste van de voorgenomen wijzigingen de smaak van het oorspronkelijk afstammingsrecht verder zal worden aangelengd met de biologische werkelijkheid dan wel met de sociale werkelijkheid.

In navolging van recente rechtsleer verkies de spreker het eerste.

Dit impliceert dat de verhouding moet worden geherdefinieerd tussen de oorspronkelijke afstamming enerzijds en de adoptie en de zogenaamde afgesplitste afstammingsrelaties anderzijds. Afgesplitste afstammingsrelaties zijn socio-juridische verhoudingen waarbij ofwel enkel de grondslag ofwel enkel (bepaalde van) de gevolgen van de afstamming aanwezig zijn. Het gaat vb. om de onderhoudsvordering tegen de vermoedelijke verwekker (arrest Arbitragehof op komst) en het «zorgouderschap».

A. Zorgouderschap

Uit arrest nr. 134/2003 van het Arbitragehof vloeit voort dat gezagsrechten ook moeten kunnen toekomen aan bepaalde personen met wie het kind geen afstammingsband heeft.

Uit dit arrest mag niet worden afgeleid dat een nieuw(soortig)e rechtsinstelling moet worden gecreëerd.

Zorgouderschap kan verder gaan dan toekenning van (bepaalde) gezagsrechten alleen. Ook een onderhoudsplicht, erfrecht, aansprakelijkheid voor de schadeverwekkende daden van kinderen worden ermee in verband gebracht.

L'ensemble de ces effets juridiques correspond à l'adoption (simple).

Selon l'orateur, il convient donc d'instaurer la parenté sociale dans le cadre de l'adoption (simple).

On devrait dès lors uniquement inférer de l'arrêt précité de la Cour d'arbitrage qu'il convient d'ouvrir l'adoption aux personnes de même sexe. Cette ouverture semble acquise sur le plan politique.

B. Action en réclamation d'une pension d'entretien à l'encontre du géniteur

Si, en ce qui concerne la filiation d'origine, on se base davantage sur la réalité biologique, l'existence des articles 336 et suivants peut être remise en question.

Le fonctionnement social d'un lien de filiation indésirable – par exemple, à la suite d'un viol – pourrait en effet se limiter dans ce cas à l'obligation alimentaire.

C. Droit procédural

En règle générale, il ressort de la jurisprudence de la Cour d'arbitrage que l'uniformité est de rigueur dans les procédures. Il est dès lors logique d'élaborer un droit procédural en matière de filiation dans le Code judiciaire et de respecter, à cet égard, les caractéristiques générales des actions relatives à l'état des personnes.

II. — QUESTIONS ET OBSERVATIONS DES MEMBRES

Mme Valérie Déom (PS) souhaite connaître le point de vue du professeur Van Gysel sur la distinction qui est faite en matière de reconnaissance dans la proposition de loi n° 597 entre la reconnaissance non tardive, d'une part, et la reconnaissance tardive, d'autre part. Dans ce dernier cas, la demande de reconnaissance est introduite plus d'un an après la prise de connaissance de la naissance, et l'intérêt de l'enfant est pris en compte.

Faut-il maintenir ce délai d'un an ?

Faut-il prévoir que l'on tient compte de l'intérêt de l'enfant dès qu'il y a contestation ?

Elle ne peut se rallier à la proposition visant à étendre la présomption de paternité aux cohabitants légaux. Le mariage et la cohabitation légale sont deux institutions

Neemt men die rechtsgevolgen samen, dan heeft men de (gewone) adoptie gedefinieerd.

Naar het oordeel van de spreker behoort het zorgouderschap dus via de (gewone) adoptie te worden opgevangen.

Uit het genoemde arrest van het Arbitragehof zou dan enkel moeten worden afgeleid dat de adoptie dient opengesteld voor personen van hetzelfde geslacht. Die openstelling lijkt politiek verworven.

B. Onderhoudsvordering tegen de verwekker

Gaat men met de oorspronkelijke afstamming meer de richting uit van de biologische werkelijkheid, dan kan het bestaan van de artikel 336 e.v. in vraag worden gesteld.

De sociale functionering van een onwenselijke afstammingsband – vb. na verkrachting – kan dan immers worden beperkt tot de onderhoudsplicht.

C. Procesrecht

In het algemeen vloeit uit de rechtspraak van het Arbitragehof voort dat eenvormigheid in de procedures aangewezen is. Het is dan ook logisch één afstammingsprocesrecht uit te werken in het Gerechtelijk Wetboek en daarbij de algemene kenmerken van vorderingen van staat te respecteren.

II. — VRAGEN EN OPMERKINGEN VAN DE LEDEN

Mevrouw Valérie Déom (PS) wenst van professor Van Gysel te vernemen wat zijn mening is over het onderscheid dat in het wetsvoorstel 597 inzake de erkenning wordt gemaakt tussen de niet-laattijdige erkenning enerzijds en de laattijdige erkenning anderzijds. Bij deze laatste gebeurt de aanvraag tot erkenning meer dan één jaar na het jaar van de kennisneming van de geboorte en wordt rekening gehouden met het belang van het kind.

Moet deze termijn van één jaar behouden worden?

Moet bepaald worden dat van zodra er betwisting is, rekening wordt gehouden met het belang van het kind?

Het voorstel om de vaderschapsregel uit te breiden tot de wettelijke samenwonenden draagt haar goedkeuring niet weg. Het huwelijk en de wettelijke samenwoning

différentes. Il n'est dès lors pas opportun d'appliquer des règles identiques à deux situations différentes.

Quant à la question de savoir à partir de quel âge il faut prendre l'avis d'un enfant, elle plaide pour l'âge de douze ans. Cette limite d'âge est du reste également appliquée dans le domaine de l'adoption.

M. Melchior Wathelet (cdH) s'enquiert du point de vue du professeur Van Gysel au sujet du délai de prescription de dix ans prévu dans la proposition de loi 597.

Le professeur Van Gysel ne prévoit-il pas de difficultés en matière d'administration de la preuve en ce qui concerne la contestation de paternité ? Le délai d'un an prend en effet cours à la naissance ou à la prise de connaissance de la naissance ou à la prise de connaissance du fait qu'il n'est pas le père de l'enfant : comment peut-on apporter cette preuve ?

Mme Sabien Lahaye-Battheu (VLD) estime que la proposition visant à étendre la présomption de paternité aux cohabitants est intéressante.

Le professeur Senaeve estime qu'il n'est pas indiqué de porter d'un à deux ans le délai dans lequel doit être intentée l'action en contestation de paternité par le mari. L'intervenante partage cet avis.

La membre estime que l'extension éventuelle du point de départ du délai (dans l'année de la découverte du fait qu'il n'est pas le père de l'enfant) entraînera des problèmes en matière d'administration de la preuve.

Elle estime également qu'il ne s'indique pas de prévoir que le père ne peut plus tenter d'action en contestation de paternité lorsque l'enfant a atteint l'âge de cinq ans.

Mme Liesbeth Van der Auwera (CD&V) souligne qu'il est constamment fait allusion à deux notions importantes : celle de « possession d'état », d'une part, et celle de « faculté de discernement dans le chef du mineur », d'autre part.

Le membre estime qu'il s'agit de notions extrêmement difficiles à manier. Est-il recommandé de faire usage de celles-ci dans le droit de la filiation ?

En ce qui concerne le délai de prescription, un délai de dix ans est proposé. Qu'en pensent les professeurs ?

Afin d'éviter toute inégalité d'appréciation, *M. Geert Bourgeois (N-VA)* demande quelle signification il y a lieu de donner aux termes « l'intérêt de l'enfant » dans un texte

zijn twee verschillende instituten. Het is dan ook niet aangewezen om twee verschillende situaties onderhevig te maken aan dezelfde regels.

Wat de discussie betreft over de leeftijd van wanneer het kind zijn mening gevraagd moet worden, pleit zij voor de leeftijd van 12 jaar. Deze leeftijdsregel wordt immers ook bij de adoptie gehanteerd.

De heer Melchior Wathelet (cdH) wenst het standpunt van professor Van Gysel te kennen over de in het wetsvoorstel 597 voorziene verjaringstermijn van 10 jaar.

Inzake de betwisting van het vaderschap, verwacht professor Van Gysel geen moeilijkheden inzake bewijsvoering? De termijn van één jaar gaat immers in vanaf de geboorte, of de ontdekking ervan, of de ontdekking van het feit dat hij niet de vader van het kind is: hoe kan men dit aantonen?

Mevrouw Sabien Lahaye-Battheu (VLD) vindt het een interessant voorstel om de vaderschapsregel uit te breiden tot de samenwonenden.

Professor Senaeve is van mening dat de verlenging van de rechtsvordering tot betwisting van het vaderschap door de echtgenoot van één jaar tot twee jaar niet aangewezen is. De spreekster sluit zich hierbij aan.

De eventuele uitbreiding van het vertrekpunt van de termijn (binnen een jaar na de ontdekking van het feit dat hij niet de vader van het kind is) zal volgens de spreekster problemen in verband met de bewijsvoering met zich meebrengen.

Zij meent het ook niet aangewezen te bepalen dat de vader niet meer een rechtsvordering tot betwisting van het vaderschap kan instellen wanneer het kind de leeftijd van 5 jaar heeft bereikt.

Mevrouw Liesbeth Van der Auwera (CD&V) stipt aan dat er steeds 2 belangrijke begrippen worden aangehaald: enerzijds de term « bezit van staat » en anderzijds « het onderscheidingsvermogen in hoofde van de minderjarige ».

Het lid meent dat dit zeer moeilijk te hanteren begrippen zijn. Is het wel aangewezen om deze begrippen in het afstammingsrecht te gebruiken?

Inzake de verjaringstermijn wordt een termijn 10 jaar voorgesteld. Wat is de mening van de professoren hierover?

De heer Geert Bourgeois (N-VA) wenst teneinde ongelijke beoordelingen te vermijden, te vernemen op welke manier in een wettekst de term « het belang van het kind »

de loi. Ces termes doivent-ils être conçus positivement ou négativement ? Que pense le professeur Swennen de la présomption de paternité dans le cas des cohabitants ?

Partant du droit de l'enfant à une filiation : pourquoi ne pas soumettre les cohabitants de fait (dont la cohabitation devrait ressortir d'éléments objectifs indubitables) à la règle de la paternité ?

III. — RÉPONSES DES PROFESSEURS

En réponse à la question de Mme Valérie Déom, le professeur Alain-Charles Van Gysel indique qu'il est d'accord avec le délai proposé d'un an.

En effet, si un homme hésite plus d'un an avant de reconnaître un enfant, on peut sérieusement se demander quelle est son attitude à l'égard de cet enfant. D'autre part, si la reconnaissance devait avoir lieu immédiatement après la naissance, il serait particulièrement difficile, pour le juge, de déterminer si un lien affectif existe entre l'enfant et la personne qui le reconnaît, ou si cette dernière participe à l'éducation dudit enfant.

En ce qui concerne la question de M. Melchior Wathelet, il répond que la Cour d'arbitrage a clairement indiqué que le délai pour contester la paternité de l'époux de la mère commence à courir au moment où il a connaissance de la naissance de l'enfant.

L'orateur estime que l'on peut adapter le point de départ du délai dans le chef de l'époux, à savoir après la découverte du fait qu'il n'est pas le père de l'enfant, et ce, à condition qu'il soit tenu compte de la «possession d'état». S'il y a possession d'état, la filiation doit être incontestable.

Le professeur fait en outre observer qu'il existe une jurisprudence abondante et parfois divergente sur la «possession d'état».

La possession d'état signifie en fait dans le domaine de la filiation qu'un homme traite et éduque un enfant comme son propre enfant.

Le professeur Patrick Senaeve souligne que la règle de la présomption de paternité est essentiellement une règle destinée à protéger l'enfant : l'enfant a automatiquement un père juridique. En partant de l'adage *quod plerumque fit*, il préconise d'étendre la paternité, d'une part, et de la restreindre d'autre part, le rétrécissement de celle-ci : si, dans une situation déterminée, cet homme

verduidelijkt kan worden. Moet deze term op een positieve of op een negatieve manier geformuleerd worden? Wat is de mening van professor Swennen over het vermoeden van vaderschap bij samenwonenden?

Als uitgangspunt nemend het recht van een kind op een afstamming: waarom feitelijk samenwonenden (dit moet dan onomstotelijk blijken uit objectieve elementen) niet onderhevig maken aan de vaderschapsregel?

III. — ANTWOORDEN VAN DE PROFESSOREN

Verwijzend naar de vraag van mevrouw Valérie Déom antwoordt professor Alain-Charles Van Gysel dat hij akkoord gaat met de voorgestelde termijn van één jaar.

Immers, enerzijds als een man langer dan één jaar aarzelt om zijn kind te erkennen dan kan men zich ernstig vragen stellen over zijn houding ten aanzien van dit kind. Anderzijds, als de erkenning zou moeten plaatsvinden onmiddellijk na de geboorte is het voor de rechter bijzonder moeilijk om na te gaan of er een affectieve band bestaat tussen kind en erkenner, of de erkenner een opvoedkundige taak ten aanzien van het kind vervult.

Wat de vraag van de heer Melchior Wathelet betreft, antwoordt hij dat het Arbitragehof duidelijk gesteld heeft dat de termijn voor de betwisting van het vaderschap van de echtgenoot van de moeder ingaat op het ogenblik dat hij kennis heeft van de geboorte van het kind.

De spreker meent dat men het vertrekpunt van de termijn in hoofd van de echtgenoot kan aanpassen, met name na de ontdekking van het feit dat hij niet de vader van het kind is en dit op voorwaarde dat rekening wordt gehouden met het «bezit van staat». Als er bezit van staat is, moet de afstamming onbetwistbaar vaststaan.

Voorts merkt de professor op dat over «bezit van staat» veel en soms afwijkende jurisprudentie bestaat.

Bezit van staat betekent in het afstammingsrecht eigenlijk dat een man een kind behandelt en opvoedt als zijn eigen kind.

Professor Patrick Senaeve merkt op dat de vaderschapsregel in hoofdzaak een regel is die het kind beschermt: het kind heeft automatisch een juridische vader. Uitgaande van het adagium *quod plerumque fit* pleit hij enerzijds voor de uitbreiding van het vaderschap en anderzijds voor een inkrimping ervan: is het in een bepaalde situatie zo dat meestal die man wel de vader

est le père dans la plupart des cas, qu'il soit automatiquement le père. Le professeur n'est pas opposé en principe à l'extension de cette règle à d'autres situations, à condition que la règle de la présomption de paternité puisse être appliquée incontestablement par un officier de l'état civil.

La possession d'état est une notion très élastique. Sa teneur ne fait pas l'objet de tellement de contestations. Il n'est pas favorable à une extension de ce concept mais à un *statut quo*.

Il estime en outre qu'il n'y a pas lieu de modifier les délais actuellement prescrits. Au sein du mariage, il va de l'intérêt de chacun que la paternité ne puisse être contestée que pendant une période très brève. Aucun pays dans le monde n'applique de longs délais dans cette situation. Pourquoi la Belgique ferait-elle bande à part ?

Hors mariage, le délai est de 30 ans. Le professeur ne voit aucune raison de modifier ce délai.

Ces délais ne posent d'ailleurs aucun problème dans la pratique. La Cour d'arbitrage a chaque fois répondu par la négative à des questions préjudicielles sur ces délais.

L'expression «intérêt de l'enfant» est en effet assez vague. Dans son arrêt du 14 mai 2003, la Cour d'arbitrage a souligné que la législation actuelle viole la Constitution parce qu'elle ne tient pas suffisamment compte du droit de l'enfant d'être associé à la prise de décision. Le professeur fait observer à cet égard que l'on peut difficilement demander l'avis d'un enfant d'un mois. Pour un enfant âgé de moins de 12 ans, le professeur ne voit pas d'alternative à la disposition prévoyant que dans sa décision, le juge tient compte de l'intérêt de l'enfant lorsque la mère refuse de donner son assentiment à la reconnaissance.

Il est préférable de formuler négativement l'intérêt de l'enfant.

En ce qui concerne l'extension de la règle de la présomption de paternité, le *professeur Frederik Swennen* répond que la Cour d'arbitrage a indiqué que les règles relatives au mariage peuvent être étendues à d'autres situations si ces autres situations garantissent une sécurité juridique suffisante.

Selon l'orateur, la règle de la présomption de paternité ne doit pas être étendue au cohabitants légaux. Cette institution perdra en effet de son importance avec le temps.

La notion de «possession d'état» doit être préservée telle quelle. Le législateur doit se borner à formuler les règles générales. Leur application relève des juges.

zal zijn, laat hem dan automatisch de vader zijn. De professor is principieel niet tegen de uitbreiding van die regel tot andere situaties op voorwaarde dat de vaderschapsregel onbetwistbaar door een ambtenaar van de burgerlijke stand kan worden toegepast.

Bezit van staat is een zeer rekbaar begrip. Er zijn niet zoveel betwistingen over de inhoud ervan. Hij pleit niet voor een uitbreiding van dit begrip doch voor een *status quo*.

Voorts is hij van mening dat de huidige voorgeschreven termijnen niet gewijzigd dienen te worden. Binnen het huwelijk is het in ieders belang dat het vaderschap slechts binnen een zeer korte betwist kan worden. Nergens ter wereld zijn er in deze situatie lange termijnen van toepassing waarom zou België dit anders doen?

Buiten het huwelijk geldt een termijn van 30 jaar. De professor ziet geen reden om aan deze termijn te raken.

In de praktijk zorgen deze termijnen ook niet voor problemen. Het Arbitragehof heeft prejudiciële vragen over deze termijnen keer op keer negatief beantwoord.

De term «belang van het kind» is inderdaad behoorlijk vaag. Het Arbitragehof heeft in zijn arrest van 14 mei 2003 gesteld dat de huidige wetgeving strijdig is met de Grondwet omdat er niet genoeg rekening wordt gehouden met de inspraak van het kind. De professor maakt hierbij de bedenking dat men bezwaarlijk aan een kind van één maand inspraak kan verlenen. Voor een kind jonger dan 12 jaar ziet de professor geen andere regeling dan dat de rechter bij zijn beslissing rekening houdt met het belang van het kind als de moeder weigert met de erkenning in te stemmen.

Het is aan te bevelen om het belang van het kind negatief te formuleren.

Wat de uitbreiding van de vaderschapsregel betreft, antwoordt *professor Frederik Swennen* dat het Arbitragehof gesteld heeft dat de regels met betrekking tot het huwelijk tot andere situaties mogen worden uitgebreid als die andere situaties voldoende rechtszeker zijn.

Volgens de spreker moet de vaderschapsregel niet uitgebreid worden tot de wettelijk samenwonenden. Dit instituut zal immers met de tijd aan belang inboeten.

De notie «bezit van staat» moet ongewijzigd behouden blijven. De wetgever moet enkel de algemene regels formuleren. De toepassing ervan gebeurt door de rechters.

Dans la pratique il importe peu que cette notion soit formulée de façon positive ou négative.

Il souligne en outre que le juge peut vérifier concrètement la capacité de discernement.

Il plaide pour le maintien de la règle de la présomption de paternité dans un délai de 300 jours après la dissolution ou l'annulation du mariage.

En ce qui concerne la proposition de limiter à 10 ans le délai de prescription, le professeur fait observer que les actions d'état sont en principe imprescriptibles. Il faut maintenir cette règle.

Il n'est pas non plus partisan d'une modification des courts délais existants.

Une adaptation qui pourrait être envisagée serait de disposer que le conjoint de la mère peut contester sa paternité dans un délai d'un an après avoir découvert qu'il n'est pas le père.

In de praktijk maakt het weinig uit of deze notie positief of negatief wordt geformuleerd.

Voorts stipt hij aan dat de rechter *in concreto* het onderscheidingsvermogen kan toetsen.

Hij pleit voor het behoud van de vaderschapsregel tot 300 dagen na de ontbinding of de vernietiging van het huwelijk.

Wat de voorgestelde beperking van de verjaringstermijn tot 10 jaar betreft, merkt de professor op dat vorderingen van staat in principe onverjaarbaar zijn. Deze regel moet behouden blijven.

Hij is er ook geen voorstander van om de bestaande korte vervaltermijnen te wijzigen.

Een eventuele aanpassing zou kunnen zijn om te bepalen dat de echtgenoot van de moeder zijn vaderschap kan betwisten één jaar na de ontdekking dat hij niet de vader is.

ANNEXE 3 (21 AVRIL 2004)

Auditions de MM. Herman Vandenstein, représentant de la VLAVABBS (*Vlaamse Vereniging van ambtenaren en beambten van de burgerlijke stand*), Eddy Meulders, président de la VLAVABBS et Georges Vanherbergen, conseiller au Service de l'État civil de la Ville de Bruxelles

I. — EXPOSÉS

– **Exposés de MM. Herman Vandenstein, représentant de la VLAVABBS, et Eddy Meulders, président de la VLAVABBS**

Au nom de la VLAVABBS, *M. Herman Vandenstein* formule les observations suivantes au sujet de la proposition de loi modifiant des dispositions du Code civil relatives à l'établissement de la filiation et aux effets de celle-ci (DOC 51 0597/001 à 13) :

1. Présomption de paternité

Situation lors d'une déclaration de naissance

La règle actuelle relative à la présomption légale de paternité (article 315 du Code civil) a déjà provoqué plus d'un drame lors de la déclaration de naissance.

Une femme mariée, qui ne vit plus avec son conjoint légitime depuis longtemps, parfois même depuis plusieurs années, qu'elle soit ou non en instance de divorce, donne naissance à un enfant dont le père biologique n'est pas son conjoint légitime.

La femme, accompagnée du père biologique, vient déclarer la naissance de son enfant et, convaincue que cela ne pose aucune problème, souhaite faire reconnaître l'enfant par son père biologique. C'est dès lors une grande désillusion pour les parents que de s'entendre dire que cela n'est pas possible en raison de la règle prévue à l'article 315 du Code civil.

Lors de son établissement, l'acte de naissance de cet enfant doit mentionner le conjoint légitime de la mère comme père juridique.

Conséquences :

Durant toute sa vie, à chaque fois qu'il aura besoin d'un extrait d'acte de naissance, l'enfant sera confronté au fait que ce document mentionne un père avec lequel il n'a aucun lien, ainsi qu'à l'état civil de sa mère au moment de sa naissance. Le père juridique reste renseigné

BIJLAGE 3 (21 APRIL 2004)

Hoorzittingen met de heren Herman Vandenstein, vertegenwoordiger van de VLAVABBS (*Vlaamse Vereniging van ambtenaren en beambten van de burgerlijke stand*), Eddy Meulders, voorzitter van de VLAVABBS en Georges Vanherbergen, adviseur bij de Dienst Burgerlijke Stand van de Stad Brussel.

I.— UITEENZETTINGEN

– **Uiteenzettingen van heren Herman Vandenstein, vertegenwoordiger van de VLAVABBS en Eddy Meulders, voorzitter van de VLAVABBS**

De heer Herman Vandenstein formuleert namens de VLAVABBS de volgende bemerkingen op het wetsvoorstel tot wijziging van de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek met betrekking tot het vaststellen van de afstamming en de gevolgen ervan (DOC 51 0597/001 tot 13):

1. Het vermoeden van vaderschap

Situatie bij een aangifte van een geboorte

De huidige regelgeving i.v.m. het wettelijk vermoeden van het vaderschap (art. 315 B.W.) heeft reeds meermaals tot drama's geleid bij de geboorteaangifte.

Een gehuwde vrouw, maar reeds lang, soms zelfs al een paar jaar, niet meer samenwonend met haar wettige echtgenoot, en al of niet in een echtscheidingsprocedure verwickeld, bevalt van een kind waarvan een andere man dan haar wettige echtgenoot de biologische vader is.

Deze vrouw komt haar kind samen met de biologische vader aangeven en wil dat kind laten erkennen door de biologische vader ervan overtuigd zijnde dat dit geen probleem stelt. Wanneer dan meegedeeld wordt dat dit niet kan, gelet op de regel vervat in artikel 315 B.W., is dit voor beiden een zware ontgoocheling.

De geboorteaakte van dit kind moet worden opgemaakt met de vermelding dat haar wettige echtgenoot de juridische vader is.

Gevolgen:

Het kind zelf wordt, telkens hij een afschrift van zijn geboorteaakte nodig heeft, zijn leven lang geconfronteerd met het feit dat in zijn geboorteaakte een vader staat waarmee hij geen enkele band heeft en met de burgerlijke staat van zijn moeder op het moment van zijn ge-

dans l'acte de naissance et le père biologique est mentionné en marge de la reconnaissance moyennant consentement.

Souvent, le père juridique n'apprécie guère que son nom figure dans l'acte de naissance d'un enfant qui lui est étranger.

Le père biologique qui veut établir la filiation et, éventuellement, donner son nom à l'enfant, doit, quant à lui, entamer une procédure judiciaire.

À cause de cet acte de naissance, la mère restera, sa vie durant, confrontée à la situation prévalant au moment de la naissance.

Une révision de la présomption légale de paternité est dès lors indiquée.

Les exceptions prévues au nouvel article 316 du Code civil peuvent pallier de telles situations. La VLAVABBS formule cependant quelques observations à cet égard :

Le maintien de l'article 316, 1° et 3°, proposé, du Code civil implique que l'officier de l'état civil doit obtenir du greffier une déclaration/attestation indiquant clairement les dates faisant courir le délai de 300 jours.

Article 316, 2° : que signifient concrètement les termes « toutes voies de droit » ? Un contrat de location, une facture téléphonique, une déclaration d'un ami, ... suffisent-ils ?

En l'absence de précision complémentaire, cette disposition donnera lieu, au moment de la déclaration, à des interprétations et applications différentes et à des discussions aux guichets.

Ce manque de précision nuit à la clarté et à la sécurité juridiques du citoyen et des employés de l'état civil.

Pourquoi le registre d'attente ne figure-t-il pas parmi les preuves de cohabitation ?

L'orateur estime ensuite qu'il serait indiqué de remplacer l'article 316, 1° à 3° comme suit :

« Sans préjudice des droits des tiers de bonne foi, cette règle n'est pas applicable :

1° Lorsque la naissance de l'enfant a eu lieu au moins 300 jours après qu'un terme a été mis à la cohabitation de la mère et de son époux et lorsque les époux sont inscrits à des adresses différentes ainsi qu'il apparaît des registres de la population, des étrangers et d'attente, sauf si la mère et son époux déclarent que ce dernier est le père de l'enfant. »

boorte. De juridische vader blijft in de geboorteakte staan en in de randmelding van de erkenning mits machtiging, wordt de biologische vader vermeld.

De juridische vader is vaak niet opgezet met de vermelding van zijn naam in de geboorteakte van een kind waar mee hij niets te maken heeft.

De biologische vader van zijn kant moet een juridische procedure opstarten teneinde dit kind toch nog zijn afstamming en eventueel ook zijn naam te geven.

De moeder blijft door die geboorteakte haar leven lang geconfronteerd met haar situatie op het moment van de geboorte.

Het is dus aangewezen dat het wettelijk vermoeden van vaderschap herzien wordt.

De uitzonderingen daarop voorzien in het nieuwe artikel 316 B.W. kunnen dergelijke situaties verhelpen. VLAVABBS heeft hierbij wel enkele bedenkingen:

Het behoud van het voorgestelde artikel 316, 1° en 3°, B.W. impliceert dat de ambtenaar van de burgerlijke stand een verklaring/attest moet krijgen van de griffier waarin duidelijk de data worden opgegeven die de termijn van 300 dagen doen lopen.

Artikel 316, 2°: Wat wordt concreet met «alle wettelijke middelen» bedoeld? Volstaat een huurcontract, een telefoonfactuur, een verklaring van een vriend, ...?

Zondere verdere precisering zal deze bepaling aanleiding geven tot verschillende interpretaties en toepassingen en discussies aan de loketten bij de aangifte.

Dit komt de rechtsduidelijkheid en rechtszekerheid van de burger en van de beambten van de burgerlijke stand zeker niet ten goede.

Waarom wordt het wachtregister niet vermeld als bewijs van samenwoning?

De spreker acht het voorts aangewezen om het voorgestelde artikel 316, 1° tot 3°, als volgt te vervangen:

«Onverminderd de rechten van derden te goeder trouw, is deze regel niet toepasselijk

1° : Wanneer de geboorte van het kind heeft plaats gevonden ten minste 300 dagen nadat aan de samenleving van de moeder en haar echtgenoot een einde is gekomen en als de echtgenoten blijkens het bevolkings-, vreemdelingen- en wachtregister op een verschillend adres zijn ingeschreven, tenzij de moeder en haar echtgenoot verklaren dat haar echtgenoot de vader van het kind is.»

Certains couples sont parfois inscrits à une adresse différente en raison de leurs activités professionnelles ou pour des motifs fiscaux, tout en vivant encore ensemble dans la réalité. La présomption légale de paternité reste d'application dans ce cas. Ces couples le mentionneront également lors de la déclaration.

L'officier de l'état civil peut éventuellement se voir imposer l'obligation d'informer le père juridique lorsqu'une naissance a lieu alors que le mariage n'est pas encore dissous mais que les conjoints ont déjà mis fin à leur cohabitation.

2. Les amendements

– amendement n° 12 : supprimer l'article 316, 2° :

L'intervenant plaide pour le maintien de cet article dès lors qu'il peut être appliqué aux conjoints qui ne ressortissent pas à l'article 316, 1° ou 3°.

L'officier de l'état civil doit, certes, suivre une règle claire mais cette excuse ne peut être invoquée pour acter un lien de filiation irréal.

– amendement n° 18 : cet amendement se situe dans le droit fil de la proposition de l'orateur, étant entendu qu'il propose de supprimer l'article 316, 1° et 3° (voir *supra*) ;

– amendement n° 19 : voir amendement n° 18 ;

– amendement n° 20 : voir amendement n° 18 ;

– amendement n° 21 : voir amendement n° 18 (l'article 316, 3°, est supprimé) ;

– amendements n° 47 et 48 : voir *supra* le nouvel article 316, 1°, proposé ;

– amendement n° 49 : l'orateur estime que l'on ne peut en effet parler d'une présomption de paternité que lorsqu'on connaît la mère de l'enfant ;

– amendement n° 53 : jugement déclaratif d'absence. Ce cas ne peut-il être réglé par l'article 316, 1°, proposé, ou par les amendements n° 18 et 20 ?

– amendement n° 54 : l'orateur estime que cet amendement constitue une bonne alternative.

L'orateur souligne cependant qu'il s'indique de préciser qu'en ce qui concerne l'application de cet article 316, 1°, du Code civil, l'officier de l'état civil doit se baser sur une déclaration du greffier où figure la date de l'ordonnance ou du jugement.

Echtparen zijn soms omwille van beroepsactiviteiten of fiscale redenen op een verschillend adres ingeschreven doch leven in werkelijkheid nog samen. Het wettelijk vermoeden van vaderschap blijft hier dan gelden. Dergelijke koppels zullen dit bij de aangifte ook wel aangeven.

Eventueel kan aan de ambtenaar van de burgerlijke stand de verplichting worden opgelegd om de juridische vader op de hoogte te brengen als een geboorte plaatsvindt binnen het nog niet ontbonden huwelijk maar na de beëindiging van het samenleven van de echtgenoten.

2. De amendementen

– amendement nr. 12: artikel 316, 2°, doen vervallen:

De spreker pleit voor het behoud van dit artikel daar het kan worden toegepast bij echtgenoten die niet onder artikel 316, 1° of 3°, vallen.

Het is inderdaad zo dat de ambtenaar van de burgerlijke stand een duidelijke regel moet hanteren doch dit mag geen excuus zijn om eerst een onwerkelijke afstammingsband te acteren.

– amendement nr. 18: Dit amendement komt overeen met het voorstel van de spreker met dien verstande dat hij voorstelt om artikel 316, 1° en 3°, te schrappen (zie *supra*).

– amendement 19: zie amendement nr. 18

– amendement 20: zie amendement nr. 18

– amendement 21: zie amendement nr. 18 (art. 316, 3° wordt geschrapt)

– amendement 47 en 48: zie *supra* het nieuw voorgestelde artikel 316, 1°

– amendement 49 : de spreker meent dat inderdaad alleen maar van een vermoeden van vaderschap gesproken kan worden als men weet wie de moeder van het kind is.

– amendement 53: vonnis afwezigheidsverklaring. Kan dit niet opgevangen worden door het voorgestelde 316 1° of de amendement nrs. 18 en 20?

– Amendement 54: de spreker is van oordeel dat dit amendement een goed alternatief

Hij benadrukt evenwel dat het aangewezen is te bepalen dat de ambtenaar van de burgerlijke stand zich voor de toepassing van dit artikel 316, 1°, B.W. dient te baseren op een verklaring van de griffier dat de datum van de beschikking of vonnis bevat.

3. Reconnaissance sous réserve d'homologation

La suppression de l'homologation d'une reconnaissance par un homme marié est louable étant donné que, d'une part, la mère et l'auteur de la reconnaissance souhaitent qu'un lien de filiation valable soit établi au plus vite pour leur enfant et que, d'autre part, l'épouse de l'auteur de la reconnaissance peut toujours contester cette reconnaissance.

Dans la procédure actuelle d'homologation, l'établissement définitif de la paternité est encore reporté de quelques mois et la reconnaissance est de toute façon refusée s'il s'avère que l'auteur de la reconnaissance n'est pas le père de l'enfant reconnu.

La notification de la reconnaissance à l'épouse légitime de l'auteur de la reconnaissance permet à celle-ci d'encore intervenir et d'éventuellement préserver ses droits, mais entre-temps, la filiation de l'enfant aura été établie.

En ce qui concerne l'attribution du nom dans un tel cas, voir *infra* l'article 335 du Code civil.

4. Une deuxième reconnaissance : article 329 du Code civil

Pourquoi autoriser une deuxième reconnaissance par une personne du même sexe si elle ne produit de toute façon aucun effet tant que la première reconnaissance n'a pas été annulée ? Cette règle ne peut que prêter à confusion, les tiers ne sachant pas clairement qui est en fait le père juridique. Quel sens a cette règle ?

5. Article 330, § 2, du Code civil

La reconnaissance et la présomption de paternité sont mises à néant s'il est prouvé que son **auteur** n'est pas le père ou la mère. Seule la reconnaissance est donc concernée, et pas la présomption de paternité. Ne convient-il pas de compléter l'article 330, § 2, alinéa 1er, par les mots «, **et que le conjoint n'est pas le père**» ?

6. Article 335 du Code civil, l'attribution du nom

La proposition de loi vise à supprimer le droit de veto de l'épouse de l'auteur de la reconnaissance, ce dont l'orateur se félicite.

Une fois que la filiation d'un enfant à l'égard d'un homme marié est établie, les droits et les devoirs de cet enfant et du père deviennent définitifs. Un nom de famille ne peut plus rien y changer.

3. Erkenning onder voorbehoud van homologatie.

De afschaffing van de homologatie van een erkenning door een gehuwd man is lovenswaardig daar enerzijds de moeder en de erkenner zo snel mogelijk een rechtsgeldige afstammingsband voor hun kind willen en anderzijds de echtgenote van de erkenner nog steeds de mogelijkheid heeft die erkenning te betwisten.

Door de huidige homologatieprocedure wordt de definitieve vaststelling van het vaderschap nog eens voor een paar maanden uitgesteld en wordt de erkenning toch maar geweigerd als de erkenner niet de vader zou zijn van het erkende kind.

Door de kennisgeving van de erkenning aan de wetlige echtgenote van de erkenner kan zij ook nog tussenkomen en eventueel haar rechten vrijwaren, maar ondertussen staat de afstamming van het kind vast.

Wat de naamgeving in een dergelijk geval betreft, zie *infra* artikel 335 B.W..

4. Een tweede erkenning: artikel 329 B.W.

Waarom een tweede erkenning door een persoon van hetzelfde geslacht toelaten als het toch geen uitwerking heeft zolang de eerste erkenning niet vernietigd is. Deze regel geeft bij derden enkel aanleiding tot verwarring. Het is voor hen niet duidelijk wie nu eigenlijk de juridische vader is. Wat is de zin van deze regel?

5. Artikel 330, § 2, B.W.

De erkenning en het vermoeden van vaderschap worden tenietgedaan als bewezen wordt dat de **erkenner** de vader of de moeder niet is. Dit slaat dus enkel op een erkenning maar niet op het vermoeden van vaderschap.

Is het niet aangewezen om aan het voorgestelde artikel 330, §2, eerste lid, de woorden «, **en de echtgenoot de vader niet is.**» toe te voegen?

6. Artikel 335 B.W., de naamgeving

Het wetsvoorstel beoogt de afschaffing van het veto recht van de echtgenote van een gehuwde erkenner. De spreker juicht dit toe.

Eenmaal de afstamming van een kind t.o.v. een gehuwde man vaststaat, zijn de rechten en de plichten van dit kind en van de vader ook definitief geworden. Een familienaam wijzigt hieraan niets meer.

En outre, cet enfant s'est finalement vu attribuer le patronyme de son père, parce que celui-ci a pu entamer, par le biais d'un arrêté royal, la procédure de changement de nom un an après la reconnaissance. Cette procédure durant à son tour un an, l'enfant s'est vu attribuer le patronyme de son père environ deux ans après sa reconnaissance. M. Vandenstein estime que cette procédure est inutilement longue.

À titre personnel, l'intervenant se demande s'il ne se recommande pas d'adapter le patronyme en fonction de l'arrêt Avello de la Cour européenne de Justice du 2 octobre 2003.

Cet arrêt a condamné la Belgique, parce qu'une modification du nom selon le droit espagnol par le biais d'un arrêté royal, pour un enfant de mère belge et de père espagnol, n'avait pas été acceptée par le ministère de la Justice.

Ne pourrait-on pas prévoir une intervention législative pour éviter que la Cour européenne de Justice condamne la Belgique, parce que même à sa naissance, cet enfant ne pourrait pas recevoir un nom selon le droit de l'État dont son parent étranger est ressortissant? On pourrait en outre saisir l'occasion d'étendre aussi les possibilités de choix d'un nom de famille pour les Belges.

Au § 1er de l'article 335 du Code civil, il pourrait être inséré un alinéa 2, libellé comme suit :

« L'enfant peut également porter un nom composé, à savoir le nom de son père, suivi du nom de sa mère, ou inversement.

Si l'un des parents a déjà un nom composé, les parents peuvent déclarer que le nom de l'enfant se composera de la première partie du nom du parent ayant un nom composé et du nom de l'autre parent ou inversement.

Si les deux parents ont déjà un nom composé, les parents peuvent déclarer que le nom de l'enfant se composera de la première partie du nom du père et de la première partie du nom de la mère ou inversement. ».

7. Acte de reconnaissance établi par un notaire

Pourquoi encore faire établir un acte de reconnaissance par un notaire ?

Le notaire doit d'abord contrôler, par l'intermédiaire de l'état civil, la filiation de l'enfant ainsi que l'état civil de la mère et de l'auteur de la reconnaissance. Ce n'est qu'ensuite qu'il peut établir l'acte de reconnaissance. Le

Daarenboven bekwaam dit kind uiteindelijk toch de familienaam van zijn vader doordat de vader een jaar na de erkenning toch de procedure van naamswijziging via een koninklijk besluit kan opstarten. Deze procedure duurt op zijn beurt een jaar, waardoor het kind ongeveer twee jaar na zijn erkenning toch de familienaam van zijn vader kreeg. De heer Vandenstein meent dat dit een nodeloze lange procedure is.

Ten persoonlijke titel merkt de spreker op of het niet aangewezen is om de naamgeving hier aan te passen aan het arrest Avello van het Europese Hof van Justitie van 2 oktober 2003.

Dit arrest veroordeelde België omdat een naamswijziging naar Spaans recht via een koninklijk besluit voor een kind van een Belgische moeder en Spaanse vader niet werd toegestaan door het ministerie van Justitie.

Kan hier niet wetgevend worden opgetreden teneinde te voorkomen dat het Europese Hof van Justitie een veroordeling zou uitspreken tegen België omdat een dergelijk kind ook bij zijn geboorte niet een naam kan krijgen naar het recht van zijn vreemde ouder?

Daarenboven kan men hier de kans grijpen om de mogelijkheden van de keuze van een familienaam ook voor Belgen uit te breiden.

In § 1 van artikel 335 B.W. zou een tweede lid kunnen worden ingevoegd, luidende:

«Het kind kan ook een samengestelde naam dragen, nl. de naam van zijn vader gevolgd door de naam van zijn moeder of omgekeerd.

Heeft één ouder al een samengestelde naam dan kunnen de ouders verklaren dat de naam van het kind zal bestaan uit het eerste deel van de naam van de ouder met de samengestelde naam en de naam van de andere ouder of omgekeerd.

Hebben beide ouders reeds een samengestelde naam dan kunnen de ouders verklaren dat de naam van het kind zal bestaan uit het eerste deel van de naam van de vader en het eerste deel van de naam van de moeder of omgekeerd.».

7. Erkenningsakte opgemaakt door een notaris

Waarom nog een erkenningsakte laten opmaken door een notaris?

De notaris moet eerst via de burgerlijke stand de afstamming van het kind, de burgerlijke staat van de moeder en de erkenner controleren. Pas hierna kan hij de erkenningsakte opstellen. De notaris moet aan de bur-

notaire doit faire parvenir une copie de cet acte à l'état civil afin de permettre l'inscription requise en marge de l'acte de naissance et la modification du registre de la population.

L'orateur estime qu'il s'agit d'une procédure inutile.

M. Eddy Meulders, président du VLAVABSS, adhère à cet exposé. Il demande à la sous-commission de préciser également clairement comment une notification doit avoir lieu lorsqu'elle est prévue. Que faire lorsque la notification doit avoir lieu à l'étranger ? Que faire lorsque l'adresse est inconnue ?

Il conclut en disant que le VLAVABSS est acquis à la proposition de loi n° 597/001.

– Exposé de M. Georges Vanherbergen, conseiller au service de l'état civil de la ville de Bruxelles

M. Georges Vanherbergen souligne que le service de l'état civil de la ville de Bruxelles établit chaque année environ 6 000 actes de naissance.

Trois actes sur quatre concernent en outre des non-Belges. Le droit international privé joue donc un rôle important à cet égard et pose souvent des problèmes considérables. Dans ces cas, les données nécessaires à l'établissement d'un acte de naissance en bonne et due forme font souvent défaut. L'orateur demande que l'on accorde plus d'attention à cet aspect.

Il souligne en outre que, pour l'inscription dans les différents registres, il y a lieu de faire une distinction entre, d'une part, la date de déclaration et, d'autre part, la date d'inscription. Le législateur doit dès lors indiquer clairement de quelle date il s'agit.

Exemple : Lorsqu'une personne s'installe dans une commune, son inscription au registre de la population est précédée d'une enquête de police obligatoire qui vise à vérifier si la personne en question habite bien à l'adresse déclarée, enquête qui prend environ deux semaines.

Il arrive souvent, en cas de divorce, que l'une des parties rentre dans son pays d'origine sans toutefois demander sa radiation. Les parties peuvent même être séparées depuis plusieurs années avant que leur séparation soit constatée par une radiation officielle. Cette procédure prend du temps.

L'orateur s'enquiert de la portée exacte des mots «toutes voies de droit» qui figurent à l'article 316, 2°, proposé du Code civil.

gerlijke stand een afschrift van die akte bezorgen ten einde de nodige randmelding aan de geboorteakte en de wijziging in het bevolkingsregister aan te brengen.

De spreker is van oordeel dat dit eenodeloze procedure betreft.

De voorzitter van de VLAVABSS, de heer Eddy Meulders, sluit zich aan bij deze uiteenzetting. Hij verzoekt de subcommissie om ook duidelijk te bepalen hoe, wanneer ze voorzien is, een kennisgeving moet gebeuren. Wat als de kennisgeving moet gebeuren in het buitenland? Wat als het adres niet gekend is?

Hij besluit dat de VLAVABSS gewonnen is voor het voorgestelde wetsvoorstel nr. 597/001.

– Uiteenzetting van de heer Georges Vanherbergen, adviseur bij de Dienst Burgerlijke Stand van de Stad Brussel

De heer Georges Vanherbergen stipt aan dat op de Dienst Burgerlijke Stand van de Stad Brussel jaarlijks ongeveer 6.000 geboorteakten worden opgesteld.

Drie aktes op de vier betreft daarenboven de tussenkomst van niet-Belgen. Het internationaal privaatrecht speelt hier dus een grote rol en stelt vaak aanzienlijke problemen. In die gevallen ontbreken vaak de noodzakelijke gegevens voor de opmaak van een degelijke geboorteakte. De spreker vraagt hier meer aandacht voor.

Hij stipt voorts aan dat voor de inschrijving in de verschillende registers, een onderscheid moet gemaakt worden tussen enerzijds de datum van verklaring en anderzijds de datum van inschrijving. De wetgever dient dan ook duidelijk te bepalen welke datum van toepassing is.

Bijvoorbeeld: Een persoon komt in een gemeente wonen, aan zijn inschrijving in het bevolkingsregister gaat een verplicht politieonderzoek vooraf teneinde na te gaan of deze persoon wel degelijk op het opgegeven adres woont. Dit onderzoek neemt ongeveer 2 weken in beslag.

Het gebeurt geregeld dat bij een echtscheiding één van de partijen terugkeert naar het land van herkomst zonder evenwel de afschrijving te vragen. De partijen kunnen zelfs reeds jaren uit elkaar zijn vooraleer dit door een ambtelijke schrapping wordt vastgesteld. Deze procedure neemt tijd in beslag.

Het voorgestelde artikel 316, 2°, B.W. maakt gewag van alle wettelijke middelen. De spreker had graag vernomen welk hier nu juist bedoeld worden.

L'officier de l'état civil doit établir l'acte de naissance dans les quinze jours de la naissance. Or, il est fréquent que les parents ne se présentent que dix jours après la naissance. Le délai restant pour examiner quelque question que ce soit est, dans ce cas, particulièrement court. Que se passe-t-il si des documents supplémentaires s'avèrent nécessaires ?

L'orateur estime enfin que le législateur doit veiller à ce que les effets de la filiation puissent être respectés.

M. Georges Vanherbergen se rallie, pour le surplus, à l'exposé des orateurs précédents.

II. — ÉCHANGE DE VUES

Mme Valérie Déom (PS) se réjouit de la réaction des officiers de l'état civil à la proposition de loi n° 597/001.

Elle souscrit à l'observation de M. Vanherbergen selon laquelle il faut, pour la consultation des divers registres, préciser clairement la date dont doit tenir compte l'officier de l'état civil : la date de la déclaration ou la date de l'inscription. L'intervenante préfère personnellement la date de l'inscription, qui permet d'éviter des conflits.

M. Melchior Wathelet (cdH) est du même avis. Il souhaite en outre savoir si l'officier de l'état civil peut vérifier qu'une personne prétendument domiciliée dans une autre commune que celle où elle est inscrite, l'est effectivement.

M. Georges Vanherbergen répond par l'affirmative. Il est en outre possible, via le SPF Intérieur, d'inscrire d'office une personne qui habite dans une commune sans y être domiciliée.

Mme Valérie Déom (PS) souligne que la proposition de loi à l'examen vise, par voie d'amendement, à faire de la reconnaissance paternelle dans l'acte de naissance ou dans un délai d'un an après la naissance un acte juridique unilatéral. On en revient ainsi au système d'avant la loi du 31 mars 1987 modifiant diverses dispositions légales relatives à la filiation.

Cela serait toutefois contraire à l'article 335 du Code civil qui dispose que l'accord de la mère est requis pour attribuer le nom du père.

De burgerlijke ambtenaar moet binnen de vijftien dagen na de geboorte de geboorteakte opstellen. Vaak komen de ouders evenwel pas na tien dagen zich aanbieden. De periode om nog iets te onderzoeken wordt dan bijzonder klein. Wat als er bijkomende stukken nodig zijn?

Tot slot meent de spreker dat de wetgever ervoor moet zorgen dat de gevolgen verbonden aan de afstamming gerespecteerd kunnen worden.

Voor het overige sluit de heer Georges Vanherbergen zich aan bij de uiteenzetting van de vorige sprekers.

II. — GEDACHTEWISSELING

De reactie van de ambtenaren van de burgerlijke stand op het wetsvoorstel nr. 597/001 stemt *mevrouw Valérie Déom (PS)* tevreden.

Zij onderschrijft de bemerking van de heer Vanherbergen dat bij de raadpleging van de diverse registers duidelijk gestipuleerd moet worden met welke datum de ambtenaar van de burgerlijke stand rekening dient te houden: de datum van de verklaring of de datum van de inschrijving. De spreker zelf heeft een voorkeur voor de datum van de inschrijving. Aldus worden conflicten vermeden.

De heer Melchior Wathelet (cdH) sluit zich hierbij aan. Hij wenst voorts te weten of de ambtenaar van de burgerlijke stand kan nagaan of een persoon van wie beweerd wordt gedomicilieerd te zijn in een andere gemeente dan die waar hij is ingeschreven, dit ook daadwerkelijk is.

De heer Georges Vanherbergen antwoordt hier bevestigend op. Voorts kan via de FOD Binnenlandse Zaken, een persoon die in een andere gemeente woont zonder daar gedomicilieerd te zijn er ambtshalve worden ingeschreven.

Mevrouw Valérie Déom (PS) merkt op dat het wetsvoorstel via amendering van de vaderlijke erkenning in de geboorteakte of binnen een termijn van een jaar na de geboorte een eenzijdige rechtshandeling wil maken. Aldus wordt teruggegrepen naar het systeem van vóór de wet van 31 maart 1987 tot wijziging van een aantal bepalingen betreffende de afstamming.

Dit zou evenwel tegenstrijdig zijn met artikel 335 B.W. dat bepaalt dat voor de toewijzing van de naam van de vader, de toestemming van de moeder wel vereist is.

Ces articles doivent être mis en concordance.

M. Herman Vandenstein fait observer que l'article 335, § 1er, du Code civil prévoit que l'enfant porte le nom de son père lorsque la filiation paternelle et la filiation maternelle sont établies en même temps.

Tel n'est toutefois pas le cas lorsqu'un homme marié reconnaît l'enfant d'une autre femme que son épouse.

Or, lorsqu'un homme marié reconnaît un enfant pendant la grossesse ou au moment de la déclaration de naissance, la filiation de l'auteur de la reconnaissance (un homme marié avec une autre femme), c'est-à-dire la filiation paternelle, et la filiation maternelle sont établies en même temps. Pourquoi cet enfant ne porte-t-il pas immédiatement le nom de son père ?

Ne conviendrait-il pas d'adapter l'article 335, § 1er, du Code civil ?

L'orateur propose d'insérer, dans l'article 335, § 1er, les mots « , après la déclaration de naissance, » entre les mots « et reconnaît » et les mots « un enfant conçu pendant le mariage par une autre femme que son épouse ».

Étant donné que l'épouse ne devrait plus consentir à la reconnaissance, il serait cependant encore préférable de supprimer les mots « , sauf si le père est marié et reconnaît un enfant conçu pendant le mariage par une autre femme que son épouse. ».

M. Melchior Wathelet (cdH) s'informe des documents judiciaires qui sont automatiquement transmis à l'officier de l'état civil.

Reçoit-il les ordonnances du juge de paix ?

Est-il réaliste de prévoir que pour obtenir un complément d'information ou pour informer le père du fait que la présomption de paternité ne s'applique pas, l'officier de l'état civil ait la possibilité d'inviter cet époux à un entretien ? L'orateur souhaite en effet éviter que l'on instaure un système dans lequel le premier informé de la naissance, c'est-à-dire généralement la mère, tienne les rênes.

En cas de divorce, à quel moment l'officier en est-il informé ? Avant ou après la transcription du jugement ?

M. Eddy Meulders estime qu'il n'est pas souhaitable que l'officier de l'état civil puisse inviter l'époux à un en-

Deze artikelen dienen in overeenstemming te worden gebracht.

De heer Herman Vandenstein wijst erop dat het voorgestelde artikel 335, § 1, B.W. bepaalt dat het kind de naam van de vader krijgt als de afstamming van vaderszijde en moederszijde tegelijkertijd komt vast te staan.

Dit is echter niet het geval wanneer een gehuwde man een kind erkent bij een andere vrouw dan zijn echtgenote.

Wanneer een gehuwde man echter een kind erkent vóór de geboorte of tijdens de geboorteaangifte komt de afstamming t.o.v. van de erkenner, (een man gehuwd met een andere vrouw) dus vaderszijde en moederszijde ook tegelijkertijd vast te staan. Waarom krijgt dit kind dan niet onmiddellijk de naam van de vader ?

Moet het voorgestelde art. 335, § 1, B.W. niet worden aangepast ?

De spreker stelt voor om in het voorgestelde artikel 335, § 1, de woorden « , na de geboorteaangifte, » te voegen tussen de woorden « behalve wanneer de vader gehuwd is en een kind erkent » en de woorden « dat tijdens het huwelijk bij een andere vrouw dan zijn echtgenote is verwekt ».

Gelet evenwel op het feit dat de echtgenote niet meer zou moeten toestemmen in de erkenning ware het nog beter om de woorden « behalve wanneer de vader gehuwd is en een kind erkent dat tijdens het huwelijk bij een andere vrouw dan zijn echtgenote is verwekt » te schrappen.

De heer Melchior Wathelet (cdH) wenst te vernemen welke gerechtelijke documenten automatisch bezorgd worden aan de ambtenaar van de burgerlijke stand.

Worden hem de beschikkingen van de vrederechter meegedeeld ?

Is het realistisch te bepalen dat de ambtenaar van de burgerlijke stand, teneinde meer informatie te krijgen of om de echtgenoot in kennis te brengen van het feit dat het vermoeden van vaderschap niet van toepassing is, de mogelijkheid heeft om deze echtgenoot uit te nodigen voor een gesprek ? De spreker wil immers vermijden dat er een systeem wordt geïntroduceerd waardoor de eerste die op de hoogte is van de geboorte, in de regel de moeder dus, de touwtjes in handen heeft.

Inzake echtscheidingen, wanneer wordt de ambtenaar hiervan in kennis gebracht ? Voor of na de overschrijving van het vonnis ?

De heer Eddy Meulders acht het niet aangewezen dat de ambtenaar van de burgerlijke stand de echtgenoot

tretien. La notification du fait que la présomption de paternité ne s'applique pas devrait suffire.

M. Herman Vandensteen répond que seul le jugement définitif de divorce est remis par le ministère public à l'officier de l'état civil.

Ce dernier n'est pas informé des procédures de divorce en cours.

M. Georges Vanherbergen souligne toutefois qu'un certain temps s'écoule entre le jour du prononcé et le moment où l'officier de l'état civil en est informé.

Il souligne en outre que l'officier de l'état civil n'a qu'un accès limité aux banques de données des services de l'état civil des autres communes.

Ce système pourrait être amélioré pour favoriser l'échange de données.

Il va de soi que la mère qui invoque un jugement de divorce peut elle-même apporter la preuve de ce jugement.

Mme Valérie Déom (PS) fait observer à cet égard que, pour que la présomption de paternité ne s'applique pas, les parents biologiques peuvent eux-mêmes, en application de l'article 318 du Code civil, soumettre à l'officier de l'état civil un jugement autorisant la reconnaissance. Le père biologique peut dès lors reconnaître l'enfant durant la grossesse. Il en apporte lui-même la preuve.

En ce qui concerne la notification, elle reconnaît que de nombreux problèmes peuvent se poser en pratique. Il s'agit toutefois de problèmes généraux qui peuvent également survenir dans des matières autres que la filiation.

Elle estime que le texte proposé peut être complété par une disposition prévoyant d'informer le conjoint que la présomption de paternité ne s'applique pas.

En ce qui concerne la reconnaissance devant le notaire, elle fait observer qu'elle n'a pas connaissance du souhait des notaires de supprimer cette possibilité.

M. Georges Vanherbergen attire l'attention des membres sur le fait que, souvent, les notaires mentionnent également une disposition relative à l'attribution du patronyme dans ces actes. Or, ils ne disposent d'aucune compétence en la matière.

pour een gesprek kan uitnodigen. Een kennisgeving van het feit dat het vermoeden van vaderschap niet van toepassing is, zou volstaan.

De heer Herman Vandensteen antwoordt dat enkel het definitieve vonnis van echtscheiding via het openbaar minister wordt bezorgd aan de ambtenaar van de burgerlijke stand.

Er wordt hem niet meegedeeld welke echtscheidingsprocedures lopende zijn.

De heer Georges Vanherbergen wijst er evenwel op dat er enige tijd verloopt tussen de dag van uitspraak en het ogenblik waarop de ambtenaar van de burgerlijke stand hiervan in kennis wordt gesteld.

Voorts merkt hij op dat de ambtenaar van de burgerlijke stand van de ene gemeente een beperkte toegang heeft tot het gegevensbestand van de dienst burgerlijke stand van een andere gemeente.

Met het oog op de bevordering van de onderlinge uitwisseling van gegevens is dit systeem vatbaar voor verbetering.

Het spreekt voor zich dat als een moeder zich beroept op een echtscheidingsvonnis zij zelf het bewijs hiervan kan voorleggen.

Aansluitend hierbij merkt *mevrouw Valérie Déom (PS)* op dat, opdat het vermoeden van vaderschap niet van toepassing zou zijn de biologische ouders aan de ambtenaar van de burgerlijke stand, in toepassing van artikel 318 B.W., zelf een vonnis tot machtiging van erkenning kunnen voorleggen. De biologische vader kan aldus het kind erkennen tijdens de zwangerschap, hij brengt het bewijs hiervoor zelf aan.

Inzake de kennisgeving beaamt zij dat er zich in de praktijk veel problemen kunnen voordoen. Het zijn evenwel algemene problemen die ook in andere materies dan alleen maar afstammingsmateries voorkomen.

Zij meent dat in de voorgestelde tekst een bepaling kan worden opgenomen welke stipuleert dat de echtgenoot in kennis wordt gesteld van het feit dat het vermoeden van vaderschap niet speelt.

Wat de erkenning voor de notaris betreft, merkt zij op dat zij geen kennis heeft van de wens van de notarissen om deze mogelijkheid af te schaffen.

De heer Georges Vanherbergen attendeert de leden erop dat de notarissen in dergelijke akten vaak ook een regeling omtrent de naamgeving vermelden. Zij hebben hierin evenwel geen enkele bevoegdheid.

ANNEXE 4 (5 MAI 2004)

Echange de vues avec Mmes Véronique De Backer et Charlotte Aughuet, représentantes de la FRNB (*Fédération Royale du Notariat Belge*).

Réunion à huis clos.

I. — EXPOSÉ

Au nom de la FRNB, Mmes Véronique De Backer et Charlotte Aughuet formulent les observations suivantes au sujet de la proposition de loi modifiant les dispositions du Code civil relatives à l'établissement de la filiation et aux effets de celle-ci :

A. Article 315 du Code civil (article 4 de la proposition)

L'article 315 du Code civil résultant de la proposition de loi analysée, dispose que « *l'enfant né pendant le mariage a pour père le mari* ». La proposition suggère ainsi de supprimer le principe selon lequel l'enfant né dans les 300 jours qui suivent la dissolution ou l'annulation du mariage est également présumé avoir pour père le mari.

Cette modification ne tient malheureusement pas compte de la situation des enfants posthumes, qui naissent quelques mois après la dissolution du mariage par le décès du mari, ce qui est hautement regrettable.

Elles notent que des amendements ont été déposés, de manière à corriger cet effet pervers imprévu (voir notamment les amendements n° 11, 14 et 17; DOC 51 0597/005, 006 et 008).

Les oratrices soulignent que la FRNB insiste pour qu'il soit tenu compte, lors des débats relatifs à la modification de l'article 315 du Code civil, de la situation particulière des enfants posthumes.

B. Article 316 du Code civil (article 5 de la proposition)

A) L'établissement de la filiation paternelle par le biais d'une présomption de paternité née de la situation de mariage paraît être un principe cohérent, permettant d'assurer une certaine sécurité juridique.

L'article 316 du Code civil (tel que rédigé aux termes de la proposition de loi analysée) prévoit quant à lui des

BIJLAGE 4 (5 MEI 2004)

Gedachtewisseling met mevrouw Veronique De Backer en mevrouw Charlotte Aughuet, vertegenwoordigsters van de «Koninklijke Federatie van het Belgisch notariaat».

Vergadering met gesloten deuren.

I. — UITEENZETTING

Mevrouw Véronique De Backer en mevrouw Charlotte Aughuet maken namens de KFBN de volgende kanttekeningen bij het wetsvoorstel tot wijziging van de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek met betrekking tot het vaststellen van de afstamming en de gevolgen ervan.

A. Artikel 315 van het Burgerlijk Wetboek (artikel 4 van het wetsvoorstel)

Artikel 315 van het Burgerlijk Wetboek, zoals dat in het geanalyseerde wetsvoorstel in uitzicht wordt gesteld, bepaalt het volgende: «*het kind dat tijdens het huwelijk geboren is, heeft de echtgenoot tot vader*». Het wetsvoorstel houdt dus een opheffing in van het principe waarbij ook van het kind dat geboren is binnen 300 dagen na de ontbinding of de nietigverklaring van het huwelijk, vermoed wordt dat de echtgenoot de vader is.

Die wijziging houdt jammer genoeg geen rekening met de situatie van de postume kinderen, dus de kinderen die geboren worden enkele maanden na de ontbinding van het huwelijk ingevolge het overlijden van de echtgenoot. Dat verzuim is heel betreurenswaardig.

Er werden amendementen ingediend, die ertoe strekken die kwalijke onvoorziene gevolgen weg te werken (zie onder andere de amendementen nrs. 11, 14 en 17 - DOC 51 0597/005, 006 en 008).

De KFBN dringt erop aan dat bij de bespreking van de wijziging van artikel 315 van het Burgerlijk Wetboek, rekening wordt gehouden met de bijzondere situatie van de postume kinderen.

B. Artikel 316 van het Burgerlijk Wetboek (artikel 5 van het wetsvoorstel)

A) De vaststelling van de afstamming van vaderszijde op grond van een vermoeden van vaderschap ingevolge de huwelijksstoestand lijkt een logisch principe, hetgeen enige rechtszekerheid garandeert.

Artikel 316 van het Burgerlijk Wetboek (zoals dat in het geanalyseerde wetsvoorstel in uitzicht wordt gesteld)

situations dans le cadre desquelles la présomption de paternité du mari devrait être écartée.

B) L'attention de la FRNB a été attirée par la formulation de l'article 316, 2°, du Code civil, tel que rédigé aux termes de la proposition de loi.

La notion de « séparation de fait » à laquelle fait référence ledit point 2° paraît en effet de nature à créer une insécurité juridique, dans la mesure où elle est extrêmement floue et incertaine : comment, par exemple, l'officier de l'état civil actant la déclaration de naissance d'un enfant, pourrait-il être informé de l'éventuelle séparation de fait de la mère de l'enfant et de son mari ou vérifier la réalité de celle-ci (alors même que cette vérification lui incombe, dans la mesure où il lui appartient d'apprécier, en « première ligne », l'application éventuelle de la présomption de paternité) ?

Les intervenantes notent que certains amendements suggèrent, notamment sur proposition du professeur Senaève, que la notion d'« inscription à des adresses différentes » soit préférée à celle de « séparation de fait » (voir notamment l'amendement n° 20, doc. 51 0597/009).

Si la notion d'« inscription à des adresses distinctes » paraît *a priori* plus aisée à cerner, celle-ci semble néanmoins inadéquate, dans la mesure où de nombreux couples mariés vivent ensemble tout en étant administrativement domiciliés à des adresses distinctes pour des raisons d'ordre professionnel, administratif ou fiscal tout à fait légitimes. Tel est par exemple le cas avec les professions pour lesquelles la loi impose un domicile légal bien souvent distinct du lieu de vie réel (notamment les fonctionnaires nommés à vie, visés à l'article 107 du Code civil).

Ces difficultés devraient être prises en compte lors des débats relatifs à l'article 316.

Plusieurs solutions paraissent envisageables à cet égard.

L'on pourrait adopter la notion d'« inscription à des adresses distinctes » (tel que proposée par l'amendement n° 20, DOC 51 0597/009), en prévoyant toutefois que l'article 316, 2°, du Code civil vaudrait « sauf déclaration conjointe des époux ». Une autre solution pourrait être de supprimer purement et simplement le 2° de l'article 316 de la proposition (les autres points de l'article 316 paraissent en effet couvrir suffisamment de situa-

voorziet dan weer in situaties waarbij het vermoeden van vaderschap van de echtgenoot niet zou gelden.

B) De aandacht van de KFBN is uitgegaan naar de formulering van artikel 316, 2°, van het Burgerlijk Wetboek, zoals dat in het wetsvoorstel in uitzicht wordt gesteld.

Het begrip feitelijke scheiding waarnaar wordt verwezen in dat punt 2°, lijkt immers van aard om een *rechts-onzekerheid* te doen ontstaan, in de mate dat die bepaling heel onduidelijk en onzeker is gesteld. Hoe zal bijvoorbeeld de ambtenaar van de burgerlijke stand die voor het kind de akte van geboorte moet opstellen, kennis kunnen hebben van de eventuele feitelijke scheiding van de moeder van het kind en haar echtgenoot, of hoe kan die ambtenaar de waarachtigheid van die scheiding natrekken? Nochtans dient hij zulks na te gaan aangezien het tot zijn bevoegdheid behoort om «in de eerste lijn» de eventuele toepassing van het vermoeden van vaderschap te beoordelen.

De sprekers merken op dat bepaalde amendementen, op voorstel van met name professor Senaève, ertoe strekken de voorkeur te geven aan het begrip *inschrijving op verschillende adressen*, en niet aan het begrip *feitelijke scheiding* (zie onder andere amendement nr. 20, DOC 51 0597/009).

Het begrip inschrijving op verschillende adressen lijkt *a priori* gemakkelijker vast te stellen; toch is zulks wellicht ontoereikend, aangezien tal van gehuwde echtparen samenwonen terwijl zij administratief op verschillende adressen gedomicilieerd zijn. Daaarbij spelen heel gewettigde professionele, administratieve of fiscale redenen een rol; dat is bijvoorbeeld het geval in de beroepen waarbij bij wet een woonplaats wordt opgelegd, die heel vaak niet dezelfde is als de plaats van het werkelijke verblijf, onder andere voor de in artikel 107 van het Burgerlijk Wetboek bedoelde personen die een «voor het leven verleend ambt» uitoefenen.

Het lijkt aangewezen bij de bespreking van artikel 316 rekening te houden met die pijnpunten.

Verscheidene oplossingen kunnen hierbij overwogen worden.

Zo kan het begrip *inschrijving op verschillende adressen* worden aangenomen (zoals zulks wordt voorgesteld bij amendement nr. 20 - DOC 51 0597/009) waarbij evenwel wordt bepaald dat artikel 316, 2°, van het Burgerlijk Wetboek geldt «*behoudens gezamenlijke verklaring vanwege de echtgenoten*». Een andere oplossing zou erin bestaan het punt 2° van artikel 316 uit het wetsvoorstel te lichten (de andere punten van artikel 316 hebben ken-

tions dans le cadre desquelles la désunion des époux peut être objectivement établie).

Plus généralement, la suppression de la présomption de paternité du mari sur base de situations de séparation de fait plus ou moins officialisées pourrait, semble-t-il, s'avérer dangereuse et créatrice d'incertitudes. Une autre formule pourrait dès lors être de maintenir le principe de la présomption de paternité du mari en toute hypothèse, mais de prévoir toutefois que celle-ci pourra être combattue de manière simplifiée dans les situations visées à l'article 316 tel qu'il se présente aux termes de la proposition de loi analysée – en tenant toutefois compte de l'amendement n° 20 précité – (formule se rapprochant, sur le plan des principes, de l'article 318 du Code civil actuellement en vigueur).

Enfin, si le texte initial de la proposition devait être maintenu tel quel, bien que cela ne paraisse pas souhaitable, il est suggéré d'améliorer la version néerlandaise de l'article 316, 2° du Code civil, tel que modifié par la proposition de loi analysée, comme suit :

« 2° wanneer het kind geboren is meer dan 300 dagen na de datum van de feitelijke scheiding die door alle middelen wordt vastgesteld en die vermoed is wanneer de echtgenoten, blijkens het bevolkings- of vreemdelingenregister, op een verschillend adres ingeschreven zijn ».

C) L'article 316, 5°, du Code civil, tel qu'il résulte de la proposition, paraît manquer de précision. Il prévoit, en effet, que la présomption de paternité du mari n'est pas applicable *« lorsque l'action est introduite avant que la filiation maternelle ne soit établie »*. De quelle action s'agit-il ? De toute action relative à la filiation paternelle ?

L'article 316 du Code civil, tel qu'issu de la présente proposition, reprend les situations précédemment visées à l'article 318 du Code civil. L'« action » précédemment visée à l'article 318, 5° (reprise par la présente proposition à l'article 316, 5°) était celle par laquelle le mari entendait contester la présomption de paternité. Toutefois, le contexte de l'article 316 tel que modifié par la présente proposition, semble indiquer que l'« action » pourrait être l'action en contestation de paternité.

Faut-il déduire de la rédaction de l'article 316, 5° du Code civil, telle qu'elle résulte de la proposition analysée, que l'introduction d'une action relative à la filiation

nelijk betrekking op voldoende situaties waarbij de scheiding van de echtgenoten objectief kan worden vastgesteld).

Meer in het algemeen zou de opheffing van het vermoeden van vaderschap van de echtgenoot op basis van de situatie van (min of meer bekrachtigde) feitelijke scheiding gevaarlijk kunnen blijken, en leiden tot onzekerheid. Een andere mogelijke formule is derhalve het behoud, in alle situaties, van het principe van het vermoeden van vaderschap, maar waarbij wordt bepaald dat dit vermoeden op vereenvoudigde wijze kan worden betwist in de situaties die worden bedoeld in artikel 316, zoals dat door het geanalyseerde wetsvoorstel in uitzicht wordt gesteld. Terzake moet evenwel rekening worden gehouden met het voormelde amendement nr. 20 (die formule ligt principieel dicht bij het vigerende artikel 318 van het Burgerlijk Wetboek).

Mocht ten slotte de oorspronkelijke tekst van het wetsvoorstel ongewijzigd behouden worden (hetgeen niet aangewezen lijkt) wordt de suggestie geformuleerd om de Nederlandse tekst van artikel 316, 2°, van het Burgerlijk Wetboek, zoals dat door het geanalyseerde wetsvoorstel in uitzicht wordt gesteld, aan te passen als volgt:

« 2° wanneer het kind geboren is meer dan 300 dagen na de datum van de feitelijke scheiding die door alle middelen wordt vastgelegd en die vermoed is wanneer de echtgenoten, blijkens het bevolkings- of vreemdelingenregister, op een verschillend adres ingeschreven zijn ».

C) Artikel 316, 5°, van het Burgerlijk Wetboek, zoals dat door het wetsvoorstel in uitzicht wordt gesteld, lijkt onvoldoende duidelijk. De tekst stelt immers dat het vermoeden van vaderschap niet van toepassing is *« wanneer de vordering werd ingesteld vooraleer de afstamming van moederszijde is komen vast te staan »*. Over welke vordering gaat dit? Over elke vordering met betrekking tot de afstamming van vaderszijde?

Artikel 316 van het Burgerlijk Wetboek (zoals dat door dit wetsvoorstel in uitzicht wordt gesteld), neemt eigenlijk de situaties over die voorheen bedoeld werden in artikel 318 van het Burgerlijk Wetboek. De « vordering » die voorheen bedoeld werd in artikel 318, 5° (overgenomen door het geanalyseerde wetsvoorstel in artikel 316, 5°) was deze waarbij de echtgenoot het vermoeden van vaderschap wenste te betwisten. De context van artikel 316, zoals die wordt gewijzigd door dit wetsvoorstel, lijkt aan te geven dat de in artikel 316, 5°, van het Burgerlijk Wetboek bedoelde vordering die van de betwisting van vaderschap zou kunnen zijn.

Dient men uit de redactie van artikel 316, 5°, van het Burgerlijk Wetboek, zoals dat door het geanalyseerde wetsvoorstel in uitzicht wordt gesteld, af te leiden dat

paternelle avant l'établissement de la filiation maternelle aurait pour effet d'entraîner *ipso facto* la non-application de la présomption de paternité, même s'il s'agit d'une action précisément destinée à renverser cette présomption ?

Une précision paraît souhaitable à cet égard.

C. Article 319*bis* du Code civil (article 9 de la proposition)

A) Il faut rappeler, à titre liminaire, que l'intervention d'un notaire, pour la réception d'un acte de reconnaissance de filiation présente des avantages non négligeables, singulièrement lorsqu'il s'agit d'acter une reconnaissance prénatale. Le souci de souplesse et de discrétion (par exemple lorsque la reconnaissance intervient au cours d'une procédure de divorce de l'auteur de la reconnaissance ou de la mère de l'enfant ou dans l'hypothèse où l'enfant pourrait malheureusement ne pas naître viable) est, en cette circonstance, assuré par la reconnaissance notariée de manière optimale.

B) Diverses observations ont déjà pu être formulées par la FRNB à l'égard de l'article 319*bis* tel que formulé par la proposition, à l'occasion notamment d'une correspondance adressée à M. le président Guy Swennen le 29 mars 2004.

Pour rappel, le nouveau texte de l'article 319*bis* du Code civil prévoit la suppression de la procédure d'homologation. Par analogie avec l'article 313, § 3, du Code civil, le notaire ayant reçu un acte de reconnaissance de paternité serait désormais tenu de porter cet acte « à la connaissance » de l'épouse ou l'époux de l'auteur de la reconnaissance.

Les intervenantes estiment que cette obligation imposée au notaire pourrait être quelque peu précisée, plus particulièrement s'agissant de la forme et du délai de cette notification. A cet égard, elles suggèrent que tant l'article 313, §3 du Code civil que l'article 319*bis* du même Code précisent que cette notification devra être exécutée selon les modalités suivantes :

- notification d'une expédition conforme de l'acte de reconnaissance ;
- par envoi recommandé ;
- dans le mois de la reconnaissance ;
- notification au domicile de l'épouse/époux de l'auteur de la reconnaissance tel qu'il résulte du registre national ou au Parquet si le domicile de la personne à qui la notification doit être faite est inconnu ou si celle-ci réside à l'étranger.

het indienen van een vordering met betrekking tot de afstamming van vaderszijde vóór de vaststelling van de afstamming van moederszijde, tot gevolg zou hebben om *ipso facto* het vermoeden van vaderschap niet toepasselijk te maken, zelfs wanneer het een vordering betreft die nét bestemd is om dit vermoeden om te keren? Terzake lijkt enige verduidelijking wenselijk.

C. Artikel 319*bis* van het Burgerlijk Wetboek (artikel 9 van het wetsvoorstel)

A) Vooraf dient in herinnering te worden gebracht dat het optreden van de notaris voor het opmaken van een akte van erkenning belangrijke voordelen biedt, in het bijzonder bij een akte in verband met een prenatale erkenning. Soepelheid en discretie (bijvoorbeeld wanneer de erkenning gebeurt tijdens een echtscheidingsprocedure van de erkenner of van de moeder van het kind, dan wel in geval het kind jammer genoeg misschien niet levensvatbaar kan geboren worden) zijn, in die omstandigheden, optimaal verzekerd door de notariële erkenning.

B) De KFBN heeft al meerdere kanttekeningen gemaakt bij artikel 319*bis*, zoals dat door het wetsvoorstel in uitzicht wordt gesteld; dat gebeurde met name in een brief van 29 maart 2004 aan voorzitter Guy Swennen.

De nieuwe tekst van artikel 319*bis* van het Burgerlijk Wetboek voorziet, ter herinnering, in de opheffing van de homologatieprocedure. Naar analogie van artikel 313, §3, van het Burgerlijk Wetboek is de notaris die een akte van erkenning van vaderschap verlijdt, voortaan verplicht die akte ter kennis te brengen aan de echtgenote of de echtgenoot van de erkennende partij.

Volgens de sprekers behoeft deze verplichting voor de notaris enige verduidelijking, in het bijzonder omtrent de vorm en de tijdslimiet van deze kennisgeving. In dit verband stellen de sprekers voor om zowel in artikel 313, §3, als in artikel 319*bis* van het Burgerlijk Wetboek te verduidelijken dat die kennisgeving moeten worden uitgevoerd overeenkomstig de volgende nadere regels:

- kennisgeving van een voor eensluidend verklaard afschrift van de akte van erkenning;
- per aangetekend schrijven;
- binnen de maand van de erkenning;
- kennisgeving ter woonplaats van de echtgenoot/echtgenote van de erkenner, zoals aangegeven door het Rijksregister of het parket indien de woonplaats van de persoon voor wie de kennisgeving is bedoeld, onbekend is of indien deze persoon in het buitenland verblijft.

C) L'article 319*bis*, tel que modifié par la présente proposition de loi, prévoit que le défaut de notification de la reconnaissance de paternité aura pour effet de rendre ladite reconnaissance inopposable tant à l'époux ou à l'épouse de l'auteur de la reconnaissance qu'aux enfants nés du mariage entre l'épouse(x) et l'auteur de la reconnaissance ou adoptés par eux.

La FRNB observe que cette inopposabilité s'étendrait non seulement à l'égard de l'épouse(x) de l'auteur de la reconnaissance, mais également à l'égard des enfants communs (alors même qu'aucune obligation de notification de la reconnaissance n'existe à l'égard de ces derniers).

La sanction de l'inopposabilité de la reconnaissance paraît inadaptée, dans la mesure où tout acte juridique est, quant à ses effets externes, opposable aux tiers sauf si une publicité particulière est prévue par la loi. Cette publicité particulière est précisément prévue en l'espèce puisque l'acte de reconnaissance doit être notifié ou signifié au conjoint de l'auteur de la reconnaissance.

En outre, la sanction de l'inopposabilité constituerait:

- Une source d'insécurité juridique, dans la mesure où l'inopposabilité ne subsisterait que jusqu'à la notification ou la signification de la reconnaissance. Dès lors que celle-ci sera intervenue, l'enfant reconnu pourra revendiquer tous les droits découlant de la filiation et notamment, en cas de décès de l'auteur de la reconnaissance, ses droits successoraux par le biais de l'action en pétition d'hérédité ; il en découle que la sécurité juridique des actes intervenus entre le décès et la notification de la reconnaissance ne pourra être assurée.
- Une injustice, dans la mesure où cette inopposabilité ne vise pas les enfants nés antérieurement au mariage de l'auteur de la reconnaissance.
- Une nouvelle restriction aux droits des enfants adultérins, appelée à disparaître par ailleurs.

La FRNB reste toutefois convaincue que, s'il est vrai que la sanction de l'inopposabilité paraît inadéquate, une (autre) sanction devrait néanmoins assortir l'obligation de notification ou signification.

Plusieurs idées ont été émises à cet égard au sein de la Commission « Droit de la Famille » de la FRNB, dont

C) Artikel 319*bis*, zoals dat door het geanalyseerde wetsvoorstel wordt gewijzigd, stelt dat als er geen kennisgeving van de erkenning van vaderschap is, zulks die erkenning niet-tegenwerpelij maakt, zowel ten aanzien van de echtgenoot of de echtgenote van de erkenner, als ten aanzien van de kinderen die zijn geboren uit het huwelijk van de echtgeno(o)t(e) en de erkenner én van de door hen geadopteerde kinderen.

De KFBN merkt op dat deze niet-tegenwerpelijheid niet alleen geldt ten aanzien van de echtgeno(o)t(e) van de erkenner, maar tevens ten aanzien van de gemeenschappelijke kinderen (hoewel ten aanzien van deze laatsten niet in een verplichting tot kennisgeving is voorzien).

De sanctie van niet-tegenwerpelijheid van de erkenning lijkt niet passend. Elke juridische handeling is, wat de externe gevolgen ervan betreft, immers tegenwerpelij ten opzichte van derden, tenzij de wet in een bijzondere openbaarmaking voorziet. Die bijzondere openbaarmaking wordt terzake precies in uitzicht gesteld aangezien de akte van erkenning ter kennis moet worden gesteld of worden betekend aan de partner van de erkenner.

Bovendien zou de sanctie van de niet-tegenwerpelijheid aanleiding kunnen geven tot:

- rechtsonzekerheid, aangezien de niet-tegenwerpelijheid maar gehandhaafd wordt tot de kennisgeving of de betekening van de erkenning. Van zodra die is uitgevoerd, kan het erkende kind aanspraak maken op alle rechten voortvloeiend uit de afstamming (het kind kan met name bij het overlijden van de erkenner zijn erfrechten opeisen, door rechtsvorderingen tot opvordering van de nalatenschap); hieruit volgt dat de rechtszekerheid van de handelingen die worden gesteld tussen het overlijden van de erkenner en de kennisgeving van de erkenning, niet kan worden gegarandeerd;
- onbillijkheid aangezien die niet-tegenwerpelijheid niet geldt ten aanzien van de kinderen die zijn geboren vóór het huwelijk van de erkenner;
- een nieuwe inperking van de rechten van de kinderen die uit overspel zijn geboren, beperkingen die overigens geroepen zijn te verdwijnen.

De KFBN blijft er niettemin van overtuigd dat, ook al lijkt de sanctie van de niet-tegenwerpelijheid niet passend, er een (andere) sanctie moet zijn, gekoppeld aan de verplichting van kennisgeving of betekening.

Meerdere ideeën werden hieromtrent geformuleerd door de commissie- «Familierecht» van de KFBN, on-

notamment celle consistant à suspendre le point de départ de la prescription de l'action en contestation de la reconnaissance aussi longtemps que la notification ou la signification ne sera pas intervenue.

Les oratrices soumettent cette suggestion à la réflexion des membres.

d) Les difficultés d'applications de l'article 319bis (tel que formulé par la présente proposition) soulevées ci-dessus valent également, *mutatis mutandis*, pour l'article 313, §3, du Code civil, de même, en ce qui concerne l'inopposabilité, que pour l'article 322, alinéa 2, du Code civil.

D. Article 322 du Code civil (article 11 de la proposition)

L'article 322, alinéa 2, du Code civil n'étant pas modifié par l'article 11 de la proposition, il convient de reproduire correctement, dans la version française, l'intégralité de ce 2ème alinéa dans la comparaison entre le « texte de base » et le « texte de base adapté à la proposition » (DOC 51 0597/001, p. 30).

A cet égard, la version néerlandaise reproduit correctement l'alinéa 2 de l'article 322 appelé à subsister.

E. La suppression des restrictions aux droits des enfants adultérins (article 19 de la proposition)

L'article 19 de la proposition analysée a pour objectif de supprimer les restrictions aux droits des enfants adultérins actuellement en vigueur.

Cet objectif est assurément louable et nécessaire.

Plusieurs observations s'imposent néanmoins à cet égard.

a) L'article 334bis du Code civil, qui exige le consentement du conjoint pour que l'enfant adultérin puisse être élevé à la résidence conjugale, est une règle destinée à permettre la continuité de la vie commune entre les époux.

La suppression de cette disposition ne paraît pas être de nature à éviter les difficultés concrètes que rencontrent les couples se trouvant dans la situation envisagée : si le conjoint trompé refuse d'accueillir l'enfant adultérin à son foyer, la désunion du couple (suivie, le

der andere die waarbij het beginpunt van de verjaring van de vordering tot betwisting van de erkenning wordt opgeschort zolang de kennisgeving of de betekening niet werd uitgevoerd.

De sprekers laten die suggestie aan het oordeel van de leden over.

D) De hierboven aangegeven pijnpunten inzake de toepassing van artikel 319bis (zoals dat door het wetsvoorstel in uitzicht wordt gesteld) gelden *mutatis mutandis* ook voor artikel 313, §3, van het Burgerlijk Wetboek, als ook voor artikel 322, tweede lid, van hetzelfde Wetboek (met betrekking tot de niet-tegenwerpelijkeid).

D. Artikel 322 van het Burgerlijk Wetboek (artikel 11 van het wetsvoorstel)

Het lijkt aangewezen in de Franse tekst van artikel 322, tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek, dat niet werd gewijzigd door artikel 11 van het wetsvoorstel, de volledige tekst van het tweede lid correct over te nemen. De tekst van het wetsvoorstel stemt immers niet overeen met de « basistekst aangepast aan het wetsvoorstel » (blz. 30).

In dat verband neemt de Nederlandse tekst wél correct artikel 322, tweede lid, over; die tekst moet derhalve in die vorm worden behouden.

E. De opheffing van de beperkingen van de rechten van de uit overspel geboren kinderen (artikel 19 van het wetsvoorstel)

Artikel 19 van het geanalyseerde wetsvoorstel strekt tot opheffing van de vigerende beperkingen van de rechten van de uit overspel geboren kinderen.

Die doelstelling is ongetwijfeld lovenswaardig en noodzakelijk.

Toch rijzen terzake diverse bedenkingen.

a) Artikel 334bis van het Burgerlijk Wetboek vereist de toestemming van de partner om het uit overspel geboren kind in de echtelijke woonplaats te mogen opvoeden. Die regel is bedoeld om het behoud van het gezamenlijk leven tussen de echtgenoten mogelijk te maken.

De opheffing van die bepaling lijkt niet van aard om de moeilijkheden te voorkomen die de echtparen die zich in deze situatie bevinden, in de praktijk ondervinden: indien de bedrogen echtgenoot weigert het 'overspelig' kind op te vangen binnen zijn gezin, lijkt de onenigheid bin-

cas échant, d'une séparation ou d'un divorce) paraît malheureusement inéluctable.

b) L'article 334ter du Code civil ne contient aucune discrimination à l'égard de l'enfant adultérin lui-même : il s'agit d'une sanction (analogue à celle de l'article 299 du Code civil) imposée à l'époux qui a manqué au devoir de fidélité, sanction que les époux peuvent d'ailleurs décider d'écarter (voir article 334ter, al. 1er *in fine* du Code civil).

c) L'abrogation de l'article 335, § 3, al. 2 du Code civil semble justifiée : elle répond en effet à la jurisprudence de la Cour d'Arbitrage qui a déclaré la disposition discriminatoire.

d) L'article 745^{quater}, § 1er, alinéa 2, du Code civil actuel, qui empêche l'enfant adultérin de demander la conversion de l'usufruit du conjoint survivant, contient assurément une discrimination à son égard, à laquelle il convient de remédier. Il faut toutefois être conscient que son abrogation sera de nature à susciter de nombreux litiges houleux et délicats, que le législateur de 1981 a précisément voulu éviter.

e) Il est incontestable que l'article 837 du Code civil (qui permet d'écarter les enfants adultérins du partage en nature) présente, dans sa forme actuelle, un problème d'inégalité qui doit être résolu.

Plutôt que d'abroger la disposition, la suppression de cette discrimination pourrait être atteinte par une adaptation du texte légal.

L'article 837 du Code civil est discriminatoire en ce qu'il permet aux parents d'écarter du partage en nature les enfants adultérins, alors même que les autres enfants ne peuvent en être écartés. L'égalité pourrait être obtenue en prévoyant, aux termes de l'article 837 du Code civil, la possibilité pour les parents d'écarter du partage en nature tout enfant (qu'il soit ou non adultérin), par une disposition testamentaire expresse.

Cette possibilité apporterait une réponse adéquate aux attentes légitimes des parents confrontés à la douloureuse situation d'une famille décomposée, en leur per-

nen het echtpaar (eventueel gevolgd door een scheiding of een echtscheiding) onvermijdelijk.

b) Artikel 334ter van het Burgerlijk Wetboek houdt geen enkele discriminatie in ten aanzien van het uit overspel geboren kind zelf. Het betreft hier immers een sanctie (vergelijkbaar met die van artikel 299 van het Burgerlijk Wetboek) die wordt opgelegd aan de echtgenoot die verzuimd heeft zijn plicht van getrouwheid na te leven (overigens kunnen de echtgenoten beslissen die sanctie terzijde te schuiven - zie artikel 334ter, eerste lid, *in fine*, van het Burgerlijk Wetboek).

c) De opheffing van artikel 335, § 3, tweede lid, van het Burgerlijke Wetboek lijkt gerechtvaardigd: dit beantwoordt immers aan de rechtspraak van het Arbitragehof, dat deze bepaling als discriminatoir heeft aangemerkt.

d) Het vigerende artikel 745^{quater}, § 1, tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek, dat het uit overspel geboren kind belet de omzetting te vorderen van het vruchtgebruik van de langstlevende echtgenoot, houdt ongetwijfeld een discriminatie in ten aanzien van dat kind. Die discriminatie behoort te worden weggewerkt.

Niettemin mag men niet uit het oog verliezen dat de opheffing van die bepaling kan leiden tot tal van heel moeilijke en delicate geschillen, nét hetgeen de wetgever in 1981 heeft willen voorkomen.

e) Artikel 837 van het Burgerlijk Wetboek (dat de mogelijkheid biedt om het uit overspel geboren kind uit te sluiten van de verdeling in natura) houdt in zijn huidige vorm ontegensprekelijk een probleem van ongelijkheid in, dat moet worden weggewerkt.

Veeleer dan de opheffing van die bepaling, zou die discriminatie kunnen verdwijnen door een aanpassing van de wettekst.

Artikel 837 van het Burgerlijk Wetboek is discriminerend aangezien dat artikel de ouders toestaat om de uit overspel geboren kinderen van de verdeling in natura uit te sluiten, terwijl dat voor de andere kinderen niet kan. Die gelijkheid kan behouden worden door in de bepalingen van dat artikel 837 de ouders de mogelijkheid te bieden elk kind (al dan niet uit overspel geboren) uit te sluiten van de verdeling in natura, middels een uitdrukkelijke testamentaire beschikking.

Die mogelijkheid zou een passend antwoord bieden aan de gerechtvaardigde wens van de ouders die geconfronteerd worden met de pijnlijke situatie van een

mettant d'éviter, par une disposition testamentaire expresse, que l'enfant ayant rompu les liens ne puisse exiger sa réserve en nature.

Seraient par contre maintenus, les principes (à défaut de disposition testamentaire contraire expresse) de la réserve en nature, de la réduction en nature des libéralités portant atteinte à ladite réserve et du rapport des libéralités en nature.

Il faut rappeler à cet égard, que l'article 837 du Code civil constitue une modalité du partage permettant d'exclure un enfant du partage en nature et, inversement, de créer un droit à la reprise en nature de tel ou tel bien pour les enfants non-exclus.

L'introduction de la disposition suggérée serait évidemment sans incidence sur le principe selon lequel tout enfant est (et reste) un héritier réservataire (même privé, le cas échéant, de sa réserve en nature) avec, pour corollaire, que les actions protégeant ladite réserve (notamment l'action en réduction des libéralités excédant la réserve) lui sont ouvertes.

Simplement, les enfants expressément exclus du partage en nature ne pourront valoriser leurs droits dans le partage qu'en valeur, c'est-à-dire sous la forme d'une créance à l'égard de la masse.

La formulation de l'article 837, alinéa 1er, du Code civil pourrait ainsi être la suivante : « *le défunt peut, par une disposition testamentaire expresse, écarter du partage en nature tel enfant qu'il désigne* », l'alinéa 2 demeurant inchangé, tandis que l'alinéa 3 serait supprimé.

Si les membres souhaitent aller dans ce sens, la FRNB est disposée à étudier la question de manière approfondie.

F. Article 828 du Code civil (non modifié par la proposition)

La modification de l'article 828 du Code civil n'est pas prévue par la proposition de loi analysée.

Il semble toutefois que celle-ci pourrait être utilement complétée de la manière suivante :

gebroken gezin. Aan de hand van een uitdrukkelijk testamentaire beschikking zou hen worden toegestaan te voorkomen dat het kind, dat elke band heeft verbroken, zijn erfdeel in natura zou opeisen.

Tenzij er een tegengestelde uitdrukkelijke testamentaire beschikking bestaat, zouden volgende principes evenwel onverkort behouden blijven: het erfdeel in natura, de inkorting in natura van de giften die dat erfdeel zouden kunnen aantasten en de inbreng van de giften in natura.

Terzake is het noodzakelijk in herinnering te brengen dat artikel 837 van het Burgerlijk Wetboek een nader aspect van de verdeling omvat, op grond waarvan een kind van de verdeling in natura kan worden uitgesloten, en omgekeerd, voor de kinderen die niet uitgesloten werden, een recht instelt tot terugname in natura van een bepaald goed.

De invoering van de voorgestelde bepaling zal uiteraard zonder enig gevolg zijn ten aanzien van het principe waarbij elk kind een reservataire erfgenaam is en blijft (zelfs zo het desgevallend zijn erfdeel in natura wordt ontnomen); daarenboven heeft dat kind het recht vorderingen in te stellen om dat erfdeel te beschermen, onder andere de vordering tot inkorting van de giften die het erfdeel overschrijden.

De kinderen die uitdrukkelijk van de verdeling in natura werden uitgesloten, zullen hun rechten in de verdeling slechts «in tegenwaarde» kunnen laten gelden, dus in de vorm van een vordering ten aanzien van de massa.

De formulering van artikel 837, eerste lid, van het Burgerlijk Wetboek zou dus de volgende kunnen zijn: «*de overledene kan, middels een uitdrukkelijke testamentaire beschikking, het aangewezen kind uitsluiten van de verdeling in natura*». Het tweede lid zou ongewijzigd blijven, terwijl het derde lid opgeheven zou worden.

Indien de leden in die richting wensen te gaan, is de KFBN bereid dit vraagstuk grondig te bestuderen.

F. Artikel 828 van het Burgerlijk Wetboek (niet gewijzigd door het wetsvoorstel)

De wijziging van artikel 828 van het Burgerlijk Wetboek werd niet opgenomen in het geanalyseerde wetsvoorstel.

Niettemin lijkt het ons dat dit artikel op nuttige wijze kan worden aangevuld zoals volgt:

« Les héritiers dont les liens de parenté avec le défunt ne sont pas établis et ceux qui n'ont pas revendiqué leurs droits dans les six mois à compter de l'ouverture de la succession, ne pourront plus contester la validité des actes accomplis ultérieurement par les autres héritiers ou légataires agissant de bonne foi ni réclamer leur part en nature dans les biens aliénés ou partagés par eux après ce délai.

L'héritier qui aura été omis dans le partage pourra toujours exercer ses droits en valeur. »

Cette suggestion repose essentiellement sur le souci d'assurer une sécurité juridique optimale pour les actes posés plus de 6 mois après le décès.

La mobilité sociale et la dispersion des familles ont en effet comme conséquence inévitable que la reconstitution des droits successoraux des héritiers conduisent à certaines incertitudes. Les situations de successions dans le cadre desquelles des actes sont posés dans la croyance légitime que tous les héritiers sont connus, alors que, plusieurs mois, voire plusieurs années plus tard, l'existence d'autres héritiers dont on ignorait l'existence est établie, sont de plus en plus fréquentes.

Cette évolution sociale doit évidemment être prise en compte mais ne peut pas non plus être un facteur d'insécurité juridique.

La modification proposée permettrait d'assurer, notamment à l'égard des tiers, la sécurité juridique des actes posés plus de 6 mois après le décès du défunt, dans la mesure où les héritiers dont le lien de filiation avec le défunt n'est pas établi, de même que les héritiers qui n'auraient pas revendiqué leurs droits dans les 6 mois du décès, ne pourraient plus en contester la validité ni réclamer leur part en nature sur les biens aliénés ou partagés après ce délai.

Il faut préciser que lesdits héritiers ne perdront naturellement pas, pour autant, leur droit d'exercer leurs droits successoraux en valeur (article 828, alinéa 2, du Code civil).

Les difficultés actuellement rencontrées dans la pratique pour reconstituer de manière complète la dévolution de certaines successions (difficultés notamment liées à la mobilité sociale et à la dispersion des familles évoquées ci-dessus) pourront, par ailleurs, être rencontrées de manière significative par l'instauration d'un registre central de la filiation.

« De erfgenamen wier banden van verwantschap met de overledene niet zijn vastgesteld en dezen die hun rechten niet hebben opgeëist binnen zes maanden na het openvallen van de nalatenschap, kunnen de geldigheid van de handelingen die later te goeder trouw zijn verricht door de andere erfgenamen of legatarissen, niet meer betwisten noch hun aandeel in natura opvorderen van de goederen die door deze laatsten na die termijn zijn vervreemd of verdeeld.

De erfgenaam die niet bij de verdeling werd betrokken, behoudt het recht om de tegenwaarde van zijn aandeel te vorderen. »

Dit voorstel is voornamelijk gebaseerd op de zorg om een optimale rechtszekerheid te garanderen voor de handelingen die worden gesteld na een periode van zes maanden na het overlijden.

De maatschappelijke mobiliteit en de verspreiding van de families hebben immers als onvermijdelijk gevolg dat de vaststelling van de erfrechten van de erfgenamen tot enige onzekerheid leiden. Er komen steeds vaker situaties omtrent erfenissen voor waarbij handelingen worden gesteld in de gerechtvaardigde overtuiging dat alle erfgenamen gekend zijn, terwijl ettelijke maanden of jaren later het bestaan van andere ongekende erfgenamen wordt vastgesteld.

Er moet uiteraard rekening worden gehouden met die maatschappelijke evolutie, maar zulks mag geen element zijn dat tot rechtsonzekerheid leidt.

De voorgestelde wijziging zou het mogelijk maken om, onder andere ten aanzien van derden, de rechtszekerheid te garanderen van de handelingen die worden gesteld na een periode van zes maanden na het overlijden van de erflater. De erfgenamen wier afstammingsband met de overledene niet werd vastgesteld, alsook de erfgenamen die hun rechten niet uitgeoefend hebben binnen zes maanden na het overlijden, zouden in dat geval immers niet langer de mogelijkheid hebben de geldigheid van die handelingen te betwisten, noch hun aandeel van de goederen die na die termijn verdeeld of vervreemd werden, in natura op te eisen.

Er dient te worden gepreciseerd dat die erfgenamen vanzelfsprekend niet het recht verliezen om hun erfrechten in tegenwaarde te vorderen (zie artikel 828, tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek).

De moeilijkheden die thans in de praktijk rijzen om sommige erfopvolgingen te bepalen (zulks wordt onder andere veroorzaakt door de voormelde maatschappelijke mobiliteit en de verspreiding van de families), kunnen overigens echt verholpen worden door de instelling van een centraal afstammingsregister.

La FRNB est favorable à la mise sur pied d'un tel registre (destiné à renforcer la sécurité juridique) et est naturellement disposée à contribuer à sa mise en œuvre.

II. — ECHANGE DE VUES

Les membres font les remarques suivantes :

– Article 315 : Afin de prendre en compte la situation des enfants posthumes, qui naissent quelques mois après la dissolution du mariage par le décès du mari, l'amendement n° 17 a été déposé (Mme Valérie Déom ; DOC 51 0597/008). Le problème soulevé par la FRNB est ainsi résolu.

– Article 316 : L'amendement n° 54 a été déposé (Mme Valérie Déom ; DOC 51 0597/013) afin de remplacer l'article 316 initialement proposé.

– Article 319*bis* : L'objectif n'est pas de remettre en cause les compétences des notaires dans le domaine de la reconnaissance. La question est ici de savoir ce qu'il advient de l'obligation de confidentialité, qui s'impose au notaire lors d'une reconnaissance devant lui, alors qu'il a une obligation d'information auprès de l'officier de l'État civil.

Par ailleurs, les membres de la Commission ont reçu une lettre de M. Van Herbergen, officier de l'état civil, au sujet de la reconnaissance d'un enfant devant notaire. Après concertation avec les employés de la cellule «naissances», il estime nécessaire de maintenir ce mode de reconnaissance. Il est en effet possible, dans certains cas, que les parents ne puissent se déplacer, par exemple lorsque la mère, suite à un accouchement difficile, se trouve dans un état critique et ne peut dès lors se rendre aux services de l'état civil, afin de marquer son accord avec la reconnaissance du père.

Dans de telles situations, l'acte de reconnaissance peut être rédigé par un notaire, qui se rend chez l'intéressé.

– Article 322 : La remarque concernant cet article a été rencontrée.

– Article 334*bis* : *Un membre* est particulièrement favorable à l'abrogation de cet article. Il ne voit pas pourquoi l'enfant pâtirait de l'attitude de ses parents d'une part et d'autre part du couple que forme son père avec son épouse. De plus, il existe une trop grande incertitude quant au sort de l'enfant, si sa mère venait à mourir et que l'épouse de son père s'opposait à ce que l'enfant vienne chez eux. L'immixtion de l'épouse est un problème

De KFBN is gewonnen voor de oprichting van een dergelijk register, dat de rechtszekerheid ten goed moet komen. De Federatie is uiteraard bereid mee te werken aan de uitwerking ervan.

II. — GEDACHTEWISSELING

De leden maken de volgende opmerkingen:

– Artikel 315: teneinde rekening te houden met de situatie van postume kinderen, die dus worden geboren enkele maanden nadat het huwelijk ingevolge het overlijden van de echtgenoot is ontbonden, heeft mevrouw Valérie Déom amendement nr. 17 (DOC 51 0597/008) ingediend. Zodoende is het door de KFBN opgeworpen pijnpunt weggewerkt.

– Artikel 316: mevrouw Valérie Déom heeft amendement nr. 54 (DOC 51 0597/013) ingediend tot vervanging van het oorspronkelijk voorgestelde artikel 316.

– Artikel 319*bis*: het is niet de bedoeling de bevoegdheden van de notarissen op het stuk van de erkenning op de helling te zetten; de vraag rijst echter hoe een notaris die een akte van erkenning verlijdt, dient om te gaan met de verplichting tot vertrouwelijkheid, als hij tevens een verplichting tot kennisgeving aan de ambtenaar van de burgerlijke stand dient na te komen.

Daarenboven hebben de leden van de Commissie een brief ontvangen van de heer Van Herbergen, ambtenaar van de burgerlijke stand, in verband met de mogelijkheid van erkenning van een kind bij een notaris. Na ruggespraak met de bedienden van de cel «geboorten» pleit hij ervoor deze mogelijkheid te behouden, omdat er gevallen zijn waarbij de ouders zich niet kunnen verplaatsen, zoals dit het geval is met een moeder die na een problematische bevalling, in een kritieke toestand komt en zich niet naar de diensten van de burgerlijke stand kan begeven, om zich akkoord te verklaren met de erkenning door de vader.

In dergelijke situaties kan een akte van erkenning opgesteld worden door een notaris die zich naar de betrokkenen begeeft.

– Artikel 322: op de opmerking over dit artikel is reeds ingegaan.

– Artikel 334*bis*: de opheffing van dit artikel wordt door een lid bijzonder toegejuicht. Hij ziet niet in waarom een kind het slachtoffer zou moeten zijn van de houding van zijn ouders of van die van zijn vader en diens echtgenote. Bovendien zou het kind een te onzeker lot zijn beschoren als zijn moeder zou overlijden, en de echtgenote van zijn vader zou weigeren het kind in het gezin op te nemen. De inmenging van de echtgenote is een

qu'il faut résoudre. Si la venue de l'enfant au domicile du père, mène son épouse à vouloir divorcer, c'est au père à prendre ses responsabilités. Dans tous les cas, l'enfant ne peut être la victime.

Un autre membre se demande si cette situation pourrait avoir une conséquence sur la procédure en divorce.

Un dernier membre se demande comment cet article pourrait être formulé afin que l'enfant n'apparaisse pas comme un élément perturbateur.

Se pose également une difficulté d'ordre administratif, à savoir: le fait que le consentement de l'épouse devait être obtenu pour admettre le domiciliation administrative de l'enfant au domicile qu'elle partage avec le père de l'enfant.

– Articles 828 et 837 : les remarques formulées par la FRNB sont intéressantes, mais dépassent le cadre de l'examen de la présente proposition. Il convient de les aborder ultérieurement dans une proposition individuelle.

Réponses de Mmes Véronique De Backer et Charlotte Aughuet, représentantes de la FRNB :

– Article 316 : l'amendement n° 54 paraît rencontrer au mieux les situations réelles du terrain, tout en assurant une sécurité juridique.

– Article 319*bis* : il ne s'agit pas tant d'une obligation de confidentialité, mais plutôt de discrétion. Etant donné qu'il s'agit de choses très personnelles, la discrétion est mise en avant, ce qui n'est pas le cas devant l'officier de l'état civil.

Il convient également de souligner que la reconnaissance devant le notaire permet à l'auteur de celle-ci d'obtenir une information juridique circonstanciée quant aux conséquences de sa reconnaissance.

– Article 334*bis* : Dans le cas où l'époux qui a trompé sa femme essaye d'imposer l'enfant adultérin à sa femme, il est impératif de veiller avant tout à l'intérêt de l'enfant. Cet intérêt doit toutefois être apprécié de manière concrète. Il n'est en effet pas certain qu'il est bénéfique d'imposer à l'épouse du père la présence de cet enfant, alors même qu'elle s'y oppose catégoriquement. L'enfant ne sera pas le bienvenu et risque dès lors de ne pas être accueilli dans un cadre de vie serein, agréable et bienveillant à son égard.

pijnpunt dat dient te worden weggewerkt. Als de echtgenote wil scheiden van de vader van het kind omdat dit zijn intrek neemt in de woonst van het paar, dient de vader zijn verantwoordelijkheid te nemen. In geen enkel geval mag het kind het slachtoffer zijn.

Een ander lid vraagt zich af of die situatie gevolgen kan hebben voor de echtscheidingsprocedure.

Een laatste lid vraagt zich af hoe dit artikel het best kan worden verwoord om te voorkomen dat het kind als een stoorzender wordt beschouwd.

Voorts rijst ook een administratieve moeilijkheid: de echtgenote zou er moeten mee instemmen dat het kind administratief wordt gedomicilieerd in de woning die zij deelt met de vader van het kind.

– Artikelen 828 en 837: de door de KFBN geformuleerde opmerkingen zijn interessant, maar gaan het raam van de bespreking van dit wetsvoorstel te buiten. Het is aangewezen ze later in een afzonderlijk wetsvoorstel te bespreken.

Antwoorden van de dames Véronique De Backer en Charlotte Aughuet, vertegenwoordigsters van de KFBN:

– Artikel 316: amendement nr. 54 lijkt een uitermate passende oplossing aan te reiken voor de reële situaties in het veld, terwijl toch voldoende rechtszekerheid wordt geboden.

– Artikel 319*bis*: er is niet zozeer sprake van een verplichting tot vertrouwelijkheid, dan wel van een verplichting tot discretie. Aangezien het om zeer persoonlijke aangelegenheden gaat, is discretie geboden, wat niet het geval is als de ambtenaar van de burgerlijke stand erbij wordt betrokken.

Ook dient te worden onderstreept dat de erkenning via een notaris gebeurt, de erkenner een omstandige juridische toelichting kan krijgen inzake de gevolgen van zijn erkenning.

– Artikel 334*bis*: Zo de overspelige echtgenoot zijn echtgenote het uit dat overspel geboren kind probeert op te dringen, moet het belang van het kind ontegenzeggelijk in de eerste plaats worden gevrijwaard. Dat belang moet evenwel concreet worden ingeschat. Het staat immers niet vast of men er goed aan doet de echtgenote van de vader te verplichten de aanwezigheid van het kind te aanvaarden, vooral niet als ze er zich hevig tegen verzet. In dat geval zal het kind niet welkom zijn, waardoor de kans reëel is dat het niet zal worden opgevangen in een sereen en aangenaam kader, waar men zich welwillend tegenover hem opstelt.

– Article 828 : la modification de cet article n'a effectivement pas été prévue par la présente proposition de loi. La suggestion faite par la FRNB afin de compléter cet article repose essentiellement sur le souci d'assurer une sécurité juridique optimale.

– Article 837 : Cet article, qui permet d'écarter les enfants adultérins du partage en nature, contient une discrimination qu'il convient de supprimer. La proposition de loi propose de supprimer cet article. Une autre voie serait d'étendre la possibilité pour les parents d'exclure les enfants, adultérins ou non, du partage en nature, ce par une décision testamentaire expresse. Cette proposition permet de rencontrer certaines situations familiales difficiles, en permettant aux parents d'exclure du partage en nature l'enfant qui est responsable de la rupture des liens avec sa famille et inversement, de créer un droit de reprise en nature d'un bien à l'égard des enfants qui se sont maintenus dans le cadre familial. Cela permet de donner à un enfant la possibilité de reprendre un immeuble en nature, sans possibilité pour l'enfant qu'on n'a plus vu d'exiger le partage en nature et donc la vente de l'immeuble.

Il convient toutefois de souligner que cette proposition ne remet pas en cause plusieurs grands principes, à savoir: d'une part, que les enfants sont des héritiers réservataires et d'autre part, que la réserve est en principe une réserve en nature.

Les intervenantes se réfèrent pour le reste à leur exposé.

– Artikel 828: dit wetsvoorstel voorziet inderdaad niet in de wijziging van dit artikel. Met de voorgestelde wijziging tot aanvulling van dit artikel streeft de KFBN in de eerste plaats maximale rechtszekerheid na.

– Artikel 837: Dit artikel maakt het mogelijk de uit overspel geboren kinderen uit te sluiten van de verdeling in natura. Dat artikel bevat een discriminatie die moet worden weggewerkt. Het wetsvoorstel strekt ertoe dit artikel op te heffen. Een andere mogelijkheid kan erin bestaan de ouders de mogelijkheid te bieden om via een uitdrukkelijke testamentaire beschikking de (uit overspel geboren kinderen én andere) kinderen uit te sluiten van de verdeling in natura. Dat kan een uitweg zijn voor bepaalde moeilijke gezinssituaties: de ouders krijgen aldus de mogelijkheid het kind dat de gezinsbanden heeft verbroken uit te sluiten van de verdeling in natura, en omgekeerd wordt de kinderen die de gezinsbanden hebben behouden, het recht gegeven een goed in natura te erven. Op grond van een en ander kan een kind een gebouw in natura erven, zonder dat een ander kind dat de banden heeft verbroken, de verdeling in natura kan eisen en derhalve kan verzoeken over te gaan tot de verkoop van dat gebouw.

Toch mag niet worden over het hoofd gezien dat dit voorstel een aantal belangrijke principes geenszins op de helling zet: de kinderen zijn reservataire erfgenamen en het voorbehouden erfdeel is in principe een erfdeel in natura.

De spreeksters verwijzen voorts naar hun uiteenzetting.